PUBBLICAZIONE TRIMESTRALE

Spedizione in abb. postale - Gruppo 3

MONITOR ECCLESIASTICUS

INDEX BIBLIOGRAPHICUS

JUS CANONICUM ET ECCLESIASTICUM

1963

Fasc. 2-3 - Mense Septembri

DESCLÉE & C. - EDITORI PONTIFICI
Roma - Piazza Grazioli 4 - Roma

Quae de iure canonico et ecclesiastico deque aliis sacris disciplinis hic notantur, imaginibus luce impressa (v. d. in microfilm) vel phototypice (v. d. in fotocopia) haberi possunt.

Exemplaria expetenda sunt ab officio bibliographico apud Commentarium « Monitor Ecclesiasticus » (*Piazza Grazioli, 4 - Roma*).

Pretium huius fasciculi: Lit. 100
Pretium annuae subscriptionis: Lit. 180

INDEX BIBLIOGRAPHICUS

INDICES EPHEMERIDUM

AMI DU CLERGÉ, 1963, n. 3, jan.

KOGYAN, S. L'eglise arménienne jusqu'au Concile de Florence. p. 33-34. **331**

GORCE, D. Le martyre de Newman. p. 37. **332**

NEILL, S. L'anglicanisme et la comunion anglicane. p. 39. **333**

HUNERMANN, G. Histoire des missions. p. 47. **334**

n. 4, jan.

FERRIER, F. La pierre de scandale. p. 52. **335**

CLUNY, R. L'Eglise agit par les saints. p. 53. **336**

EMERY, P.-Y. L'unité des croyants au ciel et sur la terre. p. 54. **337**

n. 7, fev.

DE KERDREUX, M. Ste Th. de Lisieux. p. 102. **338**

DESCOUVEMONT, P. Ste Th. de l'enfant-Jesus et son prochain. p. 102. **339**

SUBTIL, J. Que votre regne arrive. p. 103. **340**

MERTON, T. Les chemins de la joie. p. 104. **341**

n. 11, mar.

CHELINI, J. Petite histoire des grands conciles. p. 161-162. **342**

HAMER, J. L'Eglise est une communion. p. 167. **343**

n. 19, mai

CHAULEUR, S. Histoire des coptes d'Egypte. p. 297. **344**

n. 20, mai

CONGAR, Y. La foi et la théologie. p. 306-307. **345**

CROUZEL, H. Origène et la Philosophie. p. 310-311. **346**

DUPRIEZ, B. Fénelon et la bible. p. 312. **347**

MARTIMORT. A.-G. Les signes de la nouvelle alliance. p. 314. **348**

CONGAR, Y. Les voies du Dieu vivant. p. 314. **349**

n. 22, mai

CONGAR, Y. Armée et vie nationale. p. 344. **350**

QUEIREL, A. Les chrétiens et le refus des peuples à une guerre mondiale. p. 344. **351**

n. 24, juin

CONGAR, Y. Dialague oecuménique. p. 371. **352**

RATZINGER, J. Fréres dans le Christ, p. 372-373. **353**

SCHINDLER, P. Sur la route de Rome. p. 379. **354**

BOUTIN, L.-N. Marie-Madeleine, modèle de vie intérieure. p. 380. **355**

n. 28, juil.

CATTANEO, E. Introduzione alla storia della liturgia orientale. p. 433. **356**

COMBALUZIER, F. Sacramentaires de Bergame. p. 435. **357**

JUNGMANN, Tradition liturgique et problèmes actuels de pastorale. p. 436. **358**

DUESBERG, H. Aspects liturgiques du mystère de la Messe. p. 437. **359**

NOCENT, A. Carême. p. 440. **360**

n. 29, juil.

VIVIER, P. Selon votre parole. p. 449. 361
BRAUN, S. Le Dieu sans nom. p. 449. 362
DE RANDE, P. Dieu notre père. p. 450. 363
PANICI, P. Aimer, savoir aimer. p. 452. 364
PANICI, P. Jésus et l'âme de la femme. p. 453. 365
ROY, E. L'engagement chrétien. p. 455. 366

n. 30, juil.

AUGRAIN, C. S. Paul, maître de vie spirituelle. p. 466. 367
RIGAUX, B. S. Paul et ses lettres. p. 466. 368
BLINZLER, J. Le procès de Jésus. p. 469. 369

n. 32, aout.

CONGAR, J. La tradition et la vie de l'Eglise. p. 497. 370
DUNAS, N. Connaissance de la foi. p. 501. 371
AUBERT, M. Recherche scientifique et foi chrétienne. p. 504. 372
OGGE, E. Les élus des nations. p. 508. 373

L'AMICO DEL CLERO, 1963, v. 45, n. 1, gen.

PUCCINELLI, M. Cinema 1962: triste bilancio. p. 17-20. 374
ROMITA, F. Musica e culto: lingua universale nella chiesa cattolica. p. 28-29. 375
MONTERVINO, C. L'alimentazione nell'uomo. p. 30-32. 376
FERMANELLI, G. Il nuovo regime tributario per i contratti di locazione. p. 42-45. 377
CONTI, D. Conviene offrire la nostra terra allo Stato? p. 48-52. 378

n. 2, febb.

GORETTI, S. I nuovi programmi dell'insegnamento religioso negli istituti professionali. p. 101-103. 379
LA PIETRA, O. Centro cattolico di studi sessuologici. p. 106-108. 380
FERMANELLI, G. Tutela giuridica dell'avviamento commerciale. p. 109-116. 381
CONTI, D. Risultati del censimento generale dell'agricoltura italiana. p. 125-127. 382

n. 3, mar.

CONTI, D. Lo stato e i terreni beneficiali. p. 150-153. 383
ROMITA, F. Amore alla verità nella libertà. p. 158-160. 384
ALFANO, M. Prestiti per mostre. p. 168-171. 385
FELICI, I. Cieche e veggenti. p. 190-191. 386
FERMANELLI, G. Reddito catastale. p. 192-195. 387
BARAZZUOLI, G. Acquisti degli enti ecclesiastici. p. 196-197. 388

n. 4, apr.

CONTI, D. I Vescovi, voce della coscienza cattolica italiana. p. 219-221. 389
ROMITA, F. La revisione del codice di diritto canonico. p. 241-242. 390
PUCCINELLI, M. L'insegnamento della « Mater et magistra ». p. 249-251. 391
CAPORELLO, E. I sacerdoti nelle scuole elementari. p. 252-254. 392
MONTERVINO. C. I fondamenti scientifici delle cosidette cure disintossicanti. p. 262-264. 393

n. 5, mag.

ALFANO, M. Letture artistiche. p. 317-320. 394
CAPORELLO, E. Congedi e assenze degli insegnanti di religione. p. 321-322. 395
FERMANELLI, G. In tema di rivalutazione dei canoni enfiteutici. p. 342-344. 396

n. 6, giu.

GIOVANNI XXIII, Ut unum sint. p. 372-375. 397
PUCCINELLI, M. La partecipazione alla vita pubblica nella « Pacem in terris » p. 393-395. 398
CAPORELLO, E. I nuovi programmi di religione per la scuola media. p. 404-408. 399

MONTERVINO, C. La chirurgia nell'età senile. p. 410-412. 400

n. 7, lug.

PUCCINELLI, M. Prostituzione. p. 468-470. 401
LA PIETRA, O. Medici per la consulenza coniugale. p. 480-481. 402
GIANNOTTI, P. M. Commento alla legge su la pensione al Clero. p. 484-489. 403
FERMANELLI, G. La proroga legale dei contratti agrari. p. 494-497. 404

ANALES, 1962, v. 14.

CAVADA, C. O. La curia diocesana. p. 5-30. 405
COMBLIN, J. Hacia una teologia de la acción. Treinta años de investigaciones. p. 31-98. 406
CLODIUS, F. El libre albedrio segun Julian de Eclano. p. 99-134. 407

ANGELICUM, 1963, v. 40, n. 1, ian.-mart.

GILLON, L. B. Hiérarchie axiologique des vertus morales selon S. Thomas. p. 3-24. 408
GUERARD DES LAURIERS, La substance sensibile. III. p. 25-55. 409
GANGOITI, B. Solución a la temática del fin esencial de la pena juridica p. 56-95. 410

n. 2, apr.-iun.

STAFFA, D. Il tomismo é vivo. p. 145-172. 411
DUCCI, E.. Il « rò èòv » parmenideo nella interpretazione di Simplicio I. p. 173-194. 412
ALVAREZ-MENENDEZ, S. La coacción en la ordinación sagrada. p. 215-219. 413

L'ANNÉE CANONIQUE, 963, v. 8.

DUBU, J. La tentative de réforme du chapitre cathédral d'Uzès par les Genovéfains. Quelques aspects canoniques. p. 23-48. 414
NOIROT, M. Les conditions d'existence de la prière liturgique, d'après de récentes précisions romaines. p. 49-62. 415
QUINZIN, R. Les Commissions d'Art sacré et les Musées diocesains. p. 63-66. 416
LAVAGNE, A. Les congrégations religieuses et la fiscalité. p. 71-94. 417

ANTONIANUM, 1963, v. 38, n. 1, jan.

LIO, H. Pro Concilio Vaticano II quaedam ordinis moralis a Joanne XXIII proposita in nuntio radio-televisifico 11 sept. 1962. p. 3-30. 418
BETTI, U. La tradizione é fonte di rivelazione. p. 31-49. 419
BRLEK, M. De momento conciliorum pro iuris Ecclesiae formatione. p. 50-86. 420

n. 2, apr.

NATALINI, V. « Sacramenta diversa non possunt in eundem effectum convenire ». De scholastica disceptatione eiusdemque significatione. p. 145-161. 421
MATANIC, A. Il pensiero di San Tommaso d'Aquino sulla vita religiosa, in particolare degli Ordini Mendicanti. p. 193-207. 422
FRUTAZ, P. A. Due sacramentari ambrosiani e una biblioteca umanistica milanese. p. 208-216. 423

APOLLINARIS, 1962, v. 35, n. 1-2.

D'ERCOLE, G. Communio Interecclesiastica e valutazione giuridica del Primato del Vescovo di Roma nelle testimonianze patristiche dei primi tre secoli. p. 25-75. 424
DAMIZIA, G. Convenzione fra la Santa Sede e la repubblica Austriaca al fine di regolare questioni attinenti l'ordinamento scolastico. p. 76-115. 425
FORNASARI, M. De consuetudine eiusque functione integranti apud Patres. p. 116-136. 426

FUENTES, G. De personis collegialibus in Iure Romano. p. 137-165. 427

n. 3-4

HAJJAR, I. Quelques jalons modernes de la codification canonique orientale. p. 231-237. 428

FALTIN, D. De legibus quibus baptizati acatholici ritui orientali adscripti tenentur. p. 238-249. 429

TOCANEL, P. De facultate superioris confirmandi vel repellendi electum. p. 266-284. 430

CACCIAVILLAN, A. Alle origini della delegazione apostolica nelle Filippine. La delegazione di Mons. Placide-Louis Chapelle (1899-1901). p. 312-342. 431

ARCHIV FÜR KIRCHENRECHT, 1963, v. 14, n. 1,

MAY, G. Der kirchenaustritt in der Bundesrepublik Deutschland. p. 3-67. 432

ARNOLD, F. Errichtung einer bischöflichen Hierarchie in der Republik Indonesien. p. 71. 433

n. 2.

MIHALY, M. Die kirchliche und weltliche Ehegerichtsbarkeit in Ungarn zu ende des XVIII. Jahrhunderts. p. 109-140. 434

OESTERLE, G. Salvo iure S. Poenitentiariae pro foro interno. p. 141-150. 435

ARNOLD, F. Durchfuhrungsverordnung zu der apostolischen konstitution « Veterum sapientia ». p. 151-153. 436

ARCHIVIO DI RICERCHE GIURIDICHE, 1962, v. 16, n. 9-10. sett.-ott.

GESSA, C. Note sulla qualificazione del « concerto » interministeriale. col. 53-76. 437

GRECO, G. Considerazioni sui presupposti della giuridica rilevanza del silenzio. col. 77-80. 438

ASPRENAS, 1962, v. 9, n. 4, ott.-dic.

ZAMA, A. Il Concilio Ecumenico Vaticano II. p. 375-384. 439

SCANZILLO, C. Considerazioni intorno alla partecipazione di Napoli al Concilio Vaticano I. p. 385-417. 440

CIMMINO, S. La poesia latina e i poemetti cristiani di Giovanni Pascoli. p. 429-464. 441

BORRELLI, M. Documenti napoletani sulla fondazione del Seminario Polacco in Roma. p. 465-478. 442

AMBRASI, D. Un autografo di Sant'Alfonso M. de' Liguori circa l'infallibilità e la superiorità del Papa sul Concilio. p. 483-487. 443

Le date più importanti per la preparazione del Concilo Ecumenico Vaticano II. p. 488-490. 444

COLELLA, P. Convegno di studi su Benedetto XV, i cattolici e la prima guerra mondiale. p. 491-495. 445

BELLUCCI, A. VI Congresso Internazionale di Archeologia Cristiana. p. 499-501. 446

1963, v. 10, n. 1, gen.-mar.

LECCISSOTTI, T. Renan e Montecassino. p. 18-45. 447

SRAZZULLO, F. Documenti per il palazzo e giardini di Poggioreale. p. 46-58. 448

RUSSO, G. Documenti napoletani per la definizione dogmatica dell'Immacolata Concezione. p. 59-93. 449

COLELLA, P. Appunti per las toria del movimento cattolico italiano: il gruppo dossettiano nella Democrazia Cristiana. p. 94-101. 450

CASERTA. A. Riapertura della biblioteca dei Girolomini. p. 106. 451

n. 2, apr.-giu.

AMBROSANIO, A. Il sacramento della nuova Pasqua. p. 133-154. 452

SPEME, A. La consacrazione nella Santa Messa ad alta voce? p. 200-211. 453

DE ROSA, V. Subseciva hagiographica et liturgica. p. 212-214. 454

MENDELLA, M. Nota su « Illuminismo e Cristianesimo ». p. 229-232. 455

CASERTA, A. Concilio Ecumenico Vaticano II. p. 241-245. 456

BIJDRAGEN, 1963, v. 24, n. 1.

LEYS, R. Teilhard dangereux? p. 1-20. 457

HIBBERT, G. Body, soul and sacrament. p. 59-78. 458

JANS, H. Causaliteit in de quantummechanica. p. 79-91. 459

n. 2.

VAN BLADEL, L. Marxisme en atheisme - Marxismus und Atheismus. p. 117-129. 460

NECKEBROUCK, V. Paulus' houding tegenover het huweliijk in I Kor. 7 volgens de hedendaagse exegese. p. 171-191. 461

DE GRAEVE, F. Kroniek der godsdienstwetenschap. p. 192-204. 462

BULLETIN DE LITTÉRATURE ECCLÉSIASTIQUE, 1963, v. 64. n. 1, jan.-mars.

NEMESHEGYI, P. La personnalité d'Origène. L' « Etude sur Origène » du professeur Tetsutaro Ariga. p. 1-8. 463

DELCOR, M. Quelques nouveaux ouvrages relatifs aux manuscrits de Qumrân. p. 26-46. 464

n. 2, avr.-juin.

BOULARAND, E. Expérience et conception de la vie monastique chez Saint Augustin. p. 81-116. 465

DELCOR, M. Quelques nouveaux ouvrages relatifs aux manuscrits de Qumrân (suite). p. 137-145. 466

CHIESA VIVA, 1963, v. I, n. 1, giu.

MACCARI, C. Ecclesia lumen gentium. p. 9-27. 467

GAROFALO, S. La Chiesa nella Bibbia. p 48-58. 468

GIORDANI, I. La Chiesa nei Padri dei primi secoli. p. 59-73. 469

SPIAZZI, R. Sacerdozio spirituale dei laici. p. 74-83. 470

BOYER, C. Ecumenismo. p. 84-98. 471

VALLAINC, F. I temi trattati nel primo periodo del Concilio Ecumenico Vaticano II. p. 121-138. 472

LA CIVILTA' CATTOLICA, 1963, v. 114, n. 5, mar.

BOSIO, G. Inconvenienti del progresso: la contaminazione atmosferica. p. 417-429. 473

DE ROSA, G. Chiesa, famiglia e Stato di fronte al problema dell'educazione. I: la dottrina cattolica. p. 430-443. 474

PARISI, M. La gioventù universitaria e il problema religioso. p. 444-452. 475

MESSINEO, A. L'ordine vitale dei popoli. p. 453-455. 476

PAPA, E. Pietro Giannone in una recente interpretazione. p. 456-462. 477

n. 6. mar.

MESSINEO, A. Lo Stato e l'integrazione politica. p. 521-533. 478

CAPRILE, G. Un autorevole bilancio della prima fase del Concilio. p. 534-544. 479

SORGE, B. La « Mater et magistra » di fronte ai socialismi contemporanei. p. 557-564. 480

MONDRONE, D. Don Luigi Orione e il padre Felice Cappello. p. 557-564. 481

BARAGLI, E. Due presenze cattoliche. p. 565-567. 482

BIDAGOR, R. Un dizionario di grande utilità. p. 568-570. 483

n. 7, apr.

DE ROSA, G. Chiesa, Stato e famiglia di fronte al problema dell'educazione. II: Obiezioni ed equivoci. p. 3-16. 484

MULDER, T. Natura e limiti del neoliberalismo economico p. 17-27. 485

MONDRONE, D. Consultazioni, dibattiti ed interviste. Rotocalchi, radio e televisione. p. 41-49. 486

D'SOUZA, G. Libri sull'India. p. 50-54. 487

n. 8, apr.

LENER, S. Sul concetto di stato sociale: « Stato di diritto » o « Stato di giustizia ». p. 144-156. 488

BORTOLASO, G. Metodo e manifestazione. p. 157-166. 489

n. 9, mag.

TUCCI, R. La Chiesa e la pace. p. 209-222. 490

MESSINEO, A. Solidarismo internazionale. p. 233-235. 491

BOSIO, G. I globuli bianchi. p. 236-247. 492

MONDRONE, D. Scrittori e saggi di una letteratura dell'inquietudine. p. 261-266. 493

n. 13, lug.

PAOLO VI, Primo radiomessaggio « Urbi et Orbi ». p. 3-8. 494

TUCCI, R. Il « gaudium magnum » per l'elezione di Paolo VI. p. 9-13. 495

MESSINEO, A. Comunità regionali e comunità mondiali. p. 14-25. 496

BRUCCULERI, A, La Cassa per il Mezzogiorno a tredici anni dalla sua istituzione. p. 41-45. 497

n. 14, lug.

LENER, S. Lo Stato sociale e le esigenze dell'individuo contemporaneo. p. 105-118. 498

BRUGNOLI, P. Inserimento nel mondo e trascendenza al mondo. p. 119-130. 499

JARLOT, G. Il neoliberalismo di W. Röpke e il recente insegnamento sociale della Chiesa. p. 131-143. 500

n. 15, agos.

BOSIO, G. Genesi virale del cancro. p. 209-221. 501

BARAGLI, E. L'immeritato ozio della « Nunziata ». p. 222-235. 502

MONDRONE, D. Dalla grazia dello stile alla grazia che fa i santi. Piero Bargellini. p. 236-242. 503

LANZ, A. Pastorale del turismo. p. 243-252. 504

n. 16, agos.

MESSINEO. A. La comunità mondiale. p. 313-324. 505

BRUGNOLI, P. Il laico e i consigli evangelici. p. 325-336. 506

ARCIDIACONO, V. Antiche e moderne idee sull'universo. p. 337-354. 507

VACCARI, A. Matrimonio e divorzio in un contrastato versetto del profeta Malachia. p. 357-358. 508

THE CLERGY REVIEW, 1963, v. 48, n. 2, feb.

WALSH, T. Is nuclear disarmament a moral imperative? p. 90-94. 509

CREHAN, J. The prayer after absolution. p. 95-101. 510

WINSTONE, H. Sermons on the church. p. 108-113. 511

n. 3, mar.

WARD, M. The indicating number. p. 139-153. 512

MITCHELL, J. Inquiry into concelebration. p. 154-157. 513

KENNY, A. Nuclear weapons: a reply. p. 158-160. 514

n. 4, apr.

MAHONEY' J. The last supper and the Qumran calendar. p. 217-232. 515

ALLCHIN, M. The heythrop papers: reflexions of an anglican. p. 233-239. 516

n. 5, may.

BAUM, G. Away from centralization. p. 275-279. 517

TAYLOR, K. The lamb of god. p. 285-292. 518

McKEONE, S. The catholic youth problem. p. 293-297. 519

RICHARDS, J. Introducing the epistle and gospel. p. 310-311. 520

n. 6, june.

DE ROSA, P. The trinity and worship. p. 339-345. 521

BUCKLEY, J. The celebration of baptism. p. 346-352. 522

RICHARDS, M. The adult catechumenate in Paris. p. 362-369. 523

n. 7, july.

McBRIEN, R. P. The church as the servant of god. p. 403-416. 524
DAVIS, C. Past trends and present tensions. p. 417-436. 525
SMITH, J. Waiting for real dialogue. p. 436-439. 526

n. 8, aug.

SPENCER, W. Pastoral care and religious sociology. p. 475-497. 527
LUCAS, D. Christ in schol. p. 498-506. 528
WILLIAMSON, R, Sodom and homosexuality. p. 507-514. 529

COMMENTARIUM PRO RELIGIOSIS ET MISSIONARIIS, 1963, v. 44, n. 1-2.

CORDERO, G. De ratione institutionis exaranda. Schema primum. p. 5-20. 530
LARRAONA, A. Hierarchica utriusque cleri unio. p. 29-71. 531
OCHOA, X. De religiosis emigrantibus. p. 83-115. 532

IL DIRITTO ECCLESIASTICO, 1962, v. 73, n. 3-4, lug.-dic.

ADVERSI, P. Gli incunabili italiani del « Decretum Gratiani ». p. 308-374. 533
SALERNO, F. Competenza del tribunale ecclesiastico Vaticano in materia di cause matrimoniali. p. 375-425. 534

1963, v. 74, n. 1-2, gen.-giu.

LOMBARDIA, P. Contributi di Vincenzo del Giudice allo studio sistematico del diritto canonico. p. 3-48. 535
SOGGIN, A. La libertà di culto nella Republica Argentina negli ultimi anni. p. 49-82 536
ADVERSI, A. Note sull'obbligo dei Comuni di provvedere alla conservazione degli edifici di culto. p. 142-157. 537
MARGIOTTA BROGLIO, F. In tema di attività negoziale degli enti ecclesiastici regolari. Aspetti pubblicistici ed autonomia privata. p. 158-184. 538

DIVUS THOMAS, 1963, v. 66, n. 1, jan.-mart.

MARQUES, J. La transustanziazione in S. Alberto Magno. p. 3-34. 539
VICENTE, L. De modis abstractionis iuxta sanctum Thomam. p. 540
PALMIER. S. Il patrocinio di S. Giuseppe alla luce dei due Concili Ecumenici Vaticani. p. 66-80. 541
SCHILTZ, E. De Assumptione B. Mariae Virginis. p. 81-83· 542
VAGAGGINI, L. La XVII settimana biblica italiana. p. 84-97. 543

n. 2-3, apr-sett.

VINCENTE, L. De modis abstractionis iuxta S. Thomam. p. 189-218. 544
MONDIN, B. Paolo Tillich: vita, fonti del suo pensiero e intuizione fondamentale del suo sistema. p. 219-234. 545
JAMMARRONE, L. Alcune considerazioni sull'unità psicologica di Cristo. p. 235-240. 546
ROSSI, G. Circa una correzione proposta da A. Dondaine al testo leonino della « Summa contra gentiles ». p. 265-268. 547
CROSIGNANI G. Il P. R. Tabarelli e l'edizione delle sue opere teologiche. p. 277-279. 548

EPHEMERIDES IURIS CANONICI, 1962, v. 18, n. 2-3,

FEDELE, P. Verum semen. p. 137-151. 549
SINOPOLI, M. Voto di povertà del religioso e diritto d'autore. p. 211-233. 550
VITALE, A. Contributo ad una teoria delle sanzioni nell'ordinamento canonico. p. 234-294. 551
ZUR, G. De nullitate matrimonii a S. Congregatione de Sacramentis declaranda. p. 295-327. 552

n. 4.

FEDELE, P. Actus humanus. p. 337-350 553

BALDANZA, G. Il problema del consenso dei genitori al matrimonio dei figlioli e la sua pratica soluzione nelle decretali di Gregorio IX. p. 351-375. 554
PEDICA, S. De musica sacra secundum Codicem et secundum pontificia decreta recentiora. p. 398-414. 555
FEDELE, P. Rassegna di dottrina canonistica matrimoniale. p. 415-432. 556

EPHEMERIDES LITURGICAE, 1963, v. 77, n. 1.

COPPO, A. De antiquo passionario evasianae basilicae Casalensis. p. 19-38. 557
SAMPERS, A. P. Josephus Low. 39-45. 558
ANTIN, P. « Haut lieu » p. 49-54. 559

n. 2,

MIQUEL, P. La fête chrétienne. p. 81-100. 560
POILY, J. Les préfaces parisiennes. La préface de S. J. Baptiste. p. 101-108. 561
COPPO, A. De inscriptionibus cryptographicis Basilicae Vaticanae. p. 115. 562

n. 3,

MARTIMORT, A. G. Le rituel de la concélébration eucharistique. p. 147-168. 563
DESHUSSES, J. Le bénédictionnaire gallican du VIII siècle. p. 169-199. 564

EPHEMERIDES THEOLOGICAE LOVANIENSES, 1963, v. 39, n. 1-2, jan.-iun.

VANNESTE, A. La sainteté et la foi du ministre et du sujet des sacrements p. 5-29. 565
DE SMET, W. L'influence de Butler sur la théorie de la foi chez Newman. p. 30-49. 566

ESTUDIOS ECLESIASTICOS, 1963, v. 38, n. 144 en.-mar.

ARRIETA, J. La colegialidad episcopal. Un tema en vistas al actual concilio. p. 5-56. 567
ALDAMA, J. Virgo post partum. p. 57-82. 568
COLLANTES, J. Sucesion apostolica y cooptacian en el apostolado. p. 83-92. 569

n. 145, abr.-jun.

ITURRIOZ, D. Revelaciones privadas. p. 147-184. 570
ZALBA, M. Boletin canonico-morale de 1963. p. 185-218. 571

n. 146, jul.-sept.

ITURRIOZ, D. Revelaciones privadas. p. 295-324. 572
EGUREN, J. La actividad mercantil prohibida a las personas consagradas. p. 325-348. 573

ÉTUDES, 1963, v. 316, n. 3, mars

DELANGLADE, J. Chrétiens d'Algerie. p. 289-303. 574
WIDLOCHER, D. La fonction paternelle. p. 318-329. 575
AGEL, H. Kafka vu par Orson Welles. p. 368-375. 576
CARSALADE, H. DE Artistes russes. p. 388-391. 577
ROUQETTE, R. De Rome et de la chrétienté. p. 398-405. 578

n. 4. apr.

JOLLY, Y. Vie liturgique et musique d'eglise. p. 18-35. 579
MESNARD, R. Service national, service militaire et service de défense. p. 36-40. 580
TRIVIERE, L. Le poids de l'Asie sur le monde. p. 41-53. 581
ABIRACHED, R. Ionesco et l'obsession de la mort. p. 88-91. 582
MARLE, R. L'Eucharestie dans la division des chrétiens. p. 94-107. 583

n. 5, mai.

DANIELOU, J. La morale au service de la personne. p. 145-153. 584
BEIRNAERT, L. Rôle et attitude du conseiller moral. p. 154-161. 585
WOODRUFF, D. Réflexions sur une crise. p. 192-197. 586
ABIRACHED, R. Carnet de théâtre. p. 231-235. 587
ROUQUETTE, R. De Roma et de la chrétienté. p. 236-250. 588

n. 7-8, juil.-aout.

ROUQUETTE, R. Le mystère Roncalli. p. 4-18. 589
MARTEL, P. A. Information et sous-développement en Afrique. p. 35-48. 590
LE BRUN KERIS, G. L'information économique, problème social. p. 49-57. 591
CHAULEUR, P. L'émigration noire en France. p. 58-68. 592

ETUDES FRANCISCAINES, 1963, v. 13, n. 29, jan.

DE CRE, D. Le fiat de l'Annonciation. p. 129-162. 593
DE VEGHEL, O. Benoît de Canfield (né en 1562) à l'occasion du quatrieme centenaire de sa naissance. p. 163-173. 594
SPIRITO, S. Etude sur deux protagonistes du mouvement franciscain au XIIIe siècle: Grégoire IX et frère Elie. p. 181-199. 595
VINOT- PREFONTAINE, J. Le couvent des Cordeliers de Beauvais. p. 206-224. 596

n. 30, juil.

DE CRE, D. Le fiat de l'Annonciation. p. 1-32. 597
MALO, A. M. La mariologie de notre temps. p. 42-52. 598
VINOT-PREFONTAINE, J. Le couvent des Cordeliers de Beauvais. p. 76-87. 599

EUNTES DOCETE, 1962, v. 15, n. 2.

SEUMOIS, A. Problems of the Missionary Catechist. p. 198-213. 600
PAVESE, F. IL Prefetto Apostolico delle Missioni. p. 214-238. 601
MIANO, V. Scienza e filosofia in Ugo Spirito. p. 239-258 602

n. 3.

VIGLINO, H. The dynamic proces of artistic inspiration and elaboration. p. 293-318. 603
PAVESE, F. Il Prefetto Apostolico delle Missioni. p. 386-411. 604
HAGENS, B. VAN. Spazio reale, etere cosmico e relatività del moto. p. 412-427. 605

1963, v. 16, n. 1.

MASI, R. De causalitate sacramentorum. Recentium opinionum disputatio theologica. p. 9-54. 606
VODEB, R. M. Il divieto delle rappresentazioni figurative nel culto secondo l'Antico Testamento. p. 105-138. 607

n. 2.

BUGNINI, A. Attualità della liturgia dal concilio di Trento al Vaticano II. p. 181-196. 608
FABRO, C. Osservazioni critiche sulla nozione di « ateismo ». p. 197-221. 609
PAVESE, F. Il Prefetto Apostolico delle Missioni. p. 267-295. 610
CAROBBIO DA NEMBRO, M. Sull'adattamento missionario. p. 329-346. 611

GIURISPRUDENZA ITALIANA, 1963, v. 115, n. 2, feb.

FINOCCHIARO, F. Osservazioni intorno al rilascio parziale di fabbricati ex conventuali, appartenenti a Comuni e Province nell'interesse di chiese sprovviste di rettoria. I, 1, col. 224-234. 612
AMATON, F. Inderogabilità della giurisdizione italiana e competenza internazionale del giudice straniero. I, 1, col. 271-292. 613

TRANCHINA, G. Sul modo di nominare il difensore incaricato di sottoscrivere i motivi d'appello. II, col. 33-36. 614

CORMIO, B. E' assicurabile ai fini della pensione per invalidità e vecchiaia un rapporto di lavoro domestico inferiore a quattro ore giornaliere? II, col. 37-48. 615

n. 3, mar.

CAPPUCCIO, G. Danni da esecuzione di opera pubblica. I, 1, col. 379-391. 616

LEGA, C. Osservazioni sui poteri normativi del Consiglio Nazionale Forense e sui limiti dell'attività dell'avvocato. I, 1, col. 393-402. 617

BATINI, G. Mancato accertamento ed immediato ricorso al giudice ordinario in tema di tributi locali. I, 2, col. 239-242. 618

BUZZELLI, A. Revoca della sospensione condizionale della pena ed applicabilità dell'indulto. II, col. 83-88. 619

n. 4, apr.

AZZOLINA, U. Le relazioni extraconiugali del marito come manifestazione di ingiuria grave. I, 1, col. 515-534. 620

LEGA, C. Contratto di assistenza legale e compenso « forfait ». I, 2, col. 321-336. 621

ANSELMI BLAAS, V. Inefficacia degli atti processuali compiuti durante la sospensione del processo. I, 2, col. 343-371. 622

n. 5, mag.

PAGANO, G. In tema trascrizione di atto di matrimonio concordatario parzialmente falso. I, 2, col. 619-650. 623

MANDRIOLI, C. In tema di legittimazione processuale del minore emancipato per effetto del matrimonio. I, 1, col 657-660. 624

AZZOLINA, U. Abbandono ingiustificato della casa coniugale e mancata corresponsione dell'assegno di mantenimento come causa di separazione personale dei coniugi. I, 1, col. 661-666. 625

LEGA, C. Sui pareri del Consiglio dell'Ordine Forense e sulla tassa relativa. I, 1, col. 677-681. 626

— Osservazioni sul rapporto fra medico convezionato e Istituto Nazionale Assicurazioni Malattie. I, 2, col. 425-428. 627

n. 6, giu.

BRICOLA, F. Osservazioni in tema di coercizione diretta ex art. 241 codice penale militare di guerra. IV, col. 81. 628

SEGRE, T. Interruzione del processo contumaciale. I. 1, col. 805-808. 629

LEGA. C Brevi note in tema di elettroshockterapia e di responsabilità del medico. I, 2, col. 462-472. 630

n. 7, lug.

MAZZANTI, M. La crisi della prova penale. IV, col. 100-106. 631

CORMIO. B. Per l'abolizione dei reati cosiddetti d'onore. IV, col. 107-111. 632

BRUNORI. P. Misure cautelari, diritti d'autore e premi artistici. I. 2, col. 511-518. 633

n. 8, agos

ROCCO, F. La responsabilità dello stato per atti legittimi e l'art. 24 della costituzione repubblicana. IV, col. 113-118. 634

— Il diritto di sciopero nella recente giurisprudenza della corte costituzionale. IV, col. 119-122. 635

CHIARLONI, S. Incombenti fiscali nel processo civile e competenza a sollevare la questione di legittimità costituzionale. I, 1, col. 937-988. 636

BUSCA. M. Improponibilità della possessoria contro atti amministrativi concernenti acque pubbliche. I, 1, col 989-1030. 637

SEGRE, T. Competenza per valore in cause su servitù o su rapporti di vicinato. I, 1. col. 1031-1034. 638

GREGORIANUM, 1963, v. 44, n. 2.

LATOURELLE, R. Révélation, histoire et incarnation. p. 225-262. 639
CRUCHON, G. Pour une conception unifié de la personne humaine basée sur les sciences humaines et la théologie. p. 263-306. 640

n. 3

VAN ROO, A. W. Reflections on Karl Rahner's « Kirche und Sakramente ». p. 465-500. 641
ALFARO, J. Supernaturalitas fidei iuxta S. Thomam. I) Functio « luminis fidei ». p. 501-542. 642

ILUSTRACION DEL CLERO, 1963, v. 56, n. 988, feb.

URQUIRI, T. El nombre de San José en el canon de la misa. p. 65-71. 643
PEINADOR, A. El primer periodo del Concilio Vaticano II. p. 72-81. 644
URQUIRI, T. Pronunciación del latin al modo romano en nuestra nación. p. 93-96. 645

n. 989, mar.

URQUIRI, T. La consagración en voz alta? p. 120-127, 646
CABREROS, M. Algunas reformas de la legislación eclesiástica. p. 128-133. 647

n. 990, abr.

PEINADOR, A. El bien comun de la Iglesia y la tolerancia o libertad de cultos. p. 180-189. 648
GALLARTA CAMPO, T. Comentarios a una critica. p. 194-197. 649
URQUIRI, T. Estipendio de la misa del domingo de Pascua cuando se ha celebrado misa de la vigilia pascual. p. 200-201. 650
APODACA, H. Confesion pascual en la parroquia propia. p. 202. 651
— Probeza en una comunidad religiosa. p. 203-204. 652

n. 991, mayo.

ZURDO, M. La tolerancia en el pensamiento pontificio. p. 225-241. 653
MATELLAN, S. Las operaciones « ad extra » y la estructuracion de la sobrenatural. p. 242. 654
DELGADO, J. Como pronunciar el latin. p. 243-256. 655
SARMIENTO, A. M. Boxeo, moralidad y otras cosas. p. 257. 656

n. 992, jun.

PEINADOR, A. En defensa de la unidad catolica de España. Reflexiones en torno a la libertad de conciencia. p. 282-291. 657
MATELLAN, S. La operaciones « ad extra » y la estructura de la sobrenatural. p. 292-299. 658

n. 993, juil.

URQUIRI, T. Obediencia plena a las leyes liturgicas vigentes. p. 352-360. 659

THE JURIST, 1963, n. 1, jan.

HOFFMAN, R. International episcopal cooperation. p. 1-33. 660
REED, A. The careful selection and training of candidates for the states of perfection and sacred orders. p. 34-49. 661

n. 2, apr.

ABBO, J. The problem of lapsed priests. p. 153-179. 662
AMEN, M. Ecclesiastical reaction and legislation against obscene literature before the code of canon law. p. 180-213. 663

JUS, 1962, v. 13, n. 3-4, lug.-dic.

BETTI, E. La dogmatica moderna nella storia del diritto e della cultura. p. 319-335. 664
PINO, A. I progetti di riforma in tema di filiazione illegittima. p. 336-367. 665
CANTUCCI, M. Guarantigie giurisdizionali in materia di responsabilità degli amministratori degli enti locali. p. 425-439. 666

FORTE, F. Contributi di miglioria e tassazione degli incrementi di valore delle aree nella finanza locale. p. 440-453. 667
ANCARANI, G. A proposito del movimento riformatore settecentesco nello Stato Pontificio. p. 470-478. 668
FARANDA, C. Sui concetti di imputazione formale, di imputazione implicita e sulla considerazione della qualità di imputato. p. 515-521. 669

1963, v. 14, n. 1-2, gen.-giu.

BROGGINI, G. L'arte forense di Cicerone. p. 109-129. 670
LENER, S. Giustizia sociale e bene comune. p. 148-163. 671
GIANNOZZI, G. Premessa storica allo studio dell'estinzione del processo per inattività delle parti. p. 164-208. 672
PICARDI, N. Per una sistemazione dei termini processuali. p. 209-232. 673
MARONGIU, A. Il problema scolastico nello Stato moderno. p. 233-248. 674

LA MAISON DIEU, 1963, v. 73, n. 1.

BESNARD, A.-M. Liturgie et combat spirituel. p. 5-28. 675
ROGUET, A.-M. La liturgie et les dévotions. p. 29-37. 676
JOUNEL, P. Le Missel, livre de formation spirituelle du laic. p. 95-105. 677
DE SAINTE-MARIE, H. Liturgie de la terre et du ciel. p. 106-121. 678

n. 2.

JOUNEL, P. De Jean XXIII à Paul VI. p. 5-6. 679
MONTINI, G. B. Notre Paque. 7-38. 680
GY, P.-M. Le renouveau liturgique dans le monde. p. 39-45. 681
FALSINI, R. Italie. p. 155-169. 682
GELINEAU, J. Le chant religieux populaire dans le monde. p. 184-199. 683

MARIANUM, 1962, v. 24, n. 4, dec.

MONTAGNA, D. M. La lode alla Theotokos nei testi greci dei secoli IV-VII. p. 453-543. 684

1963, v. 25, n. 1-2

SPEDALIERI, F. La madre del Salvatore nella soteriologia di San Leone Magno. p. 23-38. 685
GALLUS, T. Codex « De Nativitate S. Mariae » ex saeculo nono. p. 94-98. 686
PERETTO, M. Cristo e la Vergine nel vangelo arabo di Giovanni. p. 99-138. 687
ROMANIUK, K. La sainte Vierge Marie mediatrice de toutes grâces d'après Adam de Perseigne. p. 139-146. 688

MISCELLANEA FRANCESCANA, 1962, v. 62, n. 3-4.

FRATTEGIANI, B. Nomos et Agape. « Nova et vetera » de thesauro S. Thomae Aquinatis. p. 205-223. 689
ELDAROV, G. Sul valore cristologico del papato. p. 224-231. 690
BLASUCCI, A. Contributi all'Ecclesiologia. p. 387-413. 691

1963, v. 63, n. 1, gen-mar.

DUJCEV, I. Le testimonianze bizantine sui SS. Cirillo e Metodio. p. 3-14. 692
POMPEI, A. Le recenti controversie teologiche sulla corredenzione mariana. p. 65-74. 693

MONITOR ECCLESIASTICUS 1963, v. 88, n. 1.

Acta S. Sedis:

IOANNIS PP. XXIII. Motu proprio de Pontificio Consilio ecclesiasticis Italiae tabulariis curandis (Adn. M. FORNASARI). p. 7-13 694
Conventio inter Apostolicam Sedem et Austriacam Rempublicam de scholasticis quaestionibus. p. 14-36. 695

Iurisprudentia S. R. Rotae :

Coram R. P. D. P. MATTIOLI, Ponente. Nullitatis matrimonii. (*De excluso bono sacramenti*). Sententia diei 19 febr. 1959. p. 39-46. 696

Coram R. P. D. P. Mattioli, Ponente. Nullitatis matrimonii *(ob defectum formae)*. Sententia definitiva 15 dec. 1960. p. 47-54. 697

Coram R. P. D. P. Mattioli, Ponente. Nullitatis matrimonii. (*Decretum in quaestione incidentali de nova causae propositione)*. p. 55-62. 698

Studia et consultationes:

ROMITA, F. De unione paroeciae aliorumque entium ecclesiasticorum domui religiosae. p. 65-72. 699

BENDER, L. Falsum in documentis publicis et fictio iuris. p. 73-80. 700

CORTESINI, D. De coelestibus patronis. Pars. IV. p. 81-116. 701

OESTERLE, G. De clausura monialium in Ecclesia Orientali. p. 117-130. 702

NOUVELLE REVUE THÉOLOGIQUE, 1963, v. 85, n. 2, fev.

ANCIAUX, P. L'épiscopat comme réalité sacramentelle. p. 139-159. 703

LEBEAU, P. Hérésie et providence selon Salvien. p. 160-175. 704

MERTENS, C. Régulation des naissances: pour une pastorale d'ensemble. p. 176-188. 705

n. 3, mars.

PHILIPS, G. Deux tendances dans la théologie contemporaine. p. 225-238. 706

LEGRAND, J. Connaissance de Dieu et philosophie. p. 239 269. 707

MASSON, J. La relève sacerdotale en Afrique noire. p. 280-294. 708

n. 4, avr.

DUPONT, J. Ecriture et tradition. p. 337-356. 709

THIRY, A. La métaphysique du christianisme. p. 410-414. 710

n. 5, mai.

DE FRAINE, J. La Vierge Marie. p. 469-477. 711

GALOT, J. Marie et certains protestants contemporaines. p. 478-495. 712

GODIN, A. La préparation psychologique au travail pastoral. p. 496-505. 713

n. 6, juin.

In memoriam S. S. Jean. XXIII. p. 561-562. 714

DEJAIFVE, G. Révélation et Eglise. p. 563-576. 715

MARTELET, J. Mariage, amour et sacrement. p. 577-597. 716

n. 7, juill-aout.

Oremus pro Pontifice nostro Paulo VI. p. 673. 717

JEREMIAS, J. Qumrân et la théologie. p. 674-690. 718

DUPRE LA TOUR, A. Histoire et expérience. p. 691-710. 719

SIMONIN, T. Prédestination, prescience et liberté. p. 711-730. 720

PENTECOSTES, 1963, v. I, n. 1, en.-abril.

KOCK, R. El espiritu Santo y la Predicacion a la luz del Concilio Vaticano II. p. 9-24. 721

RAMIREZ-ORTUNO. Relacion entre madre-niño en el primero año de vida y su influencia en la formacion de la personalidad. p. 35-62. 722

LA PENSÉE CATHOLIQUE, 1963, n. 84.

LEFEVRE, J. L'Encyclique « Pacem in terris ». p. 1-9. 723

JOUBLIN, J, Examen de l'alibi scientifique du teilhardisme. p. 83-122. 724

PERFICE MUNUS, 1963, v. 38, n. 2, febb.

VISENTIN, P. L'opera liturgica del Concilio e le responsabilità del clero. p. 72-79. 725

ROCCO, U. Qualche riflessione sul processo di Liegi. p. 80-86. 726

TRIMELONI, L. Celebrazione delle solennità esterne. p. 92-96. 727

CORBELLA, E. Attività, fisica sport e ricreazione in oratori e associazioni femminili. p. 97-106. 728
FRANCO, V. Omelie delle feste. p. 107-112. 729

n. 3, mar.

GISMONDI, G. Realtà sociali e problemi pastorali: il tempo libero. p. 130-135. 730
RINALDI, G. La denuncia dell'occulto corruttore collegiale. p. 136-142. 731
GIOVANNI, DA S. G. Rendiconto finanziario del parroco religioso alla curia diocesana. p. 143-151. 732
FAVALE, A. Risultanze conciliari. p. 152-162. 733
BONAVENTURA DA GANGI, La scheda bianca nelle elezioni canoniche. p. 163-166. 734
AJASSA, M. Situazione religiosa, morale e sociale del giovane adulto. p. 167-170. 735

n. 4, apr.

ROSSINO, G. Alla vigilia delle consultazioni elettorale. p. 205-210. 736
BERTETTO, D. L'opera salvifica di Gesù. p. 211-215. 737
VISENTIN, P. L'opera liturgica del Concilio e la responsabilità del clero. p. 216-223. 738
DACQUINO, P. Il contesto biblico della benedizione pasquale. p. 224-228. 739
FRANCO, V. Omelie delle feste. p. 237-242. 740

n. 5, mag.

BERTETTO, D. Applicazione dell'opera salvifica di Gesù. p. 263-267. 741
000
BENDER, L. Legittimità della prole. p. 275-278. 742
ROSSINO, G. Risposta ad alcuni quesiti sulla «Mater et Magistra». p. 282-287. 743
ANGIOLINI, G. Compito del sacerdote nell'educazione dei giovani. p. 288-293. 744
RINALDI, G. Moralità della ricerca del complice in confessione. p. 294-299. 745

n. 6-7, giu.-lu.

MAJOCCO, L. Si può aspirare alla mistica. p. 332-336. 746
GISMONDI, G. L'enciclica «Pacem in Terris». p. 354-356. 747
VENDITTI, D. Rispetto alla vecchiaia. p. 354-356. 748
PUGLIESE, A. Immaturità psichica. p. 364-370. 749
BENDER, L. Conversione alla chiesa Cattolica e matrimonio invalido. p. 371-375. 750
BONAVENTURA DA GANGI, Schede supernumerarie nelle elezioni canoniche. p. 376-379. 751

n. 8-9, agos.-sett.

L'ansia pastorale di Paolo VI. p. 434-437. 752
PACE, G. La Sacra Scrittura nella scuola. p. 438-442. 753
ROCCO, U. Ma sono poi veramente pentiti? p. 455-459. 754
BONAVENTURA DA GANGI, Testamento olografo mancante di data. p. 466-472. 755

RAZÓN Y FÉ, 1963, v. 167, n. 781, feb.

GUION, Peon no especializado. p. 113-116. 756
ITURRIOZ, D. Ecumenicidad del concilio infalible. p. 117-132. 757
IRIARTE, J. Giner de los rios empuña las riendas. p. 157-170. 758

n. 782, mar.

NICOLAU, M. El Concilio Vaticano II y la renovacion liturgica. p. 249-262. 759
RIVERA, P. M. Per una vida mejor de los españoles. p. 263-272. 760
DOU, A. Julio Rey Pastor. p. 273-282 761

n. 783, abr.

GUION, Comercio. p. 337-340. 762
DE HORNEDO, R. M. El catolicismo de Ramon Gomez de la Serna. p. 341-356. 763
SOLA, J. Cerebros electronicos. p. 371-386. 764

n. 784, may.

GUION, Frazilidad de la paz. p. 449-452. 765
OLAZARAN, J. Adriano VI y los fines conciliares de Trento. p. 459-476. 766
STAEHLIN, C. M. La nueva censura cinematografica. p. 477-492. 767
CAFFARENA, J. G. Tradicion y modernidad en la sintesis metafisica de Santo Tomas. p. 493-504. 768

n. 785, jun.

GUION, Politica. p. 561-564. 769
ITURRIOZ, J. « Pacem in terris ». Paz en la tierra. p. 565-580. 770
IRIARTE, J. Krausistas y sociedades secretas. p. 597-608. 771
MESEGUER, P. Religiosidad autentica y religiosidad del escrupoloso. p. 609-622. 772

n. 786-787, jul-agos.

IRIARTE, J. La filosofia en las aulas conciliares. p. 17-34. 773
GONZALEZ, N. Los silencios, la guerra y le derecha. p. 35-50. 774
DE HORNEDO, R. M. Las imagines de culto. p. 51-64. 775

REVIEW FOR RELIGIOUS, 1963, v. 22, n. 1, jan.

STAUDER, W. Devotion. p. 14-29. 776
HARING, B. The christian's vocation to perfection. p. 41-52. 777
AUMANN, J. The interior life and the apostolate. p. 67-70. 778
SWEETMAN, M Points for meditation. p. 71-74. 779

n. 2, march.

BEAUCAMP, E. Sin and the Bible. p. 129-147. 780
O'BRIEN, W. Weekly confession. p. 148-156. 781
NAVONE, J. Jeremiah. p. 180-192. 782
MEYER, P. Servility Vs. intelligent obedience. p. 203-206. 783

n. 3, may.

LEGRAND, L. Value of virginity. p. 263-279. 784
CELESTE, M. The virtue of mercy. p. 280-295. 785
DIGNA, M. Screening program. p. 300-306. 786
MARIE, W. For he has Wrought Wonders. p. 333. 787

n. 4, july.

DUBAY, T. Understanding in a Superior. p. 381-396. 788
ANGELICIA, M. Rededication program. p. 397-401. 789
GALOT, J. The eucharistic presence. p. 407-429. 790
SWEETMAN, M. Silence. p. 430-434. 791

REVISTA DE CULTURA TEOLOGICA, 1962, v. 2, n. 1, abr.

ULHOA VIEIRA, B. Reforma na igreja. p. 5-22. 792
ROXO, R. M. Analogia e misterio da graca. p. 28-40. 793
CHARBEL, A. Introdução à liturgia sacrifical da antiga e da nova aliança. p. 41-52. 794

n. 2, agos.

ROXO, R. M. A fé e seu caminho. p. 60-166. 795
ULHOA VIEIRA, B. Concilio e reforma. p. 167-175. 796

n. 3, dez.

MEHLMANN, J. « O profeta do deuteronomio em joao 7,52 ». p. 192-208. 797
AZZI, R. Para uma renovaçao no ensino de historia eclesiastica. p. 209-215. 798

REVISTA ECLESIASTICA BRASILEIRA, 1962, v. 22, n. 4, dez.

KOSER, C. Após a primeira Sessão do concilio. p. 825-829. 799
KLOPPENBURG, B. Mirum angelorum ministerium. p. 830-849. 800

ANDRADE, R. DE, Oblatio capitis et membrorum. p. 850-863. 801
SCHUMACHER, A. Triunfo universal da graça santificante. p. 864-875. 802
RUBERT, A. Um cisma eclesiastico no Rio Grande do Sul. p. 876-885. 803

1963, v. 23, n. 1, março.

DIDONET, F. Pastoral de evangelizaçâo. p. 3-12. 804
BARAUNA G. Os cristâos em Busca da « una sancta ». p. 35-69. 805
VLASMAN, G. O principio unitario do misterio eucaristico. p. 70-87. 806
HOORNAERT, E. Leâo I e Leâo XIII: dois Papas duas épocas. p. 88-99. 807

n. 2, jun.

MARGERIE, B. « Pacem in terris » p. 289-314. 808
BARAUNA, G. Movimento mariano e movimento ecumenico: antonomia ou harmonia? p. 333»368. 809
KLOPPENBURG, B. Primado pontificio e competência episcopal. p, 369-393. 810
VLASMAN, G. A sacramentalidade da celebraçâo eucaristica. p. 394-411. 811

REVISTA ESPAÑOLA DE DERECHO CANÓNICO, 1962, v. 17, n. 50, mayo-ag.

SZENTIRMAI, A. De conditionibus matrimonio appositis. p. 367-372. 812
ALVAREZ-MENENDEZ, S. Reseña juridico-canonica. p. 393-426. 813
PORTERO SANCHEZ, L. Reseña de derecho del Estado sobre materias eclesiásticas. p. 469-476. 814

REVUE BÉNÉDICTINE, 1963, v. 73, n. 1-2.

BOGAERT, M. Fragment inedit de Didyme l'Aveugle en traduction latine ancienne. p. 9-16 815
MACHIELSEN, L. L'origine anglo-saxonne du supplément canonique à l'Histoire Ecclésiastique de Béde. p. 33-47. 816

MISONNE, D. Le diplôme de Charles le Simple accordant l'immunité à l'abbaye de Brogne. p. 58-73. 817
LECLERQ, J. L' « Exordium Cistercii » et la « Summa cartae caritatis » sont-ils de saint Bernard? p. 89-100 818

REVUE DE DROIT CANONIQUE, 1963, v. 13, n. 1, mars.

WEBER, J. Vue juridique sur le Concile du Vaticàn II. p. 3-18. 819
FLATTEN, H. De sententia nullitatis matrimonii, tum e capite metus tum e capite simulationis ferenda. p. 48-64. 820
NAUROIS, DE L. La mise en oeuvre juridique de la séparation des eglises et de l'etat. p. 65-80. 821

n. 2, juin

JULLIEN, Sur la regula prima de la procèdure judiciaire canonique ou sèculiére. p. 97-109. 822
BACCRABERE, G. Exercice du droit, de visite dans les paroisses rurales du diocèse de Toulouse au lendemain du Concile de Trente. p. 110-134. 823
KUHLMANN, C. J. De evolutione muneris vicarii generalis. p. 149-174. 824

REVUE DES COMMUNAUTÉS RELIGIEUSES, 1963, v. 35, n. 1, jan-fev.

GRECO, J. L'insertion du nome de S. Joseph au canon de la Messe. p. 10-14. 825
— Aliénations et emprunts. p. 20. 826
B., E. Liberté de correspondance. p. 34. 827

n. 2, mars-avr.

Commission conciliaire des Religieux. p. 53-54. 828
DE BONHOME A. Formes d'engagement dans les Etats de perfection. p. 68-72. 829
GALOT, J. Vie religieuse, vie de prière p. 73-87. 830

n. 3, mai-juin

L'encyclique sur la paix. p. 99-107. 831
DE BONHOME, A. S. Thomas d'Aquin et les fins de la vie religieuse. p. 121-126. 832
FISCH, J. M. Directoire pour les noviciats. p. 127-128. 833

REVUE DIOCÉSAINE DE TOURNAI, 1963. v. 18, n. 1, Janv.

REUMONT, Ch. Des jeunes de chez nous. p. 1-32. 834
LOBET. A. La réponse de l'école aux problémes de la jeunesse. p. 33-42. 835
NASSAUX, X. Le jubilé de vingt-cinq ans de la maison du Sacré-Coeur de Ciply (Mesvin). p. 43-54. 836

n. 2. fevr.

GUELLUY, R. Jésus, vivante parole du Père en la Sainte Eglise. p. 65-71. 837
Le cas que Dieu fait de nous. p. 72-76. 838
Manière facile de prier d'après sainte Thérèse d'Avila. p. 77-105. 839
PLUMET, J. L'évêché de Tournai pendant la révolution française: conclusions. p. 106-113. 840
LUYPAERT, L. Témoignages sur la jeunesse d'aujourd'hui. p. 114-123. 841

n. 3, mars

NOPERE; M. Pie XII et l'émancipation féminine. p. 129-148. 842
DELOOZ, P. Pourquoi les jeunes nous échappent-ils? p. 157-163. 843
STEVAUX, A. Le congrès de la F. E. P. A. C. p. 164-182. 844

n. 4, avr.

JOUNEL, P. Dimanche et mystère pascal. 193-203. 845
MEUNIER, A. Le mystère pascal dans la vie du prêtre. p. 215-222. 846
DUFRASNE, J. Dimension missionnaire de la pastorale liturgique. p. 223-232. 847

n. 5, mai

Notre dame de la Foy. p. 257-265. 848
DUMOULIN, J. Le culte de Notre-Dame à la cathédrale de Tournai. p. 266-303. 849

n. 6, juin

In memoriam: Sa Sainteté Jean XXIII. p. 321-330. 850
DUMOULIN, J. Le culte de Notre-Dame à la cathédrale de Taurnai. p. 331-352. 851
Les oraisons mystiques d'aprés sainte Thèrese d'Avila. p. 353-365. 852

REVUE DU CLERGÉ AFRICAIN, 1963, v. 17, n. 6,

1963, v. 18, n. I,

DE BONHOME, A. Cas de conscience. p. 27-40. 853
DENIS, L. Chronique du concil. Le concile et la liturgie. p. 70-75. 854
MASSION, A. Le celibat consacré. p. 76-89. 855

n. 2

CAMBIER, J. Notre vocation chrétienne dans l'Eglise une du Christ. p. 125-134. 856
BOEY, C. Senghor est-il marxiste? p. 144-162. 857
LE COCQ, La confiance chrétienne. p. 166-173. 858

n. 3

GALOT, J. La vocation selon l'Ancien Testament. p. 197-317. 859
STAQUET, G. Le mystère de l'Apostolat. p. 249- 254. 860
VANNESTE, A. La faculté de Théologie de l'Université Lovanium. p. 260-268. 861

RIVISTA DEL DIRITTO MATRIMONIALE E DELLO STATO DELLE PERSONE, 1963, v. 5, n. 1, gen-mar.

LOJACONO, V. . La tutela degli illegittimi nel riconoscimento di prole adulterina e nell'adozione. p. 30-75. 862

CARPI, L. Della cittadinanza italiana per gli ebrei trasferitisi nello Stato di Israele. Ancora sulla controversa perdita p. 76-80. 863
PELOSI, A. C. Obbligo alimentare e funzione educativa. p. 81-134. 864
GROSSO, C. F. Maltrattamenti di più persone in famiglia: reato unico o pluralità di reati? p. 158-166. 865

SALESIANUM, 1963, v. 25, n. 1, jan-mar.

STELLA, P. L' "apostasia" del Card. Delle Lanze, p. 3-46. 866
GIRARDI, G. Pour une définition de l'athéisme. p. 47-74. 867

n. 2, apr-jun

JAVIERRE, A. El movimiento de fe y constitucion al nivel de la IV asemblea ecumenica. p. 205-230. 868
GALLIZIA, U. Il latino della chiesa, lingua viva o morta? p. 263-277. 869
BERTETTO, D. Sacra Scriptura et Traditio. p. 278-287. 870

SALMANTICENSIS, 1962, v. 9, n. 3,

RODRIGUEZ, V. Proceso formativo de la Teologia científica. p. 421-454. 871
NICOLAU, M. Magisterio ordinario en el Papa y en los Obispos. p. 455-478. 872
PERENE, J. La voluntad divina y la gracia suficiente y eficaz. p. 479-508. 873
RIESCO TERRERO, A. La obligatoriedad de los testamentos informes para causas pias en el ordenamiento civil y canonico. p. 565-588. 874

SAL TERRAE, 1963, v. 51, n. 2, feb.

ANGEL, El Vaticano II y los protestantes. p. 65-75. 875
GONZALO, M. En torno a una obra reciente de Teologia Moral. p. 84-98. 876
REGATILLO, G. Construcción de obras de una comunidad sin licencia. p. 109-110. 877
REGATILLO, F. Reducción de misas fundadas. p. 111-112. 878
— Unanimidad de votos para un acto de persona moral. p. 113. 879
— Juramento de sacerdote testigo ante el tribunal civil. p. 114. 880
— Reducción de cargas de fundacion. p. 115-116. 881

n. 3, mar.

RAMON, P. Fatima... si o no? p. 129-137. 882
JOSE, B. Matrimonio o virginidad? p. 138-152. 883
SANTOS, A. Los ecumenistas y sus perspectivas misionaras. p. 155-156. 884
REGATILLO; F. Disolución del matrimonio de dos protestantes. p. 167. 885
— Medición de gargantes el dia de S. Bias. p. 168-169. 886
— Comunión de los sacerdotes en la vigilia pascual y misa el domingo de Pascua. p. 170-172. 887
REGATILLO, F. Varios capitulos de nulidad de un matrimonio. p. 173-176. 888

n. 4, abr.

ALONSO, J. La muerte de Jesús en relación con la politica. p. 193-303. 889
GUTIERREZ, G. De Cluny a Taizé. p. 204-213. 890
REGATILLO, E. F. Empleo de limosnas. p. 233. 891
— Integridad de la misa en orden al cumplimiento del precepto. p. 235-236. 892
— Vela encendita a la consagración en la Santa Misa. p. 237. 893
— Violación del ayuno eucaristico. Los caramelos. p. 238-239. 894
— Libros prohibidos. p. 240-242. 895

n. 5, mayo.

QUEVEDO, J. G. Seguridad doctrinal. p. 269-284. 896
REGATILLO, E. F. Iscripción del matrimonio canónico en el registro civil. p. 285-289. 897
— Vino de misas. p. 290-291. 898
— Misa en el aniversario de los difuntos. p. 293. 899

REGATILLO, F. Concordancia de inscripciones en el registro civil y en el parroquial. p. 296-297. 900
— Votos de los religiosos. p. 299-300. 901

n. 6, jun

MANUEL, F. J. Misteriosa constitución de la materia y teoria de las formas. p. 324-333. 902
REGATILLO, F. El caramelo y el ayuno eucaristico. p. 350-356. 903
— Legitimation implicita de la prole. p. 357-359. 904

n. 7, jul.

MUNOZ, J. S. S. Juan XXIII en su muerte y en su vida. p. 386-405. 905
SANTOS, A. Juan XXIII y los pueblos orientales. p. 406-411. 906
REGATILLO, F. La libertad religiosa en Juan XXIII. p. 426-440. 907
MUNOZ, J. S. S. Juan XXIII y España. p. 44.-447. 908

n. 8-9, agos-sett.

MUNOZ, J. S. S. El papa Paulo VI. p. 449-464. 909
FERNANDEZ, J. M. Misteriosa constitución de la materia y teoria de las formas. p. 471-480. 910
REGATILLO, F. Causas judicialis de fuero mixto, prevención. p. 494-504. 911
— Sepultura de feligreses de parroquia com territorio de dos municipios. p. 504-507. 912
— Interdictio de obra ruinosa. p. 504-510. 913

LA SCUOLA CATTOLICA, 1963, v. 91, n. 1, gen-feb.

COLOMBO, C. Il matrimonio sacramento della nuova legge. p. 5-27. 914
CONTI, O. Ugo Spirito e il problema religioso. p. 28-43. 915

n. 2, mar-apr.

GHIRARDI, M. Ecclesiologia minore. Notazioni teologiche sulla gerarchia cattolica. p. 83-100. 916
MOIOLI, G. La vita cristiana come oggetto della Teologia spirituale, p. 101-116. 917

supplem. n. 1. gen-apr.

RUFFINI, E. Rassegna di teologia dei sacramenti. p. 3-16. 918
TETTAMANZI, D. Saggio bibliografico sull'apostolato dei laici. p. 17-41. 919
CONTI, O. A proposito di un nuovo manuale di storia della pedagogia. p. 59-68. 920

n. 3, mag-giu.

COLOMBO, G. Tradizione e magistero. p. 163-180. 921
GOFFI, T. Considerazioni teologiche sulla sessualità umana. p. 198-222. 922

n. 4, lug-agos.

FESTORAZZI, F. Il problema del metodo nella teologia biblica. p. 253-276. 923
MAGGIOLINI, S. Il problema della certezza morale in Léon Ollé-Laprune. p. 277-304. 924

STUDI CATTOLICI, 1963, v. 7, n. 34, gen.-feb.

QUADRI, S. Stato ed economia nella « Mater et Magistra ». p. 22-27. 925
ROPS. D. La Chiesa e il Nazismo. p. 28-35. 926
CARDINALE, I. La S. Sede e il diritto consolare. p. 36-44. 927
TIZZANI, P. P. Ancora riserve sull'ecumenismo. p. 71-72. 928

n. 35, mar.-apr.

PETRACCA, O. Problemi sociali e sviluppo economico. p. 15-22. 929
ALESSANDRINI, F. Le responsabilità politiche dei cattolici. p. 31-36. 930
PELAEZ, M. Per una santità del nostro tempo. p. 37-42. 931
FRIDEMMAN, G. Problemi umani dell'era atomica. p. 49-54. 932
ESTARRIOL, R. Gli studenti stranieri negli Atenei comunisti. p. 62-63. 933
LAMBRUSCHINI, F. Le fonti al Concilio. p. 64-66. 934

TIZZANI, P. P. Genocidio e persecuzione nel Sudan. p. 70-72. 935

n. 36, mag-giu.

MATTEUCCI, B. Come parlare di Dio agli uomini d'oggi. p. 20-26. 936
SANNIPOLI, E. Arti figurative e ricerca di Dio. p. 47-51. 937
ANTONELLI, F. Psicologia dell'incidente stradale. p. 52-54. 938
LAMBRUSCHINI, F. Restaurare l'unità. p. 64-67. 939
TIZZANI, P. P. Conformismo e anticonformismo. p. 71-72. 940

n. 37, lug-ago.

GALLETTO, A. L'insegnamento della Chiesa e il Concilio. p. 17-22. 941
GUZZETTI, G. Apostolato e mezzi di comunicazione sociale. p. 37-40. 942
PUCCI, R. Il problema morale. p. 41-42. 943
PRINI, P. La formazione umana e il mondo del lavoro. p. 55-58. 944
CAVALLERI, C. Dove va il capitalismo? p. 59-63. 945
LAMBRUSCHINI, F. Il Concilio continua. p. 67-70. 946
TIZZANI, P. P. Spiritismo: passatempo o superstizione. p. 71-72. 947

STUDI SENESI, 1962, v. 74, n. 2.

MOSSINI, L. Fonti del diritto. Contributo alla storia di una metafora giuridica. p. 139-196. 948
MASI, A. L'« actio pro tutela » nella compilazione giustinianea, e nella dottrina bizantina. p. 197-218. 949

n. 3.

FABBRINI, F. « Vindicta liberare » in fonti merovingiche ed orientali. p. 301-336. 950

TEOLOGIA Y VIDA, 1962, v. 3, n. 4 oct.-dic.

POBLETE, R. La situación religiosa en Chile. p. 229-235. 951
COMBLIN, J. La asemblea de Nueva Delhi y el problema de la unidad de los cristianos. p. 236-245. 952
HOFMANS, F. Estructura colegial de la iglesia. p. 246-255. 953

1963, v. 4, n. 1.

HOFMANS, F. Estructura colegial de la Iglesia. p. 3-10. 954
COMBLIN, J. ¿Qué es una mission? p. 11-31. 955

ELENCHUS EPHEMERIDUM

The American Ecclesiastical review . . . . . col. —
Ami du clergé . . . . . » 23-25
L' Amico del clero. . . . . » 25-27
Angelicum . . . . . » 27
Anima . . . . . » —
Année canonique . . . . . » 27-28
Antonianum . . . . . » 28
Anuario de filosofía de derecho . » —
Apollinaris . . . . . » 28-29
Archiv für katholisches Kirchenrecht . . . . . » 29
Archivio di ricerche giuridiche . » 29
Archivo teológico granadino . » —
Asprenas . . . . . » 30-31
Bijdragen; tijdschrift voor filosofie en theologie . . . . . » 31
Broteria . . . . . » —
Bulletin de littérature ecclésiastique 31
Cahiers Laennec . . . . . » —
Ciencia y fe . . . . . » —
La Civiltà Cattolica . . . . » 32-34
The Clergy review . . . . » 34-35
Collationes brugenses et gandavenses —
Collectanea mecliniensia . . . . —
Commentarium pro religiosis et missionariis. . . . . » 35
Il Diritto ecclesiastico . . . . » 35
Divus Thomas. . . . . » 36
La Documentation catholique . » —
Ephemerides iuris canonici. . » 36-37
Ephemerides liturgicae. . . » 37
Ephemerides theologicae lovanienses 37
Estudios eclesiásticos . . . » 38
Estudios theologicos y filosoficos » —
Estudios franciscanos . . . » —
Etudes . . . . . » 38-39
Etudes franciscaines . . . » 39
Euntes docete. . . . . » 40
Il Foro italiano . . . . . » —
Giurisprudenza italiana . . » 40-42
Gregorianum . . . . . » 43
The homiletic and pastoral review —
Ilustración del clero . . . » 43-44
Irenikon . . . . . » —
The Irish Ecclesiastical record. » —
Iustitia . . . . . » —
The Jurist . . . . . » 44
Jus . . . . . » 44-45
Jus canonicum . . . . . » —
Jus gentium . . . . . » —
La Maison-Dieu . . . . . » 45
Marianum . . . . . » 45-46
Mélanges de science religieuse . » —
Miscellanea francescana . col. 46
Monitor Ecclesiasticus . . » 46-47
Nouvelle revue théologique . » 47-48
Orientamenti Pastorali . . » —
Osterreichisches Archiv für Kirchenrecht . . . . . » —
Palestra del clero . . . . » —
La Pensée catholique . . . » 48
Perfice munus . . . . . » 48-50
Periodica de re morali canonica liturgica . . . . . » —
Razón y fe . . . . . » 50-51
Review for religious . . . » 51-52
Revista de la Facultad de derecho y ciencias sociales . . » —
Revista eclesiastica brasileira. » 52-53
Revista española de derecho canónico . . . . . » 53
Revue bénédictine. . . . » 53-54
Revue de droit canonique . . » 54
Revue des communautés religieuses 54-55
Revue des sciences religieuses . » —
Revue d'histoire ecclésiastique . » —
Revue d'histoire et de philosophie religeuses . . . . » —
Revue diocésaine de Tournai . » 55-56
Revue du clergé africain . . » 56
Revue historique de droit français et étranger . . . . » —
La Revue nouvelle . . . » —
Rivista del clero italiano . . » —
Rivista del diritto matrimoniale e dello stato delle persone . . » 56-57
Rivista di diritto ipotecario . » —
Rivista dí storia del diritto italiano —
Rivista storica benedettina . . » —
Sal Terrae . . . . . » 57-59
Salesianum . . . . . » 57
Salmanticensis . . . . . » 57
Sapienza . . . . . » —
Sciences ecclésiastiques . . » —
La Scuola cattolica . . . » 59-60
Seminar . . . . . » —
Studi cattolici . . . . » 60-61
Studi senesi . . . . . » 62
Studia theologica . . . » —
Studium . . . . . » —
Teología y Vida . . . . » 62
Theology . . . . . » —
Trierer theologische Zeitschrift » —

Direttore Responsabile Mons. FIORENZO ROMITA - Largo di S. Rocco, 1 (Tel. 675.786)
Autorizzazione del Tribunale di Roma N° 1373 del 15 / 2 / 1950

SUMMARIUM

ADNOTATIONES IN ACTA S. SEDIS

PASTORALE MUNUS:

Litterae Apostolicae PAULI PP. VI *Motu Proprio* datae die 30 Nov. 1963 quibus Facultates et Privilegia quaedam Episcopis conceduntur (Adn. F. ROMITA). 535

IURISPRUDENTIA S. ROMANAE ROTAE

Coram R. P. D. P. Boleslao FILIPIAK, Ponente. *Nullitatis matrimonii* (*ex conditione*). Sententia definitiva 21 Aprilis 1961. 617

STUDIA ET CONSULTATIONES

ROMITA, F. De unione paroeciae aliorumque entium ecclesiasticorum domui religiosae (*continuatio et conclusio*). . 625

APPENDIX Inventarii specimen. 666

PUGLIESE A. De sacramentis et sacramentalibus indignis non ministrandis. 669

RECENSIONES

MUNIER, C. *Concilia Galliae a. 314 - a. 506 Corpus Christianorum, Series Latina*, vol. CXLVIII (FORNASARI, M.). . 689

ROSSINO, G. *Nozze felici*, Libreria Dottrina Cristiana (GREGNANIN, A.) 691

DOCUMENTA

I. Allocutio Pauli PP. VI iis qui interfuerunt Coetui ex omnibus nationibus Romae habito, Consilii Unitarum Nationum opera, de peregrinationibus delectationis causa susceptis, seu v. « tourisme », die 31 Augusti 1963. 693

II. Allocutio Pauli PP. VI iis qui ex italico clero interfuerunt Coetui XIII per hebdomadam habito Urbeveti v. « di aggiornamento pastorale », die 6 Septembris 1963. . . 696

III. Allocutio Pauli PP. VI ad E.mos Patres Cardinales, Exc.mos Praesules. Rev.mos Praelatos ceterosque Romanae Curiae Officiales, die 21 Septembris 1963. 701

CHRONICA

Conclave et exaltatio SS.mi Domini Nostri Pauli PP. VI. . 709
Acta Ioannis PP. XXIII. 709
Acta Pauli PP. VI. 714
Acta SS. Congregationum 721
Summarium Generale a. 1963. 723

Index bibliographicus.
Index Auctorum a. 1963.

ADNOTATIONES
IN
ACTA SANCTÆ SEDIS

LITTERAE APOSTOLICAE

MOTU PROPRIO

DATAE

QUIBUS FACULTATES ET PRIVILEGIA QUAEDAM EPISCOPIS CONCEDUNTUR

PAULUS PP. VI.

PASTORALE MUNUS, cum quo Christus Iesus gravissima coniunxit officia docendi, ad sanctitatem adducendi, ligandi atque solvendi, sacrorum Antistites, licet multis obsaepti impedimentis, praecipuae tamen caritatis editis exemplis omni tempore coluerunt.

Increbrescentibus vero per saeculorum decursum Ecclesiae curis laboribusque, Apostolica Sedes intento semper libentique animo Episcoporum postulationibus respondit, quae ad pastoralem sollicitudinem attinerent, eademque dioecesium Praesules non solum extraordinaria auctoritate et iurisdictione auxit, sed singularibus etiam facultatibus et privilegiis ditavit, quae praesentibus necessitatibus opportune satisfacerent.

Nunc autem, cum ad exitum vergat altera Concilii Oecumenici Vaticani II sessio, cumque Nos nihil optatius habeamus quam Patribus Conciliaribus permagnae existimationis testimonia praebeamus, qua omnes Venerabiles Fratres in Episcopatu prosequimur, eorum vota Nobis visum est libenter excipere, eaque ipsis concedere, quibus simul eorum episcopalis dignitas in sua luce ponatur, simul pastorale munus efficacius expeditiusque reddatur. Id enim cum officio Nostro Pastoris universalis apprime congruere putamus. Dum vero haec Episcopis magna voluntate impertimus, eos pariter rogamus, ut iidem omnes, cum Christo et Nobiscum, eius in terris Vicario, artissime coniuncti, flagrantisque caritatis afflatu commoti, *sollicitudinem illam omnium ecclesiarum* (cfr. *II Cor.* 11, 28), quae Nostros aggravat humeros, leviorem adiutrice sua ipsorum opera efficere studeant.

Quoniam de facultatibus praestantissimis agitur, eas ita concedimus, ut aliis delegari ab Episcopis non possint, praeter quam Coadiutori, Auxiliaribus et Vicario Generali, nisi in singularum facultatum concessione aliud expresse caveatur.

Ad normam autem iuris vigentis, huiusmodi facultates, quas Episcopis residentialibus iure competere declaramus, competunt etiam iure Vicariis et Praefectis Apostolicis, Administratoribus Apostolicis permanenter constitutis, Abbatibus et Praelatis *nullius*, qui omnes in suo territorio iisdem iuribus et facultatibus gaudent, quae in propriis diocesibus competunt Episcopis residentialibus. Et quamvis Vicarii et Praefecti Apostolici nequeant Vicarium Generalem constituere, iidem tamen has facultates, de quibus agitur, suo quisque Vicario Delegato legitime delegare valent.

Itaque, omnibus mature perpensis, pro Nostra reverentia atque caritate erga singulos catholicae Ecclesiae Episcopos, motu proprio ac Nostra Apostolica Auctoritate decernimus atque statuimus, ut a die VIII mensis Decembris huius anni MCMLXIII Episcopi statim legitime uti frui valeant facultatibus et privilegiis, quae sequuntur.

I - FACULTATES QUAE IURE EPISCOPO RESIDENTIALI COMPETUNT A MOMENTO CANONICE CAPTAE DIOECESIS POSSESSIONIS, QUAS TAMEN ALIIS, PRAETER QUAM EPISCOPIS COADIUTORI ET AUXILIARIBUS ATQUE VICARIO GENERALI, DELEGARE NON POTEST, NISI IN IISDEM EXPRESSE DICATUR.

1. Prorogandi, ex iusta causa, sed non ultra mensem, legitimum usum rescriptorum seu indultorum, quae ab Apostolica Sede concessa fuerint et exspiraverint, quin tempestive preces pro eorum prorogatione ad eamdem Apostolicam Sedem missae sint: facta tamen obligatione statim ad ipsam recurrendi pro gratia aut, si petitio iam facta fuerit, pro responsione obtinenda.

2. Concedendi sacerdotibus ut, propter penuriam cleri et iusta de causa, Missam bis diebus ferialibus celebrare possint; et etiam ter diebus dominicis aliisque festis de praecepto, si vera necessitas pastoralis id postulet.

3. Permittendi sacerdotibus, qui bis vel ter Missam celebrent, ut aliquid per modum potus sumant, etsi non intercedat spatium unius horae ante celebrationem Missae.

4. Permittendi sacerdotibus, iusta de causa, Missam qualibet diei hora celebrare et communionem vespere distribuere, servatis de cetero servandis.

5. Concedendi facultatem sacerdotibus visivae potentiae debilitate laborantibus, vel alia infirmitate detentis, Missam votivam Deiparae Virginis aut defunctorum cotidie celebrandi, adhibita, quoties ea indigeant, alterius sacerdotis vel diaconi assistentia, atque de cetero servata Instructione a S. Rituum Congregatione edita die 15 Aprilis 1961.

6. Concedendi eamdem facultatem sacerdotibus omnino caecis, dummodo tamen semper adhibeatur alterius sacerdotis vel diaconi assistentia.

7. Concedendi sacerdotibus facultatem Missam celebrandi extra locum sacrum, sed loco honesto et decenti, numquam autem in cubiculo, super petra sacra, per modum actus ex iusta causa, habitualiter autem solummodo ex causa graviore.

8. Item, concedendi facultatem Missam ex iusta causa celebrandi in mari et in fluminibus, debitis adhibitis cautelis.

9. Concedendi facultatem sacerdotibus, indulto altaris portatilis fruentibus, ut, iusta et gravi de causa, pro petra sacra adhibere valeant Graecorum antimensium, vel linteum, ab Episcopo benedictum, in cuius angulo dextro sint reconditae reliquiae Sanctorum Martyrum, pariter ab Episcopo recognitae, servatis de cetero servandis iuxta rubricas, praesertim quoad tobaleas et corporale.

10. Concedendi sacerdotibus infirmis aut aetate provectis facultatem Missam celebrandi domi, non autem in cubiculo, singulis diebus, etiam festis sollemnioribus, servatis legibus liturgicis, sed cum licentia sedendi, si stare non possint.

11. Reducendi ob deminutionem redituum, quamdiu causa perduret, ad rationem eleemosynae in dioecesi legitime vigentis, Missas legatorum, quae sint per se stantia, dummodo nemo sit qui obligatione teneatur et utiliter cogi possit ad eleemosynae augmentum faciendum.

12. Item reducendi onera seu legata Missarum gravantium beneficia aliave instituta ecclesiastica, si reditus beneficii aut instituti insufficientes evaserint ad honestam beneficiarii sustentationem et ad implenda opera sacri ministerii forte beneficio adnexa, vel ad finem proprium eiusdem instituti ecclesiastici congruenter consequendum.

13. Concedendi cappellanis quorumlibet valetudinariorum, brephotropheorum et carcerum facultatem qua, parocho non praesente, fidelibus in periculo mortis constitutis sacramentum Confirmationis administrare valeant, servatis normis a S. Congregatione de disciplina Sacramentorum statutis decreto *Spiritus Sancti munera* d. 14 Septembris 1946, pro sacerdote administrante Sacramentum Confirmationis.

14. Concedendi confessariis scientia et prudentia conspicuis, facultatem fideles quoslibet absolvendi in actu sacramentalis confessionis ab omnibus censuris, etiam reservatis, exceptis tamen: *a*) censuris ab homine; *b*) censuris specialissimo modo Apostolicae Sedi reservatis; *c*) censuris quae sunt adnexae revelationi secreti Sancti Officii; *d*) excommunicatione qua plectuntur sacerdotes omnesque cum illis matrimonium etiam civiliter tantum contrahere praesumentes et actu simul conviventes.

15. Dispensandi, iusta de causa, super ordinandorum defectu aetatis, qui sex integros menses non excedat.

16. Dispensandi super impedimento ad ordines, quo astringuntur filii acatholicorum, quamdiu parentes in suo errore permanent.

17. Dispensandi pro iam ordinatis ad effectum tam Missam celebrandi, quam consequendi et retinendi beneficia ecclesiastica, super quibuscumque irregularitatibus tum ex delicto, tum ex defectu provenientibus, dummodo exinde scandalum ne oriatur et dummodo altaris ministerium rite expleatur, exceptis tamen iis de quibus in can. 985, n. 3 et 4, C. I. C. et praevia abiuratione in manibus absolventis, quando agitur de crimine haeresis vel schismatis.

18. Conferendi sacros ordines extra ecclesiam cathedralem et extra tempora, diebus ferialibus non exceptis, si ultilitas pastoralis accedat.

19. Dispensandi, ex iusta et rationabili causa, super omnibus impedimentis matrimonialibus gradus minoris, etiam si agatur de matrimoniis mixtis, sed servatis in hoc casu praescriptis cann. 1061-1064 C. I. C.

20. Dispensandi, urgente iusta et gravi causa, super impedimentis mixtae religionis et disparitatis cultus, etiam in casu usus Privilegii Paulini, salvis praescriptis cann. 1061-1064 C. I. C.

21. Sanandi in radice, dummodo consensus perseveret, matrimonia invalida ex impedimentis gradus minoris, vel ex defectu formae, etiam si agatur de matrimoniis mixtis, sed servatis, in hoc casu, praescriptis can. 1061 C. I. C.

22. Sanandi in radice, dummodo consensus perseveret, matrimonia invalida ex impedimento disparitatis cultus, etiamsi invalida quoque sint ex defectu formae, servatis tamen praescriptis can. 1061 C. I. C.

23. Permittendi ut, accedente gravi causa, interpellatio coniugis infidelis ante baptismum partis quae ad fidem convertitur fieri possit; necnon, gravi pariter de causa, ab eadem interpellatione, ante baptismum partis quae convertitur, dispensandi; dummodo hoc in casu ex processu saltem summario et extraiudiciali constet interpellationem fieri non posse, vel fore inutilem.

24. Reducendi, iusta de causa, obligationem qua Capitula cathedralia aut collegialia Canonicorum quotidie divina officia in choro rite persolvere tenentur, concedendo scilicet ut chorale servitium vel certis tantummodo diebus, vel aliqua solummodo parte definita absolvi possit.

25. Committendi nonnullis Canonicis, pro necessitate, munera sacri ministerii, magisterii, apostolatus explenda cum excusatione a choro, salvo iure percipiendi fructus praebendae, non tamen distributiones sive *inter praesentes*, quae dicuntur, sive cotidianas.

26. Commutandi, ob visivae potentiae debilitatem aut aliam causam, eaque durante, officium divinum in cotidianam recitationem saltem tertiae partis rosarii B. Mariae Virginis vel aliarum precum.

27. Deputandi in casibus particularibus, vel ad tempus, Vicarium Generalem aut alium sacerdotem in dignitate consti-

tutum, ad consecranda altaria portatilia, calices et patenas, iuxta formam in Pontificali praescriptam et adhibitis sacris oleis ab Episcopo benedictis.

28. Permittendi clericis minoribus, religiosis laicis, necnon piis mulieribus ut pallas, corporalia et purificatoria prima quoque ablutione extergere possint.

29. Utendi facultatibus et privilegiis, servato ipsorum ambitu et tenore, quibus Religiones in dioecesi domum habentes gaudent in bonum fidelium.

30. Concedendi sacerdotibus facultatem, qua, ritibus ab Ecclesia praescriptis, stationes *Viae Crucis* erigere valeant, etiam sub divo, cum omnibus indulgentiis quae huiusmodi pium exercitium peragentibus impertitae sunt. Quae tamen facultas exerceri non potest in territorio paroeciali, ubi sita est domus religiosorum qui ex apostolica concessione privilegio gaudent erigendi *Viae Crucis* stationes.

31. Admittendi in Seminario filos illegitimos, si qualitates praebeant, quae pro admissione in Seminarium requiruntur, dummodo ne agatur de adulterinis aut sacrilegis.

32. Concedendi licentiam ut, legitima interveniente causa, bona ecclesiastica alienari, oppignorari, hypothecae nomine obligari, locari, emphyteusi redimi possint, et personae morales ecclesiasticae aes alienum contrahere valeant, usque ad eam pecuniae summam, quam nationalis aut regionalis Conferentia Episcoporum proposuerit et Apostolica Sedes adprobaverit.

33. Confirmandi usque ad quintum triennium confessarium ordinarium religiosarum, si ob sacerdotum ad hoc officium idoneorum penuriam aliter provideri nequeat, vel maior religiosarum pars, earum quoque quae in aliis negotiis ius non habent ferendi suffragium, in eiusdem confessarii confirmationem, per secreta suffragia, convenerit: dissentientibus tamen, si velint, aliter providendum erit.

34. Ingrediendi, iusta de causa, intra clausuram pontificiam monasteriorum monialium, quae sita sunt in sua dioecesi, et permittendi, iusta et gravi de causa, ut alii in clausuram admittantur, ac moniales ex ipsa egrediantur: ad tempus vere necessarium.

35. Dispensandi, ad petitionem Superioris competentis, su-

per impedimento quo detinentur admittendi in Religionem, qui sectae acatholicae adhaeserunt.

36. Dispensandi, ad petitionem Superioris competentis, super illegitimitate natalium admittendos in Religionem qui sint sacerdotio destinati, et etiam alios si et ipsi ex praescripto Constitutionum in Religionem admitti prohibeantur. Sed in utroque casu dispensari nequeunt adulterini vel sacrilegi.

37. Condonandi ex toto vel ex parte, ad petitionem Superrioris competentis, dotem quam affere debent postulantes admittendae in monasteria monialium vel in aliam Religionem etiam iuris pontificii.

38 Permittendi sodalibus religiosis transitum ab una ad aliam Religionem iuris dioecesani.

39. Dimittendi e dioecesi, urgente gravissima causa, sodales singulos religiosos, si eorum Superior maior monitus prospicere neglexerit, re tamen ad Apostolicam Sedem statim delata.

40. Concedendi, etiam per alios prudentes et idoneos viros, singulis sibi subditis fidelibus licentiam legendi ac retinendi, sub custodia tamen ne ad aliorum manus perveniant, libros et ephemerides prohibita, iis non exceptis quae haeresim vel schisma ex professo propugnent, aut ipsa religionis fundamenta evertere nitantur. Haec autem licentia iis tantum concedi potest qui librorum et ephemeridum prohibitorum lectione indigeant aut ad eadem impugnanda, aut ad proprium munus rite explendum, aut ad studiorum curriculum legitime peragendum.

II - PRIVILEGIA QUAE, PRAETER ALIA IN CODICE IURIS CANONICI SUIS IN TITULIS ENUMERATA, OMNIBUS EPISCOPIS SIVE RESIDENTIALIBUS SIVE TITULARIBUS COMPETUNT AB ACCEPTA AUTHENTICA NOTITIA CANONICAE PROVISIONIS:

1. Verbum Dei ubique terrarum praedicandi, nisi loci Ordinarius expresse renuerit.

2. Confessiones fidelium, etiam religiosarum, ubique terrarum audiendi, nisi loci Ordinarius expresse renuerit.

3. Fideles quoslibet ubique absolvendi ab omnibus peccatis reservatis, excepto tamen peccato falsae delationis, qua sacer-

dos innocens accusatur de crimine sollicitationis apud iudices ecclesiasticos.

4. Fideles quoslibet ubique absolvendi in actu sacramentalis confessionis ab omnibus censuris, etiam reservatis, exceptis tamen: *a*) censuris ab homine; *b*) censuris specialissimo modo Apostolicae Sedi reservatis; *c*) censuris quae sunt adnexae revelationi secreti Sancti Officii; *d*) excommunicatione qua plectuntur sacerdotes omnesque cum illis matrimonium etiam civiliter tantum contrahere praesumentes et actu simul conviventes.

Hac facultate Episcopi residentiales pro suis subditis uti possunt etiam pro foro externo.

5. Sanctissimam Eucharistiam in suo oratorio domestico asservandi, dummodo legum liturgicarum praescripta rite serventur.

6. Missam celebrandi iusta de causa qualibet diei hora, et Communionem etiam vespere distribuendi, servatis de cetero servandis.

7. Benedicendi ubique solo signo crucis, cum omnibus indulgentiis a Sancta Sede concedi solitis, rosaria aliasque coronas precatorias, cruces, numismata, scapularia a Sede Apostolica probata eaque imponendi sine onere inscriptionis.

8. Sub unica benedictione erigendi, in ecclesiis et oratoriis etiam privatis aliisque piis locis, stationes *Viae Crucis* cum omnibus indulgentiis, quae huiusmodi pium exercitium peragentibus impertitae sunt.

Has facultates, haec privilegia perlibenter Fratribus Nostris in Episcopatu concedimus, ea mente et voluntate, quam supra declaravimus; ut nempe haec demum universa ad decus et ad utilitatem pertineant sanctissimae Christi Ecclesiae, cui Nos Nostraque debemus omnia.

Contrariis quibusvis non obstantibus, etiam speciali mentione dignis.

Datum Romae, apud Sanctum Petrum, die xxx mensis Novembris anno MDCCCCLXIII, Pontificatus Nostri primo.

PAULUS PP. VI

ADNOTATIONES

SUMMARIUM: Introductio, 1 — In concedendis his Facultatibus ac Privilegiis Romanus Pontifex officium exercet Pastoris universalis, 2 — Episcopi harum Facultatum ac Privilegiorum exercitium habent non vi consecrationis episcopalis, sed ex missione canonica a Romano Pontifice accepta, 3 — Ratio concessionis non est jurisdictionalis, sed pastoralis, 4 —

I. *Natura juridica potestatis a Romano Pontifice Episcopis concessae his Facultatibus*:

Est potestas ordinaria, 5 - ... vicaria, 6 - ... non delegata ad universitatem causarum, 7 - ... cumulativa cum Curia Romana, 8 - ... subordinata, semper et in omnibus, Romano Pontifici; aliquando et in quibusdam, S. Sedi 9 - ... non collegialis, sed singulis Episcopis jure competens, 10 - ... non iudicialis, sed jurisdictionis voluntaria, fori tum externi tum interni sacramentalis et extra-sacramentalis, 11 - ... per se non delegabilis, nisi certo personarum generi, 12 - Quid de subdelegatione?, 13 -

II. *Personae*, quarum officio haec potestas jure competit, 14 - *Subditi*, in quorum favore exerceri potest, 15 - De harum Facultatum interpretatione, suppletione et exstinctione, 16 -

III. *Natura juridica Privilegiorum, quae a R. Pontifice concessa sunt Litt. Ap. « Pastorale Munus »*, 17 -

IV. *Brevis commentarius in singulas Facultates et Privilegia;* schema genericum libelli et rescripti episcopalis, 18 -

A) *Facultates* (n. 1 - 40).

B) *Privilegia* (n. 1 - 8).

INTRODUCTIO

1. Editis Litteris Apostolicis *Pastorale Munus* Motu Proprio a S. P. Paulo VI feliciter regnante datis die 30 Novembris 1963, quae jam die 8 Decembri proxime insequenti vigere coeperunt, cum plures Episcopi instanter quaesierint ut facultates et privilegia iisdem Litteris concessae quam citius dilucidarentur sub respectu generali et particulari, opportunum mihi visum est super praedictas facultates et privilegia sequentes adnotationes exarare; quae tamen privatae interpretationis vim tantum habent; cum insuper brevissimo tempore apparatae fuerint, exhaustivae non sunt nec esse volunt, sed ad praxim praesertim inservire intendunt, quibusdam principiis necessario praemissis.

2. Concessiones, quas Summus Pontifex Paulus VI in relatis Litteris Ap. Motu Proprio datis Episcopis ritus latini et orientalis tribuere statuit, ex Eius officio « Pastoris universalis » originem ducunt.

Etenim Summus Pontifex « habet . . . supremam ac plenam potestatem jurisdictionis in universam Ecclesiam, tum in rebus quae ad fidem et mores, tum in iis quae ad disciplinam et regimen Ecclesiae per totum orbem diffusae pertinent » (can. 218 § 1).

Quae quidem potestas est . . . « ordinaria et immediata tum in omnes et singulas ecclesias, tum in omnes et singulos pastores et fideles » (can. 218 § 2).

Quasdam igitur facultates, quas hucusque Summus Pontifex in exercitio suae plenae ac supremae potestatis iurisdictionis Curiae Romanae tribuerat, eas nunc Episcopis quoque concedit aliaque insuper addidit pro iisdem privilegia: et quidem Episcopo residentiali facultates « a momento (non consecrationis episcopalis, sed) captae dioecesis possessionis »; privilegia vero « omnibus Episcopis sive residentialibus sive titularibus . . . ab accepta authentica notitia canonicae provisionis » non autem solius electionis (can. 329 § 3), atque ideo ante captam dioecesis possessionem, imo ante ipsam consecrationem episcopalem; semper tamen post acceptam authenticam notitiam provisionis canonicae a Romano Pontifice habitae. Unde non consecratio episcopalis, sed canonica provisio Romani Pontificis confert exercitium harum Facultatum et Privilegiorum.

3. Etenim *ipsum esse episcopatus* consistit quidem in ipsa consecratione episcopali, qua quis ex divina institutione in *hyerarchia ordinis* institutitur.

Attamen *exercitium potestatis episcopalis*, quo quis in *hyerarchiam iurisdictionis* a Romano Pontifice cooptatur, a canonica missione eiusdem Romani Pontificis originem ducit (cfr. can. 329 § 1 - 2; 332 § 1).

Revera « Ex divina institutione sacra hyerarchia ratione ordinis constat Episcopis, presbyteris et ministris; ratione jurisdictionis, pontificatu supremo et episcopatu subordinato; ex Ecclesiae autem institutione alii quoque gradus accessere » (can. 108 § 3).

« Qui in ecclesiasticam hyerarchiam cooptantur, non ex populi vel potestatis saecularis consensu aut vocatione adlegantur; sed in gradibus potestatis ordinis constituuntur sacra ordinatione; in

supremo pontificatu, ipsomet iure divino, adimpleta conditione legitimae electionis eiusdemque acceptationis; in reliquis gradibus, canonica missione » (can. 109).

Quibus praemissis, praescindimus modo ab indagine circa ipsam essentiam seu substantiam episcopatus, quam Patres Conciliares iam delibaverunt ac profundius enuncleabunt in proxima Sessione Concilii Oecumenici Vaticani II.

Attamen, huiusmodi doctrinae episcopatus enucleatio omnino conformis semper erit cum doctrina, a Concilio Vaticano I definita atque ideo irreformabili, Primatus iurisdictionis Romani Pontificis, quam supra recolimus.

4. *Ratio* igitur *concessionum,* quas Summus Pontifex Episcopis dedit allatis Litteris Apostolicis, *non est iurisdictionalis,* quasi Romanus Pontifex suam plenam ac supremam potestatem iurisdictionis, eidem tantum a Christo collatae, amittens, eamdem dividere ac distribuere voluerit inter Episcopos; *sed est pastoralis,* ut prima documenti verba « Pastorale munus » perspicue proclamant; ut nempe, firma manente suprema ac plena potestate iurisdictionis unius Romani Pontificis, his eiusdem Romani Pontificis concessionibus, « episcopalis dignitas in sua luce ponatur, simul pastorale munus efficacius expeditiusque reddatur ».

Etenim quae hucusque Episcopi a S. Sede impetrare debebant, hunc vigore harum facultatum, quas Romanus Pontifex iisdem attribuit, ipsi quoque per se directe et immediate, vel indirecte et mediate per alios concedere possunt.

Unde hae novissimae Facultates Episcopis residentialibus iisque aequiparatis iure quidem competunt, non autem iure proprio, sed vi concessionis a R. Pontifice iisdem factae relatis Litt. Ap. Motu Proprio datis.

Minus recte igitur quis dicat Summum Pontificem his facultatibus nihil revera Episcopis concedere, quod iidem iam non habeant, sed tantum recognoscere, quod ex sese habent: habent quidem quibusdam exceptis (v. Facult. nn. 1, 21-22) ex consecratione episcopali quoad ipsum earum esse, non autem quoad operari; etenim ipsum earundem *exercitium* per hanc expressam concessionem Summi Pontificis iidem consequuntur et quidem post canonice captam dioecesis possessionem: non prius, nec aliter.

Item minus recte aliquis dixerit Summum Pontificem his concessionibus nihil aliud fecisse quam restituere Episcopis, quod hi primitus ex sese iam habebant ratione ipsius consecrationis episco-

palis. Revera Summus Pontifex, ratione primatus iurisdictionis eidem a Christo collati, nihil cuiquam tollit quod restituere tenetur, si quasdam materias sibi reservat; eoque minus si in quibusdam solus est competens (ut in sanatione concedenda: v. Facul. 1, 21-22).

Quare, verum quidem est Episcopos per se vi consecrationis episcopalis habere quoad ipsum esse has facultates (quibusdam supradictis exceptis); attamen, quoad operari — ut supra diximus — ipsum earundem facultatum *exercitium* per hanc expressam concessionem Summi Pontificis iidem consequuntur post canonice captam dioecesis possessionem, vel, si agatur de privilegiis, post acceptam notitiam provisionis canonicae a Romano Pontifice habitae.

« Exinde — pergit Summus Pontifex — Episcopi omnes, cum Christo et Nobiscum, eius in terris Vicario, artissime coniuncti, flagrantisque caritatis afflatu commoti, sollicitudinem illam omnium ecclesiarum (II *Cor,* 11, 28), quae Nostros aggravat humeros, leviorem adiutrice sua ipsorum opera efficere studeant ».

Et haec iam est forma quaedam illius cooperationis Episcoporum cum Romano Pontifice in Ecclesia Catholica gubernanda, quatenus concessiones, quas prius Summus Pontifex per Curiam Romanam ipse tribuebat universae Ecclesiae, nunc singuli Episcopi, communionem habentes cum Christi in terris Vicario, ipsi pro suo cuiusque territorio directe impertire possunt per se vel per suos delegatos aut subdelegatos, ut infra explicabimus (v. n. 12), vel quibusdam privilegiis frui.

Praeterea his concessionibus fit illa sic dicta « decentralisatio », quam plurimi Patres, iam inde a Concilio Oecumenico Vaticano I (cfr. Mansi, T. 53, p. 339) exoptaverunt quaeque, dum bono communi consulit et ecclesiasticae non officit disciplinae, eis potius favere valebit simulque Sanctae Sedis laboribus magnum levamen praestabit.

Etenim facultates, quae nunc relatis Litteris Apostolicis concessae sunt, Sancta Sedes hucusque fere semper concedere consuevit, sive per delegationem ad universitatem causarum tribuens Episcopis Facultates Quinquennales, sive in singulis casibus, attenta commendatione Ordinariorum locorum, quorum arbitrio et conscientiae rescripti exsequutionem committebat, ne periculum adesset abusus in usu facultatis concessae.

Disciplinae unitas proinde, cuius intuitu Sancta Sedes has facultates hucusque sibi reservare censuit, iam consolidata est, atque talis perseverare censenda est in usu Episcoporum.

I. NATURA IURIDICA POTESTATIS A ROMANO PONTIFICE EPISCOPIS HIS FACULTATIBUS CONCESSAE

Si vero quaeras quaenam sit natura iuridica potestatis, cuius exercitium Episcopi a Romano Pontificio habent ex concessione harum facultatum, haec dicenda veniunt.

5. *Est potestas ordinaria,* quia hae facultates « iure Episcopo competunt », non ratione personae, sed quatenus, canonice capta dioecesis possessione, scilicet post canonicam missionem a Summo Pontefice ipsis datam, ab eodem Summo Pontifice hac speciali concessione adnexae sunt officio episcopali (can. 197 § 1) in eius exercitio; etenim quoad ipsum earum esse episcopatus has facultates iam habet (quibusdam exceptis: vide Facult. nn. 1, 21-22); at praesenti R. Pontificis concessione Episcopi ius consequuntur has aliasque facultates exercendi.

6. *Est potestas ordinaria vicaria.* In iis enim, quae solummodo R. Pontifex, utpote qui habet plenam potestatem in Ecclesia, concedit (uti, e. g. in sanatione: vide Facult. nn. 1, 21-22), vel S. Sedi sunt reservata (uti e. g. censurae, de quibus in Facult. n. 14), Episcopi, vi harum Facultatum sanantes vel absolventes, vices gerunt Summi Pontificis; atque ideo, ex ipsa rei natura, nonnisi vicaria est potestas ordinaria, quam iidem exercent in subiecta materia.

Sed etiam potestas, quam vi ceterarum Facultatum Episcopi exercent, est item ordinaria vicaria. Etenim ius commune, cui hae Facultates derogant, non est exinde per se, vel explicite a Romano Pontifice tamquam Supremo Legislatore, abrogatum; neque eaedem Facultates in ius commune incorporatae sunt; sed contra vel praeter ius commune, quod hucusque immutatum est, concessae sunt a R. Pontifice Episcopis, quibus proinde dictae Facultates « iure » quidem competunt, at non « iure proprio », neque ipso iure communi, sed iure vicario, vi nempe concessionis a R. Pontifice ipsis factae.

Adverte tamen quod inter has novissimas Facultates, quaedam adsunt, quae in iure communi orientali iam continentur. Ita e. g. Facultates, de quibus sub nn. 16-17, iam habet (vi can. 261, n. 1° *Codicis iuris can. orientalis* « De clericis ») Patriarcha, qui ideo iure communi orientali utens, potestatem ordinariam propriam iam in casu exercet, non vicariam.

Item Facultatem, de qua sub n. 38, iam habet (vi can. 182 § 3 *Cod. iuris can. orientalis* « De religiosis ») loci Hierarcha, attamen cum licentia Hierarchae loci *ad quem,* audito Superiore religionis *a qua,* et consentiente Superiore religionis *ad quam.* Unde loci Hierarcha, qui sodali religioso transitum ab una ad aliam religionem iuris doecesani permittit vi iuris communis orientalis, potestatem ordinariam propriam in casu exercet, non vicariam.

Itemque quilibet Episcopus, qui facultatem praedicandi, audiendi confessiones etc. tribuit vi iuris communis eidem competentis, potestatem ordinariam propriam exercet, non vicariam.

E contra, potestas, quam ex concessione R. Pontificis exercent SS. Dicasteria contra vel praeter ius commune pro sua cuiusque competentia ab eodem R. Pontifice ipsis adsignata, est ordinaria (quatenus iure est eorum officio adnexa), at non est propria, sed vicaria, quatenus eadem Dicasteria vices gerunt R. Pontificis.

Item, potestas, quam vi harum Facultatum exercent nunc Episcopi, est quidem ordinaria, at non propria, sed vicaria.

Formula igitur rescripti episcopalis, in subiecta materia, similis erit ei, qua Curia Romana utebatur, scilicet:

« Vigore facultatum a Romano Pontifice Nobis concessarum Litteris Apostolicis Motu Proprio datis *Pastorale Munus* diei 30 Novembris 1963,

Nos NN. (exprimatur nomen et cognomen Episcopi) Divina Misericordia et Sedis Apostolicae auctoritate

Episcopus NN. (exprimatur nomen dioecesis), attentis expositis a NN. (exprimatur nomen oratoris), eidem gratiam iuxta preces impertimur, servatis de iure servandis ».

Si autem Episcopus gratiam in subiecta materia cuidam denegaverit, potest hic per se eandem gratiam a Romano Pontifice impetrare; et si rescripto clausula apposita fuerit: « Motu Proprio », prae oculis habeatur praescriptum cann. 45-46 CIC.

7. *Non est potestas delegata ad universitatem causarum,* quia novissimae hae facultates Litteris Apostolicis Motu Proprio a Romano Pontifice concessae sunt Episcopis non ratione personae nec solum ratione officii, sed a Romano Pontifice iure adnexae sunt officio episcopali in eius exercitio.

Unde aliae facultates, quae inter sic dictas Quinquennales adnumerantur et a Romano Pontifice Episcopis concessae adhuc in suo vigore perseverant, quoad potestatis ambitum in his novissimis Facultatibus non comprehensum, delegatae ad universitatem

causarum sunt et uti tales adhibendae, quatenus sunt quidem officio episcopali adnexae, at non iure, sed ex delegatione habituali.

8. *Est potestas cumulativa cum Curia Romana,* quoad eas facultates, quas haec iam habuit a Romano Pontifice. Etenim nec in allatis Litteris Apostolicis neque alibi, hucusque saltem, habetur expressa derogatio concessioni Curiae Romanae a Romano Pontifice iure factae harum facultatum.

Unde, per se, Curia Romana, usque dum Romanus Pontifex aliud statuerit, adhuc uti potest facultatibus iam habitis a Romano Pontifice et Episcopis nunc concessis.

Attamen, ad sublevandam etiam Romanam Curiam ab his negotiis tractandis et ut « simul pastorale munus (Episcoporum) efficacius expeditiusque reddatur », de facto Romana Curia, cui recurrerint ii quorum interest, generatim ad Curiam Episcopalem oratores remittit; vel si Episcopus ipse recurrit, respondet: « Episcopus utatur iure suo » aut « Non indigere » aut etiam gratiam concedit, quia ipse Episcopus petiit, quatenus facultatibus sibi concessis necessario et semper uti non cogitur: aliquando enim magis opportunum censere poterit rem ad S. Sedem remittere.

Si quis tamen ad Romanam Curiam recurrat, et gratia ei denegetur, valet praescriptum can. 43.

Cum insuper facultates, Episcopis concessae, suos limites habeant, in iis quae ultra hos limites praetergrediuntur, semper recurrendum erit Sanctae Sedi iuxta cuiusque S. Congregationis, Tribunalis et Officii competentiam iure statutam.

9. *Est potestas subordinata,* semper et in ominibus Romano Pontifici, aliquando et in quibusdam S. Sedi.

« Dum vero haec Episcopis magna voluntate impertimus — legimus in allatis Litteris Apostolicis — eos pariter rogamus, ut iidem omnes, cum Christo et Nobiscum, eius in terris Vicario, artissime coniuncti, flagrantisque caritatis afflatu commoti » sint. Quod quidem non est speciale harum facultatum concessioni, sed est commune exercitio potestatis ordinariae Episcoporum, atque prono alveo id profluit ex primatu iurisdictionis Romani Pontificis, ut supra innuimus.

Usus insuper harum facultatum in quibusdam subordinatur S. Sedi (cfr. Facultates n. 1, 5, 9, 13, 15, 17, 19, 22, 32, 39): de quo amplius infra.

10. *Est potestas non collegialis*, sed singulatim iure competens « Episcopo residentiali a momento canonice captae dioecesis possessionis ».

Si quando (cfr. Facultates, n. 32) sermo fit de Conferentia nationali aut regionali Episcoporum, id ad exercitium iuris hac facultate concessi non pertinet, sed ad propositionem quandam, inter Episcopos concordandam et a Sancta Sede adprobandam, tamquam praesuppositum ad ipsa facultate utendam.

11. *Est potestas iurisdictionis voluntaria seu non iudicialis, fori tum externi tum interni sacramentalis et extra-sacramentalis:* ut ex materia ipsarum Facultatum apparet.

Attamen, cum distinctio inter forum externum et forum internum extra-sacramentale non a sola materia Facultatum desumi possit, sed potius a modo, quo Episcopus utitur in excertitio potestatis iisdem Facultatibus contentae, in singulis casibus videndum utrum agatur de foro externo an de foro interno extra-sacramentali: de foro interno sacramentali autem non est quaestio (cfr. Facultates, n. 14).

12. *Est potestas per se non delegabilis*, praeter quam definito generi personarum, quae aliquo officio ecclesiastico sint praeditae, « nisi in singularum facultatum concessione aliud expresse caveatur ».

Iuxta can. 199 § I « Qui iurisdictionis potestatem habet ordinariam, potest eam alteri ex toto vel ex parte delegare, nisi aliud expresse caveatur ».

Revera Episcopi potestas in subiecta materia est ordinaria, ut diximus; attamen eius delegatio quibusdam est circumscripta limitibus, « quoniam de facultatibus praestantissimis agitur ».

Limites autem respiciunt personas, quae delegari possunt: etenim Episcopi residentiales et ceteri omnes (de quibus infra n. 14), « qui ... in suo territorio iisdem iuribus et facultatibus gaudent, quae in propriis dioecesibus competunt Episcopis residentialibus », has omnes facultates aliis delegare non possunt, « praeter quam Coadiutori, Auxiliaribus et Vicario Generali ».

Agitur de enumeratione taxativa et non solum demonstrativa. Per se igitur excluduntur tum Delegati Episcopales tum Cancellarii Curiae Dioecesanae, etsi hi multis facultatibus delegatis ab Episcopo sint praediti; quae tamen, quoad naturam iuridicam, aequare nequeunt facultates ordinarias, quibus fruuntur Vicarius Generalis, Administrator (can. 198) et Episcopi Auxiliares seu Coadiutores

(cann. 350/355); nisi, attentis peculiaribus personarum ac locorum adiunctis, Summus Pontifex, ad instantiam Episcopi, cuius interest, eidem concedere decreverit facultatem delegandi etiam eius Delegatum vel Cancellarium Episcopalem, si quando idem Episcopus de facto nequeat (de iure potest, imo tenetur) Vicarium Generalem constituere.

Cum vero « Vicarii et Praefecti Apostolici nequeant Vicarium Generalem constituere, iidem tamen has facultates, de quibus agitur, suo quisque Vicario Delegato legitime delegare potest ».

Censemus tamen Vicarios Cardinalium Archipresbyterorum Basilicarum Patriarchalium necnon Cardinalium Titularium (quibus, ut infra n. 14 dicemus, iure competunt hae Facultates tamquam eorum officio adnexae) delegari posse (utpote qui Vicariis Generalibus iure assimilati sunt) in materiis, quae non important iurisdictionem in fideles vel in ecclesiis titularibus exerceri nequeunt.

Huiusmodi delegatio praedictis personarum generibus fieri potest vel solum ad actum, (vide Facult n. 27) vel etiam « ad universitatem causarum » etsi pro certo tempore vel numero casuum: nulla enim habetur limitatio et hae facultates late sunt interpretandae (cfr. infra n. 16). Insuper delegatio fieri potest sive uni tantum eorum, sive in solidum (tum Coadiutori, quam Auxiliaribus et Vicario Generali), sive his collegialiter: quod tamen non praesumitur, cum agatur in casu de iurisdictione voluntaria et non iudiciali (can. 205 § 1); sive iisdem una simul sive successive: et seventur praescripta cann. 205, 206, 207.

Quoad aliquas tantum facultates, Episcopus certas quasdam personas (praeter praedictas) delegare potest, si id tamen expresse in singulis facultatibus cautum sit: uti e. g. in Facult. nn. 13, 14, 27, 40.

Quare, praeter qualitates ex iure divino et naturali requisitas, delegandus in subiecta materia praedictas qualitates canonicas ratione officii vel personae habere debet; et quidem ad validitatem ipsius delegationis, salvo semper praescripto can. 209.

Adverte quod, ad normam can 207 § 1, potestas delegata non cessat resoluto iure delegantis, scilicet Episcopi residentialis, nisi ab eodem concessa fuerit « ad beneplacitum nostrum » vel « durante munere nostro », vel etiam quando delegata fuerit potestas concedendi gratiam peculiaribus personis expressis, et res adhuc integra sit, ut evenire potest pro facultate sub nn. 13, 14 posita; firmis manentibus ceteris causis cessationis delegationis, de quibus in citato can. 207.

Ad abusuum periculum praecavendum opportunum erit, ut Episcopi iisque aequiparati relationem, semel saltem in anno, de usu facultatis delegatae a suis delegatis exquirant et examini subiiciant.

13. Quid de subdelegatione harum facultatum?

Episcopi residentialis Coadiutor, Auxiliares, Vicarius Generalis ac Vicarii eorum, qui in suo territorio iisdem iuribus et facultatibus gaudent, quae in propriis dioecesibus competunt Episcopis residentialibus, (item Cardinales Archipresbiteri in Basilicis Patriarchalibus, necnon Cardinales Titulares in suo Titulo vel Diaconia: v. infra n. 14) itemque personae illae, praeter praedictas, quae in quibusdam tantum facultatibus delegari possunt, si delegationem obtinuerunt ad universitatem causarum (etsi ad tempus vel pro certo numero casuum), possunt per se in singulis casibus subdelegare, ad normam can. 199 § 3. Etenim hi omnes supra recensiti, qui delegationem ad universitatem causarum habuerint ab Episcopo residentiali, eam probe obtinuerunt « ab eo (scilicet in casu ab Episcopo residentiali eique aequiparato) qui infra Romanum Pontificem habet ordinariam potestatem », quae, etsi sit in casu vicaria, ut diximus, semper ordinaria est (can. 197 § 2); atque ideo iure subdelegabilis in singulis casibus (can. 199 § 3): dummodo tamen persona subdeleganda (uti delegata), praeter qualitates ex iure divino et naturali requisitas, ad genus personarum pertineat taxative determinatum in Motu Proprio.

Unde, quoad Facultates sub nn. 13, 14, 27, 40 positas, subdelegari possunt in singulis casibus ab eo, qui delegationem ad universitatem causarum ab Episcopo obtinuerit: cappellani, confessarii, sacerdotes in dignitate constituti, prudentes et idonei viri, de quibus in enumeratis Facultatibus; dum Episcopus residentialis eosdem delegare potest non solum in singulis casibus, sed etiam habitualiter.

In ceteris autem Facultatibus subdelegari possunt solummodo Coadiutor, Auxiliares, Vicarius Generalis ab illo eorum, qui prae aliis delegationem ad universitatem causarum ab Episcopo residentiali obtinuerit.

Si enim quemcumque subdelegare posset qui ab Episcopo residentiali potestatem delegatam ad universitatem causarum obtinuit, praeterquamquod violaretur taxativa praefinitio in Motu Proprio statuta, tunc delegatus ab Episcopo residentiali facere posset id quid eidem Episcopo prohibetur: atqui absurdum consequens: ergo.

Attamen haec subdelegata potestas iterum subdelegari nequit,

ad normam can. 199 § 5: id enim in allatis Litteris Apostolicis expresse concessum non fuit.

Si vero hi omnes supra recensiti locorum Ordinarii delegationem ad actum ab Episcopo residentiali obtinuerint, iidem subdelegare non possunt, ad norman can. 199 § 4: etenim in allatis Litteris Apostolicis nulla expressa concessio subdelegandi facta est.

Item personae illae quae (praeter recensitos locorum Ordinarios) in quibusdam facultatibus (in quibus id expresse cautum est) delegatae fuerint ad actum, nequeunt subdelegare, ad normam can. 199 § 4.

Praeterea, ad norman can. 200 § 1, « cui tamen delegata potestas est, ea quoque intelliguntur concessa, sine quibus eadem exerceri nequit ».

Quod valet etiam si agatur de potestate subdelegata ad actum; secus subdelegatus facultate sibi data ad actum uti non posset atque ideo subdelegatio inanis esset.

Adverte tamen quod, in casu exercendae facultatis, tum delegatae tum subdelegatae, agi debet de iis, sine quibus eadem facultas *per se, non per accidens,* exerceri nequit. Quod enim per se requiritur, notum est concedenti facultatem; ideoque hic inutiliter et irrationabiliter ageret, nisi includeret ea quae scit necessaria ut haec potestas exerceatur, si quando delegatur vel subdelegatur.

Ita, e. g., qui ab Episcopo facultatem delegatam habuerit dispensandi super impedimento mixtae religionis vel disparitatis cultus (v. Facult. n. 20) nupturientes, qui in excommunicationem inciderint ad normam can. 2319 § 1, facultatem etiam habuisse censentur dispensandi eosdem nupturientes a contracta excommunicatione Ordinario reservata.

II. - PERSONAE, QUIBUS COMPETUNT. SUBDITI. INTERPRETATIO, EXTINCTIO, SUPPLETIO.

14. Personae, quarum officio iure competunt hae facultates, tamquam potestas ordinaria vicaria (v. supra n. 6), sunt per se Episcopi residentiales (cfr. cann. 329 § 1, 334 § 1); iique omnes, qui in suo territorio iisdem iuribus et facultatibus gaudent, quae in propriis dioecesibus competunt Episcopis residentialibus, nempe:

1) Vicarii et Praefecti Apostolici (cfr. can. 294 § 1);

2) Administratores Apostolici permanenter constituti (cfr. can. 315 § 1);

3) Abbates et Praelati nullius (cfr. can. 323 § 1).

Et quamvis in *Motu Proprio* explicite non dicatur, patet tamen has Facultates iure competere, uti officio adnexas, Cardinalibus Archipresbyteris in Basilicis Patriarchalibus necnon Cardinalibus « in suis titulis vel diaconiis, postquam eorumdem canonicam possessionem coeperint », in quibus sane iidem Cardinales « omnia possunt, quae locorum Ordinarii in suis ecclesiis, exceptis ordine iudiciorum et qualibet iurisdictione in fideles, sed salva potestate in iis, quae ad disciplinam, morum correctionem, servitium ecclesiae pertinent » (can. 240 § 2); firmis semper manentibus privilegiis propriis Cardinalium, ad normam can. 239.

Exclusae igitur manent, ratione materiae, Facultates illae, quae important quamlibet iurisdictionem in fideles (cfr. Facult. nn. 19. 20, 21, 22, 23, etc.) vel Facultates, quae in ecclesiis titularibus exerceri nequeunt (cfr. Facult. nn. 8, 13, 31, 33, etc.).

Ab iisdem autem Cardinalibus delegari possunt eorundem Vicarii, ut supra (n. 12) innuimus.

Excluduntur igitur non solum Ordinarii religiosi, utpote qui ad hyerarchiam iurisdictionis divinitus institutam per se non pertinent, sed etiam ceteri Ordinarii locorum, de quibus in can. 198 § 1; hi ultimi autem iique tantum supra (v. n. 12) recensiti, subditi delegationis harum omnium facultatum esse possunt, ut diximus (ibidem).

15. Subditi, in quorum favore directe exerceri potest potestas iurisdictionis profluens ex huiusmodi facultatibus, sunt per se:

1) subditi, etiam e proprio territorio absentes (cfr. can. 291 & 3), eorum, qui hanc potestatem voluntariam obtinent ordinariam vicariam (v. supra n. 12), etsi agatur de exercitio potestatis peracto ab eorum delegato vel subdelegato (ibidem); subditi, inquam, qui tales quocumque titulo sunt vel fiunt, attenta materia singularum facultatum;

2) quidam etiam non subditi, quoad certas tantum materias; et quidem religiosae (Fac. n. 33) necnon moniales (Fac. n. 34, 37) item religiosi, sive « ad petitionem Superioris competentis » (Fac. nn. 35, 36) sive non (Fac. nn. 38, 39), etiam si agatur de exemptis: non obstat enim exemptionis privilegium (can. 615), quia in casu agitur de concessione Facultatum propter rationes pastorales;

3) ipsi potestatem habentes *in proprium commodum* seu in seipsos (can. 201 § 3), excepta facultate sub n. 14 posita, quae nonnisi in actu sacramentalis confessionis exerceri potest. Nihil

tamen impedit quominus, qui potestatem habet, alii hanc potestatem deleget vel subdeleget ad actum ab eoque usum facultatis in proprium commodum impetret. Revera Episcopi privilegio iam gaudent (cfr. can. 349 § 1, n. 1° coll. cum can. 239 § 1, n. 2°) « sibi suisque familiaribus eligendi sacerdotem confessionibus excipiendis, qui, si iurisdictione careat, eam ipso iure obtinet, etiam quod spectat ad peccata et censuras, reservatas quoque (itemque « ad casus Ordinario loci reservatos »), illis tantum censuris exceptis Sedi Apostolicae specialissimo modo reservatis et illis, quae adnexae sunt revelationi S. Officii ».

Tandem quoad forum, in quo exerceri possunt hae facultates, prae oculis habeatur et earum materia et praescriptum can. 202.

Et de his omnibus aliisque his connexis videsis probatos AA.

16. Quoad interpretationem harum Facultatum ad normam can. 200 § 1, distinguendum inter potestatem ordinariam, quae competit Episcopis iisque aequiparatis (v. supra n. 14), et delegatis ad universitatem causarum (v. supra n. 12), quaeque late interpretanda est; et potestatem delegatam vel subdelegatam ad actum, quae stricte est interpretanda.

Late autem interpretare verba Facultatum non significat ea extendere ad potestatem aliquam, quae in textu et in contextu ipsorum verborum non comprehenditur; sed, in casu concessionis in se dubiae, eligere sensum favorabiliorem inter duos sensus proprios verborum, iuxta illud « favores sunt ampliandi, odiosa restringenda ».

Adverte tamen quod a fortiori hic valet ultima pars praescripti can. 200 § 1. Si enim « cui *delegata* potestas est, ea quoque intelliguntur concessa, sine quibus eadem exerceri nequit », a fortiori id concessum est ei, qui *potestatem ordinariam vicariam* habet.

Praeterea « in errore communi aut in dubio positivo et probabili sive iuris sive facti, iurisdictionem supplet Ecclesia pro foro tum externo tum interno » (can. 209).

Quoad harum Facultatum extinctionem, distinguendum est inter eos, quorum officio iure competunt, et alios, quibus competunt ex delegatione vel subdelegatione.

Priores eas amittunt officii ecclesiastici, cui iure adnexae sunt, amissione, scilicet renuntiatione, privatione, amotione, translatione (can. 208, can. 183 § 2), firmo praescripto cann. 2264, 2284.

Ceteri autem, qui eas habent ex delegatione vel subdelegatione, easdem amittunt ad normam can. 207.

De quibus omnibus videsis pariter probatos AA.

III. NATURA IURIDICA PRIVILEGIORUM QUAE A R. PONTIFICE CONCESSA SUNT LITT. APOST. « PASTORALE MUNUS »

17. Privilegia Litteris Apostolicis *Pastorale Munus* concessa differunt a Facultatibus, de quibus supra, quatenus, uti est proprium privilegii, constituunt ius particulare, non necessarium, intentione benevola a Romano Pontifice concessum « Episcopis sive residentialibus sive titularibus ab accepta authentica notitia canonicae provisionis » ante ipsam eorum consecrationem episcopalem, imo, pro Episcopis residentialibus, et ante canonice captam dioecesis possessionem.

Quaedam inter haec privilegia sunt praeter ius commune (Priv. nn. 1, 2, 5, 6, 7, 8); cetera vero (Priv. nn. 3, 4) sunt contra ius commune.

Omnia autem haec privilegia, attenta eorum materia, dicenda sunt: gratiosa, Motu Proprio a Romano Pontifice concessa per legem in forma Litterarum Apostolicarum; personalia ratione officii episcopalis, cuius saltem provisionis persona privilegiarii iam authenticam notitiam acceperit; mere favorabilia et non odiosa, quatenus, dum privilegiariis favent, nulli per se onus et gravamen imponunt.

Quoad horum privilegiorum interpretationem, usum, cessationem valent normae generales in Codice iuris canonici contentae (cann. 63-79): et de his videsis probatos. AA.

IV. BREVIS COMMENTARIUS IN SINGULAS FACULTATES ET PRIVILEGIA.

18. Ut ordine et claritate procedamus, post allatum textum singularum Facultatum, de unaquaque dicemus:

a) quid habeatur ex iure communi, hucusque vigenti;

b) quodnam S. Dicasterium, Tribunal, Officium Sanctae Sedis hucusque hanc facultatem habuerit et quaenam fuerit eiusdem praxis in gratiis concedendis: quod utile erit Curiis dioecesanis in similibus rescriptis episcopalibus conficiendis;

c) quaenam sit extensio et comprehensio materiae dictae facultatis;

d) quid exclusum sit et cui recurrendum pro relativa gratia impetranda:

e) quaenam sit schematice Formula adhibenda in supplici libello exarando et in rescriptis episcopalibus concedendis, si et quatenus Formula generica antea (n. 6) exposita specifice sit determinanda et peculiaribus clausulis communienda.

Revera opportunum erit (ne dicam necessarium ad ambiguitates vitandas) ut sive petitiones oratorum sive indulta Episcopi scripto semper redigantur.

A) Interim, opportunum videtur hic innuere *schema generic um libelli*, quo orator petitionem mittere debet Episcopo ad gratiam impetrandam:

a) (*Species facti et causa canonica*)

N.N., parochus loci N.N. (vel sacerdos sive saecularis sive religiosus fidelis N.N. paroeciae loci N.N.) reverenter exponit: (sequitur species facti et causa canonica, qua petitur gratia).

b) (*Documenta*)

Ad hoc allegat: (sequuntur documenta, si quae sint requisita, uti e. g. elementa rescripti pontificii exspirati, cuius usus prorogatio ad mensem petitur: vide Facult. n. 1; etc.).

(Indicatio loci, temporis cum subsignatione oratoris).

c) (*Attestatio et commendatio*)

(Si orator non sit ipse parochus loci aut alter sacerdos in dignitate constitutus aut etiam Superior religiosus, addere conveniens est:) Parochus testatur preces veritate niti et oratorem pro gratia commendat.

Animadvertatur quod, in genere, si orator non sit parochus loci vel Superior religiosus (si orator sit religiosus), semper convenit hunc saltem audire an preces veritate nitantur, et orator habilis sit ad gratiam consequendam; utrum gratia sit contra alicuius loci legitimam consuetudinem vel statum peculiare vel contra ius alteri quaesitum (cfr. cann. 40-46), ne periculum adsit invaliditatis ipsius rescripti.

B) Schema autem genericum rescripti episcopalis ordinari poterit ut supra diximus (n. 6); schema specificum autem in calce adnotationis uniuscuiusque Facultatis innuetur.

Et utile erit ut Curia dioecesana, ad negotia facilius expedienda, formularia (typis impressa vel dactylographice multiplicanda) praeparet pro singulis Facultatibus, cum schemate tum libelli tum rescripti episcopalis, quod dein complendum erit iuxta casus diversitatem.

A) FACULTATES (1-40)

« 1. Prorogandi, ex iusta causa, sed non ultra mensem, legitimum usum rescriptorum seu indultorum, quae ab Apostolica Sede concessa fuerint et exspiraverint, quin tempestive preces pro eorum prorogatione ad eandem Apostolicam Sedem missae sint: facta tamen obligatione statim ad ipsam recurrendi pro gratia, aut, si petitio iam facta fuerit, pro responsione obtinenda ».

Nihil habetur de hac re in iure communi C.I.C. etiam Orientalis.

S. Sedes, exspirato aliquo rescripto, iisdem manentibus causis, ad instantiam eorum, quorum intererat, addita Ordinarii loci commendatione, illud prorogabat cum sanatione a die exspiratae concessionis.

Cum agatur de facultate generali, eam habent omnes SS. Congregationes et Tribunalia in prorogandis rescriptis pro sua cuiusque competentia.

Vi huius Facultatis Episcopi possunt prorogare « legitimum usum rescriptorum, seu indultorum, quae ab Apostolica Sede concessa fuerit et exspiraverint, etc. ». Usus quidem prorogatur, non autem ipsa concessio rescriptorum seu indultorum: huiusmodi enim prorogatio competit S. Sedi, quae eadem rescripta concessit, cuique proinde recurrendum est pro ipsa prorogatione.

Episcopus igitur in casu non sanat: quod proprium est Supremi Legislatoris (cfr. *A.A.S.*, vol. XI (1919), pag. 382-378). Prorogatio huiusmodi usus non est generice et indeterminate ad breve tempus, ne perplexitates et anxietates habeantur; sed est non ultra mensem, qui supputandus est prout est in Kalendario (can. 34 § 3): unde, si rescriptum exspiratum fuerit die 10 Ianuarii, Episcopus usum eiusdem rescripti prorogare potest usque et non ultra diem 10 Februarii proxime insequentis.

Requiritur iusta causa prorogandi usum rescripti; sufficit tamen ut una saltem causa motiva permaneat, qua S. Sedes rescriptum concessit (cfr. can. 42).

Simul ac Episcopus prorogationem usus exspirati rescripti pontificii concedit, fit obligatio ei, cuius favore idem rescriptum obtentum fuit, ut « statim », scilicet nulla interposita mora, ad S. Sedem recurrat pro eiusdem rescripti prorogatione obtinenda, « aut, si petitio iam facta fuerit, pro responsione obtinenda », antequam menstrua usus prorogatio ab Episcopo concessi finem habeat. Quo mense etenim transacto, usus legitimus rescripti cessat, atque S. Sedi

recurrendum erit non solum pro prorogatione, sed etiam pro sanatione, a die tamen non exspiratae concessionis pontificiae (sicut hucusque moris erat), sed a die, quo cessavit menstrua usus prorogatio ab Episcopo concessi atque inde usus legitimus rescripti.

Schema rescripti episcopalis hoc esse poterit:

« Vigore Facultatum (etc. ut supra n. 6)...

« attentis expositis a parocho N. N. (exprimatur titulus paroeciae) vel (si agatur de oratore distincto a parocho)

« attentis expositis a sacerdote N. N. ac perpensa relatione parochi N. N.

« oratori gratiam concedimus prorogandi legitimum usum pontificii rescripti... (et indicetur: materia rescripti, S. Congregatio quae illud concessit, tempus concessionis), quod exspiratum est die..., quin tempestive... (etc. ut in Facult. usque ad finem); cauto tamen ut orator statim ad S. Sedem recurrat pro gratia » (aut, si petitio iam facta fuerit, « pro responsione obtinenda »).

« Praesentibus valituris ad mensem.

« Ceterisque servatis de iure servandis »: quam quidem clausulam finalem semper apponere convenit.

Si vero agatur de prorogatione non rescripti pontificii, sed episcopalis, quod, ad tempus concessum vi harum Facultatum, exspiratum fuerit, non est per se locus prorogationi usus eiusdem rescripti episcopalis; sed, exacto tempore pro quo idem concessum fuit, nec indultarius valide eodem rescripto uti potest neque Episcopus concedere potest sanationem: quod proprium est Supremi legislatoris, ut diximus. Attamen Episcopus statuere potest, regula generali vel in quibusdam tantum indultis concedendis vi harum Facultatum, ut indultarius, qui omiserit preces eidem tempestive mittere pro indulti prorogatione, eodem indulto legitime uti possit ad tempus certe praefinitum (e. g. ad mensem); facta tamen eidem indultario obligatione statim ad eundem Episcopum recurrendi pro gratia, aut, si petitio iam facta fuerit, pro responsione obtinenda.

Si vero indultarius rescripto episcopali exspirato usus fuerit etiam post transactum tempus, pro quo Episcopus concessit prorogationem usus legitimi eiusdem indulti, tunc per se necesse erit ad S. Sedem recurrere pro sanatione; nisi Episcopus, omissa sanatione, possit ac velit rem in pristinum ponere atque inde initium novae concessionis affixerit anteacto tempori, quando scilicet legitimus usus indulti antea concessi exspiravit.

E. g., Episcopus gratiam vi harum Facultatum concedit ad 5. um, quod cessabit die 10 Ianuarii anni 1968, simul statuens legitimum usum eiusdem gratiae ad mensem ultra exspirationem indulti, si indultarius tempestive omiserit prorogationem petere.

Indultarius autem, qui gratia uti perget ultra diem 10 Februarii 1968, tandem ad Episcopum recurret, qui novam gratiam concedere potest, initio ducto a die 11 Februarii 1968.

« 2. Concedendi sacerdotibus ut, propter penuriam cleri et iusta de causa, Missae bis diebus ferialibus celebrare possint; et etiam ter diebus dominicis aliisque festis de praecepto, si vera necessitas pastoralis id postulet ».

Hucusque, vi can. 806 § 2, Ordinarius non poterat sacerdotibus facultatem concedere binandi diebus ferialibus et trinandi diebus festis de praecepto; sed ad S. Congregationem de disciplina Sacramentorum recurrere debebat, quae eam gratiam concedebat propter penuriam sacerdotum, iusta de causa, secundum prudens Ordinarii iudicium.

Pro diebus festis de praecepto, iusta causa iam in can. 806 § 2 enuntiatur, quando nempe « notabilis fidelium pars Missae adstare non possit » atque ideo ecclesiastico praecepto satisfacere nequeunt. Idem dicendum de religiosa communitate, praesertim si legi clausurae sit subiecta.

Pro diebus autem ferialibus iusta causa ad binationem concedendam est « vera necessitas pastoralis, », uti e. g. devotio fovenda primis feriis sextis in honorem SS. Cordis Iesu, celebratio Missae pro communitate religiosa, vel collegio, vel coetu personarum ad aliquod pium exercitium peragendum, etc.

Uno verbo: sufficit quaevis vera (non ficta) necessitas (non mera utilitas) pastoralis.

Praesupponitur semper penuria sacerdotum; secus deest ratio ipsa concessionis; penuria, inquam, non tantum mathematice et abstracte, sed in concreto et moraliter ab Episcopo aestimanda.

Episcopus hanc facultatem binandi et trinandi, in sua dioecesi et pro necessitatibus eiusdem dioecesis, concedere potest sacerdotibus sive saecularibus quam religiosis.

Schema rescripti episcopalis:

« Vigore Facultatum (etc.: v. n. 6).

« attentis expositis (etc.: v. Facult. n. 1) oratori gratiam concedimus:

« Missam bis celebrandi diebus ferialibus... (quos determinare convenit vel in terminis: e. g. « prima feria sexta cuiusque mensis »; « feria secunda, quarta et sexta cuiusque hebdomadae »; vel aequivalenter: e. g. diebus ferialibus « quibus exercitia spiritualia (vel alia pia exercitia) peraguntur ») dummodo bonum spirituale notabilis partis fidelium id postulet et nullus alius sacerdos liber praesto sit pro celebratione alterius Missae, vetita insuper celebranti eleemosynae perceptione pro secunda Missa (can. 824) »;

« Missam ter celebrandi diebus dominicis » aut « diebus festis de praecepto ». De stylo Curiae addi solent sequentes clausulae: « dummodo tertia Missa celebretur in alia ecclesia, seu non in ecclesia, ubi aliae duae iam celebratae sunt, si id fieri possit absque gravi incommodo, constito de vera utilitate pastorali tertiae Missae, remoto quocumque admirationis vel scandali periculo ».

« Praesentibus valituris ad annum » (aut « ad biennium », « ad quinquennium », etc.).

« Ceterisque servatis de iure servandis » (subintelligitur, in casu, quoad normas liturgicas, quoad eleemosynas, etc.).

« *3. Permittendi sacerdotibus, qui bis vel ter Missam celebrent, ut aliquid per modum potus sumant, etsi non intercedat spatium unius horae ante celebrationem Missae* ».

Est ampliatio quaedam concessionis iam factae sacerdotibus quoad ieiunium eucharisticum [1].

---

[1] Cfr. Const. *Christus Dominus*, diei 6 Ian. 1953, ad III-IV (*A.A.S.*, vol. XLV (1953), pag. 22): « Sacerdos, qui vel tardioribus horis, vel post gravem sacri ministerii laborem, vel post longum iter celebraturi sunt, aliquid sumere possunt (semel vel pluries) per modum potus, exclusis alchoolicis; a quo tamen se abstineant saltem per spatium unius horae, ante quam sacris operentur » (scilicet ante Communionem in Missa sumendam, iuxta novissimum Decr. S. Officii, de quo supra in textu).

« Qui autem bis, vel ter Missam celebrant, ablutiones sumere possunt; quae tamen, in hoc casu, non vino, sed aqua tantum fieri debent » (quae quidem, iuxta novum principium, ieiunium non frangit).

Cfr. etiam Instr. S. Officii *De disciplina circa ieiunium eucharisticum servanda*, diei 6 Ian. 1953 (*A.A.S.*, vol. XLV (1953), pag. 48, nn. 4-8).

Sane iam praevisum erat quod, si sacerdos Missam iteraturus per inadvertentiam sumpsisset vinum quoque in ablutione, non vetabatur quominus secundam et tertiam Missam celebraret (Instr. n. 8).

« Aliquid per modum potus » sumere potest sacerdos, « exclusis alchoolicis » (ibid.), non autem per modum cibi.

Semper requiritur iusta permissionis causa ab Episcopo aestimanda.

Temporis intervallum autem negative indicatur (« etsi non intercedat spatium unus horae ante celebrationem Missae »), ut facultatis usus facilior et utilior evadat.

Novissime vero Decreto S. Officii d. 10 Ianuarii 1964, « terminus ieiunii eucharistici (pro sacerdotibus) servandi deducatur a momento Communionis in Missa sumendae, et non amplius a Missae initio ».

Schema rescripti episcopalis:

« Vigore Facultatum (etc. v. n. 6)...

« attentis expositis (etc. v. Facult. n. 1)...

« gratiam concedimus oratori, qui bis (vel ter) Missam celebrat vi rescripti... (et indicantur termini rescripti, de quo in Facult. n. 2), ut aliquid per modum potus, exclusis tamen alchoolicis, sumere possit, etsi non intercedat spatium unius horae ante Communionem ab oratore in Missa sumendam.

« Praesentibus valituris... » (etc.: praefiniatur tempus concessionis) « si tamdiu expositae circumstantiae perduraverint ».

« Ceterisque servatis de iure servandis ».

« 4. *Permittendi sacerdotibus, iusta de causa, Missam qualibet diei hora celebrare et communionem vespere distribuere, servatis de cetero servandis* ».

Haec quoque Facultas, derogans can. 821 § 1, est ampliatio quaedam facultatis iam concessae. [1]

Iusta causa canonica, pro Missa qualibet diei hora celebranda

---

[1] Cfr. Const. Ap. *Christus Dominus*, cit., ad VI, pag. 22 s.; Instr. S. Officii cit. nn. 13-15 (pag. 50): « 13. Sacerdotes, qui pomeridianis horis Missam celebrant, itemque fideles qui in eadem die sacram Cmmunionem recipiunt, possunt, *inter refectionem*, permissam usque ad tres horas ante Communionis

a media nocte ad mediam noctem (can. 32 § 1), non est repetenda solummodo ex utilitate fidelium, sed etiam, prudenti iudicio Episcopi, ipsorum sacerdotum celebrantium, quorum favore facultas directe conceditur.

Facultas autem Communionem vespere distribuendi, sive occasione celebrationis Missae sive extra Missae celebrationem, intuitu fidelium conceditur, ut eorum vita eucharistica magis magisque foveatur; conditiones enim vitae hodiernae hanc facultatem perutilem sane reddunt: et haec est causa canonica abunde sufficiens.

« Servatis de cetero servandis », ad normam Const. Ap. *Christus Dominus* (cit.), Instr. S. Officii (cit.) et Motu Proprio *Sacram Communionem* diei 19 Martii 1957 (*A.A.S.* vol .XIL (1957), pag. 177-178).[2]

Schema rescripti episcopalis:

« Vigore Facultatum (etc.: v. n. 6)...

« attentis expositis (etc.: v. Facult. n. 1)...

« oratori N. N. gratiam concedimus:

« Missam qualibet diei hora celebrandi quotidie (vel certis tantum diebus), cauto tamen ut, remoto semper quocumque irreverentiae periculo, ... (et inserantur citatae clausulae; v. Const. Ap. *Christus Dominus*, et Instr. S. Officii); vel:

« S. Communionem vespere distribuendi (et iterum inserantur citatae clausulae Instr. S. Officii et Motu Proprio « Sacram Communionem »).

---

initium: sumere *congrua moderatione* alchoolicas quoque potiones inter mensam suetas (v. gr. vinum, cerevisiam, etc.), exclusis quidem liquoribus. Quoad potus tamen, quos sumere possunt ante vel post dictam refectionem, usque ad horam ante... Communionem, excluditur *omne alchoolicorum genus* ».

« 15. Fideles, quamvis non sint de eorum numero, pro quibus Missa vespertina forte instituta sit, ad sacram Synaxim libere accedere possunt, infra dictam Missam vel proxime ante vel statim post (cfr. can. 846 § 1), servatis, quod attinet ad ieiunium eucharisticum, normis supra relatis ».

[2] « 2. Tempus ieiunii eucharistici servandi a sacerdotibus et a christifidelibus ante sacram Communionem, horis sive antemeridianis sive postmeridianis, limitatur ad tres horas quoad cibum solidum et potum alchoolicum, ad unam autem horam quoad potum non alchoolicum: aquae sumptione ieiunium non frangitur ».

« 4. Infirmi, quamvis non decumbant, potum non alchoolicum et veras ac proprias medicinas, sive liquidas, sive solidas, ante Missae celebrationem vel Eucharistiae receptionem sine temporis limite sumere possunt ».

Praesentibus valituris ad. . . ». (et praefiniatur numerus casuum vel tempus concessionis; v. g. « ad annum », vel « ad biennium » etc.).

« *5. Concedendi facultatem sacerdotibus visivae potentiae debilitate laborantibus, vel alia infirmitate detentis, Missam votivam Deiparae Virginis aut defunctorum cotidie celebrandi, adhibita, quoties ea indigeant, alterius sacerdotis vel diaconi assistentia, atque de cetero servata Instructione a S. Rituum Congregatione edita die 15 Aprilis 1961* ».

« *6. Concedendi eandem facultatem sacerdotibus omnino caecis, dummodo tamen semper adhibeatur alterius sacerdotis vel diaconi assistentia* ».

Nihil habetur hac de re in Codice Iuris Canonici tam pro Ecclesia Latina quam pro Orientali.

Hucusque has facultates concedebat S. Congreatio Rituum pro sacerdotibus senescentibus vel visivae potentiae debilitate laborantibus; S. Congregatio de Disciplina Sacramentorum, si agebatur de dispensanda vera irregularitate ex defectu (can. 984, 2°) pro sacerdotibus infirmis vel caecutientibus aut omnino caecis; adhibitis tamen normis a S. Rituum Congregatione datis Instructione diei 15 Aprilis 1961 [1].

---

[1] « *Instructio pro sacerdote infirmo vel caecutiente circa Missarum votivarum celebrationem eidem ex apostolico indulto concessam.*

I - Praenotanda.

1. Sacerdos infirmus vel caecutiens, seu visivae potentiae debilitate, sive accidentaliter sive habitualiter, laborans, a Sancta Sede (*nunc: ab Episcopo*) dispensationem obtinere potest celebrandi, iuxta normas inferius expositas, aut aliquam Missam ex votivis, aut Missam « quotidianam » defunctorum.

2. Conditiones huiusmodi privilegii (*nunc: facultatis*) ad amussim observandae sunt.

3. Si, durante privilegio (*seu: usu facultatis*), sacerdos caecutiens, plane caecus evadat, novum indultum a S. Congregatione de disciplina Sacramentorum (*nunc: ab Episcopo*) obtinere debet; eoque obtento, sub gravi tenetur uti adsistentia alterius sacerdotis vel diaconi.

II - Normae de Missis votivis.

A) *Quae Missae votivae dici possint*

4. Sacerdos dispensatus dicere potest:

a) aut Missam *Salve, sancta Parens*, ut in Communi festorum B. Mariae Virg., quovis anni tempore;

Assistentia alterius sacerdotis vel diaconi suadetur, « quatenus ea indigeant », pro sacerdotibus visivae potentiae debilitate laborantibus vel alia infirmitate detentis; tamquam conditio essentialis (can. 39) praescribitur pro « sacerdotibus omnino caecis ».

Schema rescripti episcopalis:

« Vigore Facultatum (etc.: v. n. 6)...
« attentis expositis (etc.: v. Facult. n. 1)...
« oratori N. N. gratiam concedimus:
« Missam votivam Deiparae Virginis aut defunctorum cotidie celebrandi, cauto tamen ut, constito de veritate expositorum ac de legitima concessionis causa, et ne exinde ullum oriatur scandalum,... (et inserantur praecipuae clausulae, de quibus in cit. Instr. S.R.C. diei 15 Aprilis 1961).
« Praesentibus valituris... » (et praefiniatur tempus).

---

b) aut Missam votivam de B. Maria Virg. pro diversitate temporum assignatam;

c) aut aliam Missam, quae tamquam votiva celebrari permittitur, iuxta nn. 306-316 Codicis rubricarum.

B) *Quando Missa votiva dicenda sit*

5. Missa votiva dici potest quovis anni tempore; dici vero debet omnibus et singulis diebus, in quibus non permittuntur Missae defunctorum.

6. In Triduo sacro, sacerdos omnino a celebrando abstinebit.

7. In festo Nativitatis Domini, tres Missas dicere potest.

C) *Quo colore utendum sit*

8. Si sacerdos infirmus vel caecutiens privatim celebret, semper colore albo uti potest.

Si vero in ecclesia aut oratorio publico vel semipublico celebret, adhibere potest colorem vel Missae votivae vel Officio diei conformem.

D) *Quomodo Missa ordinanda sit*

9. Hymnus *Gloria in excelsis Deo*, dici potest semper nisi adhibeatur color violaceus paramentorum.

10. Regulariter dicitur unica *oratio*. Attamen fas est sacerdoti orationes addere, quae a rubricis praescribuntur vel permittuntur.

11. *Symbolum dicitur*:

a) quotiescumque dicendum est in Missa diei currentis;

b) si Missa celebratur ad modum Missae votivae I classis.

12. In qualibet Missa votiva dicitur praefatio communis, praeterquam in Missis de B. Maria Virgine, in quibus sumitur praefatio propria, adhibitis tamen semper verbis *Et te in Veneratione*.

13. Si Missa sit in cantu, tonus adhibetur solemnis vel ferialis, prout gradus diei currentis vel Missae votivae requirit.

« 7. *Concedendi sacerdotibus Missam celebrandi extra locum sacrum, sed loco honesto et decenti, numquam autem in cubiculo, super petra sacra, per modum actus ex iusta causa, habitualiter autem solummodo ex causa graviore* ».

« 8. *Item, concedendi facultatem Missam ex iusta causa celebrandi in mari et in fluminibus, debitis adhibitis cautelis* ».

Quoad ius commune: vide can. 822 C. I. C.

Hucusque indulta hac super re concedebat S. Congregatio Sacramentorum. Nunc vero, vi huius Facultatis (n. 7) ab Episcopo dari potest concessio « Missam celebrandi extra locum sacrum, sed loco honesto et decenti, numquam autem in cubiculo, super petra sacra », per modum actus, non necessario tamen « in aliquo extraordinario casu »; dari potest ex iusta causa (quae per se est etiam rationabilis): et quidem, ratione habita ipsius sacerdotis (e. g. propter eius peculiaria merita vel dignitatem, qua fuerat vel est constitutus; si infirmitate laboret; propter distantiam ab ecclesia vel etiam propter difficultatem disponendi in ecclesia Altari ratione multitudinis sacerdotum ibi celebrantium) vel etiam personae ac familiae, in quarum domo Missa celebrari conceditur (e. g. propter earundem merita erga Ecclesiam, vel virtutes, quibus praefulgent; si diuturna infirmitate detineantur etc.).

Eadem concessio vero per modum habitus fieri potest « solummodo ex causa graviore », quae tamen eiusdem gravitatis non re-

---

III - Normae de Missis defunctorum.

14. Missa defunctorum dici potest diebus a rubricis permissis. Adhiberi tamen potest semper Missa « cotidiana », etiamsi Missa sit I, II vel III classis.

15. In Missa « quotidiana » unica semper dicitur oratio, nempe *Fidelium*. Eligi tamen potest et alia magis conveniens; et, si agitur de Missa lecta IV classis, addi potest et alia oratio ad libitum eligenda.

16. Missa « quotidiana » adhiberi potest, et quidem ter si placuerit, in Commemoratione omnium Fidelium defunctorum.

17. Ad sequentiam *Dies irae* sacerdos numquam tenetur. Attamen si Missam I classis cantet, licet ipse sequentiam non legat, chorus eam cantare non omittat.

Summus autem Pontifex Ioannes Pp. XXIII, in Audientia diei 12 aprilis 1961, hanc Instructionem in omnibus approbare dignatus est; atque sanxit ut ab omnibus, ad quos spectat, fideliter servetur.

Contrariis quibuscumque non obstantibus.

Datum Romae, ex aedibus S. Rituum Congregationis, die 15 aprilis 1961.

✠ C. Card. Cicognani, *S. R. C. Praefectus*

L. ✠ S.

H. Dante, *a Secretis* »

quiritur quam ad impetrandum privilegium oratorii domestici est necessaria. Et de his omnibus cfr. Instruct. S. Congregationis Sacramentorum diei 26 martii 1929 (*A.A.S.*, vol XXI (1929), pag. 631-642) et 1 octobris 1949 (*A.A.S.*, vol. XLI (1949), pag. 493-511) .

Cautelae autem adhibendae ut Missa celebretur in mari vel in fluminibus, sunt praecipuae de stylo Curiae: « dummodo locus ad id delectus nihil indecens aut indecorum praeseferat; oratorium autem, si canonice erectum sit, cum etiam altare et sacra paramenta non inserviant sectis acatholicis; mare sit adeo tranquillum ut quodcumque absit periculum effusionis SS. Speciarum e calice, et alter sacerdos, si adsit, superpelliceo indutus, eidem celebranti adsistat ».

Schema rescripti episcopalis:

A) (quoad Facult. n. 7).

« Vigore Facultatum (etc.: v. n. 6)...

« attentis expositis (etc.: v. Facult. n. 1)

« oratori N. N. gratiam concedimus pro hac vice tantum vel habitualiter (diebus in terminis vel aequivalenter determinandis), Missam celebrandi extra locum sacrum, sed loco honesto et decenti, numquam autem in cubiculo, super petra sacra ».

« Praesentibus valituris... » (et praefiniatur numerus casuum vel tempus).

B) (quoad Facult. n. 8).

« Vigore Facultatum (etc.: v. n. 6)...

« Attentis expositis (etc.: v. Facult. n. 1)...

« oratori N. N. gratiam concedimus Missam celebrandi in mari et in fluminibus, dummodo (et inserantur clausulae supra relatae)

« Praesentibus valituris... » (et praefiniatur tempus vel numerus casuum).

« *9. Concedendi facultatem sacerdotibus, indulto altaris portatilis fruentibus, ut, iusta et gravi de causa, pro petra sacra adhibere valeant Graecorum antimensium, vel linteum, ab Episcopo benedictum, in cuius angulo dextro sint reconditae reliquiae Sanctorum Martyrum, pariter ab Episcopo recognitae, servatis de cetero servandis iuxta rubricas, praesertim quoad tobaleas et corporale* ».

Haec facultas derogat praescripto cann. 833 § 2, 832 § 3. Hucusque haec facultas concedebatur a S. Rituum Congregatione (et non solum iis, qui indulto altaris portatilis fruuntur, sed aliis

etiam) ratione nimiae distantiae ab aliqua ecclesia vel oratorio publico.

Iusta et gravis causa est aestimanda impossibilitas vel magna difficultas, qua fideles aliter adstringerentur ut participare possent praesertim diebus festis de praecepto celebrationi SS. Sacrificii Missae, ut e. g. ratione pedestrium itinerum (vulgo « escursioni ») per regiones, in quibus ecclesiae vel oratoria publica desint. « Servatis de cetero servandis iuxta rubricas, praesertim quoad tobaleas et corporale »: cfr. *Codex Rubricarum* nn. 526-530.[1]

Schema rescripti episcopalis:

« Vigore Facultatum (etc.: v. n. 6)...

« attentis expositis (etc.: v. Facult. n. 1)...

« oratori N. N., qui indulto altaris portatilis iam fruitur, gratiam concedimus ut pro petra sacra adhibere valeat Graecorum antimensium... (etc. ut in Facult.); cauto tamen ut... » (et inserantur clausulae praecipuae, de quibus in cit. nn. 526-530 *Codicis Rubricarum*).

« Praesentibus valituris pro hac vice tantum, vel habitualiter (dies in terminis vel aequivalenter determinando) ad annum vel biennium etc. ».

« 10. Concedendi sacerdotibus infirmis aut aetate provectis facultatem Missam celebrandi domi, non autem in cubiculo, singulis diebus, etiam festis solemnioribus, servatis legibus liturgicis, sed cum licenta sedendi, si stare non possint ».

Hucusque haec concessio dabatur a S. Congregatione de disciplina Sacramentorum pro sacerdotibus infirmis aut aetate provectis.

---

[1] « 526. Altare cooperiatur tribus totaleis, rite benedictis, quarum una ita oblonga sit ut, ad latera, usque ad terram pertingat.

527. Super altare adsit in medio Crux, satis magna cum Crucifixo, et candelabra quae iuxta qualitatem Missae requiruntur, cum candelis accensis, hinc et inde in utroque eius latere. Ponantur insuper sic dictae « tabellae secretarum », sed pro tempore Missae tantum; et, ad latus epistolae, cussinus, seu legile, Missali supponendum.

528. Ad latus epistolae, super mensa ad hoc praeparata, parentur ampullae vini et aquae cum pelvicula et manutergio, necnon parva campanula, et patina pro fidelium Communione.

529. Super altare nihil omnino ponatur, quod ad Missae sacrificium vel ipsius altaris ornatum non pertineat.

530. Usus accendendi cereum, prope altare, a Consecratione ad Communionem, ubi viget, servetur ».

Nunc, vi huius Facultatis, id possunt Episcopi residentiales iisque aequiparati (v. n. 14) pro celebratione Missae singulis diebus, etiam solemnioribus, scilicet I classis (cfr *Codex Rubricarum*, n. 37, a) et *Tabella dierum liturgicorum*), domi in loco decenti, non autem in cubiculo, cum licentia sedendi, si stare non possunt; « servatis legibus liturgicis », de quibus vide *Codicem Rubricarum*.

Schema rescripti episcopalis:

« Vigore Facultatum (etc.: v. n. 6)...

« attentis expositis (etc. v. Facult. n. 1)...

« constito quod conclave habitationis oratoris, ab eodem ad Sacrum faciendum selectum, decens ac honestum iuxta sacros canones exsistat, exclusis omnino cubiculis (can. 822, 4°) »; de stylo Curiae additur: « cauto insuper ut, quoties Sacrum sedendo celebretur, privatim semper conficiatur, cum adsistentia alterius sacerdotis vel diaconi, quatenus necessaria, Ordinarii iudicio, dignoscatur; remoto quocumque irreverentiae periculo;

« oratori N. N. gratiam concedimus Missam celebrandi domi singulis diebus, etiam festis solemnioribus, exceptis tamen diebus, qui proprio sacerdotis ritu excluduntur (can. 820).

« Praesentibus valituris (pro infirmis) exposita causa perdurante, vel (pro aetate provectis) ad vitam oratoris,

« ceterisque servatis de iure servandis ».

« 11. Reducendi ob deminutionem redituum, quamdiu causa perduret, ad rationem eleemosynae in dioecesi legitime vigentis, Missas legatorum, quae sint per se stantia, dummodo nemo sit qui obligatione teneatur et ultiliter cogi possit ad eleemosynae augmentum faciendum ».

Haec Facultas, quae praescripto can. 1517 § 2 derogat, adnumerabatur iam inter sic dictas Facultates Quinquennales, inter eas scilicet, quae a S. Sede (in casu, a S. Congregatione Concilii) Episcopis tribuebantur tamquam facultates habitualiter delegatae. Nunc Episcopi hanc facultatem iure habent iure officio adnexam, tamquam potestatem ordinariam vicariam.

Legata per se stantia dicuntur non solum ea quae talia sunt *subiective*, scilicet in personam moralem erecta, sed etiam *obiective*, quorum bona scilicet, etsi alicui personae morali data, distinctam constituunt massam bonorum, ex quorum reditibus onera Mis-

sarum fundatarum vel ad instar manualium adimplenda sunt: excluduntur igitur Missae manuales, pro quarum reductione semper ad S. Sedem erit recurrendum.

Deminutio redituum est in casu unica causa canonica reductionis, « dummodo (est igitur conditio essentialis: can. 39) nemo sit qui obligatione teneatur et utiliter cogi possit ad eleemosynae augmentum faciendum »: quo in casu, deminutione redituum ex dicto augmento cessante, non est locus reductioni.

Ut autem de praedicta redituum reductione constet, necesse erit ut orator petitioni alleget statum oeconomicum legati.

Ut insuper de impossibilitate repetendi eleemosynae augmentum constet, necesse pariter erit ut orator tabulas fundationis legati alleget, ex quibus erui possit quis sit persona (physica vel moralis) onerata, simul significans an et quatenus praefatum eleemosynae augmentum repeti et obtineri possit in casu.

Ad reductionem autem numeri vel eleemosynae Missarum impetrandam propter alias causas (ut puta, ad Seminarium aliudve pium opus adiuvandum, etc.), semper ad S. Sedem erit recurrendum.

Mensura vero reductionis est « ad rationem eleemosynae in dioecesi legitime vigentis » ad normam can. 831 CIC sc. per decretum vel ex legitima consuetudine. Si ultra hanc mensuram quis, canonica exstante causa, reductionem impetrare voluerit, item ad S. Sedem erit recurrendum, iuxta cuiusque S. Dicasterii competentiam, scilicet *in foro externo*:

pro territoriis iuris communis, per se ad S. C. Concilii, nisi agatur de legatis, « quae licet concredita non sint ordini vel familiae religiosae qua tali, erecta tamen aut translata reperiuntur in ecclesiis religiosorum »: quo in casu ad S. C. de Religiosis erit recurrendum (cfr. can. 1550 et Resol. Coetus S. R. E. Cardinalium diei 24 Martii 1919: *A. A. S.*, vol. XI (1919), pag. 251);

ad S. C. pro Ecclesia Orientali pro territoriis eidem subiectis ad mentem can. 257 § 2;

ad S. C. de Propaganda Fide pro territoriis Missionum, ad mentem c. 252 § 1; *in foro interno*, ad S. Poenitentiariam, ad normam c. 258 § 1.

Schema rescripti episcopalis:

« Vigore Facultatum (etc.: v. n. 6)...

« attentis expositis (etc.: v. Facult. n. 1)...

« oratori N. N. gratiam concedimus reductionis, ad rationem eleemosynae in dioecesi legitime vigentis, Missarum legatorum, de

quibus in precibus, dummodo... (et inseratur clausula de qua in Formula).

« Praesentibus valituris ad annum (vel 5.um etc.), si tamdiu exposita rerum adiuncta perduraverint » (etenim in Facultate edicitur « quamdiu causa perduret »).

« 12. Item reducendi onera seu legata Missarum gravantium beneficia aliave instituta ecclesiastica, si reditus beneficii aut instituti insufficientes evaserint ad honestam beneficiarii sustentationem et ad adimplenda opera sacri ministerii forte beneficio adnexa, vel ad finem proprium eiusdem instituti ecclesiastici congruenter consequendum ».

Haec Facultas derogat can. 1551 § 3 CIC.

Agitur de Missarum legatis quorum bona non sunt per se stantia subiective vel obiective (de quibus cfr. Facult. n. 11), sed, data beneficiis aliisve institutis ecclesiasticis (cfr. can. 1544 § 1), cum horum patrimonio confusa fuerint.

Hucusque hanc facultatem concedebat in singulis casibus S. Congregatio Concilii et etiam S. C. Consistorialis, (pro legatis mensam episcopalem gravantibus) S. C. Orientalis, S. C. de Propaganda Fide, S. C. de Seminariis et Studiorum Universitatibus, S. C. de Religiosis, S. Poenitentiaria (pro foro interno), ut antea (v. Facult. n. 11) dictum est. Insufficientia redituum est unica causa canonica reductionis; secus ad S. Sedem erit recurrendum.

Haec vero redituum insufficientia tribus ex capitibus derivare potest, sive distincte et subordinate, sive una simul sumptis; scilicet « si reditus beneficii aut instituti insufficientes evaserint »:

a) « ad honestam beneficiarii sustentationem », iudicio Episcopi et attentis omnibus emolumentis, quae sacerdos orator, uti sacerdos, habet;

b) « ad implenda opera sacri ministerii forte beneficio adnexa », quae nempe, iudicio Episcopi, utilitatem pastoralem important pro fidelibus;

c) « ad finem proprium eiusdem instituti ecclesiastici congruenter consequendum »; ut puta ad pauperum, infirmorum vel orphanorum sustentationem et cetera huiusmodi.

Orator igitur, ad Curiam dioecesanam suam petitionem mittens, allegare debet statum oeconomicum entis ecclesiastici onerati aliasque notitias, ex quibus Episcopus perpendere possit utrum in

casu adsit causa canonica ad validitatem necessaria pro expetita reductione concedenda.

Schema rescripti episcopalis:

« Vigore Facultatum (etc.: v. n. 6)...

« attentis expositis (etc.: v. Facult. n. 1)...

« oratori gratiam concedimus reducendi legata de quibus in precibus, ad... (praefiniatur numerus Missarum quotannis celebrandarum).

« Praesentibus valituris ad... (praefiniatur tempus concessionis), si tamdiu exposita rerum adiuncta perduraverint ».

« 13. Concedendi cappellanis quorumlibet valetudinariorum, brephotropheorum et carcerum facultatem qua, parocho non praesente, fidelibus in periculo mortis constitutis sacramentum Confirmationis administrare valeant, servatis normis a S. Congregatione de disciplina Sacramentorum statutis decreto Spiritus Sancti munera *d. 14 Septembris 1946, pro sacerdote administrante Sacramentum Confirmationis* ».

Est ampliatio quaedam Facultatis extraordinariae, quam Episcopi concedere possent ut, praeter sacerdotes taxative indicatos in Decreto S. Congregationis Sacramentorum *Spiritus Sancti munera* diei 14 Septembris 1946 (*A.A.S.*, vol. XXXVIII (1946), pag. 349-358),[1] etiam « cappellani quorumlibet valetudinariorum, brephotropheorum et carcerum » « Sacramentum Confirmationis administrare valeant » « fidelibus in periculo mortis constitutis », quamvis ex hoc periculo decessurri haud praevideantur.

Concessio haec haud extenditur ad ceteros cappellanos, de quibus in can. 479 § 2 CIC: taxative enim, sicut in citato Decreto, restringitur ad sacerdotes praefinita canonica qualitate praeditos. Attamen latissima (« quorumlibet ») est acceptio « valetudinariorum, brephotropheorum et carcerum », quorum cappellani ii intelligendi sunt, qui quovis modo in his addicti sunt curae animarum.

---

[1] « facultas tribuitur... sequentibus presbyteris, iisdemque dumtaxat:

a) parochis proprio territorio gaudentibus, exclusis igitur parochis personalibus vel familiaribus, nisi et ipsi proprio, etsi cumulativo, fruantur territorio;

b) vicariis, de quibus in can. 471, atque vicariis oeconomis;

c) sacerdotibus, quibus exclusive et stabiliter commissa sit in certo territorio et cum determinata ecclesia plena animarum cura cum omnibus parochorum iuribus et officiis » (ibi, pag. 352).

Haec facultas, ad maiorem utilitatem pastoralem consequendam, concedenda supponitur non in singulis casibus, sed habitualiter uni saltem cappellano; vel etiam pluribus, qui curae animarum in his locis quovis modo addicti sunt, et quidem:

a) in solidum (non autem collegialiter, attenta natura rei, quae ab uno administrari potest) ita tamen ut « qui antea negotium occupavit, alios ab eodem excludat, nisi aut posthac impediatur aut nolit ulterius in negotio procedere » (can. 205 § 2);

b) una simul, vel successive: quo in casu servetur praescriptum can. 206.

Qui ab Episcopo delegationem habitualem obtinuerit, per se ad actum subdelegare posset (can. 199 § 3); attamen, cum taxative determinentur personae, quae in casu hac facultate uti possunt, nonnisi alius cappellanus eiusdem loci subdelegari poterit: etenim delegatus vel subdelegatus qualitatibus praeditus esse debet, quae non solum iure divino et naturali, sed etiam ecclesiastico ad validitatem requiruntur; secus inhabilis est ad facultatem exercendam, quae eidem incassum delegata vel subdelegata fuerit, ratione incapacitatis subiecti ad recipiendam potestatem illam, quae ex delegatione vel subdelegatione per se derivat. Ita enim statutum fuit in cit. Decreto S. C. Sacramentorum. [2]

Clausula « parocho non praesente », quae ceterum non est ad validitatem (cfr. can. 39), haud exigit ut parochus sit impeditus vel absens a paroecia; sufficit ut, in casu periculi mortis degentium in praedictis locis, non sit de facto ibidem praesens: quod tamen supponit (semper ad liceitatem) parochum praemonitum fuisse a cappellano (si id possibile fuit et tempus utile suppetiisset) ut idem parochus praesens esse posset: quod aliquando, praesertim in carceribus, ratione legum civilium, difficile, imo prohibitum est.

Cappellanus, qui hanc concessionem ab Episcopo habuerit, servare debet normas in citato Decreto S. Congregationis Sacramentorum statutas pro sacerdote administrante Sacramentum Confirmationis [3]

---

[2] « 2. Praefati ministri Confirmationem valide et licite conferre valent per se ipsi personaliter, fidelibus tantummodo in proprio territorio degentibus, personis non exceptis in locis commorantibus a paroeciali iurisdictione subductis; non exclusis igitur seminariis, hospitiis, valetudinariis, aliisque omnis generis institutis etiam religiosis quoquo modo exemptis (cfr. can. 792)... » (ibid. pag. 352).

[3] « 4. Confirmatio conferatur servata disciplina per Codicem I. C. (cann. 780-800) inducta et ad rem accomodata, necnon ritu adhibito ex *Rituali Romano* excerpto...: *gratis vero quovis titulo est conferenda* » (ibid. pag. 352).

Schema rescripti episcopalis:

« Vigore Facultatum (etc.: v. n. 6)...

« attentis expositis (etc.: v. Facult. n. 1)...

« oratori N. N. gratiam concedimus, qua, parocho non praesente, (etc., ut in Facultate).

« Praesentibus valituris ad... » (et praefiniatur tempus vel numerus casuum).

« 14. Concedendi confessariis scientia et prudentia conspicuis, facultatem fideles quoslibet absolvendi in actu sacramentalis confessionis ab omnibus censuris, etiam reservatis, exceptis tamen: a) censuris ab homine; b) censuris specialissimo modo Apostolicae Sedi reservatis; c) censuris quae sunt adnexae revelationi secreti Sancti Officii; d) excommunicatione qua plectuntur sacerdotes omnesque cum illis matrimonium etiam civiliter tantum contrahere praesumentes et actu simul conviventes ».

In primis non agitur de facultate absolvendi a peccatis in dioecesi reservatis; quae quidem facultas iure communi Episcopis aliisque eiusdem dioecesis competit, ad normam cann. 893-900.

Agitur vero de facultate absolvendi « ab omnibus censuris, etiam reservatis », quibusdam tamen exceptis, et quidem censuris:

1) quae sub litt. a) enumerantur, quae nempe semper et ubique (can. 2247 § 2) « est reservata ei, qui censuram inflixit aut sententiam tulit, eiusve Superiori competenti, vel successori aut delegato » (can. 2245 § 2): qui igitur ab eadem censura extra mortis periculum absolvere possunt, « etiamsi reus alio domicilium aut quasi domicilium transtulerit » (can. 2253, 2°);

2) quae sub litt. b) enumerantur, ad normam cann. 2320; 2343 § 1; 2367; 2369 § 1;

3) quae sub litt. c) enumeratur, scilicet excommunicatio ita Romano Pontifici reservata, ut ipsi Cardinales (can. 239 § 1, 1°), ne Maior Poenitentiarius quidem, reum extra mortis periculum ab ea absolvere non possint.

4) quae sub litt. d) enumeratur, de qua cfr. can. 2388 § 1; Decretum *Lex sacri coelibatus* diei 18 Aprilis 1936 (*A.A.S.* vol. XXXVIII (1936), pag. 242) et Declarationem S. Poenitentiariae diei 4 maii 1937 (*A.A.S.* vol. XXIX(1937), pag. 283); salvis praescriptis can. 2252 « in periculo mortis » ceterisque normis iuris communis.

Schema rescripti episcopalis:

« Vigore Facultatum (etc.: v. n. 6)...
« attentis expositis (etc.: v. Facult. n. 1)...
« oratori N. N. gratiam concedimus fideles quoslibet (etc. ut in Facultate).
« Praesentibus valituris ad... » (et praefiniatur tempus vel numerus casuum).

« 15. Dispensandi, iusta de causa, super ordinandorum defectu aetatis, qui sex integros menses non excedat ».

Limites aetatis statuuntur iure communi can. 975. Hucusque dispensare solebat S. Congregatio Sacramentorum, iusta semper de causa.

Vi huius Facultatis dispensatio episcopalis praetergredi nequit, iusta semper de causa iudicio eiusdem Episcopi, sex integros menses computandos ad normam can. 34 § 3.

Ultra sex menses recurrendum erit ad S. Congregationem Sacramentorum.

Schema rescripti episcopalis:

« Vigore Facultatum (etc.: v. n. 6)...
« attentis expositis Rectorisque Seminarii attestationibus,
« oratori N. N. gratiam concedimus dispensationis super defectu aetatis iuxta preces; dummodo orator S. Theologiae curriculum a pontificiis praescriptionibus determinatum expleverit; (quod si dispensatio ultra 4 menses — non ultra tamen sex menses — extenditur, de stilo Curiae additur:) et cauto ut dictus sacerdos ante canonicam aetatem promotus muneribus pastoralis ministerii incumbat sub dependentia et vigilantia provectioris et probati sacerdotis, et cito non probetur pro confessionibus praesertim mulierum, nisi urgenti casu necessitatis; servatis de iure servandis et praesertim Instructione S. C. de disciplina Sacramentorum diei 27 Dec. 1930 edita de scrutinio (*A.A.S.*, mense Aprili 1935), necnon Circularibus Litteris reservatis diei 27 Dec. 1955 n. 5374/55 ».

« 16. Dispensandi super impedimento ad ordines, quo astringuntur filii acatholicorum, quamdiu parentes in suo errore permanent ».

Derogat praescripto can. 987, 1°, cuius ratione impediuntur ab ordinibus sacris recipiendis filii quorumcumque acatholicorum (scilicet haereticorum, schismaticorum), infidelium, sectae atheisticae adscriptorum (cfr. Commissio Pont. ad canones CIC Interpr. d. 30 Iulii 1934: *A.A.S.* vol. XXVI (1934), pag. 494 ad I), etiam in linea paterna usque ad primum tantum gradum (cfr. Comm. Pont. ad canones CIC Interpr. d. 14 Iulii 1922 ad IX: *A.A.S.* vol. XIV (1922) pag. 528); tunc quoque si matrimonium mixtum datis dispensationibus contractum fuerit (cfr. Comm. Pont. ad canones CIC Interpr. d. 16 Octobris 1919 ad XIII: *A.A.S.* vol. XI (1919) pag. 478).

In dispensando ab hoc impedimento S. Officium scitu necessarium ducit, quaenam sint oratoris qualitates morales et intellectuales; an de studio, disciplina et pietate argumenta habeantur, ex quibus erui possit candidatum talibus esse praeditum dotibus, quae defectus iuridicos eius condicionis legalis complere videantur; num orator post suam promotionem ad sacerdotium commoraturus sit cum parente acatholico; an aliquod scandalum vel admiratio inter fideles aut perversionis periculum pro oratore timendum sit.

Schema rescripti episcopalis:

« Vigore Facultatum (etc.: v. n. 6)...

« attentis attestationibus Rectoris Seminarii ac parochi loci,

« oratori N. N. gratiam dispensationis super impedimento, de quo in can. 987, 1° C. I. C., iuxta preces concedimus, cauto tamen ut... (et inserantur clausulae, quas Episcopus, pro sua prudentia, apponere censet ad perversionis periculum in oratore vel scandali aut admirationis inter fideles evitandum),

« Ceterisque servatis de iure servandis ».

« 17. Dispensandi pro iam ordinatis ad effectum tam Missam celebrandi, quam consequendi et retinendi beneficia ecclesiastica super quibuscumque irregularitatibus tum ex delicto, tum ex defectu provenientibus, dummodo exinde scandalum ne oriatur et dummodo altaris ministerium rite expleatur, exceptis tamen iis de quibus in can. 985, n. 3 et 4, C. I. C. et praevia abiuratione in

manibus absolventis, quando agitur de crimine haeresis vel schismatis ».

Iis praesuppositis, quae in genere attinent ad irregularitates et impedimenta, quae prohibent licitam SS. Ordinum receptionem (cfr. cann. 968; 983-989), necnon ad dispensationem ab iisdem (can. 990-991), ad hanc Facultatem quod spectat, haec sunt prae oculis habenda.

Agitur in primis *non de ordinandis*, pro quibus semper petenda erit dispensatio a S. Sede, firmis tamen iis, quae in subiecta materia Episcopis concessa iam sunt iure communi (cann. 990 § 1, 991) et Facultatibus Quinquennalibus.

Agitur vero *de iam ordinatis*, qui, si irregularitate aliove impedimento detineantur, licet post ordinationem etiam sine propria culpa exorto, ab exercitio ordinum prohibentur (can. 968 § 2).

Hac Facultate Episcopi ordinatos irregularitate aliove impedimento detentos dispensare possunt: a) « ad effectum tam Missam celebrandi quam consequendi et retinendi beneficia ecclesiastica », b) « super quibuscumque irregularitatibus tum ex delicto (can. 985, 986), tum ex defectu (can. 984) provenientibus », exceptis tamen irregularitatibus eorum « qui matrimonium attentare aut civilem tantum actum ponere ausi sunt, vel ipsimet vinculo matrimoniali aut ordine sacro aut votis religiosis etiam simplicibus ac temporariis ligati, vel cum muliere iisdem votis adstricta aut matrimonio valido coniuncta » (can. 985, n. 3°); pariterque eorum, « qui voluntarium homicidium perpetrarunt aut foetus humani abortum procuraverint, effectu secuto, omnesque cooperatores » (can. 985, n. 4°).

Hae autem sunt clausulae appositae:

I) tamquam essentiales (can. 39):

a) « dummodo exinde scandalum ne oriatur »;

b) « dummodo altaris ministerium rite expleatur » ab iis, qui, corpore graviter sint vitiati (cann. 984, 2°, 3°; 985, 5°);

II) tamquam praeiudicialis:

c) ut « haeretici, schismatici » (can. 985, 1°) abiurationem prius emittant in manus absolventis.

Schema rescripti episcopalis:

« Vigore Facultatum (etc.: v. n. 6)...

« attentis expositis (etc.: v. Facult. n. 1)...

« praevia (quando agitur de irregularitate ex delicto, de qua in can. 985, 1°) abiuratione in manibus Nostris (vel Nostri Delegati);

« oratori N. N. gratiam dispensationis iuxta preces concedimus ad effectum Missam celebrandi » vel « consequendi et retinendi beneficium ecclesiasticum »;

« dummodo exinde scandalum ne oriatur » vel « dummodo altaris ministerium rite expleatur ».

« ceterisque servatis de iure servandis ».

« *18. Conferendi sacros ordines extra ecclesiam cathedralem et extra tempora, diebus ferialibus non exceptis, si utilitas pastoralis accedat* ».

Nomine « sacrorum ordinum » per se non venit consecratio episcopalis (can. 949).

Haec Facultas aliquatenus derogat iuri communi, quatenus gravis causa (ut e. g. absentia Episcopi, infirmitas ordinandi, defectus sacerdotum, etc.) hucusque requirebatur (can. 1006 § 3) ad habendas sacras ordinationes extra tempora praescripta (scilicet Quatuor Temporum, sabato ante dominicam Passionis et Sabbato Sancto: can. 1006 § 2), semper tamen die dominico aut festo de praecepto; reprobata contraria consuetudine (can. 1006 § 5); « iusta suadente causa » ordinationes particulares extra ecclesiam cathedralem fieri poterant (can. 1009 § 2).

Indulta hucusque concedebat S. Congregatio Sacramentorum ex iusta causa iudicio Ordinarii loci.

Amplior haec Facultas multum pastoraliter iuvabit sive ad sacerdotales vocationes fovendas, sive ad populum christianum de dignitate sacerdotis edocendum.

Si Episcopus non ipse conferat sacros ordines, sed eosdem Coadiutori vel Auxiliari vel Episcopo extra-dioecesano licentiam tribuit in sua dioecesi conferendi, schema rescripti episcopalis hoc erit:

« Vigore Facultatum (etc.: v. n. 6)...

« attentis expositis (etc.: v. Facult. n. 1)...

« Exc.mo Domino (et indicetur Episcopus ordinans) licentiam tribuimus conferendi... (et indicentur ordines conferendi et nomina ordinandorum) in ecclesia N. N. die... mensis... anni...; si utilitas pastoralis accedat, salvo praescripto cann. 960-967.

« Ceterisque servatis de iure servandis ».

« *19. Dispensandi, ex iusta et rationabili causa, super omnibus impedimentis matrimonialibus gradus minoris, etiam si agatur de matrimoniis mixtis, sed servatis in hoc casu praescriptis cann.* 1061-1064 C. I. C. ».

Derogat aliquatenus iuri communi (can. 1040).

Firmis namque iuribus Ordinariis locorum aliisque concessis (cann. 1043-1055) ceterisque concessionibus ex Facultatibus Quinquennalibus acceptis, hucusque pro foro externo plures SS. Congregationes has dispensationes concedebant, iuxta uniuscuiusque competentiam; pro foro interno vero S. Poenitentiaria. Hac Facultate Episcopi dispensare possunt ab impedimentis matrimonialibus gradus minoris, de quibus in can. 1042 § 2.

Requiritur ad validitatem « iusta et rationabilis causa ».

Profecto iuxta can. 1054 « Dispensatio a minore impedimento concessa (a S. Sede vel ab iis, qui speciali indulto apostolico fruuntur: can. 1040), nullo sive obreptionis sive subreptionis vitio irritatur, etsi unica causa finalis in precibus exposita falsa fuerit ». Attamen, iuxta can. 84 § 1, dispensatio a lege ecclesiastica sine iusta et rationabili causa, habita ratione gravitatis legis a qua dispensatur, ab inferiore Romano Pontifice data, illicita et invalida est; in dubbio autem de sufficientia causae, dispensatio licite petitur et potest licite et valide concedi (can. 84 § 2).

Unde Episcopi, qui hanc facultatem dispensandi habent ex concessione Romani Pontificis, potestatem consequuti sunt ordinariam quidem, sed vicariam et subordinatam Romano Pontifici; atque inde ut valide dispensare possint in subiecta materia, necesse erit ut adsit « iusta et rationabilis causa » saltem dubie sufficiens. Quae iuxta Instructionem S. Congregationis de Propaganda Fide (a. 1877) varia esse potest; scilicet:

1) Angustia loci; 2) Aetas foeminae superadulta; 3) Deficientia dotis aut incompetentia eiusdem; 4) Lites super successione bonorum iam exortae vel earundem grave aut imminens periculum; 5) Paupertas viduae; 6) Bonum pacis; 7) Nimia suspecta periculosa familiaritas, necnon cohabitatio sub eodem tecto, quae facile impediri non potest; 8) Copula cum persona impedimento laborante habita, publice nota vel mox divulganda, et praegnantia ideoque legitimatio prolis; 9) Infamia mulieris ex suspicione copulae orta; 10) Convalidatio matrimonii nulliter contracti; 11) Periculum matrimonii mixti vel coram acatholico ministro celebrandi; 12) Periculum incestuosi concubinatus; 13) Periculum matrimonii civilis; 14) Remotio gravium scandalorum; 15) Cessatio publici concubinatus; 16) Excellentia meritorum.

Ex stylo Curiae aliae quoque causae simul sumptae suffragari possunt; et quidem: a) ex parte oratricis, si haec est alterutro vel utroque parente orbata; si ex natalibus illegitimis orta fuerit; si infirmitate aliove defectu sit detenta; si deflorata fuerit ab alio; b) ex parte oratoris: si hic est infirmitate detentus; si prole oneratus, cui quaerit bonam matrem; si adiutorio huius mulieris indigeat ad rem domesticam gerendam; c) ex parte utriusque; omnia ad nuptias sunt parata; propositum contrahendi iam propalatum vel propositi pertinacia; boni mores utriusque oratoris; munificentia oratorum erga bonum publicum; bonum parentum, quando alterutrius vel utriusque pater vel mater adiutorio indiget; mutuum auxilium in provecta aetate.

Ut de existentia harum causarum sibi constet, Episcopus de more attestationem parochi requirat, sibi reservans iudicium de earundem causarum sufficientia, saltem dubia. Quare rescriptum episcopale dari poterit eidem parocho in forma commissoria, additis opportunis clausulis.

Quae quidem clausulae de stylo Curiae hae praecipue sunt, iuxta circumstantias rerum, personarum ac locorum apponendae: a) « si vera sint exposita » (et est ad validitatem, ut supra diximus, attento praescripto can. 84 § 2 et nonobstante can. 1054); b) « servatis canonicis praescriptionibus » (e. g. de denegatione dispensationis indignis; de eiusdem exsequutione in scriptis; de absolutione a censuris poenisque, si quibus sponsi quomodolibet innodati sunt: et haec est essentialis vel praeceptiva, prout praescriptiones canonicae servandae praecipiuntur ad validitatem vel liceitatem tantum); c) « imposita oratoribus salutari poenitentia » (et est mere praeceptiva); d) « dummodo nullum scandalum intercedat » (in dispensatione a criminis impedimento: et est ad validitatem, iuxta can. 39).

Pro foro interno S. Poenitentiaria has solet apponere clausulas: a) « audita prius eius (vel eorum) sacramentali confessione » (quando exsecutio dispensationis facienda est in sede confessionali; et dispensatio danda est post absolutionem; at, in convalidatione matrimonii iam contracti, ante absolutionem (S. Poenit. 19 Maii 1834, 4 Ian. 1839). Si poenitens indispositus est, curandum ut disponatur, et differri potest absolutio una cum dispensatione. Urgente necestate, licet dispensare sine absolutione. Valida est dispensatio, etsi poenitens sacrilege confiteatur.

b) « A quibusvis censuris et poenis ecclesiasticis, si quas propter praemissa quomolibet incurrerint... hac vice in forma Ecclesiae absolvas » (scilicet in iis casibus, in quibus impedimentum vel causa delictum supponit);

c) « Iniuncta salutari poenitentia »;

d) « In foro conscientiae tantum et in sacramentali confessione » (scilicet huiusmodi dispensatio et absolutio in foro externo nullatenus suffragatur).

Hac Facultate uti possunt Episcopi « etiam si agatur de matrimoniis mixtis » (quibus in adiunctis hucusque ad S. Officium recurrendum erat). At in hoc casu servanda sunt praescripta cann. 1061-1064 C. I. C., ut infra (n. 20) dicemus.

Supplicem libellum ad dispensationem petendam:

pro foro externo, nomine oratorum (utriusque, si sint catholici et utrumque afficiat impedimentum, vel unius tantum, si una pars sit catholica, vel una tantum afficiatur impedimento) exarat parochus proprius sponsi (qui impedimento afficitur), vel sponsorum (si uterque impedimento affectus est et in eadem paroecia domicilium vel quasi domicisium habent) aut sponsae (si nupturientes ad diversas pertinent paroecias aut dioeceses) vel sponsi catholici (si mixtae religionis sunt), et mittit semper ad Ordinarium (domicilii aut quasi domicilii aut actualis commorationis, si de vagis agatur);

pro foro interno exarat confessarius vel quandoque (in foro interno extra-sacramentali) parochus.

In supplicatione *pro foro externo*, ea quae sequuntur, exprimenda sunt, iuxta Instr. S. C. de Prop. Fide diei 9 Maii 1877 (*CIC Fontes*, vol. VII, n. 4890):

1) nomen, cognomen utriusque oratoris distincte ac nitide, sine ulla litterarum abbreviatione;

2) dioecesis originis, paroeciae actualis domicilii utriusque sponsi;

3) species etiam infima impedimenti (an sit consanguinitas vel affinitas, publica honestas ex matrimonio invalido vel ex publico aut notorio concubinatu, crimen ex coniugicidio cum promissione matrimonii, vel ex solo adulterio cum promissione matrimonii etc.);

4) gradus consanguinitatis aut affinitatis aut publicae honestatis (an sit simplex vel mixtus, non tantum remotior sed et propinquior), item et linea (an sit recta vel transversa);

5) numerus impedimentorum (e. gr. si sit simplex aut duplex aut multiplex consanguinitas aut affinitas, vel si praeter cognationem adsit etiam affinitas aut aliud quodcumque impedimentum);

6) variae circumstantiae (scilicet an matrimonium sit contra-

hendum vel nulliter contractum; si iam contractum, explicari debet, an bona fide, saltem ex parte unius, vel cum scientia impedimenti; item an praemissis denuntiationibus et iuxta formam Tridentinam; vel an spe facilius dispensationem obtinendi);

7) causae canonicae dispensationis.

in foro interno sacramentali:

impedimenta, circumstantiae, causae indicentur sicut in precibus pro foro externo; nomina autem oratorum et locus eorundem domicilii reticentur; locus vero domicilii confessarii accurate est describendus, sine mentione dioecesis;

in foro interno extra-sacramentali:

si opportunum iudicetur ut dispensatio suffragetur etiam pro foro externo, nomina communicanda sunt Ordinario, ut inscriptio, ad externo, nomina communicanda sunt Ordinario, ut inscriptio, ad normam can. 1047, in libro Curiae secreto fieri possit.

Si cum casu occulto concurrat impedimentum publicum, tunc a publico petenda est dispensatio, reticito occulto; et ab occulto, reticitis nominibus.

Schema rescripti episcopalis:

« Vigore Facultatum (etc.: v. n. 6)...

« attentis expositis (etc.: v. Facult. n. 1)...

(si in forma commissoria:)

« eidem parocho committimus ut gratiam dispensationis impertiatur ab impedimento (et exprimatur impedimentum vel impedimenta, de quibus agitur) favore oratoris vel oratorum N. N. (et exprimatur cognomen et nomen oratoris vel oratorum);

(si vero in forma gratiosa:)

« oratori vel oratoribus N. N. dispensationem concedimus ab impedimento... etc.;

« dummodo tamen (et apponantur praedictae clausulae essentiales ad validitatem inserendae, iuxta superius dicta);

« cauto insuper ut (et apponantur praedictae clausulae ad liceitatem requisitae, item iuxta superius dicta);

« Ceterisque servatis de iure servandis ».

« *20. Dispensandi, urgente iusta et gravi causa, super impedimentis mixtae religionis et disparitatis cultus, etiam in casu usus Privilegii Paulini, salvis praescriptis cann. 1061-1064 C. I. C.* ».

Tria continentur in hoc numero:

1) Facultas dispensandi super impedimento mixtae religionis;

2) Facultas dispensandi super impedimento dsparitatis cultus;

3) Haec eadem Facultas, etiam in casu usus Privilegii Paulini.

Iis praetermissis, quae ad doctrinam generalem impedimenti mixtae religionis, disparitatis cultus, Privilegii Paulini pertinent quaeque videsis apud probatos A. A., ac firmo iure dispensandi in periculo mortis et in casu urgenti ad normam cann. 1043-1045, haec peculiariter adnotanda sunt.

I. *Quoad facultatem dispensandi ab impedimento mixtae religionis.*

Ut notum est, impedimentum mixtae religionis, quod est mere prohibens, est iuris divini, si de facto adsit periculum perversionis coniugis catholici et prolis (can. 1060): quo periculo extante, Ecclesia non dispensat (can. 1061 § 1); quo cessante per cautiones, etiam lege civili recognitas (Decr. S. Officii d. 14 Ian. 1932: *A.A.S.* vol. XXIV (1932) pag. 25) et saltem implicite etiam a parte catholica praestitas (S. Officium, d. 7 Maii 1941: *A.A.S.* vol. XXXIII (1941), pag. 294 s.), de quarum adimplemento moralis habeatur certitudo (can. 1061 § 1, n. 3°), tunc impedimentum, proveniens ex praesumptione periculi generalis (can. 21), est iuris ecclesiastici atque ideo dispensabile « urgente iusta et gravi causa ». Quae per se pertinet ad bonum publicum (e. g. periculum matrimonii civilis, matrimonii coram ministro acatholico celebrandi; spes probabilis fore ut familia partis acatholicae ad fidem catholicam convertatur; magnus numerus acatholicorum in territorio); sed recentius etiam causae boni privati admittuntur (e. g. angustia loci; aetas superalulta).

« Salvis praescriptis cann. 1061-1064 C. I. C. »: quare de stylo Romanae Curiae sequentes clausulae apponi solent: a) « dummodo prius regulariter, ad praescriptum can. 1061 § 2, cautum omnino sit conditionibus ab Ecclesia requistis, et ipse R. D. Ordinarius moraliter certus sit easdem impletum iri, scilicet: ex parte coniugis acatholici, de amovendo a parte catholica perversionis periculo et ab utroque nupturiente, de universa prole utriusque sexus (nata et forsan nascitura) in catholicae religionis sanctitate omnino baptizanda et

educanda » (quae sunt ad valorem dispensationis: can. 1061 § 1 coll. cum can. 39); b) « declarata parti catholicae obligatione, qua tenetur, prudenter curandi conversionem coniugis ad fidem catholicam »; c) « nupturientes moneantur se ante et post matrimonium coram Ecclesia initum, ministrum quoque acatholicum ad matrimonialem consensum praestandum vel renovandum adire non posse, ad mentem can. 1063 § 1, sub poena excommunicationis latae sententiae Ordinario reservatae a parte catholica incurrendae, iuxta can. 2319 § 1, n. 1°, stricte ceteroquin servatis, quae de parochi in casu agendi ratione statuta sunt in can. 1063 § 2. Quae sub b) et c) dicuntur, non sunt verae clausulae, ad dispensationem obtinendam, sed sunt obligationes partibus imponendae.

In reliquis, quod refertur ad pubblicationes, interrogationes de consensu, et sacros ritus, serventur praescripta cann. 1026, 1102, 1109; et, matrimonio celebrato, sive in proprio, sive in alieno territorio, Ordinarius invigilet ut coniuges promissiones factas fideliter impleat.

II. *Quoad facultatem dispensandi ab impedimento disparitatis cultus.*

Ut notum est, impedimentum disparitatis cultus intercedit inter personam non baptizatam et personam baptizatam et educatam in Ecclesia catholica vel ad eandem ex haeresi aut schismate conversa (can. 1070 § 1). Si de facto adsit periculum perversionis coniugis catholici et prolis, est iuris divini naturalis: quo periculo exstante, Ecclesia non dispensat; quo vero cessante in peculiari casu, est iuris ecclesiastici at dirimens (can. 1070 § 1), ex praesumptione periculi generalis (can. 21), atque ab Ecclesia dispensatur, dummodo debitae cautiones legitime praestentur (iuxta praedicta ad I) et « urgeant iustae ac graves causae ».

In primis quaedam difficultas oriri potest ex dubio de collatione aut de validitate collati baptismi (cfr. can. 1070 § 2).

a) Si in *contrahendo* matrimonium oritur tale dubium de baptismo *partis catholicae* nec, adhibita diligenti investigatione, solvi potest, pars illa catholica, dubie baptizata, sub conditione baptismum iterum recipere debet.

Si autem de baptismo *partis acatholicae* (quacum persona catholica matrimonium mixtum contrahere vult) dubium hoc exurgat, nec, adhibita diligenti investigatione, solvi potest, dispensatio ad cautelam petenda est ab impedimento disparitatis cultus, quatenus sacerdos catholicus baptismum sub conditione administrare prohibetur parti acatholicae in haeresi manere volenti.

1) Ad factum baptismi probandum, omnia probationis media sunt adhibenda, quae in casu concreto adhiberi possunt; aliis probationibus deficientibus, ad praesumptiones est recurrendum iuxta Instructionem S. Officii, diei 1 Augusti 1883 (*A.S.S.* vol. XVIII (1883), pag. 460-462. — *Fontes C. I. C.* vol. IV, n. 1083), nempe:

Si pars acatholica parentes habuerit pertinentes ad sectam, quae baptismum respuit, vel infantium baptismum non admittit, vel si parentes professi sint se nolle ad nullam sectam pertinere, baptismus praesumendus non est;

si pars acatholica parentes habuerit pertinentes ad sectam, quae baptismum necessarium habet, vel in qua saltem ordinarie administratur et iidem parentes in secta sua zelosi fuerint; vel si in secta unius tantum parentis baptismus necessarius habetur vel ordinarie administratur, et idem parens fuerint zelosus in sua secta et in educatione prolis de facto et indubie hic parens habuerit primas partes, neque alter coniux agnoscatur positive contrarius collationi baptismi, praesumendus est baptismus.

Si autem parentes in sua secta, baptismum necessarium habente vel saltem ordinarie administrante, socordes fuerint; aut ad sectam pertinuerint, quae baptismum quidem non respuit, sed eum non habet necessarium et in qua ordinarie non administratur, aut si facta inquisitione ignoretur aut non satis constet utrum parens baptismo favens habuerit in educatione prolis primas partes, item si certo constet illius parentis, qui primas in educatione habuit partes, sectam et animi dispositionem non favore baptismo, dum alterius secta et animi dispositio eidem favet: recurrendum est ad Sedem Apostolicam in singulis casibus. Nunc vero, vi huius specialis Facultatis (n. 20), Episcopi ab impedimento disparitatis cultus dispensare possunt ad cautelam, si dubitetur de baptismo partis catholicae, ceteris servatis de iure servandis.

2) Ad valorem baptismi certo collati diiudicandum, iuxta Decretum S. C. Inquisitionis diei 17 Nov. 1830 (*Fontes C. I. C.* vol. IV, n. 869), hae inserviunt regulae:

si sectae ritualia praescribunt collationem baptismi absque necessario usu materiae et formae essentialis, debet examinari casus particularis; baptisma eorum haereticorum, qui iuxta sua ritualia valide baptizant, validum censendum est. Quod si dubium persistit etiam in primo casu, censendum est validum baptisma in ordine ad validitatem matrimonii (hodie tamen Episcopus dispensationem ad cautelam concedit ab impedimento disparitatis cultus);

si autem certo cognoscatur, ex consuetudine actuali illius sectae invalide in ea baptizari, nullus est baptismus.

b) Si in matrimonio iam *contracto* oritur dubium de collatione vel valore baptismi, praesumptio stat in favorem matrimonii (cann. 1070 § 2; 1014). Quare:

1) Si duo catholici contraxerunt matrimonium et postea prudens dubium oritur de baptismo unius vel utriusque, matrimonium validum habendum est, donec probetur alteram partem baptizatam, alteram vero non baptizatam: in dubio autem, firma manente matrimonii validitate, ad salutem baptismus sub conditione conferatur.

2) Si catholicus vel conversus certo baptizatus contraxit cum haeretico dubie baptizato, matrimonium validum habendum est, donec certo constet partem catholicam baptizatam, alteram vero non esse baptizatam.

3) Si catholicus vel conversus dubie baptizatus contraxit cum haeretico, de cuius baptismo dubium ortum sit, matrimonium validum est censendum, donec certo probetur partem catholicam baptizatam esse, alteram non baptizatam. Si probetur neutram partem esse baptizatam, matrimonium est legitimum.

4) Si catholicus vel conversus dubie baptizatus contraxit cum parte certo non baptizata, matrimonium est validum (legitimum) propter favorem matrimonii (cui in hoc casu favetur praesumendo nullitatem baptismi dubii).

5) Si haeretici contrahunt inter se, sive certus sive dubius sive nullus sit baptismus, matrimonium ex hoc capite, in disciplina latinorum, numquam est invalidum.

Praeterea in dispensatione ab impedimento disparitatis cultus applicantur normae, iam statutae pro dispensatione ab impedimento mixtae religionis, quoad cautiones et clausulas, necnon quoad dispensationis causam, quae gravior esse debet. Adverte tamen quod si agatur de matrimonio ineundo cum parte infideli, quae, iuxta suas leges, admittit polygamiam, divortium, circumcisionem (uti ritum religiosum), peculiari ratione oportet ut constet de eiusdem partis infidelis status libertate et de amoto periculo circumcisionis prolis; item si civilis actus sit ineundus, curandum erit ut nullum interveniat superstitionis genus, ut puta invocatio alicuius fundatoris falsi cultus.

Insuper « minime validum habendum esse matrimonium celebratum inter partem catholicam et partem acatholicam certe non baptizatam, cum dispensatione ab impedimento disparitatis cultus, si sola pars acatholica cautiones ad normam can. 1061 § 1, n. 2° (can. 1071) praescriptas dederit, nisi pars catholica cautiones saltem *implicite* praestiterit; idemque dicendum de eodem matrimonio cum dicta dispensatione ante Codicis promulgationem celebrato »

(S. Officium, diei 7 Maii 1941: *A. A. S.* vol. XXXIII (1941), pag. 294 s.).

III. *Haec Facultas dispensandi valet etiam in casu usus Privilegii Paulini.*

Praesuppositis praesupponendis de Privilegio Paulino (de quibus videsis probatos A. A.), hic innuere tantum sufficiat quod, si infidelis, qui cum parte infideli matrimonio legitimo ligatur, baptismum recipit, tunc istud matrimonium, licet consummatum, « solvitur in favorem fidei ex privilegio Paulino » (can. 1120 § 1), et pars baptizata, quae ad normam cann. 1121-1124 status sui libertatem obtinuerit, « ius habet novas nuptias cum persona catholica contrahendi » (can. 1123).

Attamen, si pars baptizata matrimonium cum parte acatholica vel infideli contrahere voluerit, necesse est ut, urgente iusta et gravi causa, dispensationem habeat ab impedimento mixtae religionis vel disparitatis cultus.

Haec dispensatio, quae prius a S. Officio concedebatur (can. 247 § 3), nunc, vi huius Facultatis a Romano Pontifice concessae, dari potest etiam ab Episcopo residentiali ceterisque eidem aequiparatis (v. n. 14) vel ab eorundem delegatis et subdelegatis (v. n. 12-13).

Quod causas dispensationis, cautelas et clausulas adhibendas in dispensatione concedenda ab impedimento mixtae religionis et disparitatis cultus; item quod refertur ad publicationes, interrogationes de consensu, et sacros ritus, necnon, matrimonio celebrato, de Ordinarii vigilantia ut coniuges promissiones factas fideliter impleant, valent quae supra (ad I et II) diximus, prae oculis habito graviore periculo, in quo versatur neo-conversus in matrimonio contrahendo cum parte acatholica vel infideli.

In supplici libello exarando parochus prae oculis habeat, quae supra dicta sunt (v. Facult. n. 19).

Schema igitur supplicis libelli hoc esse poterit:

« Parochus... humiliter petit ab Excellentia Vostra dispensationem super impedimento mixtae religionis et, ad cautelam, disparitatis cultus... ut catholic... licite ac legitime matrimonium contrahere possit cum acatholic...

« Sequentes afferuntur causae: ...

Schema rescripti episcopalis:

« Vigore Facultatum (etc. v. n. 6)...

« attentis expositis (etc.: v. Facult. n. 1)...

« eidem parocho committimus ut gratiam dispensationis iuxta preces impertiatur (si in forma commissoria)... » vel

« oratori vel oratoribus N. N. dispensationem concedimus... (etc. ut supra ad Facult. n. 19);

« dummodo tamen... (et apponuntur praedictae clausulae essentiales ad validitatem);

« cauto tamen ut... (et apponuntur praedictae clausulae ad liceitatem).

« Ceterisque servatis de iure servandis ».

Si vero pars catholica in excommunicationem incurrerit, de qua in can. 2319 § 1, Episcopus eiusve delegatus remoto opportunis modis scandalo, si adsit, et disposita parte catholica ad gratiam Dei recipiendam, eidem absolutionem a contracta excommunicatione prius concedat, impositis congruis poenitentiis salutaribus; postea vero dispensationem impertietur.

« *21. Sanandi in radice, dummodo consensus perseveret, matrimonia invalida ex impedimetis gradus minoris, vel ex defectu formae, etiam si agatur de matrimoniis mixtis, sed servatis, in hoc casu, praescriptis can. 1061 C. I. C.* ».

« *22. Sanandi in radice, dummodo consensus perseveret, matrimonia invalida ex impedimento disparitatis cultus, etiamsi invalida quoque sint ex defectu formae, servatis tamen praescriptis can. 1061 C. I. C.* ».

Iis praetermissis, quae in genere pertinent ad matrimonii sanationem in radice, « dummodo consensus perseveret » (quaeque videsis apud probatos A. A.), ad usum huius duplicis Facultatis quod attinet, haec prae oculis praecipue sunt habenda.

In primis « Sanatio in radice concedi unice potest ab Apostolica Sede » (can. 1141): quod quidem principium est essentiale ipsi naturae sanationis in radice atque firmum semper manet (cfr. *A. A.S.* vol. XI (1919), pag. 382-387).

Hucusque autem S. Sedes hanc sanandi potestatem exercebat pro foro interno per S. Poenitentiariam, pro foro externo per S. Congregationem Sacramentorum (can. 249 § 2), per S. Congregationem Orientalem (can. 257 § 2), et per S. Officium (can. 247 § 3): quarum potestas erat et est ordinaria vicaria.

Episcopi vero, quibus haec et dispensandi potestas in quibusdam casibus conceditur Facultatibus Quinquennalibus, habebant et

habent proinde potestatem delegatam ad universitatem causarum; praeter facultates a iure ipsis (can. 15) necnon parochis, confessariis et cuivis sacerdoti concessas in periculo mortis et in casu urgenti (cann. 1043-1045).

Nunc vero, vi huius duplicis Facultatis (nn. 21-22), Episcopi residentiales iisque aequiparati (v. supra n. 14) hanc potestatem sanandi in radice habent iure officio adnexam, tamquam potestatem ordinariam vicariam, non propriam (quae etenim uni Summo Pontifici competit).

Praeterea, alia est, tum quoad naturam tum praesertim quoad effectus iuridicos, simplex matrimonii convalidatio (cann. 1133-1137), alia est sanatio in radice (cann. 1138-1141).

Conditio autem essentialis pro concedenda sanatione in radice in eo est ut consensus matrimonialis in utraque parte, ab initio vel postea praestitus nec revocatus, adhuc perseveret (can. 1140).

Ambitus huius duplicis Facultatis (nn. 21-22) extenditur ad sananda matrimonia invalida:

1) ex impedimentis gradus minoris (can. 1042 § 2);

2) ex impedimento gradus maioris disparitatis cultus;

3) ex defectu formae substantialis matrimonii, sive ordinariae (can. 1094), sive extraordinariae (cann. 1098-1099), qua tenentur omnes in Catholica Ecclesia baptizati atque educati et ad eam ex haeresi vel schismate conversi, licet sive hi sive illi ab eadem postea defecerint; iidemque, si cum acatholicis sive baptizatis sive non baptizatis, etiam post obtentam dispensationem ab impedimento mixtae religionis vel disparitatis cultus, matrimonium contrahant;

4) ex impedimentis gradus minoris, disparitatis cultus ac simul ex defectu formae: etenim « vel », quod in textu Facultatis (n. 21) inter ea interiectum est, non est disiunctivum, sed copulativum;

5) etiam si agatur (n. 21) de matrimoniis mixtis, sed servatis, in hoc casu, praescriptis can. 1061 C. I. C.: de quibus supra diximus (n. 20).

Hucusque enim, si agebatur de sanandis matrimoniis mixtis, invalidis ratione formae vel impedimentis dirimentis, semper ad S. Officium recurrendum erat. Nunc vero, id possunt, quoad invaliditatis casus supra recensitos (ad 1-5), Episcopi residentiales iisque aequiparati, qui potestatem iam habent dispensandi, urgente iusta et gravi causa, super impedimento impediente mixtae religionis et dirimente disparitatis cultus, servatis servandis.

Quoad supplicem libellum valent quae diximus supra (v. Facult. n. 19).

Schema rescripti episcopalis:

« Vigore Facultatum (etc.: v. n. 6)...

« attentis expositis (etc. v. Facult. n. 1)...

« eidem parocho committimus ut gratiam impertiatur sanandi in radice matrimonium invalide contractum inter N. N. et N. N. (si in forma commissoria) » vel (si in forma gratiosa)

« matrimonii invalide contracti inter N. N. et N. N. sanationem in radice concedimus;

« dummodo tamen consensus perseveret;

« cauto insuper ut serventur praescripta can. 1061 (si agatur de matrimoniis mixtis vel invalidis ex impedimento disparitatis cultus).

« Ceterisque servatis de iure servandis ».

« *23. Permittendi ut, accedente gravi causa, interpellatio coniugis infidelis ante baptismum partis quae ad fidem convertitur fieri possit; necnon, gravi pariter de causa ab eadem interpellatione, ante baptismum partis quae convertitur, dispensandi; dummodo hoc in casu ex processu saltem summario et extraiudiciali constet interpellationem fieri non posse, vel fore inutilem* ».

Ius hucusque vigens iure communi habetur in can. 1121 C. I. C., a quo dispensat S. Officium (can. 247 § 3).

Nunc, vi huius Facultatis, etiam Episcopi residentiales iisque aequiparati (v. n. 14), « accedente gravi causa » haec duo permittere possunt:

1) Ut coniugis infidelis interpellatio, de qua in can. 1121 § 1, nn. 1°-2°, fieri possit *ante* baptismum partis, quae ad fidem convertitur: iure communi fieri debet *postquam* haec pars baptismum susceperit (can. 1121 § 1).

Cum vero cathecumenus nondum sit subditus Ecclesiae atque ideo Privilegio Paulino frui non possint, huiusmodi permissio ita intelligenda est ut Ecclesia ratam habeat, post baptismum, interpellationem, quam fieri permisit ante baptismum. Revera quod interpellatio fieri debeat *post* baptismum partis conversae, non est per se iuris divini sed ecclesiastici: a quo proinde dispensari potest (cfr. S. Officium, diei 13 aprilis 1859: *Fontes C. I. C.* vol. IV, n. 951).

Ad hoc requiritur sane gravis causa, iuxta prudens Episcopi iudicium, attentis peculiaribus personarum, locorum ac rerum circumstantiis.

2) Ut ab eadem interpellatione, semper ante baptismum partis, quae convertitur, dispensetur, dummodo hoc in casu ex processu saltem summario et extraiudiciali constet interpellationem fieri non posse vel fore inutilem.

Praescindendo a quaestionibus doctrinalibus circa originem divinam vel apostolicam Prvilegii Paulini necnon circa necessitatem ex iure divino aut humano faciendi interpellationes (de quibus quaestionibus videsis probatos A. A.), practice, ad usum quod attinet ultimae partis huius Facultatis, necesse est, ad validitatem dispensationis, ut constet interpellationem fieri non posse vel fore inutilem. Quibus in circumstantiis, discessus physicus vel moralis partis infidelis dici potest certus, atque ideo interpellatio iam non est iure divino necessaria, sed tantum iure ecclesiastico, a quo proinde Ecclesia dispensare potest.

Quod interpellatio fieri non possit vel inutilis foret, constare potest ex processu in forma iudiciali vel via summaria et extra iudiciali (quando Episcopus vel eius delegatus, audita parte, quae convertitur, ceterisque personis, quas utiles ad rem aestimaverit, res et circumstantias examinat atque concludit interpellationem in casu esse impossibilem (e. g. quia pars infidelis degit in loco hostili, ignoto, valde dissito etc.) vel fore inutilem (e. g. quia pars infidelis amens facta est): quod scripto consignetur et ad acta mittatur.

Adverte tamen ad validitatem dispensationis concedendae requiri *factum* impossibilitatis vel inutilitatis interpellationis, non autem, per se, formam processus summarii et extra-iudicialis ad hoc factum comperiendum, si aliter certo constet de eodem facto.

Gravis causa requisita ad dispensandum potest esse:

1) si ignoretur, ubi coniux infidelis degat;

2) si pars infidelis versetur in longinquis regionibus, ad quas tutus accessus non patet;

3) si maritus, qui convertitur, non recordetur quaenam fuerit prima uxor legitima;

4) si ex interpellatione grave damnum spirituale vel temporale immineat parti, quae convertitur, aut christianis;

5) si dubitetur serio, num coniux, qui convertitur, aliquam ex suis uxoribus vero consensu matrimoniali duxerit;

6) si prima uxor legitima non cognoscatur, et difficillimum sit eam reperire.

(S. Officium, diei 4 februarii 1891: *Fontes C. I. C.*, vol. IV, n. 1130; 16 Augusti 1895 etc.).

In supplici libello exarando parochus prae oculis habeat quae supra dicta sunt (v. Facult. n. 19).

Schema rescripti episcopalis:

« Vigore Facultatum (etc.: v. n. 6)...
« attentis expositis (etc.: v. Facult n. 1)...
« eidem parocho committimus ut gratiam impertiatur permittendi, ut interpellatio ... (etc., ut in Facultate); vel:
dispensandi ab interpellatione ante baptismum partis, quae convertitur; dummodo (etc., ut in Facultate).
« Ceteris servatis de iure servandis ».

« *24. Reducendi, iusta de causa, obligationem qua Capitula cathedralia aut collegialia Canonicorum quotidie divina officia in choro rite persolvere tenentur, concedendo scilicet ut chorale servitium vel certis tantummodo diebus, vel aliqua solummodo parte definita absolvi possit* ».

Disciplina iure communi vigens continetur in can. 413-414, a qua dispensat S. Congregatio Concilii (can. 250 § 2).

Nunc, vi huius Facultatis, Episcopi residentiales iisque aequiparati (v. supra n. 14) reducere possunt, non autem totalter abrogare, servitium chorale Capituli cathedralis vel collegialis, quod intra fines dioecesis eiusdem Episcopi exstet.

Huiusmodi reductio tripliciter concedi potest:

a) ut chorale servitium integrum (iuxta cann. 413-414) absolvi possit certis tantummodo diebus: e. g. diebus dominicis et festis de praecepto, Triduo Maioris Hebdomadae, die Anniversario omnium Fidelium Defunctorum (2 Nov.), diebus Titularis Ecclesiae et Patroni loci, dioecesis vel Nationis, etc. iuxta prudens Episcopi iudicium;

b) ut aliqua solummodo parte definita servitium chorale quotidianum absolvi possti; e. g. Missa conventuali, addita aliqua Hora Minore, mane vel vespere celebranda, etc.; item iuxta prudens iudicium Episcopi;

c) ut servitium chorale absolvi possit certis tantummodo diebus et aliqua definita solummodo eiusdem servitii parte: e. g. diebus dominicis et festis (de quibus sub litt. a) atque Missa conventuali vel parte divini officii; semper iuxta prudens Episcopi iudicium.

Late sed rationabiliter interpretantes hanc Facultatem (ad normam can. 200 § 1: v. supra n. 16), Episcopus potest concedere ut, exceptis quibusdam Festis solemnioribus, non solum divinum Officium chorale, sed etiam Missa conventualis sine cantu peragatur, cauto tamen ut « Missae conventuali lectae chorales participationem liturgicam directam praestent, partes saltem Ordinarii Missae recitando. Porro iidem chorales prohibentur quominus, inter Missam conventualem, Horas canonicas choraliter prosequantur » (*Codex Rubricarum*, n. 288).

Huiusmodi reductio tangit integrum Capitulum cathedrale vel collegiale (de reductione autem pro nonnullis capitularibus adest specialis Facultas (n. 25), de qua mox dicemus).

Requiritur iusta causa, iudicio Episcopi aestimanda, quae nempe integrum servitium chorale quotidianum difficile reddat integro Capitulo (non autem aliquibus tantum Capitularibus, pro quibus altera speciali Facultate (n. 25) provideri potest) uti e. g. numerus exiguus capitularium, qui debeant ac possint servitium rite absolvere.

Episcopus autem huiusmodi reductionem concedere potest vel simpliciter, vel secundum quid, ita scilicet ut loco ac tempore servitii choralis a quo dispensantur, Capitulares praesto sint mandatis Episcopi obsequi in pastoralibus muneribus adimplendis, quin peculiarem retributionem exigant: et ita habetur commutatio servitii choralis in servitium pastorale.

Capitulares, qui hoc indulto episcopali fruuntur, lucrantur sive fructus praebendae, sive distributiones quotidianas, quarum cumulus (ad normam can. 395 §§ 1-2 computandus) dividendus erit per dies servitii, non autem per dies naturales (S. C. Concilii; die 4 Febr. 1933: *A.A.S.*, vol. 26 (1934), pag. 183-185).

Schema rescripti episcopalis:

« Vigore Facultatum (etc.: v. n. 6)...

« attentis expositis a Capitulo Ecclesiae Cathedralis vel Collegialis huius dioecesis, eidem Capitulo gratiam concedimus

« servitium chorale reducendi... (et exprimuntur termini reductionis iuxta praedicta);

« ea tamen lege ut iidem Capitulares loco servitii choralis, a quo dispensantur, muneribus pastoralibus de nostro mandato vel cum nostra adprobatione incumbant absque peculiari retributione ».

« Praesentibus valituris ad annum, vel biennium etc., si tamdiu exposita rerum adiuncta perduraverint.

« Ceterisque servatis de iure servandis ».

« *25. Committendi nonnullis Canonicis, pro necessitate, munera sacri ministerii, magisterii, apostolatus explenda cum excusatione a choro, salvo iure percipiendi fructus praebendae, non autem distributiones sive inter praesentes, quae dicuntur, sive cotidianas* ».

Est amplificatio quaedam excusationum a choro, de quibus in can. 421; haud comprehenduntur ideo excusationes a choro cum iure percipiendi tum fructus praebendae tum distributiones quotidianas (can. 420) tum etiam distributiones inter praesentes (can. 422 § 2), pro quibus impetrandis ad S. Congregationem Concilii erit semper recurrendum.

Vi huius Facultatis Episcopus *directe* commutat servitium chorale cum muneribus sacri ministerii (non solum quando Canonici Episcopo inserviunt ad normam can. 412 § 2: v. can. 421 § 1, n. 4), magisterii (nec tantum in scholis ab Ecclesia recognitis, peculiari etiam retributione percepta, et quoad sacras disciplinas: can. 421 § 1, n. 1°; Pont. Comm. Interpr. 24 nov. 1920: *A.A.S.*, vol. XII (1920), pag. 573), apostolatus cuiuscumque generis et formae; *indirecte* concedit excusationem a choro.

Requiritur iusta causa, quae in casu est necessitas moraliter ab eodem Episcopo aestimanda. Et quamvis in Facultate dicatur de « Canonicis », idem dicendum erit de « inferioribus beneficiariis seu mansionariis, qui canonicis auxilium praestant » (can. 392 § 2), auditis in casu iisdem Canonicis quorum servitio iidem addicuntur; idque attentis Facultatis fine ac circumstantiis « necnon mente concedentis » (can. 18) atque lata interpretatione eidem Facultati danda, ad normam can. 200 § 1 (v. n. 16).

Huiusmodi indultum dari solet ad tempus (ad annum vel amplius, aut exposita causa perdurante) et pro diebus et horis, quibus orator incumbit praefato muneri eidem commisso ab Episcopo.

Recte dicitur in Facultate « nonnullis Canonicis », quatenus maior eorum pars servitio chorali, etsi reducto, incumbere debet.

Schema rescripti episcopalis:

« Vigore Facultatum (etc.: v. n. 6)...

« attenta necessitate providendi exigentiis sacri ministerii... vel magisterii... vel apostolatus (in terminis vel aequivalenter praefiniendi);

« Canonico N. N. committimus munus... (quod determinandum erit) cum excusatione a choro, salvo iure (etc., ut in Facultate);

« Praesentibus valituris exposita causa perdurante, vel ad annum, vel biennium etc., pro diebus et horis, quibus praefatus Canonicus dicto muneri incumbit ».

« *26. Commutandi, ob visivae potentiae debilitatem aut aliam causam, eaque perdurante, officium divinum in cotidianam recitationem saltem tertiae partis rosarii B. Mariae Virginis vel aliarum precum* ».

Hucusque hanc divini officii commutationem concedebat S. Congregatio Concilii, vel ad tempus determinatum, vel exposita causa perdurante, vel ad vitam oratoris, iuxta causae commutationis naturam.

Nunc, vi huius Facultatis, id possunt Episcopi, perdurante exposita causa. Quae multiplex esse potest: praeter visivae potentiae debilitatem, crisis status nervei, aetas provecta, iter laboriosum arripiendum, nimia anxietas vel scrupuli in Breviario recitando, etc. huiusmodi, iuxta Episcopi iudicium.

Commutatio fiebat in recitationem integri Rosarii Marialis: nunc mitius « saltem tertiae partis rosarii B. Mariae Virginis vel aliarum precum », quae nempe ab eodem Episcopo praescribuntur, audito, si opportunum erit, oratore.

Schema rescripti episcopalis:

« Vigore Facultatum (etc.: v. n. 6)...
« attentis expositis (etc.: v. Facult. n. 1)...
« oratori gratiam concedimus commutandi (etc. ut in Facultate)... ».

« *27. Deputandi in casibus particularibus, vel ad tempus, Vicarium Generalem aut alium sacerdotem in dignitate constitutum, ad consecranda altaria portatilia, calices et patenas, iuxta formam in Pontificali praescriptam, at adhibitis sacris oleis ab Episcopo benedictis* ».

Hucusque S. Rituum Congregatio facultatem concedebat, ad 5.um, iustam ob causam, pro prudenti Episcopi iudicio et coscientia, ut idem Episcopus deputare posset suum pro tempore Vicarium Generalem aliosque suae dioecesis sacerdotes, in aliqua dignitate, si fieri poterat, constitutos, adhibito ordine simplici prout in Pontificali Romano invenitur. Die 28 Martii 1962 prodiit excerptum ex editione typica emendata secundae partis Pontificalis Romani: « Ordo simplex ad altare portatile consecrandum adhibendus a

sacerdote delegato ex Apostolico Indulto »: quo nunc uti potest sacerdos ab Episcopo, vi huius Facultatis, delegatus.

Delegatio autem fieri potest ab Episcopo « in casibus particularibus vel ad tempus ».

Delegari potest Vicarius Generalis aut alius sacerdos in dignitate constitutus: ut Canonicus, Vicarius foraneus, etc.

Delegatio protenditur non solum ad consecranda altaria portatilia, sed etiam calices et patenas, iuxta citatum excerptum e Pontificali Romano.

Adhibenda sunt sacra olea ab Episcopo benedicta.

Schema rescripti episcopalis:

« Vigore Facultatum (etc.: v. n. 6)...

« Vicarium Nostrum Generalem (vel alium sacerdotem in dignitate constitutum N. N.) ad actum (vel ad tempus determinatum) deputamus ad consecranda altaria portatilia... » (etc., ut in Facultate).

« *28. Permittendi clericis minoribus, religiosis laicis, necnon piis mulieribus ut pallas, corporalia et purificatoria prima quoque ablutione extergere possint* ».

Derogat can. 1306 C. I.C.

Hucusque S. Rituum Congregatio facultatem ad 5.um concedebat, ut non solum clerici in minoribus, sed etiam religiosi laici et religiosae Sorores, quatenus cuidam Sacrario addicebantur, ad proprium officium explendum, vel, rarissime, pia aliqua mulier, ii omnes tamen semper de consensu Ordinarii loci, vasa sacra tangere sacrasque suppellectiles purificare valerent.

Nunc, vi huius Facultatis, concedere id possunt Episcopi, etsi agatur de « prima quoque ablutione » (cfr. can. 1306 § 2).

Schema rescripti episcopalis:

« Vigore Facultatum (etc.: v. n. 6)...

« attentis expositis (etc.: v. Facult. n. 1)...

« clerico N. N. (vel religioso laico, monialibus, sororibus vel piae mulieri N. N.) permittimus ut pallas (etc., ut in Facultate)...; cauto tamen ut aqua ablutionis in sacrarium mittatur, ceterisque servatis de iure servandis.

« Praesentibus valituris ad... » (et determinetur tempus permissionis).

« *29. Utendi facultatibus et privilegiis, servato ipsorum ambitu et tenore, quibus Religiones in dioecesi domum habentes gaudent in bonum fidelium* ».

Iis praetermissis, quae ad doctrinam generalem de privilegiis religiosorum (can. 613 ss,) necnon ad facultates ab eisdem habitas pertinent (quaeque videsis apud probatos A. A.), hic dicendum tantum quaenan sint religiosorum facultates et privilegia, quibus nunc Episcopi, vi huius Facultatis, uti possunt.

Sunt enin Facultates et Privilegia, quae a iure (cfr. cann.613-614 (119-123), 615, 621-624) vel ab homine directe in bonum Communitatis religiosae concessa fuerint.

Sunt vero facultates et privilegia, quae a Sede Apostolica directe alicui Religioni concessa, vel per communicationem (usque ad Codicis Iuris Canonici promulgationem) aut per legitimam consuetudinem vel praescriptione a Religionibus adquisita, sunt directe et per se in bonum fidelium, uti e. g. privilegium erigendi *Viae Crucis* stationes, de quo in Facultate n. 30, necnon 53 « Benedictiones propriae nonnullorum ordinum regularium seu Congregationum religiosarum », de quibus in Tit. IX, C. IX *Ritualis Romani* (a. 1952).

Impossibile est vero hic referre et facultatum et privilegiorum, quibus omnes religiosi legitime gaudent, elenchum et eorundem ambitum et tenorem.

Necessarium igitur erit ut Episcopus, pro sua cuiusque dioecesi, hunc elenchum cum praedictorum ambitu et tenore exquirat a Superioribus Religiosis, qui in eadem doecesi domos canonice erectas habeant. Ratio huius Facultatis in eo est, ne Episcopi videantur minores facultates in bonum animarum habere quam religiosi in eorum dioecesi degentes.

Haec Facultas per se competit Episcopis residentialibus iisque aequiparatis (v. n. 14), qui tamen eandem, ad actum vel habitualiter, in toto vel in parte, delegare possunt Episcopo Coadiutori, Auxiliaribus et Vicario Generali (v. n. 12).

Formulae schema autem ad huiusmodi delegationem concedendam hoc esse poterit:

« Vigore Facultatum (etc.: v. n. 6)...

« Episcopo Nostro Coadiutori (vel Auxiliari vel Vicario Generali) delegationem generalem (vel ad actum) tribuimus utendi omnibus (vel aliquibus expresse determinandis) facultatibus et privilegiis... (etc., ut in Facultate).

« Praesentibus valituris ad... (et determinetur tempus vel numerus casuum delegationis);

« Servatis de iure servandis ».

« *30. Concedendi sacerdotibus facultatem, qua, ritibus ab Ecclesiae praescriptis, stationes* Viae Crucis *erigere valeant, etiam sub divo, cum omnibus indulgentiis quae huiusmodi pium exercitium peragentibus impertitae sunt. Quae tamen facultas exerceri non potest in territorio paroeciali, ubi sita est domus religiosorum qui ex apostolica concessione privilegio gaudent erigendi* Viae Crucis *stationes* ».

De privilegio, quo Episcopi gaudent in subiecta materia, v. infra: Privilegia, n. 8.

Nunc, vi huius Facultatis Episcopi residentiales iisque aequiparati concedere possunt sacerdotibus, ut stationes Viae Crucis erigere valeant, etiam sub divo, cum omnibus indulgentiis, quae huiusmodi pium exercitium peragentibus impertitae sunt.

Duo tamen praescribuntur:

1°) « ritibus ab Ecclesia praescriptis »: cfr. Rituale Romanum (a. 1952) Tit. IX, Cap. XI « Ritus erigendi Stationes Viae Crucis »;

2°) haec facultas a sacerdote exerceri non potest in territorio paroeciali, ubi sita est domus religiosorum qui ex apostolica concessione privilegio gaudent erigendi Viae Crucis stationes.

Haec tamen limitatio non tenet Episcopos, qui hoc privilegio ipsi per se fruuntur: v. infra: Privilegia n. 8.

Schema rescripti episcopalis:

« Vigore Facultatum (etc.: v. n. 6)...

« attentis expositis (etc.: v. Facult. n. 1)...

« sacerdoti N. N. gratiam concedimus, qua stationes Viae Crucis erigere valeat, etiam sub divo, cum omnibus indulgentiis quae huiusmodi pium exercitium peragentibus impertitae sunt; dummodo tamen in territorio paroeciali, in quo praedictae stationes Viae Crucis erigendae sunt, non adsit domus religiosorum qui ex apostolica concessione hoc privilegio gaudeant; cauto semper ut ritus serventur in *Rituali Romano ad hoc praescripti* (Tit. IX, Cap. XI).

« Praesentibus valituris ad... (et determinetur tempus vel numerus casuum).

« Celerisque servatis de iure servandis »

« *31. Admittendi in Seminario filios illegitimos, si qualitates praebeant, quae pro admissione in Seminarium requiruntur, dummodo ne agatur de adulterinis aut sacrilegis* ».

Derogat praescripto can. 1363 § 1, a quo hucusque dispensabat S. C. de Seminariis et Studiorum Universitatibus.

Nunc vero, cum Episcopi, vi Facultatis sub n. 17 positae, dispensare valeant, pro jam ordinatis, super quibuscumque irregularitatibus tum ex delicto, tum ex defectu provenientibus, consequens erat ut Episcopis residentialibus iisque aequiparatis haec Facultas concederetur.

Excluduntur tamen filii adulterini aut sacrilegi; pro ceteris illegitimis exigitur tamquam conditio essentialis (can. 39) ut iidem « qualitates praebeant, quae pro admissione in Seminarium requiruntur ».

In supplici libello parochus candidati, de quo agitur, omnes notitias utiles afferat circa eiusdem iuvenis qualitates spirituales, morales, intellectuales et physicas, necnon circa eiusdem natales; quas quidem notitias Rector Seminarii, in quod iuvenis admitti petit, comprobet oportet.

Schema rescripti episcopalis:

« Vigore Facultatum (etc.: v. n. 6)...

« attentis attestationibus parochi N. N. (nempe candidati in Seminarium admittendi) (circa huius natales, ex quibus constet in casu non agi de filio adulterino vel sacrilego, necnon circa eiusdem iuvenis qualitates), et Rectoris Seminarii Dioecesani (praesertim circa candidati qualitates), eidem Rectori facultatem concedimus admittendi in Seminarum N. N. (et significetur cognomen et nomen iuvenis, de quo agitur).

De stylo Curiae autem sequentes clausulae addi solent:

« dummodo hic morum ingenuitate ac animi mentisque qualitatibus polleat, quae pro admissione in Seminarium requiruntur, nec sit filius adulterinus vel sacrilegus;

« cauto insuper ut dioecesis cleri penuria laboret neque admiratio fidelium eoque minus scandalum exoriatur.

« Ceterisque servatis de iure servandis ».

« 32. Concedendi licentiam ut, ligitima interveniente causa, bona ecclesiastica alienari, oppignorari, hypothecae nomine obligari, locari, emphyteusi redimi possint, et personae morales ecclesiasticae aes alienum contrahere valeant, usque ad eam pecuniae summam, quam nationalis aut regionalis Conferentia Episcoporum proposuerit et Apostolica Sedes adprobaverit ».

Ius hucusque vigens continetur in cann. 1530-1534, 1538, 1541-1543, C. I. C. necnon in declarationibus S. Sedis in subiecta materia.

Indulta tam particularia quam generalia hucusque concedebantur a SS. Congregationibus, juxta propriam cuiusque competentiam.

Ambitus Facultatis extenditur per se ad quemlibet contractum, quo conditio Ecclesiae peior fieri possit, (cann. 1533); specifice autem ad bona ecclesiastica alienanda (can. 1530 - 1532), oppignoranda, hypothecae nomine obliganda (can. 1538), locanda (can. 1541), ab emphyteusi redimenda (can. 1542), necnon ut personae morales ecclesiasticae aes alienum contrahere valeant (can. 1538; 100 § 3).

Pecuniae vero summa, intra quam Episcopi cuiusque Nationis vel regionis permittere queunt ut huiusmodi negotia peragi possint, nequit univoce determinari, sive quia valor realis (seu adquisitionis, vulgo « potere d'acquisto ») pecuniae est variabilis juxta diversas Nationes; sive quia conditiones patrimoniales et oeconomicae entium ecclesiasticorum, quae praedicta negotia peragere possunt, differunt inter Nationes et Nationes, Regiones et Regiones. Unde, mensura seu limites huiusmodi negotiorum, ut revera practice utiles sint, adaequati sint oportet et pecuniae valori et conditionibus patrimonialibus et oeconomicis cuiusque Nationis vel Regionis.

Prudenter igitur Romanus Pontifex id proponendum relinquit nationali aut regionali Conferentiae Episcoporum, simul statuens ut propositam pecuniae summam Apostolica Sedes (scilicet S. Congregatio competens ratione materiae) adprobaverit.

Si igitur dicta pecuniae summa superetur vel agatur de pretiosis (can. 1532 § 1, 1°), tunc ad validitatem negotii (can. 1530 § 1, 3°) recurrendum erit ad S. Sedem.

Item dicendum de donariis votivis (Cfr. *A.A.S.*, vol. XI (1919), pag. 415-419; *A.A.S.*, vol. XIV (1922), pag. 160-161).

Stante hac Facultate, quae probe est licentia legitimi Superioris, « sine qua alienatio invalida est » (can. 1530 § 1, n. 3°), ac praesupposita, tamquam ad validitatem necessaria (can. 84 § 1),

legitima causa, tam « aestimatio rei a peritis scripto facienda » (can. 1530 § 1, n. 1°), quam « aliae quoque opportunae cautelae... ut Ecclesiae damnum vitetur » (can. 1530 § 2) per se ad validitatem non requiruntur, sed prudentiae Episcopi relinquuntur.

Praeterea, pro pecuniae summa, a nationali vel regionali Conferentia Episcoporum statuta et a S. Sede approbata, intra quam Episcopi licentiam concedere possunt bona ecclesiastica alienandi etc., Episcopi per se non tenentur consilium vel consensum exquirere Consilii administrationis dioecesani et Capituli Cathedralis, ad normam can. 1532 §§ 2-3: etenim relata Facultas huiusmodi limitationes non ponit; attamen id utile semper erit.

Revera, cum potestas, quam Episcopi vi concessionis huius Facultatis exercent, sit ordinaria vicaria (v. n. 6), iidem in casu, et intra limites praefatae summae, vices gerunt S. Sedis, quae consilio vel consensu, de quibus in can. 1532 § 2, non ligatur in licentia concedenda: ergo nec Episcopi ligantur, nisi in praefata adprobatione concedenda, S. Sedes huiusmodi limitationes esse servandas decernat.

Aliter dicendum de personis moralibus ecclesiasticis, quae aes alienum contrahere volunt.

Ut adsit valida voluntas negotialis necesse est ut qui personam moralem iuridice repraesentat, consensum prius habeat consilii directivi eiusdem personae moralis ad normam iuris communis (can. 101), et postea ab Episcopo debitam licentiam (can. 100 § 3) exquirat.

Schema rescripti episcopalis:

« Vigore Facultatum (etc.: v. n. 6)...

« attentis expositis (etc.: v. Facult. n. 1)...

« oratori gratiam concedimus bona ecclesiastica alienandi vel oppignorandi etc.; cauto tamen ut... (et inserantur opportunae clausulae circa rei alienandae vel oppignorandae etc. aestimationem, circa votum forte prolatum, ad instantiam Episcopi, a Consilio administrationis vel Capituli, etc.).

« Servatis de iure servandis ».

« *33. Confirmandi usque ad quintum triennium confessarium ordinarium religiosarum, si ob sacerdotum ad hoc officium idoneorum penuriam aliter provideri nequeat, vel maior religiosarum pars, earum quoque quae in aliis negotiis ius non habent ferendi suffragium, in eiusdem confessarii confirmationem, per secreta suffra-*

gia, convenerit: dissentientibus tamen, si velint, aliter providendum erit ».

Hucusque iure communi vigenti (can. 526) Ordinarius loci confirmare poterat confessarium ordinarium religiosarum (pro eadem Communitate vel pro eadem sectione Communitatis: v. can. 524 § 2) non ultra tertium triennium, ob sacerdotum ad hoc officium idoneorum penuriam (causa obiectiva), vel si maior religiosarum pars, earum quoque quae in aliis negotiis ius non habent ferendi suffragium (uti e. g. Sorores professionis temporariae, ad mentem can. 101 § 1, n. 2°), in eiusdem confessarii confirmationem (sive per schedulas, sive per fabas albas et nigras), per secreta suffragia (non necessario coram Ordinario ,sed etiam in Capitulo, Antistita vel Superiorissa praeside, duabus adhibitis scrutatricibus), convenerant (ratio subiectiva).

Nunc vi huius Facultatis, Episcopi iisque aequiparati, id possunt usque ad quintum trennium inclusive, iisdem causis ac clausulis statutis in can. 526. Quare « dissentientibus, si velint, aliter providendum est », e. g. per deputationem secundi confessarii ordinarii, per specialem confessarium (v. can. 520 § 2).

Schema rescripti episcopalis:

« Vigore Facultatum (etc.: v. n. 6). . .

« attentis expositis ab Antistita vel Superiorissa Communitatis religiosae N.N.; constito de sacerdotum idoneorum penuria vel de maioris religiosarum partis consensu;

« sacerdotem N. N. confirmamus ad aliud triennium tamquam confessarium ordinarium eiusdem Communitatis religiosae; alterum confessarium ordinarium deputantes pro sororibus dissentientibus »; vel,

« cauto tamen ut sororibus dissentientibus provideatur per specialem confessarium ad normam can 520 § 2 ».

« *34. Ingrediendi, iusta de causa, intra clausuram pontificiam monasteriorum monialium, quae sita sunt in sua dioecesi, et permittendi iusta et gravi de causa, ut alii in clausuram admittantur, ac moniales ex ipsa egrediantur: ad tempus vere necessarium* ».

Hucusque iure vigenti (cann. 600-601) licentia ingrediendi et egrediendi, quibusdam personis ac casibus exceptis, adhibitisque certis cautelis, S. Sedi erat reservata.

Nunc, vi huius Facultatis, Episcopi iisque aequiparati, possunt (at in ambitu suae dioecesis, non extra):

1) ipsi ingredi in clausuram pontificiam monasteriorum monialium, nec solum « inspectionis causa » (can. 600, n. 1°), sed « iusta de causa » ab ipsis Episcopis aestimanda, neque necesse est « ut unus saltem clericus vel religiosus vir maturae aetatis eos comitetur » (can. 600, n. 1°): hoc relinquitur Episcoporum prudentiae;

2) permittere ut alii (praeter eos, de quibus in can. 600 n. 2° - 3° - 4°) « in clausuram admittantur », itemque non solum « inspectionis causa », sed « iusta et gravi de causa » ab ipsis Episcopis aestimanda;

3) permittere ut moniales ex clausura egrediantur iusta et gravi de causa (et non solum in « casu imminentis periculi mortis vel alius gravissimi mali »: can. 601 § 1, et quidem scripto recognoscendi a loci Ordinario: can. 601 § 2), ad tempus vere necessarium, (et non solum « ad breve tempus »: can. 601 § 1): eaque omnia iuxta Episcoporum iudicium, qui prae oculis habere poterit normas a S. C. de Religiosis statutas in Const. Ap. *Sponsa Christi* d. 21 Nov. 1950 ad art. IV cum adnexa Instr. ad n. VIII, IX, X, XIII, XIV, XV, XVII (*A. A. S.* vol. 43 (1951), pag. 5 ss) necnon in subsequenti Instr. *Inter cetera* d. 25 Martii 1956 ad n .18-39, 59-63 (*A. A. S.* vol. 48 (1956), pag. 512 ss).

At, quoad clausuram regularium virorum, firma manent praescripta cann. 598-599 C. I. C.

Schema rescripti episcopalis:

« Vigore Facultatum (etc.: v. n. 6)...

« Attentis expositis (etc.: v. Facult. n. 1)...

« gratiam concedimus:

a) personis N. N. (et nominentur personae, de quibus agitur) ut in clausuram pontificiam monasterii N. N. (et significetur nomen et locus) monialium N. N. (et significetur nomen religionis, cui pertinent) admittantur pro hac vice tantum (vel per plures vices, in terminis vel aequivalenter determinandas); opportunis cautelis adhibitis (quae explicite indicari etiam possunt); ceterisque servatis de iure servandis ».

b) moniali (vel monialibus) N. N. vel Communitati monialium N. N. egrediendi e monasterio N.N. tempore necessario ad... (et exprimatur causa egressus: e. gr. ad suffragium politicum vel administrativum ferendum, ad medicales curationes in hospitali perficiendas, etc.); opportunis cautelis adhibitis; ceterisque servatis de iure servandis ».

« 35. Dispensandi, ad petitionem Superioris competentis, super impedimento quo detinentur admittendi in Religionem, qui sectae acatholicae adaeserunt ».

Ad normam can 542 § 1: « Invalide ad novitiatum admittuntur: qui sectae acatholicae nomen dederunt », seu qui a fide defecerunt et non solum interne, sed externe sectae acatholicae vel atheisticae (Comm. Interpr. C. I. C., diei 30 Iulii 1934: *A. A. S.* vol. XXVI (1936), pag. 494) nomen dederunt, seu in albo sectae acatholicae aut etiam infidelium sese inscripserunt; vel, sine inscriptione, sectae conventus frequentarunt, eiusdem errores publice defenderunt; non autem ii, qui ex haeresi vel schismate, in quibus nati sunt, ad Ecclesiam pervenerunt (Comm. Interpr. C. I. C., diei 16 Oct. 1919 ad VII: *A. A. S.* vol. XI (1919) pag. 477).

Dicitur, « ad petitionem Superioris competentis » ad normam Constitutionum, quia Superior potest etiam, si vult, ab Apostolica Sede dispensationem impetrare, nisi, ut ordinarie in Religionibus clericalibus exemptis, ex Constitutionibus hanc facultatem iam habeat.

Ad dispensationem concedendam praesupponitur quod ii, qui sectae acatholicae nomen dederunt, externe eidem valedixerint atque eiusdem errores publice reicerint.

Schema rescripti episcopalis:

« Vigore Facultatum (etc.: v. n. 6)...

« attenta petitione N. N. (scilicet Superioris religiosi competentis, ad normam Constitutionum, ad admittendum in religionem);

« cum Nobis constet N. N. (et indicetur cognomen et nomen eius, qui admitti petit in religionem), sectae acatholicae, cui nomen dederat, externe valedixisse atque eiusdem errores publice reiecisse;

« gratiam concedimus praefato Superiori, ut pro sua prudentia et conscientia, admittere possit eundem N. N. in religionem ».

« Ceterisque servatis de iure servandis ».

« 36. Dispensandi, ad petitionem Superioris competentis, super illegitimitate natalium admittendos in Religionem qui sunt sacerdotio destinati, et etiam alios si et ipsi ex praescripto Constitutionum in Religionem admitti prohibeantur. Sed in utroque casu dispensari nequeunt adulterini et sacrilegi ».

Ad normam can. 542, n. 2°: « Illicite, sed valide admittuntur (ad novitiatum): Ad sacerdotium in religione destinati, a quo ta-

men removeantur irregularitate aliove canonico impedimento », ut illegitimi (can. 984, n. 1°).

Episcopi enim iam habent Facultatem (n. 31) admittendi in Seminaria filios illegitimos, exceptis adulterinis et sacrilegis. Nunc, vi huius Facultatis iidem Episcopi, semper ad petitionem Superioris competentis (v. supra n. 35), dispensare etiam possunt super illegitimitate natalium admittendos in Religionem sive hi sint ad sacerdotium destinati sive alii, « si et ipsi ex praescripto Constitutionum in Religionem admitti prohibeantur. Sed in utroque casu dispensari nequeunt adulterini vel sacrilegi », ut statutum est pro admittendis in Seminarium (v. supra Facult. n. 31).

Ut vero Episcopus valide et licite dispensare possit (can. 84), iusta et rationabilis causa adsit necesse est. Quare Superior religiosus competens in supplici libello hanc causam exponat; uti e. g. (analogice ac evenit pro admissione in Seminarium) penuria sodalium in religione (causa obiectiva) vel morum ingenuitas ac animi mentisque qualitates, quibus candidatus pollet (causa subiectiva).

Schema rescripti episcopalis:

« Vigore Facultatum (etc.: v. n. 6)...

« attenta petitione N. N. (scilicet Superioris religiosi competentis, ad normam Constitutionum, ad admittendum in religionem);

« eidem gratiam concedimus ut, pro sua prudetia et conscientia, N. N. (et indicetur cognomen et nomen cadidati) in Religionem admittere possit; cauto tamen ne admiratio fidelium eoque minus scandalum inter fideles exinde oriatur.

« Ceterisque servatis de iure servandis ».

« *37. Condonandi ex toto vel ex parte, ad petitionem Superioris competentis, dotem quam afferre debent postulantes admittendae in monasteria monialium vel in aliam Religionem etiam iuris pontificii* ».

Iuxta can. 547 § 4 « Dos praescripta (in Constitutionibus statuta aut legitima consuetudine determinata: can. 547 § 1) condonari ex toto vel ex parte nequit sine indulto S. Sedis, si agatur de religione iuris pontificii; sine venia Ordinarii loci, si de religione iuris dioecesani ».

Vi huius Facultatis nunc Episcopi, semper ad petitionem Superioris competentis (v. supra n.35), id possunt etiam si agatur de monialibus aut religiosis iuris pontificii.

Superioris competentis erit ab Ordinario loci petere condonationem totalem vel partialem, servatis normis in subiecta materia a Costitutionibus statutis.

Propter rationes iam dictas (v. Facult. n. 36), Superior religiosus competens in supplici libello:

a) causam canonicam dispensationis Episcopo exponat, ut, e. gr. utilitas et specialis idoneitas candidatae pro Religione; paupertas familiae, e qua candidata provenit; etc.;

b) de obtento praevio consensu sui Consilii testimonium afferat.

Schema rescripti episcopalis:

« Vigore Facultatum (etc.: v. n. 6)...

« Attenta petitione N. N. (scilicet Superioris competentis, ad normam Constitutionum),

« eidem gratiam concedimus, ut, praevio consensu sui Consilii, condonare valeat ex toto (vel ex parte, quae in casu determinanda erit) dotem, quam N. N. (et indicetur cognomen et nomen postulantis) afferre debet ad normam Constitutionum, ut in monasterium N. N. (vel in Religionem N. N.) admitti possit.

« Servatis de iure servandis ».

Episcopus autem hanc gratiam concedere potest vel in singulis casibus, vel ad certum casuum numerum; non autem ad tempus: brevi etiam tempore perplures postulantes sine dote admitti possent; semper tamen, dummodo adsit et causa canonica et consensus Consilii.

« *38. Permittendi sodalibus religiosis transitum ab una ad aliam Religionem iuris dioecesani* ».

Iuxta can. 632 C. I. C. « Religiosus nequit ad aliam religionem, etiam strictionem, vel a monasterio sui iuris ad aliud transire sine auctoritate Apostolicae Sedis ».

Nunc, vi huius Facultatis, Episcopi id possunt solummodo quoad religiosos iuris dioecesani in sua dioecesi degentes.

Agitur de transitu non postulantis vel novitii, sed religiosi professi.

Requiritur semper, ad validatem, (can. 84). iusta causa, quae, secundum S. Thomam (2, 2, q. 189 ad 8. m), est, ex parte religiosi, zelus maioris perfectionis aut infirmitas impediens observantiam

regulae strictioris: at multae aliae causae adesse possunt, quarum aestimatio iudicio Episcopi remittitur.

Propter rationes iam dictas (v. Facult. n. 36), orator in supplici libello exponat causam canonicam transitus.

Episcopus vero notitias prius exquirere poterit a Superiore religioso « a quo » et « ad quem » suae dioecesis.

Si vero agatur de transitu ex una ad alteram Religionem iuris dioecesani, quae in eadem dioecesi nullam habet domum, necesse erit, ex ipsa rei natura, ut Episcopus domus « a qua » consensum prius habeat tum Episcopi tum Superioris domus « ad quam ».

Schema rescripti episcopalis:

« Vigore Facultatum (etc.: v. n. 6) ...

« attentis expositis ab oratore N. N. ac praehabito consensu Episcopi et Superioris domus « ad quam » (si agatur de transitu extra dioecesim);

« gratiam oratori N. N. iuxta preces concedimus servatis de iure servandis ».

« *39. Dimittendi e dioecesi, urgente gravissima causa, sodales singulos religiosos, si eorum Superior maior monitus prospicere neglexerit, re tamen ad Apostolicam Sedem statim delata* ».

Non agitur de dimissione a religione, de qua in cann. 646-672, sed de dimittendis singulis sodalibus religiosis e dioecesi; et haec provisio naturam habet disciplinarem in via administrativa, non poenae vindicativae vel medicinalis.

Haec Facultas dimittendi e dioecesi singulum sodalem religiosum est res omnino nova in iure. Revera Episcopus, ad normam can. 618, 2°, « in religionibus laicalibus (iuris pontificii), si Superiores de gravibus forte abusibus admoniti opportune non providerint, ipse (Episcopus) per se consulat; si qua tamen maioris momenti occurrant, quae moram non patiantur, decernat statim; decretum vero ad S. Sedem deferat ».

Praeterea, ad normam can. 617 § 1 « Si in regularium aliorumve religiosorum exemptorum domibus eorumve ecclesiis abusus irrepserint, et Superior monitus prospicere neglexerit, Ordinarius loci obligatione tenetur rem ad Sedem Apostolicam statim deferendi ».

At inter provisiones adhibendas numquam commemoratur dimissio religiosi e diocesi.

Vi huius Facultatis, Episcopus, si prudenter existimet ut ipsa praesentia alicuius religiosi in dioecesi causa gravissima sit, qua

bono publico nocetur vel periculum generale constituitur, tunc:

1) Superiorem maiorem religiosi admonere tenetur ut ipse Superior casui prospiciat; quod si hic id facere neglexerit,

2) illum sodalem religiosum e dioecesi dimittit, « re tamen statim delata ad Apostolicam Sedem ».

A provisione Episcopi non datur appellatio in suspensivo, cum non agatur de poena vindicativa (can. 2287), sed tantum in devolutivo.

Schema decreti episcopalis:

« Vigore Facultatum (etc.: v. n. 6) ...

« attentis expositis (ab eis nempe qui nocivum agendi morem sodalis religiosi Episcopi iudicio submittere censuerunt); audito super his religioso N. N.;

« cum Superior maior eiusdem sodalis religiosi, per litteras Nostras diei .... debite monitus, prospicere neglexerit; urgente gravissima causa,

decernimus sodalem religiosum N. N., commorantem in domo religiosa loci N. N., e Nostra dioecesi dimittere a die ... (et praefiniatur dies discessus); re ad Apostolicam Sedem statim delata ».

« *40. Concedendi, etiam per alios prudentes et idoneos viros, singulis suis subditis fidelibus licentiam legendi et retinendi, sub custodia tamen ne ad aliorum manus perveniant, libros et ephemerides prohibita, iis non exceptis quae haeresim vel schismata ex professo propugnent, aut ipsa religionis fundamenta evertere nitantur. Haec autem licentia iis tantum concedi potest qui librorum et ephemeridum prohibitorum lectione indigeant aut ad eadem impugnanda, aut ad proprium munus rite explendum, aut ad studiorum curriculum legitime peragendum* ».

Iuxta can. 1402 § 1: « Ordinarii licentiam, ad libros quod attinet ipso iure (v. can. 1399) vel decreto Sedis Apostolicae prohibitos (et in Indicem librorum prohibitorum enumeratos: edit. 7 Iunii 1929), concedere suis subditis valent pro singulis tantum libris atque in casibus dumtaxat urgentibus ». Secus ad S. Officium erat recurrendum.

Iuxta novas Facultates Quinquennales (Form. III) Ordinarii concedere poterant, non ultra triennium, licentiam legendi ac retinendi (sub custodia tamen, ne ad aliorum manus perveniant) libros prohibitos et ephemerides, exceptis operibus haeresim vel schisma

propugnantibus, vel etiam ipsa religionis fundamenta evertere nitentibus necnon operibus obscoenis ex professo tractantibus, singulis suis subditis, nonnisi tamen cum delectu et iusta ac rationabili de causa (can. 1402 § 2), iis scilicet tantum qui eorundem librorum et ephemeridum lectione sive ad ea impugnanda, sive ad proprium legitimum munus exercendum vel iustum studiorum curriculum peragendum vere indigeant. Recensita facultas ab Episcopis ipsis personaliter erat exercenda, seu nemini delegabilis.

Nunc, vi huius Facultatis, Episcopi iisque aequiparati concedere possunt licentiam legendi ac retinendi, sub custodia tamen ne ad aliorum manus perveniant (can. 1403 § 2):

1) libros et ephemerides prohibita, iis non exceptis quae haeresim vel schisma ex professo propugnent aut ipsa religionis fundamenta evertere nitantur (qui vero in recensitis Facultatibus Quinquennalibus excludebantur): ideo, per se, omnes libros prohibitos ipso iure vel decreto Sedis Apostolicae; exceptis libris, qui res lascivas seu obscoenas ex professo tractant, narrant aut docent (v. can. 1399, n. 9°) atque ideo iure naturali prohibentur, si et quatenus ipsi legenti proximum spirituale periculum praestant (v. can. 1405 § 1); quo periculo in casu cessante, Episcopi licentiam concedere possunt;

2) singulis sibi subditis fidelibus: ideo excluditur concessio generalis, etiam ad quasdam personarum categorias limitata;

3) iis tantum qui librorum et ephemeridum prohibitorum lectione indigeant aut ad eadem impugnanda, aut ad proprium munus rite explendum, aut ad studiorum curriculum legitime peragendum: et est iusta ac rationabilis causa concessionis ab eodem Episcopo aestimanda pro eiusdem prudentia et conscientia, ad hanc concessionem dandum;

4) per se ipsum, vel etiam per alios prudentes et idoneos viros, ab eodem Episcopo eligendos et delegandos non solum ad actum, sed etiam habitualiter: quo in casu hi alium virum prudentem et idoneum subdelegare possunt ad actum (can. 199 § 3: v. supra n. 13);

5) ad tempus (e. g. ad annum) vel absque praefinito tempore aut exposita causa perdurante: nullus certus limes praefinitur in hac Facultate.

Schema rescripti episcopalis:

« Vigore Facultatum (etc.: v. n. 6) ...
« attentis expositis (etc.: v. Facult. n. 1) ...

« cum Nobis constet oratorem N. N. librorum et ephemeridum prohibitorum lectione indigere ad eadem impugnanda aut ad proprium munus rite explendum aut ad studiorum curriculum legitime peragendum; eidem oratori gratiam juxta preces impertimus, sub custodia tamen (etc. ut in Facult.).

« Praesentibus valituris ad (et praefimatur tempus concessionis);

« sacerdoti N. N. gratiam impertimus, qua singulis fidelibus concedere potest licentiam legendi ac retinendi, sub custodia tamen ne ad aliorum manus perveniant, libros (etc., ut in Facultate) ...; cauto tamen ut haec licentia iis tantum concedi possit, qui librorum et ephemeridum (etc., ut in Facultate).

« Praesentibus valituris ad (et praefiniatur tempus concessionis).

« Ceterisque servatis de iure servandis ».

B) *PRIVILEGIA*

« *1. Verbum Dei ubique terrarum praedicandi, nisi loci Ordinarius expresse renuerit* ».

Hoc privilegio iam fruuntur Episcopi, iuxta can. 349 § 1, n. 1° coll. cum can. 239, n. 3° (« Verbum Dei ubique praedicandum »), at « cum consensu saltem praesumpto Ordinarii loci », cuius sane est facultatem dare praedicandi Verbum Dei (can. 1337).

Vi huius Privilegii, Episcopi hanc facultatem per se habent, « nisi loci Ordinarius expresse renuerit ».

« *2. Confessiones fidelium, etiam religiosarum, ubique terrarum audiendi, nisi loci Ordinarius expresse renuerit* ».

Ad normam can. 873 §§ 1-2 « Ordinaria iurisdictione ad confessiones excipiendas pro universa Ecclesia, praeter Romanum Pontificem, potiuntur S. R. E. Cardinales (v. can. 239, 1°); pro suo quisque territorio Ordinarius loci (post canonice captam dioecesis possessionem: v. can. 1327), et parochus aliique, qui loco parochi sunt » (v. can. 451 § 2) necnon « canonicus poenitentiarius ecclesiae quoque collegialis, ad normam can. 401 § 1 » (semper post canonice captam beneficii possessionem: v. can. 461, 1472).

Ad normam autem can. 874 § 1 « Iurisdictionem delegatam ad recipiendas confessiones quorumlibet sive saecularium, sive religiosorum confert sacerdotibus tum saecularibus tum religiosis etiam exemptis Ordinarius loci in quo confessiones excipiuntur... » — Praeterea, ad normam can. 876: « § 1. Revocata qualibet contraria particulari lege seu privilegio, sacerdotes tum saeculares tum religiosi, cuiusvis gradus aut officii, ad confessiones quarumcumque religiosarum ac novitiarum valide et licite recipiendas peculiari iurisdictione indigent, salvo praescripto can. 239 § 1 n. 1°, 522, 523.

Hanc iurisdictionem confert loci Ordinarius, ubi religiosarum domus sita est, ad normam can. 525 ».

Nunc, vi huius Privilegii, Episcopi sive residentiales sive titulares, facultatem habent audiendi confessiones:

a) fidelium, sine ulla distinctione;

b) etiam religiosarum; item sine ulla distinctione: ergo monialium quoque, haud exclusis earum novitiis, postulantibus, contubernalibus;

c) ubique terrarum, nisi Ordinarius loci (in quo confessiones excipiuntur) expresse renuerit.

Quoad absolutionem a peccatis et censuris reservatis, v. infra Privil. nn. 3-4.

« *3. Fideles quoslibet ubique absolvendi ab omnibus peccatis reservatis, excepto tamen peccato falsae delationis, qua sacerdos innocens accusatur de crimine sollicitationis apud iudices ecclesiasticos* ».

Iis praetermissis, quae in genere pertinent ad reservationem peccatorum et ad eorundem absolutionem (v. cann. 893-900), quaeque videsis apud probatos A. A., ad huius Privilegii usum quod attinet, haec adnotasse sufficiat.

Facultas absolvendi extenditur:

1) ad fideles quoslibet et ubique degentes: sine ulla limitatione;

2) ab omnibus peccatis reservatis cuiuscumque dioecesis;

3) « excepto tamen peccato falsae delationis, qua sacerdos innocens accuratur de crimine sollicitationis apud iudices ecclesiasticos »: quod est ac remanet « unicum peccatum ratione sui reservatum Sanctae Sedi » (can. 894), seu R. Pontifici, cum censura excommunicationis speciali modo Sedi Apostolicae reservata (can. 2363).

« *4. Fideles quoslibet ubique absolvendi in actu sacramentalis confessionis ab omnibus censuris, etiam reservatis, exceptis tamen: a) censuris ab homine; b) censuris specialissimo modo Apostolicae Sedi reservatis; c) censuris quae sunt adnexae revelationi secreti Sancti Officii; d) excommunicatione qua plectuntur sacerdotes omnesque cum illis matrimonium etiam civiliter tantum contrahere praesumentes et actu simul conviventes.*

Hac facultate Episcopi residentiales pro suis subditis uti possunt etiam pro foro externo ».

Facultate, quam Episcopi residentiales iisque aequiparati « confessariis scientia et prudentia conspicuis » concedere possunt, ut in singulis casibus fideles quoslibet absolvant in actu sacramentalis confessionis ab omnibus censuris, etiam reservatis, quibusdam tamen earum exceptis (v. Facult. n. 14 eiusque adnotationes: ibidem), nunc etiam, vi huius Privilegii, gaudent Episcopi sive residentiales sive titulares; hoc tamen discrimine quod:

1) Episcopi residentiales « hac Facultate ... pro suis subditis uti possunt etiam in foro externo »;

2) Ceteri Episcopi, sive residentiales quoad non subditos, sive titulares, eadem Facultate uti possunt solummodo in foro interno, imo in actu sacramentalis confessionis.

« 5. Sanctissimam Eucharistiam in suo oratorio domestico asservandi, dummodo legum liturgicarum praescripta rite serventur ».

Per se, ut SS. Eucharistia asservari possit in aliis ecclesiis aut oratoriis, praeter ea quae enumerantur in can. 1265 § 1, nn. 1°-2°, necessarium est indultum apostolicum, quod pro oratoriis privatis nonnisi peculiaribus conditionibus conceditur (cfr. Instr. cit. S. Congegationis Sacramentorum, diei 1 Oct. 1945, IV, 4: *A. A. S.* vol. XLI (1949), pag. 493-511).

Vere insigne est igitur hoc Privilegium, quod antea nec ipsis Cardinalibus concessum erat ad normam can. 239.

Nunc, vi huius Privilegii, Cardinales (qui nunc consecratione episcopali omnes donantur), Episcopi sive residentiales sive titulares id possunt « in suo oratorio domestico, dummodo legum liturgicarum praescripta rite serventur »: de quibus cfr. Instruct. S. Congregationis Sacramentorum, diei 26 Martii 1929 (*A. A. S.* vol. XXI (1929), pag. 631 ss.), diei 26 Martii 1938 (*A. A. S.* vol. XXX (1938), pag. 198 ss.) et Decretum S. Rituum Congregationis diei 1 Iunii 1957 (*A. A. S.* vol. XLIX (1957), pag. 425).

S. Congregatio de Sacramentis, in concedenda facultate asservandi divinum Sacramentum in aliquo oratorio, has clausulas apponere solet: « dummodo sacrae aedes sint decenter instructae et suppellectilibus sufficienter praeditae, ibidem sanctum Missae sacrificium semel saltem in hebdomada celebretur, ciborii clavis caute custodiatur, lampas ante SS.mum Sacramentum diu noctuque collucescat, sacrae Species frequenter iuxta Rubricas renoventur, et Earundem securae custodiae diligenter provisum sit ».

« 6. Missam celebrandi iusta de causa qualibet diei hora, et Communionem etiam vespere distribuendi, servatis de cetero servandis ».

Episcopi residentiales iisque aequiparati hanc facultatem sacerdotibus concedere possunt iusta de causa (v. supra Facult. n. 4).

Nunc, vi huius Privilegii, Episcopi omnes, sive residentiales sive titulares ab accepta authentica notitia canonicae provisionis, eandem facultatem directe a R. Pontifice habent.

« 7. *Benedicendi ubique solo signo crucis, cum omnibus indulgentiis a Sancta Sede concedi solitis, rosaria aliasque coronas precatorias, cruces, numismata, scapularia a Sede Apostolica probata eaque imponendi sine onere inscriptionis* ».

« 8. *Sub unica benedictione erigendi, in ecclesiis et oratoriis etiam privatis aliisque piis locis, stationes Viae Crucis cum omnibus indulgentiis, quae huiusmodi pium exercitium peragentibus impertitae sunt* ».

Hucusque Episcopi hoc duplici privilegio fruebantur, « ritibus tamen ab Ecclesia praescriptis » (can. 349 § 1, n. 1°).

Nunc vero, vi huius duplicis Privilegii, id possunt « solo signo crucis » uti Cardinales (can. 349 § 1, n. 1° coll. cum can. 239, n. 5°, 6°) et, quoad erectionem Stationum *Viae Crucis*, « sub unica benedictione » nempe Crucium (cfr. *Rituale Romanum* (ed. a. 1952), Tit. IX, Cap. XI, n. 1 ad 3[m]).

Item « solo signo crucis », sine speciali formula, Episcopi benedicere possunt Crucifixum cum adnexa indulgentia plenaria « in articulo mortis », necnon Crucifixum pro pio exercitio *Viae Crucis*, cum indulgentiis eidem pio exercitio adnexis, favore eorum, qui Stationes *Viae Crucis* visitare nequeunt.

*
* *

Et haec modo sufficiant; usus te plura docebit.

Florentius Romita

JURISPRUDENTIA
S. ROMANÆ ROTÆ

SACRA ROMANA ROTA

Coram R. P. D. Boleslao Filipiak, *Ponente*

Nullitatis Matrimonii (ex conditione)

Sententia definitiva diei 21 Aprilis 1961

Species Facti. - Matrimonium, de cujus valore quarta instituitur discussio, celebratum est die 11 januarii A. 1947. Die 10 martii A. 1951, instante viro J. G, partes sese separaverunt, et die 10 aprilis ejusdem anni, vir exhibuit libellum, quo contendit se conditionem apposuisse consensui de sponsae foecunditate, dum, nonnisi ineunte anno 1950, certam habuisset notitiam de omnimodo foecunditatis defectu.

Post sententiam Tribunalis Umbri, diei 18 decembris A. 1954, pro nullitate matrimonii, et alteram Tribunalis Etrusci, diei 20 junii A. 1958, pariter pro nullitate, ulterior Defensoris Vinculi appellatio, pro conscientia, locum dedit sententiae Rotali pro vinculo, die 7 martii A. 1960.

Appellatione ab actoris Patrono interposita, hodie respondemus ad dubium concordatum:

« An sententia Rotalis diei 7 martii 1960 confirmanda vel infirmanda sit, in casu? ».

In jure et in Facto. - Arduum Patribus Dominis proponitur negotium! Causa a decennio pendet.

Si difficilis semper est probatio appositionis *verae* conditionis, ex qua consensus pendeat, longe difficilior, in praesenti casu, ex eo, quod vehementer certatur, hinc inde, quovis equidem pretio, non excluso mendaciorum pretio, et etiam ex eo, quod ipsi viri actoris consanguinei et affines in oppositis partibus militant.

Addatur, actorem ipsum, cum testibus animum suum ante nuptias pandidit, non clare significasse voluntatem habendi matrimonium nullum, et A. P. veluti « non coniugem », ubi infoecunda certo resultasset.

Utrum ex imperitia J. tam imperfecte mentem suam tunc aperuerit, an ex imperitia testes verba actoris incongrue in judicio reddiderint, difficile dictu est.

His omnibus non obstantibus, haec pro indubiis admittenda videntur, et ex his actoris animus satis indagari, ac genuino modo interpretari potest. Videlicet:

1°) - Actor, usque ab infantia christiane educatus, nedum catholicus practicus, sed militans ac fervens permansit; saltem usque ad ultimum vitae coniugalis annum, quando, ob despectum, ob deceptionem quam passus est, ob vindictam, ad aliam mulierem se convertit.

Igitur, quamvis peccati non expers, actor haberi potest, imo haberi debet vir fide dignus, peierandi incapax, qui certo certius thesim falsam in judicio non assumpsisset, nec, mala fide actus, contra sacramentale vinculum quaestionem instaurasset, ac tanta firmitate in ea sustinenda institisset.

Quod plenissime eruitur ex duplici depositione Rev. J., parochi oppidi C., qui J. ab infantia cognoscit, et ex depositione Rev., qui fuit parochus domicilii coniugalis, et J., tempore separationis coniugalis, auscultavit.

2°) - Actor, verbis inambiguis, in judicio asseverat se verae conditioni, *sine qua non*, consensum suum alligasse, nam, recepta a patre sponsae notitia, decem ante matrimonium diebus, de vera natura operationis chirurgicae, quam sponsa tulerat, dubiis atque haesitationibus gravissimis perturbari incoepit, et, consanguineis nonnullis mentem suam aperiens, edixit eis - velut in judicio refert -, se conditionem de foecunditate mulieris apponere velle, et per hoc intendisse se tamquam non ligatum maritali vinculo habere, ubi sponsa definitive sterilis, propter interventum quam tulerat, resultavisset.

Ergo, judicialis confessio actoris, qui fide dignus perhibetur, clara et firma est.

Sed probatione indiget.

3°) - Quam probationem acta exhibere videntur, *modo indirecto*, peculiari autem vi non carenti, et *modo directo*.

A. - Modo indirecto, siquidem:

a) Nihil magis clarius ex actis quam aestimatio maxima, qua actor foecunditatem mulieris prosequebatur. Familiam condendam exoptabat, quia veluti sine familia adoleverat, ac multa passus erat in bello, et in captivitate, parentum dilectione ac sollicitudine orbatus.

Aliunde, cum aliquid a futuro socero, imminentibus jam nuptiis, rescivit de sponsae probabili sterilitate, anxius et haesitans devenit, veluti insuspecti testes referunt, vel illi qui ejus assumpto hodie magis adversantur.

Quod firmiter probat eum *summe aestimasse dotem foecunditatis*, quam in muliere, quovis pacto, *exigebat*.

b) Sed etiam quaeri potest, imo quaeri debet, curnam pater mulieris postremos sponsalium dies exspectaverit, cum jam nuptiae paratae erant, pro revelatione tam gravi sponso facienda.

Refert conventa, maxime assumptis viri adversa, se mense februario A. 1945, ovariorum resecationem chirurgice tulisse, sed « vera entità dell'operazione » consanguineos viri celasse « perchè non interessava a loro ».

E contra, valde, imo *maxime*, illis consanguineis et adfinibus viri premebat veritatem scire, ut possent, nempe, carissimum suum, longe in captivitate degentem, *tempestive* admonere.

Non modo A. celavit illas mulieres « vera entità dell'operazione », sed *falsum* ipsis dixit, nam omnes referunt se *de simplici appendicectomia* notitiam habuisse.

Addit quoque conventa: « io informai *genericamente*, dell'operazione subita, il G.; nego di avergli detto che si trattava di appendicite ».

Quod, profecto, nullo modo admitti potest, et absolute, *ut falsum*, reiciendum est.

Cur enim eum docuisset solum « genericamente » de re tam gravi?!

Et quis non videt quod vir, coram generica et vaga notitia, certissime institisset pro veritate accuratissime percipienda? Non, ergo, vagum quid et genericum mulier viro revelavit, sed revelavit *falsum*, dicens ei se operationem appendicectomiae subiisse, veluti multi insuspectae fidei, simul cum ipso viro, referunt in judicio.

Adhuc mulier: « Circa un mese prima del matrimonio, il babbo volle *per coscienza*, rivelare al G. che sua figlia, in seguito all'operazione subita, non poteva avere assolutamente bambini ».

Plene concinit pater cum filia.

Sed ambo in foveam mendacii cadunt.

Non « circa un mese prima » (ut mulier dicit), et non « qualche settimana prima » (ut dicit pater), sed *decem* ante matrimonium *diebus*, quando jam omnia parata erant (ut credere sinit ipsa T. actoris adfinis, sed huic inimicissima) colloquium accidit, inter J. et futurum socerum.

Et ratio patet, ob quam *tam sero* pater mulieris locutus sit.

Locutus quidem est « per coscienza », ut conventa expresse fatetur. Sciebat enim, tam pater quam filia, negotium tantae gravitatis esse, ut conscientiam eorum oneraret. Et tamen in pervigilio nuptiarum, fere, rem aperiendam tenuerunt!

Quid autem, hisce in adiunctis, J. dictum fuit?

Non, certo certius, id, quod A. et ejus pater praetendunt.

Veritatem integram si ex ore actoris ac testium ipsi faventium, haurire non velimus, teneamus saltem ex insuspecto fonte, i. e. ex testimonio T., actoris adfinis, causam hanc acerrime adversantis. Utique, T. haec, non sat sibi constans, testatur: « .. tutto avvilito, mi disse di aver saputo dal babbo della P. che l'operazione di A. *non era appendicite* (ex quo plene firmatur A, anteacto tempore, J. turpiter decepisse, eamque A. in judicio falsum dixisse), ma un'operazione per cui non avrebbe potuto avere figli, ecc... ».

Post haec, autem, testis etiam dicit: « Dopo il matrimonio, vedendolo tanto felice, gli ho domandato dei bambini, qualche volta lui mostrava di non curarsene, e qualche altra volta si preoccupava di far curare la moglie per averne... ».

At, ex eo ipso quod vir desiderium fovebat curandi uxorem, ad hoc ut foecunda fieri posset, jam fluido sequitur illum, tunc temporis, naturam chirurgici interventus, quem passa erat, *ignorasse penitus*.

Nec, aliunde, adfinis T. eum, circa argumentum de prole generanda, angariavisset, si, ex revelatione praenuptiali patris A., jam solide ac definitive constasset mulierem, semel pro semper, actu chirurgico factam esse sterilem.

Nam, hoc in casu, verba T. crudelem ironiam significassent, et plagam incurabilem, in animo viri, denuo ac inutiliter aperuissent! —

Patet, proinde, J. nec imminentibus nuptiis plene, et ex integro, certiorem factum fuisse de mulieris infoecunditate, *sed praecise deceptum fuisse* a patre A, datis ei vagis et conditis verbis, quae spem omnem non auferunt, quin imo spem enutrirent de restituenda, in posterum, generandi facultate per aptas curationes.

Sed ita se gessisse A. patrem erga futurum generum, praecise ex eo quod, ipsum prolis maxime cupidum resciendo, promptum habebat ad valedicendum matrimonio, potius quam ad mulierem, quae perpetuo sterilis esset, ducendam, dubium non videtur.

c) Sed etiam actoris mens aperitur, ac plenius patet, ex modo agendi ipsius cum, ex notitiis a prof. Cattaneo habitis, comperit mulierem certe ac definitive devenisse sterilem, ex actu chirurgico, quem ante matrimonium tulerat.

Nam maxima fuit delusio et amaritudo illius, et vix non statim, deperdita coniugali dilectione, ad aliam, proh dolor, se convertit, et consilia a sacerdotibus et a jurisperitis exquirere coepit, ut inquireret de iis, quae agenda essent.

Erat enim inexpertus et ignarus jurium suorum, ac de modis

et mediis, per quae jus, e conditione non verificata exsurgens, practice vindicari potest.

Haec omnia, uti par est, spatium temporis conveniens reclamant. Nec mirum est quod, currente hoc tempore, actor, aliquando anceps haerens, vacillans apparuerit, et signa amoris adhuc uxori dederit, et comitatis ac humanitatis donum matri uxoris obtulerit: nam tandem aliquando, non de re quacumque agebatur, sed de evertendo coniugali tecto, et non de cane, sed de muliere dimittenda seu relinquenda, de muliere, inquam, usque ab adolescentia vehementer amata!

Hujus incertitudinis, hujusque internae luctae effectus, J. separationis tempore, ad nosocomium pro mente infirmis ingrediendum, et ad curas in ipso obeundas induxerunt!

B) - *Modo directo:*

Et huc spectant praesertim depositiones A., aviae actoris, actoris adfinis, hujusque filiae A.

Verba singulorum horum testimoniorum pensans, praeclara sententia Rotalis, contra quam appellatum est, sibi quaerit an, ex ipsis, concludi certe possit pro conditione a viro apposita. Et negative respondit.

Tale responsum acceptari potest, perspecto verborum in testimoniis praedictis contentorum, externo cortice, id est attentis verborum litteris. At, si penitius, verba haec non technica, ab ingenuis testibus relata juxta uniuscujusque memoriam, indagentur, et cum omnibus causae elementis, supra relatis, comparentur ac ponderentur, eorum sensus genuinus apparebit.

Ex his enim patet consensum viri, id est actum voluntatis ejus, ferri ac dirigi non in mulierem, qua talem, sed *praevalenter* in mulierem, qua foecundam, seu in mulierem, quae foecunditatis dotem in perpetuum non amiserat.

Tandem, non obstat, imo, denique tandem, prodest contrarium testimonium T.: non modo ab ea, quae jam supra notata sunt, sed etiam ubi ipsum idem attendatur simul cum altera depositione Rev. parochi J. Ex qua plene patet testem nonnisi ad nocendum causae suum testimonium protulisse, advertens forte responsabilitatis onus, quod in favendo celebrationi harum nuptiarum incaute suscepit: non enim satis, ac sat prudenter, inquisivit de morbo A., ac de natura chirurgici interventus, sicut ipsi spectabat, nam *vices matris* quasi tenebat erga juvenem, parentibus orbatum, et in captivitate degentem; et, aliunde, cum juvenis nuptiis abre-

nuntiare volebat, nimis institit apud eum, ut tale consilium mitteret.

Quibus tam in jure quam in facto perpensis, Nos infrascripti Auditores de Turno, pro Tribunali sedentes, et solum Deum prae oculis habentes, Christi nomine invocato, decernimus, declaramus et definitive sententiamus, respondentes ad dubium propositum: NEGATIVE ad primam partem, AFFIRMATIVE ad alteram, seu sententiam Rotalem diei 7 martii A. 1960 esse infirmandam, ideoque CONSTARE de nullitate matrimonii, in casu.

Ita pronuntiamus, mandates Ordinariis locorum et ministris tribunalium ad quos spectat, ut exsecutioni mandent hanc nostram definitivam sententiam et adversus reluctantes procedant ad tramitem C. J. C. *Lib. IV, tit. XVII,* adhibitis iis exsecutivis et coercitivis mediis, quae attentis rerum adiunctis efficaciora videantur.

Romae, in sede S. Tribunalis S. Romanae Rotae, die 21 aprilis A. 1961.

Boleslaus Filipiak, *Ponens*
Guillelmus Doheny
Petrus Mattioli
Cajetanus Pezzicara, *Not.*

Haec sententia, a suo originali fideliter transcripta, cum sit alterius sententiae confirmatoria, cumque intra tempus iure statutum a Vinculi Defensore appellata non fuerit, fit exsecutiva (can. 1987).

Ideo ius est partibus, decem diebus a sententiae notificatione iam elapsis, novas contrahendi nuptias, nisi aliud obstet canonicum impedimentum (can. 1987).

STUDIA
ET
CONSULTATIONES

DE UNIONE PAROECIÆ ALIORUMQUE ENTIUM ECCLESIASTICORUM DOMUI RELIGIOSAE *

Pars Tertia

DE RELATIONIBUS PERSONALIBUS CIRCA PAROECIAM RELIGIOSAM

Principia Generalia.

91. Hucusque de relationibus realibus egimus quae inter paroeciam aliaque entia ecclesiastica, et domum religiosam, cui illa sint unita, intercedunt, et nonnisi per incidens quaedam innuimus de relationibus ex huiusmodi unione exorientibus inter personas, quae praefata entia iuridice repraesentant vel gubernant.

Nunc ex professo et enucleatius dicemus de his relationibus personalibus, quae multiplici sunt gradus ac generis.

Loquimur tantum de relationibus personalibus in paroecia pleno iure unita domui « religiosae »; in paroecia autem huic unita « quad temporalia tantum », cum agatur de paroecia saeculari, vigent per se normae iuris communis; iis exceptis, quae ad ipsam unionem, ad sacerdotis saecularis praesentationem et ad congruae eidem portionis fructum adsignationem referuntur quaeque iam antea innuimus vel infra dicemus, atque unioni « *quoad temporalia tantum* » aptari possunt, congrua congruis referendo.

Profecto difficultates, quae in paroecia religiosa exoriuntur, fundamentum obiectivum non habent, quatenus nec oppositionem contrariam, neque eo minus contradictoriam invenire quis poterit inter normas canonicas curam animarum et statum religiosum moderantes; quinimo, ut vidimus, differentias inter utrumque existentes Auctoritas Ecclesiastica sapienter ac prudenter composuit in instituto juridico paroeciae religiosae recte intellecto.

Diffucultates autem exurgunt quidem, sed ratione personae: in primis quando vicarius religiosus, sub praetextu curae animarum, sese eximere conatur a regulari observantia, quam facile spernens et animae suae salutem et suam vocationem ad perfectionem et ipsum officium curae animarum in periculo ponit; secundo vero,

* *Continuatio*: cfr. *Monitor Ecclesiasticus*, 1963, fasc. I, pag. 65-72 et fasc. II - III, pag. 323-459.

quando religiosi, sub praetextu regularis observantiae, officio paroeciali non ita incumbunt, sicut animarum salus juxta Ecclesiasticae Hyerarchiae ordinationes exigit; tandem tertio quando domus religiosa aut Curia dioecesana in bonorum domus religiosae et paroeciae administratione jura cuique propria ultra fines a jure statutos vindicare contendunt.

Ad huiusmodi difficultates igitur tollendas, quae ratione personae exoriri possunt in regimine paroeciae religiosae sub jurisdictione Ordinarii loci et sub potestate Superioris religiosi, praestat utriusque relationes clare illustrare.

Alia est relatio tum Ordinarii loci tum Superioris religiosi ad Sedem Apostolicam (scilicet ad S. Congregationem Concilii pro beneplacito Apostolico impetrando, ad S. Congregationem de Religiosis pro dispensatione obtinenda).

Alia est autem relatio, quae intercedit inter loci Ordinarium et Superiorem Maiorem vel Provincialem, cui ex Constitutionibus id devolutum fuerit, quoad paroeciam religiosam « *in fieri* » et « *in fine* », scilicet quoad paroeciae unionem domui religiosae peragendam vel dissolvendam.

Alia ad paroeciam religiosam « *in facto esse* » refertur, tum *in provisione* (sc. quoad praesentationem, iudicium de idoneitate, institutionem, amotionem vicariorum paroecialium religiosorum), tum *sede plena* (sc. quoad iurisdictionem, visitationem, correptionem in eosdem vicarios paroeciales religiosos); et interest tum Ordinarii loci tum Superioris localis vel Provincialis domus, cui paroecia pleno iure unita fuerit.

Alia est relatio, quae in paroecia religiosa *sede plena* oritur ex iurium ac officiorum paroecialium exercitio cum regulari observantia coniuncto, et religiosorum interest, qui actuali animarum curae incumbunt, respectu tum ad loci Ordinarium ratione paroeciae, tum ad Superiores religiosos ratione regularis observantiae.

Quae quidem relationes, congrua congruis referendo, applicantur etiam religioso, qui paroeciam regit titulo parochi et non solum vicarii, atque ceteris religiosis domus, cui ecclesiastica entia unita vel alicui religioso individuo concredita fuerint.

Attenta autem structura, ex divina institutione, hyerarchica Ecclesiae Catholicae, natura et gradus subiectionis inter terminos huiusmodi relationum analogice configurari possunt, iuxta modum quo computatur consanguinitas (can. 96): potestas enim iurisdictionis singulis hyerarchiae gradibus ex quadam iuridica filiatione competit.

Revera relatio subiectionis tum Episcopi tum Superioris religiosi ad S. Sedem est in linea recta ascendenti (can. 218), sed aliter et alter: Episcopus nempe ut Ordinarius loci ex divina institutione (can. 329 § 1); Superior Maior religionis, quae ex Apostolico privilegio (can. 615) sit exempta, ex ecclesiastica institutione est quidem Ordinarius, at non incolarum loci, sed religiosorum tantum sibi subditorum (can. 198), et quidem multis exceptis, in quibus ab Ordinario loci dependent.

Unde relationes iurisdictionales inter praefatos Ordinarios dicendae sunt in linea collaterali inaequali, quatenus potestas iurisdictionis utrique Ordinario competens inaequalis est et quoad naturam (ex divina prior, ex ecclesiastica institutione altera) et quoad ambitum: religiosi enim, nonobstante exemptionis privilegio, in multis Episcopi potestati subsunt (can. 615), attenta jurisdictionis episcopali origine ac natura.

Ita, praeter casus, de quibus in cann. 616-617, regulares iurisdictioni Ordinarii loci subduntur:

A) In ipso suo esse:
quoad erectionem novae domus (can. 497 § 1), ecclesiae vel oratorii publici in certo et determinato loco (can. 1162 § 4), scholae, hospitii etc. separati a domo (can. 497 § 1); quoad consecrationem loci sacri (can. 1155); quoad conversionem domus constitutae (can. 497 § 4);

B) In spiritualibus ac disciplinaribus:
quoad praedicationem coram non religiosis, etiam coram monialibus (can. 1338); quoad normas cathechesis ab Ordinario loci datas (can. 1336); quoad brevem Evangelii explanationem (can. 1345); quoad normas ab Ordinario loci datas de celebratione sacerdotum extraneorum (can. 804 § 3); quoad publicam SS. Eucharistiae expositionem (can. 1274 § 1); quoad leges Ordinarii loci de divino cultu (can. 1261); quoad custodiam SS. Eucharistiae in oratorio principali (can. 1265 § 1, n. 2); quoad preces imperatas (can. 612), sonitum campanarum ob publicam causam praescriptum vel sacra sollemnia indicta (can. 612); quoad processiones publicas ab Ordinario indictas (can. 1291, 1292); quoad processiones a regularibus extra ecclesiae ambitum ducendas (can. 1293); quoad curam animarum (can. 630-631); quoad iurisdictionem ad recipiendas confessiones fidelium, religiosorum et religiosarum (cann. 874, 875, 876); quoad Ordinum receptionem in quibusdam casibus (cann. 587 § 2; 964-967; 2410); quoad authenticationem reliquiarum in suis ecclesiis publico cultui exponendarum (can. 1283); quoad praeviam

censuram librorum edendorum (cann. 1385-1386); quoad scholas externas, oratoria, recreatoria, patronatus etc. in iis quae religiosam et moralem institutionem respiciunt (can. 1382). In causis ad S. Officium spectantibus, praeter Sedem Apostolicam, solus Ordinarius loci et competens (cann. 501 § 2; 1555 § 1); interdictum locale generale in loco interdicto servari debet quoque a religiosis exemptis (can. 2269 § 2)

C) In temporalibus:

quoad stipem petendam (cann. 621-622); quoad tributa certa etiam ab exemptis solvenda (cann. 1356, 1505); quoad stipem manualem Missarum (can. 831 § 3); quoad taxam, quae exigi potest a sacerdotibus in proprium commodum in ecclesia paupertate laborante celebrantibus (can. 1303 § 3).

D) Plures adhuc continentur in Codice casus, in quibus regulares Ordinarii loci iurisdictioni subduntur (cfr. cann. 106, n. 6°; 131 § 3; 358 § 1, n. 8°; 454 § 5; 456; 480 § 2 etc.).

Relationes vero subiectionis Superiorum religionis non exemptae ad Ordinarium loci sunt in linea ascendenti obliqua, ad normam can. 618.

Relationes demum vicarii aut parochi religiosi sunt in linea recta ascendenti immediata, qua vicarii aut parochi cum Ordinario loci, qua religiosi cum Superiore.

Et haec modo sufficiant ad materiam nostram quod attinet; cetera, quae ad ipsam Ecclesiae Catholicae constitutionem enucleatius ilustrandam pertinet, videsis interim apud probatos Auctores, suo autem tempore in Decretis Concilii Oecumenici Vaticani II.

Nunc autem dicemus de mutuis relationibus inter Ordinarium loci ac Superiorem religiosum, prius quoad paroeciam religiosam « *in fieri* » et « *in fine* » (scilicet in unione vel unionis cessatione paroeciae domui religiosae), dein quoad paroeciam religiosam « *in facto esse* », tum « *in provisione* » (scilicet in institutione vel remotione vicariorum paroecialium religiosorum); tum « *sede plena* », et quidem in primis in genere de mutuis relationibus inter Ordinarium loci et Superiores religiosos, in sensu composito, quoad vicarios paroeciales religiosos in exercitio eorundem munerum durante unione; postea in specie de relationibus tum Ordinarii loci tum Superioris religiosi, in sensu diviso, cum praefatis vicariis paroecialibus religiosis,eadem unione perdurante.

CAP. I. - DE RELATIONIBUS INTER LOCI ORDINARIUM ET SUPERIOREM RELIGIOSUM QUAD PAROECIAM RELIGIOSAM « IN FIERI » ET « IN FINE ».

Art. I. *Ratione paroeciae unionis peragendae ac unionis cessationis.*

92. Praeter ea, quae iam supra scripsimus de sollemnitatibus ad unionem paroeciae domui religiosae peragendam (v. n. 74-81), aliqua adhuc remanent illustranda quae ad relationes personales pertinent.

Propositum unionis provenire solet, propter canonicas causas iam descriptas, ab Ordinario loci, qui illud manifestat Superiori religioso; quo in casu « salus animarum suprema lex esto ».

Ordinarius loci enim, praesertim ex defectu sacerdotum saecularium, ad vacantibus paroeciis providendum Superiori religioso competenti proponere potest ut aliqua saltem paroecia vel domui religiosae uniatur pleno iure, si praedicta deficientia perpetuo duratura prudenter praevideatur, vel secus ad tempus, vel etiam alicui religioso, ut individuo, paroecia conferatur.

Quod si Superior religiosus, non solum ratione Constitutionum (a quibus S. Congregatio de Religiosis dispensat), sed propter graves facti circumstantias, hanc propositionem acceptare nequat, Ordinarius, si bonum animarum id revera exigat nec aliter in casu providere potest, ad S. Sedem (scilicet ad S. C. Concilii et de Religiosis) rem exponere poterit, simul expostulans ut haec SS. Dicasteria sua officia interponant apud Superiores maiores ad unionem in perpetuum vel ad tempus aut ad collationem sine unione cuidam religioso individuo peragendam paroeciae.

Interventus autem SS. Congregationum non solet habere vim iuridicam obligandi, sed tantum moralem exhortandi, nisi aliter in casu provideri possit.

Praeterea praefata unio vel collatio paroeciae est quidem et in primis in bonum animarum, sed etiam ipsius religionis, tum in spiritualibus, tum in temporalibus, sive in praesenti sive in futuro, ut antea dictum est.

Quare non raro sunt ipsi religiosi qui ab Ordinario loci expostulant ut aliqua paroecia ipsis committatur in forma unionis pleno iure. Cui libenter annuit Ordinarius loci, si, exstante canonica causa, religiosi eidem promittunt se principium generale a BENEDICTO XIV (v. n. 8 ad 10m) in disciplinaribus et a LEONE XIII

(v. n. 14, c) ad 3m) in temporalibus statutum fideliliter esse se observaturos.

Proposito utrimque probato, Episcopus et Superiores religiosi, quibus id ex Constitutionibus competit, deveniunt ad *tractatus praevios* in ordine ad unionem paroeciae peragendam, scilicet ad votum exquirendum eorum, quorum interest vel quibus competit, et ad Conventionem stipulandam.

Quibus omnibus rite praemissis, expostulatur prius a Superiore religioso competenti *dispensatio S. C. de Religiosis,* dein beneplacitum Apostolicum S. C. Concilii ab Episcopo, non autem a Vicario Generali sine mandato speciali (v. cann. 455 § 3, 152, 1423). Ex utroque indulto Apostolico impetrato non exurgit autem ius ad rem sive pro Episcopo sive pro Superiore religioso; utrumque tamen tenet obligatio non iuridica, sed moralis.

Insuper, indultum S. C. Concilii Episcopus recipit in forma commissoria, non tamen necessaria, sed pro « suo arbitrio et conscientia ».

93. - Ad unionis cessationem quod attinet, nec Episcopus neque Religiosi ad eam devenire possunt sine indulto S. Sedis seu S. C. Concilii.

Non Episcopus, quia ab Ordinariis beneficia religiosa converti nequeunt in saecularia (can. 1430). S. C. Concilii autem hanc conversionem non concedit, nisi ipsa religio vel domus religiosa, cui paroecia pleno iure unita fuerit, exstinguatur.

Quo in casu, cum alter unionis terminus dispareat, ipsa unio dissolvitur atque paroecia vacat; sicuti vacat paroecia saecularis, si parochus morte corripitur.

Si vero religiosi vi civilium legum domum derelinquere coacti fuerint, unio non cessat, sed quiescit, usque dum religiosi ad domum suam redire possint.

Interim Episcopus paroeciam providere potest per parochum amovibilem. Quod si Religiosi, cessante expulsionis causa atque ab Episcopo invitati ut intra congruum temporis spatium ad paroeciam redeant, id facere omiserint, nequeunt per se jus postliminii amplius urgere; salvo eorundem jure recurrendi ad S. C. Concilii, quae pro bono et aequo rem componet, prae oculis habens in primis salutem animarum, quae suprema lex est.

Item cessare potest unio, si clerus saecularis superveniens provideatur necesse sit, servatis tamen normis a Benedicto XIV in subiecta materia statutis (v. n. 11); numquam tamen si vicarii actualis religiosi ministerium, etiam citra gravem eius culpam,

noxium aut saltem inefficax evaserit: quo in casu Episcopus eum removere potest ad normam cann. 471 § 3, 454 § 5, firma tamen manente unione pleno iure paroeciae domui religiosae: etenim in hac unione paroecia collata est non personae vicarii actualis religiosi, sed domui religiosae, iuxta cann. 451 § 1, 452, 1423 § 2, 1425 § 2.

Nec item id potest Superior religiosus, sive localis domus, cui paroecia pleno iure unita fuerit, sive Provincialis vel Maior, ratione sive voti vel virtutis oboedientiae qua ipsi adstringuntur S. Sedi cuius beneplacito praefata uno peracta ac firmata fuit, sive contractus bilateralis cum Episcopo initi et eiusdem S. Sedis approbatione muniti.

Si autem S. C. Concilii, instantibus Episcopo vel Superiore religioso atque praefatis gravibus existentibus causis, conversionem decreverit paroeciae religiosae in saecularem, Superior religiosus, cui ex Constitutionibus paroeciam acceptare competit, tenetur eamdem tradere Episcopo eiusve delegato cum bonis pertinentibus, juxta praedicta, tum ad beneficium paroeciale, tum ad ecclesiam paroecialem, tum ad paroeciam qua talem.

Quo in casu valent normae, tum a Codice iuris canonici, tum ab Episcopo statutae, pro traditione beneficii paroecialis post mortem vel amotionem parochi, necnon pro divisione fructuum beneficii in annata, ut aiunt, promiscuae fruitionis inter praecedentem titularem eiusque heredes et successorem in beneficio.

Art. II. *Relationes personales inter loci Ordinarium et Superiorem religiosum in provisione paroeciae religiosae.*

94. - Ad canonicam provisionem paroeciae religiosae quod attinet, statuit can. 456:

> « Ad paroecias religiosis concreditas Superior, qui ex Constitutionibus id competit, sacerdotem suae religionis praesentat Ordinario loci; qui eidem, servato praescripto can. 459 § 2, institutionem concedit ».

Praeterea recitat can. 148:

> « § 1. Provisio officii ecclesiastici fit vel per liberam collationem a legitimo Superiore, vel per eius institutionem, si praecesserit praesentatio a patrono aut nominatio etc. ».
>
> « § 2. De officiorum provisione per institutionem serventur praescripta can. 1448-1471 » (De iure patronatus).

In primis animadvertatur quod praesentatio non secumfert cetera iurispatronatus iura; haec enim latius patent quam simplex praesentatio, quae igitur strictae subest interpretationi (can. 1471).

Unde ad materiam nostram quod attinet, citati canones de iurepatronatus nonnisi in iis, quae praesentationem concernunt, applicari possunt.

Tria profecto in hac provisione requiruntur:

1) Religiosi praesentatio a parte eiusdem Superioris;

2) Episcopi iudicium de religiosi praesentati idoneitate;

3) Institutio canonica praesentati, qui idoneus ab Episcopo inventus est.

Pauca nunc per singula.

95. - Quamvis paroecia religiosa per se numquam vacet, (cum per paroeciae unionem pleno iure domui religiosae, haec titularis constituta fuerit in perpetuum eiusdem paroeciae), attamen *aequivalenter* hanc *vacare* dicimus, quando vicarius actualis religiosus quacumque de causa a munere cessat paroeciam administrandi in spiritualibus et in temporalibus.

Ita igitur vacante paroecia religiosa, ante vicarii oeconomi constitutionem ad normam can. 472, n. 2°, paroeciae regimen assumit interim domus Superior; nisi aliter provisum fuerit in Conventione, ut puta quando vicarius actualis religiosus est simul Superior localis domus; quo in casu necesse erit in Conventione statuere ut, ad normam citati canonis 472, n. 2°, paroeciae regimen in casu assumat interim vicarius cooperator religiosus primus vel munere antiquior; vel, si vicarii desint, religiosus domus, qui vi Constitutionum munus Superioris interim assumit; vel etiam, forte absentibus interea a paroecia religiosis (ne animarum cura unquam intercipiatur), parochus vicinior, etiam saecularis, qui debent loci Ordinarium de paroeciae vacatione statim certiorem facere (can. 472, n. 3°).

Qua habita notitia, Ordinarius loci, ad normam can. 471 § 1, « in ea quamprimum constituat idoneum vicarium oeconomum, de consensu Superioris si de religioso agatur ».

Qua habita notitia, Ordinarius loci, ad normam can. 471 § 1, cooperatorem religiosum, qui, post vicarii actualis religiosi a munere cessationem, paroeciae regimen interim assumpsit iuxta can. 472, n. 2°, ut iudicium de idoneitate a parte Ordinarii loci et consensus Superioris in eundem religiosum prono alveo inter se confluant; etenim amborum in hoc consensus manifestatus praemittitur,

quando actum est de illo religioso uti vicario cooperatore constituendo.

Si vero agatur de alio religioso, qui, uti vicarius oeconomus in vacanti paroecia religiosa constituendus erit, tunc praecedat necesse erit et iudicium de idoneitate a parte Ordinarii loci et Superioris consensus, ad mentem eorum, quae illico dicentur de stabili paroeciae religiosae provisione.

Tam vicarius interinus quam vicarius oeconomus ordinaria gaudent potestate (v. can. 197 § 1, 472, n. 1° - 2°) et sunt amovibiles ad nutum ratione personae (v. can. 477 § 1, 454 § 5). Vicarius oeconomus autem (et etiam vicarius interinus ex analogia) expleto munere, traditionem facere debent temporalitatum paroeciae (v. can. 473 § 2) juxta normas communes et dioecesanas ab Ordinario loci in subiecta materia statutas.

96. - Ad Superiorem religiosum quod attinet, in primis dicendum illum praesentare posse, non nominare religiosum suae religionis, ad officium vicarii actualis paroeciae religiosae.

Quamvis enim in can. 1425 § 2 dicatur « nominare », id tamen revera intelligendum est pro « praesentare », juxta cann. 456 et 471 § 2. Et dum in unione *quoad temporalia tantum* Superior religiosus non potest religiosum praesentare, sed sacerdotem saecularem praesentare debet (can. 1425 § 1), in unione pleno iure nonnisi religiosum suae religionis praesentare potest.

Nihil tamen impedit quominus, attentis peculiaribus circumstantiis ac exinde praehabita a S. C. Concilii dispensatione a praescripto can. 1442, Superior religiosus sacerdotem saecularem, cuius tamen Episcopus consensum praebuerit, praesentet uti vicarium perpetuum, ad normam can. 471 § 3; item ac Capitulum, cui paroecia unita sit, praesentare potest religiosum uti vicarium eiusdem paroeciae saecularis, praehabita semper dispensatione a can. 1442.

Praesentatio autem religiosi a parte Superioris quam citius fieri debet ad normam can. 456, scilicet intra quattuor menses (can. 1457).

Superior autem religiosus, cui id competit, potest esse vel Superior localis domus, cui paroecia unita est, vel Provincialis vel etiam Moderator Generalis, libere aut de consensu vel de consilio communitatis vel Definitorii Provincialis vel generalis, juxta Constitutiones et attento can. 1460 § 1, quatenus opus sit.

Superior autem unum vel plures religiosos praesentare potest, ad mentem can. 1460 § 4, qui tamen sint idonei, quatenus nempe qualitatibus omnibus praediti sint iure seu communi seu peculiari

vel lege fundationis requisitis (can. 1463); secus, ad mentem can. 1465 § 1, si praesentati non idonei reperti fuerint, Superior religiosus, dummodo quadrimestre a paroeciae vacatione lapsum ne sit, potest alium intra dictum tempus praesentare; sed si ne hic quidem idoneus repertus fuerit, paroecia pro eo casu fit liberae collationis, nisi Superior vel praesentatus intra decem dies a significatione recusationis recursum a iudicio Ordinarii ad Sedem Apostolicam, seu ad S. C. Concilii (caan. 250 § 2) interposuerit: quo pendente, suspendatur collatio seu institutio usque ad finem controversiae et interim, si opus sit, oeconomum paroeciae religiosae, sensu praedicto, Ordinarius praeficiat, « de consensu Superioris si de religioso agatur » (can. 471 § I).

Haec ad apicem iuris; in hisce tamen adiunctis S. Sedes « placere de concordia » statuere solet, bonum animarum unice prae oculis habens atque rationes hinc inde allatas aequa lance perpendens, ita tamen ut debite tueatur ius et officium Episcoporum gubernandi dioecesim tum in spiritualibus tum in temporalibus, (can. 335 § 1), utpote qui sunt ordinarii et immediati pastores in dioecesibus sibi commissis (can. 334 § 1).

97. - Recitat can. 471 § 2:

« .... vicarium (paroeciae pleno iure unitae domui religiosae) praesentat Superior religiosus ... ; loci autem Ordinarius eundem, *si idoneum,* servato praescripto can. 459, *repererit,* instituat ».

Canon autem 459 praescribit:

« § I. Loci Ordinarius, graviter onerata eius conscientia, obligatione tenetur vacantem paroeciam illi conferendi, quem magis idoneum ad eam regendam habuerit, sine ulla personarum acceptione ».

Agitur ideo potius de obligatione Episcopi et quidem sub gravi, quam de eiusdem iure; nec sufficit ut religiosus praesentatus sit simpliciter idoneus, sed requiritur ut sit ad animarum curam magis idoneus inter religiosos domus, cui paroecia pleno iure unita sit; secus Episcopus, graviter onerata eius conscientia, praesentationem a Superiore factam acceptare non posset.

« § 2. In hoc iudicio ratio haberi debet non solum doctrinae, sed etiam earum omnium qualitatum, quae ad paroeciam vacantem rite regendam requiruntur ».

Quarum alterae sunt ad validitatem, alterae autem ad liceitatem (semper tamen sub gravi exigendae), juxta can. 453, qui recitat:

« § 1. Ut quis in parochum *valide* assumatur, debet esse in sacro presbyteratus ordine constitutus.

« 2. Sit insuper bonis moribus, doctrina, animarum zelo, prudentia, ceterisque virtutibus ac qualitatibus praeditus, quae ad vacantem paroeciam *cum laude* gubernandam iure tum communi tum particulari requiruntur ».

Quo iterum iterumque confirmatur eligendum esse debere non simpliciter idoneum, sed magis idoneum.

Qualitates autem iure particulari requisitae illae sunt, quae praescribuntur lege concordataria vel dioecesana (ut puta si praescribatur curatores laurea in S. Theologia ornatos esse debere), vel Constitutionibus religionis, de qua agitur (ut religiosus vota perpetua iam emiserit, etc.), vel etiam ad mentem can. 1463, lege fundationis paroeciae c. g. ut canditatus sit saltem triginta annorum.

Ut autem Ordinarius loci de his omnibus certior fieri possit, haec, quae ad materiam nostram referri possunt, citatus can. 459 § 3 praescribit: (Ordinarius)

« 1°. Ne omittat documenta, si qua sint, ex Curiae tabulario desumere quae clericum nominandum respiciunt et notitias, secretas quoque, si opportunum iudicaverit, prudenter exquirere etiam ex locis extra dioecesim;

« 3°. Clericum examini super doctrina coram se et examinatoribus synodalibus subiiciat; a quo, de consensu eorumdem examinatorum, potest dispensare, si agatur de sacerdote doctrinae theologicae laude commendato ».

Quoad informationes, haec per se respicere nequeunt religiosam observantiam, nisi religiosus hanc ita violaverit ut scandalum fidelibus praebuerit.

Praeterea, si religiosus praesentatus in domo commoratur cui paroecia pleno iure unita fuit, facile erit de eodem religioso necessarias notitias in loco attingere; nisi dubium positivum et prudens habeatur de illius religiosi idoneitate ex factis, quae ipse extra dioecesim commiserit: quo in casu secretae quoque notitiae exquirantur ex illorum locorum Ordinariis.

Quoad examen super doctrina dicendum quod religiosus praesentatus ad normam can. 459 § 3, n. 3°, ad illud certe tenetur, non autem ad concursum, etsi hic olim praescribebatur vi iuris patronatus; quod sane, consentiente quidem patrono, exstipatum fuit, quando paroecia facta est religiosa (can. 1470, n. 5°).

Nec invocari potest praescriptum can. 459 § 4, quod ad paroeciam refertur, « quae libere ab Ordinario conferenda sit » iuxta Const. Ap. *Cum illud* Benedicti XIV d. 14 decembris 1742 (§ 1): paroecia autem religiosa non est liberae collationis, cum Superior religiosus ex iure (can. 1425) privilegio gaudeat praesentationis: imo nonnisi aequivalenter loqui possumus de paroeciae religiosae collatione (v. n. 95), cum proprie agatur de religiosi praesentati et idonei reperti institutione.

98. - Ad canonicam institutionem quod attinet, recolendum in primis quod in unione pleno iure collatio tituli fit ipsi domui religiosae, quae tamen curam tantum retinet habitualem (can. 452 § 2) paroeciae, in qua proinde « debet constitui vicarius » (can. 471 § 1), ad quem « exclusive pertinet tota animarum cura cum omnibus parochorum iuribus et obligationibus ad normam iuris communis et secundum probata statuta dioecesana vel laudabiles consuetudines » (can. 471 § 4).

Quare, sicut aequivalenter paroeciam religiosam vacare dicimus (v. n. 95), ita aequivalenter eandem dicimus conferri, quatenus, firma manente cura habituali domui religiosae competenti ex habita tituli paroecialis collatione in unione pleno iure, Episcopus per canonicam institutionem religioso, legitime praesentato ac idoneo reperto, confert exercitium totius animarum curae in eadem, cum omnibus parochorum iuribus et obligationibus.

Etenim institutio canonica in paroecia religiosa, ad mentem can. 148 § 1, est necessaria collatio seu concessio officii parochi ab Episcopo facta religioso legitime praesentato et idoneo reperto, ad normam can. 456.

Revera Episcopo (non autem per se Vicario Generali sine mandato speciali ac salvo praescripto can. 429 § 1: v. can. 455 § 3) competit (v. can. 455 § 1) ius instituendi parochos (iisque aequiparatos: can. 451 § 2, n. 2°) atque ideo vicarium actualem religiosum (v. can. 471 § 4). Episcopus enim, utpote ordinarius et immediatus pastor in dioecesi sibi commissa (can. 334 § 1), « ius habet providendi officiis ecclesiasticis in proprio territorio » (can. 152), in quo proinde « habet intentionem in iure fundatam ad collationem beneficiorum vacantium » (can. 1432 § 1); et iam diximus quo sensu paroecia religiosa vacans dici possit (v. n. 95).

Cum autem praefata canonica institutio participationem secumferat ecclesiasticae potestatis jurisdictionis, ad validitatem est necessaria (v. can. 147). Quod si Superior religiosus aut vicarius actualis ab eo nominatus, hoc ius Ordinarii loci violaverit, poenis

subiacent de quibus in can. 2393-2394, firma invaliditate huiusmodi paroeciae provisionis.

Insuper, cum in casu minime agatur de iurepatronatus sed de privilegio tantum praesentationis, Episcopus in hac institutione concedenda non terminos a can. 1467 statutos, sed generales normas a can. 458 praefinitas pro cuiusque paroeciae vacantis provisione observare tenetur scilicet non ultra sex menses utiles ab habita notitia vacationis, nisi peculiaria locorum ac personarum adiuncta ulterius rem differendam suadeant; ut puta, si graves adsint perturbationes in civitate vel paroecia, si notitiae requirendae circa religiosi praesentati qualitates adhuc non pervenerint vel insufficientes fuerint atque ideo alibi inveniendae, etc.

Si vero nulla adsit rationabilis dilationis causa atque Episcopus, urgente Superiore religioso, canonicam institutionem concedere nequeat, eidem superiori facultas erit recurrendi ad S. C. Concilii. Quamvis enim verum ius ad rem haud competat religioso praesentato, (invocari probe nequit can. 1466 § 1, cum in casu de vero jurepatronatus non agatur, sed de simplici praesentationis privilegio, quod strictae subest interpretationi: can. 1471), Superioris tamen communitatis, cui paroecia pleno iure unita fuit, interest ut ipsa paroecia tempore a iure statuto rite provideatur: id enim proprium est curae habitualis.

Canonica auttm institutio vicarii actualis religiosi, seu « missio in possessionem seu institutio corporalis » paroeciae religiosae aequivalenter vacantis, « ad loci Ordinarium spectat, qui ad id alium ecclesiasticum virum delegare poterit » (can. 1443 § 3).

Profecto, quamvis paroecia per unionem pleno iure in titulum collata fuerit domui religiosae (atque igitur numquam per se vacet), cum curam tantum habitualem retinere possit, ideo in praefata unione non datur institutio corporalis communitatis seu eiusdem missio in possessionem paroeciae, sed Superiori domus datur privilegium praesentandi religiosum eiusdem domus uti vicarium actualem paroeciae pleno iure unitae.

Cum autem canonica institutio sit ad validitatem necessaria (can. 147) ut quis officium ecclesiasticum exercere possit, ideo necesse est ad validitatem ut vicario actuali religioso Episcopus missionem in actualem possessionem officii parochi seu institutionem corporalem concedat, « secundum modum iure peculiari praescriptum, vel legitima consuetudine receptum, nisi iusta de causa Ordinarius ab eo modo seu ritu expresse in scriptis dispensaverit; quo in casu haec dispensatio locum tenet captae possessionis » (can. 1444 § 1).

Revera in canonica institutione quod iuridice interest est ipsa participatio ecclesiasticae potestatis iurisdictionis collata ab Episcopo sive in forma institutionis corporalis seu installationis vel investiturae aut inthronizationis, sive per scripturam cum dispensatione ab huiusmodi coeremoniis, quae probe sunt signum tantum institutionis in officio ecclesiastico atque proinde praefatae participationis ecclesiasticae potestatis iurisdictionis in Ecclesia.

Unde vicarius actualis religiosus, ad mentem can. 461, curam animarum obtinet a momento canonicae institutionis ab Episcopo datae sive in forma missionis in possessionem seu installationis etc., sive aequivalenter per scripturam, de qua in can. 1444 § 1.

Insuper reprobata qualibet contraria consuetudine (can. 1408), vicarius actualis religiosus, ante canonicam institutionem aut in ipso canonicae institutionis actu (can. 461 coll. cum can. 451 § 2, n. 2°), coram Episcopo eiusve delegato, numquam valide coram laico (can. 1407), fidei professionem, non per procuratorem sed personaliter (v. can. 1407), edere debet (can. 1406 § 1 n. 7), secundum formulam a Sede Apostolica probata (can. 1406 § I).

Quae quidem formula integro Codicis juris canonici, sub titulo « *Professio Catholicae Fidei* », praeposita est; cui,pro praesentibus rerum adiunctis, addendum est in casu « *Iuramentum contra errores modernismi* » a S. Pio X praescriptum « usquedum hac super re Apostolica Sedes aliter statuerit » [95].

Animadvertatur praeterea quod, dum pro ceteris, qui ad Fidei Catholicae professionem tenentur juxta can. 1406, nihil dicitur de tempore hanc emittendi, pro parochis vero iisque aequiparatis, imo pro iis etiam « quibus provisum fuit de beneficiis quibusvis, etiam manualibus, curam animarum habentibus » (can. 1406 § 1, n. 7°), tempus explicite praefinitum fuit: ante possessionem seu institutionem aut in ipso possessionis capiendae seu institutionis conferendae actu (can. 461).

Unde illi, si negligentes fuerint, poenis subiacent, de quibus in can. 2403; animarum vero curatores nec ad ipsam paroeciae possessionem seu institutionem admitti possunt: quod valet etiam pro vicario religioso actuali.

Demum, simul cum canonica institutione fit etiam traditio temporalitatum paroeciae a parte vicarii oeconomi ad vicarium actualem religiosum, juxta praedicta.

---

[95] Cfr. Motu Proprio *Sacrorum Antititum*, d. 1 sept. 1910 (*A.A.S.* II (1910), pag. 669-672). Haec formula professionis Catholicae fidei iam a Pio IV per Const. Ap. *Iniunctum Nobis*, d. 13 nov. 1564 decreta fuit atque a Pio IX confirmata et aucta. Cfr. etiam *A.A.S.* vol. X (1918), pag. 138.

99. - Recitat can. 631 § 3:

« Quod attinet ad parochi vel vicarii religiosi remotionem a paroecia servetur praescritum can. 454 § 5 »; idest: « Parochi autem ad religiosam familiam pertinentes, sunt semper, ratione personae, amovibiles ad nutum tam loci Ordinarii, monito Superiore, quam Superioris, monito Ordinario, aequo iure, non requisito alterius consensu; nec alter alteri causam iudicii sui aperire multoque minus probare tenetur, salvo recursu in devolutivo ad Apostolicam Sedem ».

In primis dicendum quid veniat sub nomine « amovibilitatis ad nutum ratione personae ».

Codex juris canonici, per se et propter pastorales rationes bene notas, est pro stabilitate curatorum animarum; etenim statuit in can. 454:

« § 1. Qui paroeciae administrandae praeficiuntur qua proprii eiusdem rectores, stabiles in ea esse debent; quod tamen non impedit quominus omnes ab ea removeri queant ad normam iuris (v. can. 2147-2156; 2168-2172; 2174 s.; 2180; 2184 s.).

« § 2. At non omnes parochi eandem obtinent stabilitatem; qui maiore gaudent, inamovibiles; qui minore amovibiles appellari solent » (v. can. 2156-2161; 2173; 2175; 2180; 2184 s.).

Quoad vicarios autem paroeciarum, quae pleno iure unitae fuerint alicui personae morali ad normam can. 452, statuit can. 471 § 3:

« Vicarius, si sit religiosus, est amovibilis sicut parochus religiosus, de quo in can. 454 § 5; ceteri omnes vicarii ex parte praesentantis sunt perpetui, sed ab Ordinario possunt, ad instar parochorum, removeri, monito eo qui praesentavit ».

Beneficia, autem, ad normam can. 1411, n. 4°, dicuntur:

« *Manualia, temporaria* seu *amovibilia,* vel *perpetua* seu *inamovibilia,* prout conferuntur revocabiliter vel in perpetuum ».

In utroque casu tamen ad valide procedendum in remotione requiritur causa in iure expressa atque servanda erit praescripta forma processualis administrativa (v. canones supra citatos) vel etiam iudiciaria (v. can. 1933-1959).

In amovibilitate vero ad nutum Superioris non requiritur causa in iure expressa ac praescripta quaedam forma processualis, sed sufficit quaevis iusta causa atque quilibet procendendi modus

ad eiusdem causae existentiam et entitatem prudenter perpendendam: secus haberetur amovibilitas non « ad nutum », sed « ad arbitrium » superioris: quam Ecclesia detestatur.

Si enim causa iusta deesset, amotio esset quidem valida, sed illicita.

Nunc vero domus religiosa, quae per unionem pleno iure alicuius paroeciae facta est eiusdem titularis, maxima gaudet inamovibilitate, quatenus Ordinarius nequit convertere hanc paroeciam, ex unione religiosam factam, in saecularem (can. 1430 § I). Unde, ratione naturae paroeciae religiosae, eiusdem titularis (seu domus religiosa) amoveri nequit ab Ordinario, eoque minus « ad nutum ».

Aliter est tamen ratione personae, quae curam actualem animarum gerit in paroecia religiosa.

Etenim vicarius actualis religiosus, qua religiosus, « manet adstrictus ad observationem votorum et constitutionum » (can. 630 § 1); « quare, in iis quae ad religiosam disciplinam attinet, subest Superiori » (can. 630 § 2); qui eundem igitur, vi voti oboedientiae, ad aliud munus in religione exercendum destinare potest, et quidem independenter ab Ordinario loci. Hic pariter, ratione curae animarum, jurisdictionem habet in eundem vicarium actualem religiosum, quem ergo amovere potest ab exercitio officii eidem collati curae animarum.

Cum igitur Superior jure gaudeat religiosum « ad nutum » amovendi a paroecia vi voti oboedentiae, necessario sequitur quod Ordinarius loci, qui insuper dignitate et auctoritate Superiori religioso praeest in Ecclesia Catholica, eadem forma iuridica aeque iure uti possit in remotione vicarii actualis religiosi, scilicet « ad nutum », et quidem ratione non naturae beneficii paroecialis religiosi, sed personae religiosae, quae illud actualiter administrat.

Forma igitur iuris, de qua in cit. can. 454 § 1, ad huiusmodi amotionem peragendam, est amovibilitas ad nutum ratione personae, juxta can. 454 § 5. Attamen ex hoc minime sequitur vicarium actualem religiosum illa stabilitate destitui, quam can. 454 § 1 uti debitam animarum curatoribus praescribit propter rationes pastorales bene notas.

Ad meritum enim quod attinet, tam Ordinarius loci quam Superior religiosus iustam amotionis iudicii causam, ut diximus, habere debent.

Et qudem, Ordinarius loci directe in iis iudicat, quae ad animarum curam pertinent, juxta ea praesertim quae in can. 2147 indicative enumerantur; indirecte, in iis, quae religiosi vitam ac mores concernunt, « quatenus - ut habet Benedictus XIV in Const.

Ap. *Firmandis* (v. n. 9, litt. c) § 8) - ea quae extra claustrum prodierint rectoris animarum exempla plurimum conferre ad populi aedificationem vel contra eidem obesse maxime possunt »; « siquidem - ut ipse Benedictus XIV confirmat in Const. Ap. *Cum semper* (v. n. 11, litt. b) - impossibile non est ut alicuius ex ipsis (regularibus curam animarum gerentibus) vitae ratio talis esse dignoscatur, quae cum animarum regimine minime conveniat et fidelibus parochiae subditis spirituale detrimentum et scandalum pariat ».

Sive autem directe iudicet, sive indirecte, Ordinarius loci ab iis, quae religiosus contra ipsam regularem observantiam patraverit, (nisi extra claustrum prodierint atque scandalum pepererint), causam desumere nequit amotionis; nam, ad normam can. 630 § 2, « in iis ... (religiosus) subest Superiori, cuius proinde est, et quidem *privative* respectu Ordinarii loci in eius agendi rationem circa haec omnia inquirere eumque, si casus ferat, corrigere ».

In his ergo primario Superior iustam amotionis causam habere potest vicarii actualis religiosi, qui, ab eodem monitus ac correptus quoad regularem observantiam, non resipuerit.

Secundario autem, in illis etiam, quae animarum curam concernunt (quaeque a Superiore etiam iudicari querunt ad normam can. 631 § 2), etsi contradictorium videretur quod Superior, qui religiosum uti idoneum Ordinario loci praesentavit ad officium parochi exercendum, eundem uti inidoneum amoveret; cum tamen interim vicarius actualis religiosus a recta via aberrare potuerit (deambulatoria est enim voluntas hominis), ideo Superior, qui item ac Episcopus vicarii actualis religiosi vitae rationem invigilat, iustam causam remotionis invenire potest.

Attenta autem stabilitatis necessitate, iure praescripta (v. can. 454 § 1), in animarum curatoribus; cum insuper quaevis amotio periculum secumferat amotum infamiae nota inurendi, necessarium erit ut, tam Ordinarius loci quam Superior religiosus nonnisi caute ac prudenter facultate utrique concessa utantur amovendi ad nutum vicarium actualem religiosum.

Etsi enim, ad invicem, alter non indiget alterius consensu nec alteri causam iudicii sui aperire multoque minus probare tenetur (can. 454 § 5), sed sufficit ut alter alterum de amotione moneat, uterque tamen et causam et eiusdem probationem exhibere debet S. Sedi, seu S. C. Concilii, cui sane recursus patet in devolutivo, et quidem a parte Superioris religiosi, qui religiosum praesentavit, contra decretum remotionis ab Ordinario loci datum; a parte Ordinarii loci contra amotionem a Superiore religioso statutam.

Si vero Superior religiosus contra Ordinarii loci decretum re-

cursum interponere haud censuit, illum nec interponere potest religiosus amotus, sine Superiorum consensu, ad mentem can. 1652; nisi agatur de denuntiatione instituenda contra ipsum Superiorem (can. 1652, n. 3°).

Ceterum, quoniam saepe accidit ut vicarius actualis religiosus, etsi bene sciat se de iure esse amovibilem ad nutum ratione personae, de facto autem amotioni a loci Ordinario vel a Superiore decretae aliquando resistat, necessarium omnino erit ut loci Ordinarius ac Superior religiosus amice conveniant ad amotionem ab altero decretam sustinendam.

Etenim vicarius actualis religiosus, qui amotioni resistit, saepe saepius id facit non propter rationes boni publici seu curae animarum, sed propter privata seu personalia commoda; et qui haec quaerit, nec bonus pastor dici potest neque verus religiosus.

Ad infamiae periculum autem tollendum ex amotione forte oriturum, saepe in ipsa Conventione statuitur ut vicarius actualis religiosus non ultra tres annos in suo munere permanere possit: quod tamen haud impedit quominus ex dispensatione terminus iste prorogetur, firmo semper iure eundem vicarium amovendi ad nutum.

Quae de amotione vicarii actualis religiosi dicta sunt, valent etam, congrua congruis referendo, de amotione ceterorum vicariorum paroecialium, necnon religiosorum, qui in spiritualibus et in temporalibus actu administrant cetera ecclesiastica entia domui religiosae pleno iure unita.

Art. III. *De mutuis relationibus inter loci Ordinarium et Superiorem Religiosum quoad Vicarios Paroeciales Religiosos in Paroecia Religiosa Sede Plena.*

100. - Recitat can. 630:

« § 1. Religiosus, qui paroeciam regit sive titulo parochi sive titulo vicarii, manet adstrictus ad observationem votorum et constitutionum, quatenus haec observatio potest cum muneris sui officiis consistere.

« § 2. Quare, in iis quae ad religiosamdisciplinam attinent, subest Superiori, cuius proinde est, et quidem privative respectu Ordinarii loci, in eius agendi rationem circa haec omnia inquirere eumque, si casus ferat, corrigere ».

Adhuc, can. 631:

« § 1. Idem parochus vel vicarius religiosus, licet ministerium exerceat in domo seu loco ubi maiores Superiores religiosi ordinariam sedem habent, subest immediate omnimodae iurisdictioni, visitationi et correctioni Ordinarii loci, non secus ac parochi saeculares, regulari observantia unice excepta ».

« § 2. Ordinarius loci, ubi eum suo muneri defecisse compererit, opportuna decreta condere ac meritas in eum poenas statuere potest; in quo nihilominus Ordinarii facultates minime privativae sunt, sed Superior ius cumulativum cum ipso habet, ita tamen ut, si aliter a Superiore, aliter ab Ordinario decerni contingat, decretum Ordinarii praevalere debeat ».

Ad quorum praescriptorum intelligentiam, in primis est distinguendum inter *ordinationem* generalem et particularem, tum curae animarum quam disciplinae regularis, et *vigilantiam* super utriusque exsequutionem.

Ordinatio enim curae animarum respicit officii paroecialis naturam et ambitum (de quo videsis, quoad normas generales, indicem analytico-alphabeticum Codicis J. C. sub voce « Parochi »; quoad normas particulares decreta synodalia et instructiones cuiusque dioecesis).

Vigilantia vero super exsequutione officii paroecialis praefatam ordinationem generalem et particularem officii paroecialis immutare vel enervare nequit; quinimo ad id tendit, ut eadem ordinatio in actum fideliter deducatur a religioso, qui actualiter animarum curam gerit.

Item ordinatio regularis observantiae respicit statum religiosum (de quo videsis, quoad normas generales, indicem analytico-alphabeticum C. J. C. sub voce « Religiosi »; quoad normas particulares articulos Constitutionum cuiusque Religionis).

Vigilantia vero super disciplina regulari religiosi, qui munere fungitur vicarii actualis paroeciae religiosae, ad id tendit, ut praefata ordinatio status religiosi in actum fideliter deducatur ab eo, qui in statu religioso permanens, actualem animarum curam simul exercet.

Porro, ex citatis canonibus eruitur, quod potestas, qua loci Ordinarius ac Superior religiosus in vicarium actualem religiosum habent, altera est *exclusiva*, altera *cumulativa* inter se, iuxta materiae naturam.

Exclusive competit Ordinario loci iurisdictio in vicarium actualem religiosum quoad ordinationem officii paroecialis exercendi;

exclusive autem competit Superiori religioso potestas in eundem vicarium quoad regularis disciplinae observantiam.

Revera, sicut Episcopus tantum, utpote ordinarius et immediatus pastor in sua dioecesi, omnimoda iurisdictone pollet in eos omnes, quibus ipse officium pastorale, contulit; ita solus Superior religiosus, vi voti oboedientiae quo eius subditi ligantur, in eodem suam potestatem exercet in iis, quae ad regularis disciplinae observantiam pertinent.

Quare nec Superior religiosus in potestatem jurisdictionis Ordinario loci, quoad officii paroecialis exercendi ordinationem, competenti sese immiscere potest; neque loci Ordinarius in potestatem Superiori religioso vi voti obdientiae competentem in suos subditos quoad regularem observantiam: et de utriusque potestatis origine, natura et ambitu infra dicemus.

Cumulative autem, sed praevalenter, cum Superiore religioso spectat ad loci Ordinarium vigilantia ac correptio in religiosum, qui curae animarum incumbit, non solum sicut in ceteros religiosos ad normam can. 616, 617, 618 n. 2°, 619, nec tantum « *in officio officiando* » (v. n. 11, b), sed etiam indirecte circa « ea, quae extra claustrum prodierint rectoris animarum exempla atque plurimum conferre ad populi aedificationem vel contra eidem obesse maxime possunt » (v. n. 99).

Unde vicarius actualis religiosus, in iis quae ad ordinationem generalem et particularem officii paroecialis pertinent, exclusive dependet a loci Ordinario, quin superior religiosus eam immutare possit; in iis vero quae ad exercitium animarum curae pertinent, duplici vigilantiae ac correptioni est subiectus, nempe Superioris, ratione voti oboedientiae, et loci Ordinarii, ratione omnimodae in illum iurisdictionis.

Cum vero loci Ordinarii potestas Superioris religiosi potestati in subiecta materia praevaleat, utriusque potestas ita est ordinata « ut, si aliter a Superiore, aliter ab Ordinario decerni contingat, decretum Ordinarii praevalere debeat » (can. 631 § 2).

Haec quoad iuridicam potestatis distinctionem inter loci Ordinarium et Superiorem religiosum.

Sub aspectu autem pastorali, haec Superioris religiosi ac loci Ordinarii distincta potestas, non est ad divisionem eoque minus ad conflictum ordinata, sed utraque amice componatur oportet, ut vicarius actualis religiosus omnibus suis obligationibus apprime satisfaciat, quo et paroecianorum salutem procuraverit, et ad sui status perfectionem contenderit (can. 593); secus evenire forte po-

terit ut ipse vicarius, in conflictu potestatum, neutrique subiectus tandem sit, cum sui ac paroecianorum damno spirituali.

Porro bonus religiosus, qui sub sui Superioris potestate est constitutus, erit etiam bonus curator animarum, qui Episcopo subiectus, parochi officium bene adimplebit.

CAP. II. DE ORDINARII LOCI POTESTATE IN VICARIOS PAROECIAE RELIGIOSAE.

Art. I. *De origine, natura et ambitu huius potestatis.*

101. Recitat can. 329 § 1:

(Episcopi) « Sunt Apostolorum successores atque ex divina institutione peculiaribus ecclesiis praeficiuntur, quas cum potestate ordinaria regunt sub auctoritate Romani Pontificis ».

Quare *origo* potestatis Episcopi ex ipsa divina institutione est repetenda.

Praeterea, recitat can. 334 § 1:

« Episcopi residentiales sunt ordinarii et immediati pastores in dioecesibus sibi commissis ».

Quare, *quoad essentiam*, potestas Episcopi ex divina institutione competens, alia est ordinis, alia est iurisdictionis.

Etenim, juxta can. 335 § 1:

« Ius ipsis et officium est gubernandi dioecesim tum in spiritualibus tum in temporalibus cum potestate legislativa, iudiciaria, coactiva ad normam sacrorum canonum exercenda ».

Quae quidem iura et officia, quorum elenchus nullibi in Codice traditur, sparsa inveniuntur in eodem Codice atque ita a can. 336 § 2 demonstrative enumerantur:

« Advigilent ne abusus in ecclesiasticam disciplinam irrepant, praesertim circa administrationem Sacramentorum et Sacramentalium, cultum Dei et Sanctorum, praedicationem verbi Dei, sacras indulgentias, implementum piarum voluntatum; curentque ut puritas fidei ac morum in clero et populo conservetur, ut fidelibus, praecipue pueris ac rudibus, pabulum doctrinae christianae praebeatur, ut in scholis puerorum ac iuvenum institutio secundum catholicae religionis principia tradatur ».

Ambitus ideo potestatis episcopalis, utpote quae ordinaria et immediata, per se est universalis in dioecesi, nisi expresse eam Romanus Pontifex limitaverit per privilegia personis sive phisycis sive moralibus ab eodem Romano Pontifice concessa (v. can. 329 § 1; 63 ss.; 613, 615, etc.). De potestate autem collegiali Episcoporum cum et sub Romano Pontifice, non solum in Concilio Oecumenico (can. 228), sed etiam extra illud, expectandum quid decreturum sit Concilium Oecumenicum Vaticanum II.

Et de iis omnibus videsis probatos A. A.

Cum tamen Episcopus per se solum animarum curam exercere nequeat, ideo animarum curatoribus quandam suae potestatis participationem per canonicam institutionem confert sub sua iurisdictione.

Etenim, ut habet can. 451 § 1:

> « Parochus est sacerdos vel persona moralis cui paroecia collata est in titulum cum cura animarum *sub Ordinarii loci auctoritate exercenda* ».

Et quamvis cura animarum parochis non ex mera commissione Episcopi, sed vi officii competat ideoque ordinaria propria eorum potestas dicenda sit, attamen non est perfecta iurisdictio fori externi, quia potestatem legislativam, iudiciariam et coërcitivam non comprehendit; unde convenientius denominatur domestica vel oeconomica.

Auctoritas autem Episcopi in parochos multimode exercetur, ut in tractatibus de parochis illustratur.

In parochos autem et vicarios actuales religiosos, etsi hi adstricti manent ad observationem votorum et constitutionum (can. 630 § 1), Episcopus in primis auctoritatem suam exercet, quoad modum, *immediate*, quatenus nempe, firma manente eorundem subiectione Superiori religioso, non per huius tramitem Episcopus agere debet in iis quae ad parochi officium pertinent, « licet (parochus vel vicarius religiosus) ministerium exerceat in domo seu loco ubi maiores Superiores religiosi ordinariam sedem habent » (can. 631 § 1). Quod quidem ex eo ipso scatet, quod Episcopi sunt ordinarii et *immediati* pastores, iidemque, non Superiores religiosi, officium parochi, praefatis animarum curatoribus religiosis tradiderunt.

Adverte tamen quod *immediate* agit Episcopus, sive quando per se ipsum, sive quando per alios, a iure (v. can. 447), vel ab ipso

Episcopo delegatos, auctoritatem suam exercet in parochos religiosos: item ac fit in parochos saeculares.

Praeterea, *quoad naturam*, auctoritas Episcopi in parochos omnes (etiam religiosos) consistit in iurisdictione, quam ipse in eosdem exercet, ad normam sacrorum canonum, ac praesertim, quamvis non exclusive vel taxative, per visitationem localem ac personalem, atque per correptionem: de quibus infra analityce.

Insuper, *quoad ambitum*, huiusmodi Episcopi auctoritas duplici criterio praefinitur; scilicet *criterio positivo* religiosus subest (« omnimodae » iurisdictioni etc., « non secus ac parochi saeculares ») et *negativo* («regulari observantia unice excepta »).

Unde in religioso parocho subiectio Episcopi auctoritati est regula, exemptio est exceptio; dum contra in ceteris regularibus exemptio est regula, subiectio Episcopi auctoritati est exceptio, ad normam can. 615.

Et quoniam ad normam can. 592:

> « Obligationibus communibus clericorum de quibus in can. 124-142 religiosi omnes tenentur nisi ex contextu sermonis vel ex rei natura aliud constet »;

et, ad normam can. 593:

> « Omnes et singuli religiosi, Superiores aeque ac subditi, debent, non solum quae nuncuparunt vota fideliter integreque servare, sed etiam secundum regulas et constitutiones propriae religionis vitam componere atque ita ad perfectionem sui status contendere »;

sat clare apparet limes, quo Episcopi auctoritas in concreto praefinitur circa parochum religiosum.

Etenim, quoad obligationes communes clericorum, parochi religiosi, « non secus ac parochi saeculares » (can. 631 § 1), Episcopi auctoritati subsunt, quamvis cumulative cum Superioribus religiosis, in sensu praedicto; quoad observationem autem votorum et constitutionum, religiosi, etsi sint parochi, Superiorum potestati subiacent, et quidem exclusive (can. 630 § 2); salva semper Ordinarii loci auctoritate scrutandi.

> « ipsius parochi seu curati etiam regularis vitam ac mores..., quatenus ea, quae extra claustrum prodierint rectoris animarum exempla, plurimum conferre ad populi aedificationem, vel contra eidem obesse maxime possunt » (v. n. 8).

Interim adnotasse sufficiat elenchum eorum, quae juxta Benedictum XIV (v. n. 8) obiectum constituunt visitationis localis ac personalis Episcopi circa paroeciam religiosam, non esse taxativum, sed demonstrativum.

Etenim terminus comparationis, quem idem Benedictus XIV ibidem assumit ad significandum ambitum potestatis Episcopi in vicarium actualem religiosum, est, ut pluries diximus ac semper repetendum iuvat:

> « quidquid Episcopus a parocho saeculari exquirere atque exigere solet ac debet, id omne, regulari observantia unice excepta, a parocho regulari exquirere et exigere potest ».

Demum can. 619 in genere edicit:

> « In omnibus, in quibus religiosi subsunt Ordinario loci, possunt ab eodem etiam poenis coërceri ».

In specie autem, quoad parochum seu vicarium actualem religiosum, recolatur praescriptum can. 631 § 2 iam supra relati.

Quod tenet etiam religiosos exemptos, qui, etsi per se, ratione exemptionis, censuris ab Episcopo latis non ligantur, in iis autem, in quibus iurisdictioni Ordinarii loci subiiciuntur, si in his deliquerint, ab Ordinario loci, (et quidem, iure novo, potestate ordinaria et non delegata a S. Sede), puniri possunt etiam per censuras, nisi et quatenus speciali gaudeant privilegio exemptionis a poenis ab Ordinario loci in subiecta materia latis.

Art. II. *De modis, quibus auctoritas Ordinarii loci exercetur in vicarium actualem religiosum.*

102. Iam diximus de Ordinarii loci potestate quoad paroeciam religiosam *in fieri*, et *in facto esse, quoad provisionem.*

Nunc vero dicemus de eorundem potestate in vicarium actualem religiosum quoad administrationem in spiritualibus et in temporalibus.

§ 1. *Quoad administrationem in spiritualibus.*

Praeter ea, in quibus religiosi, sive non exempti sive exempti, Episcopi potestati subsunt, religiosi omnes, sine ulla distinctione, curam animarum exercentes, in iis quae ad officium parochi pertinent, Episcopi potestati subsunt aeque ac parochi saeculares, ratione ecclesiasticae iurisdictionis ab Episcopo ipsis per canonicam institutionem collatae.

Haec est regula, ut diximus (v. n. 101); exemptio autem est exceptio.

Fontes iuris, quo vicarius actualis religiosus Episcopi potestati subditur, alii sunt communes (qui scilicet in ipso Codice iuris canonici inveniuntur), alii vero particulares (qui nempe sive in Concilio plenario vel Provinciali sive in Synodo dioecesana vel in Instructionibus Episcopalibus inveniuntur).

Quod quidem suam iuridicam vim repetit ex potestate legislativa, qua loci Ordinarius pollet etiam in vicarium actualem religiosum suae dioecesis, vi omnimodae iurisdictionis, quam in hunc habet, ratione curae animarum.

Materia autem, circa quam huiusmodi praescripta iuris communis vel particularis versantur quoad paroeciae administrationem in spiritualibus, est in genere officium parochi; atque in specie:

1) cura animarum, atque ideo omnes canonicae obligationes, quibus in subiecta materia parochi tenentur quasque superius illustravimus;

2) publici cultus exercitium in ecclesia paroeciali;

3) moderatio in spiritualibus operum paroecialium.

Quoad obligationes personales vicarii actualis religiosi ratione curae animarum, haec prae oculis sunt tenenda.

Ordinarius loci jus et officium habet advigilandi per se vel per alium ut vicarius actualis religiosus, ad normam can. 465 § 1, resideat in domo paroeciali religiosa prope suam ecclesiam (idest non tantum diebus, sed etiam noctibus); nec sufficit residentia materialis, quae corpore tantum fit, sed requiritur formalis seu laboriosa, quatenus curae animarum actu revera incumbit. Quare ipse vicarius nequit habitualiter abesse a paroecia, quamvis ratione sacrum ministerium alibi exercendi, et alii vicario cooperatori religioso curam animarum relinquere; salvo can. 465 §§ 3-6.

Si tamen desit domus paroecialis religiosa, sed vicarii paroeciales religiosi resident in aliqua domo religiosa, loci Ordinarius id permittere poterit, « dummodo domus ab ecclesia paroeciali non ita distet ut paroecialium perfunctio munerum aliquid inde detrimenti capiat » (can. 465 § 1).

Praeterea Ordinarius loci invigilare debet ut ad normam can. 131 § 3, conferentiis seu collationibus de re morali et liturgica intersint « religiosi etam exempti curam animarum habentes et etiam, si collatio in eorum domibus non habeatur, alii religiosi qui facultatem audiendi confessiones ab Ordinario obtinuerunt »,

Praeterea, loci Ordinarius, utpote immediatus et ordinarius pastor in sua dioecesi, (can. 334 § 1) potest, imo debet vigilare ut praefatae obligationes adamussim a vicario actuali religioso adimpleantur; quam quidem vigilantiam loci Ordinarius exercet:

1) *directe et per se,* occasione tum Pastoralis *Visitationis* (can. 343 § 1, 2413 § 2) sive *localis* quam *personalis;* tum peculiaris visitationis circa paroeciam religiosam vel personam tantum vicarii actualis religiosi indictae;

2) *indirecte et per alium,* tum a iure delegatum (scilicet per vicarium foraneum: v. can. 447-450), tum ab ipso loci Ordinario peculiariter delegatum.

Quod quidem suam iuridicam vim obtinet a potestate iudiciaria seu administrativa, qua loci Ordinarius pollet etiam in vicarium actualem religiosum suae dioecesis, vi omnimodae iurisdictionis, quam in hunc habet, ratione curae animarum.

Insuper, cum ex potestate legislativa ac iudiciaria seu administrativa Episcopo competenti necessario consequatur eidem competere potestatem coactivam (v. can. 2214 § 1), loci Ordinarius « ubi (vicarium actualem religiosum) suo muneri defecisse compererit, opportuna decreta condere ac meritas in eum poenas statuere potest » (can. 631 § 1).

Quam coactivam potestatem in vicarium actualem religiosum Episcopus (non autem Vicarius Generalis sine mandato speciali) exercet in primis *praeventive* per remedia poenalia (scilicet per monitionem, correptionem, praeceptum et vigilantiam: v. cann. 2306-2311), et insuper per poenitentias (v. cann. 2312-2313), atque per poenas vindicativas (v. cann. 2286-2290; 2298), vel per censuras (v. can. 2241 ss.), usque ad remotionem, iuxta praedicta.

Contra haec omnia datur vel recursus vel appellatio ad normam iuris communis.

103. - Nunc pauca de potestate Ordinarii loci in ceteros vicarios paroeciales religiosos (v. n. 54) sive quoad eorum constitutionem et amotionem, sive quoad eorum dependentiam circa administrationem in spiritualibus.

In genere, quoad eorum constitutionem et amotionem, valent per se quae dicta sunt de vicario actuali religioso, salvis peculiaribus C. I. C. praescriptis circa ceteros vicarios paroeciales religiosos, de quibus infra.

Quoad eorundem potestatem in spiritualibus haec sunt animadvertenda.

a) *Vicarius interinus* (de cuius constitutione iam dictum est) pro tempore quod inter vacationis momentum et vicarii oeconomi constitutionem intercedit, commissionem potius habet ad interim curae animarum incumbendi, quam officium stricte dictum; atque ideo potestate delegata a iure ad universitatem causarum pollere dicendus est; salva semper Ordinarii loci iurisdictione in huiusmodi vicarium, etsi agatur de Superiore domus, qui Ordinario in casu subest non qua Superior, sed qua vicarius.

b) *Vicarius oeconomus* autem (de cuius pariter constitutione ac a munere cessatione iam dictum est), cum ex iure (can. 472, n. 1°) paroeciam regat tempore vacationis (quod quidem officium stricte dictum constituit), potestatem habet ordinariam vicariam (can. 197) et quidem partialiter vel totaliter delegabilem; salva semper Ordinarii loci in eundem vicarium oeconomum iurisdictione, item ac in vicarium actualem religiosum.

c) Quoad *vicarium substitutum*, de quo in can. 465 § 4, ad validitatem eiusdem constitutionis requiritur praevia Ordinarii loci adprobatio tamquam collativa iurisdictionis, sine qua nec ipse vicarius potest valide et licite assistere matrimoniis [96] neque licentiam assistendi aliis delegare [97].

Et ratio est quia potestas iurisdictionis, quae ex iure (can. 474) adnexa est officio vicarii substituti, quamvis Ordinarius loci vel parochus aliquid (non totum) excipere possit, dicenda est ordinaria vicaria (can. 197); quae quidem in casu ab Ordinario est explicite et determinate conferenda et sine qua idem vicarius vices parochi adimplere nequit.

Cum vero huiusmodi Ordinarii loci approbatio in eiusdem potestate ordinaria contineatur, ipse Ordinarius potest hanc facultatem approbandi vicarium substitutum vel vicario foraneo vel Superiori domus religiosae, cui paroecia pleno iure unita fuerit, delegare; qui tamen, sine concessione expresse facta, subdelegare nequeunt (can. 199); et nihil prohibet quominus de huiusmodi delegatione et subdelegatione semel pro semper agatur in Conventione exaranda.

---

[96] *Pont. Comm. Interpr.* ad can. 465, d. 14 iulii 1922 ad II (*A.A.S.* vol. XIV (1922) pag. 527 s.).

[97] *Pont. Comm. Interpr.* ad can. 1095 § 2, d. 20 maii 1923 ad II et IV (*A.A.S.* vol. XVI (1924), pag. 114 s.).

Essentialiter ideo differt vis iuridica consensus et approbatio Superioris religiosi et Ordinarii loci in vicarii substituti constitutionem, cuius potestas ab Ordinario derivatur ante ipsum Superioris religiosi consensum [98].

d) Quoad *vicarium supplentem*, hic ex iure (can. 465 § 5), posita designatione a vicario actuali facta, iurisdictionem consequitur ordinariam vicariam, sed conditionatam mandatis, quae Ordinarius loci dare poterit post habitam notitiam parochi discessus et sacerdotis supplentis.

Interim hic, item ac vicarius substitutus, valide ac licite, tum assistere matrimoniis, tum licentiam eisdem assistendi aliis delegare potest [99].

Quoad *sacerdotem*, a vicario actuali religioso « *pro tempore brevioris absentiae* » (can. 465 § 6) designatum ad fidelium necessitatibus interim providendum, dicendum quod in casu nulla in eo habetur potestas ordinaria vel delegata a iure, sed tantum delegata ab homine, scilicet ab ipso vicario actuali religioso vel etiam aliquando a loci Ordinario.

e) Quoad *vicarium adiutorem*, de quo in can. 475 §§ 1-2, si in omnibus suppleat parochi vicem, iura omnia et officia ei competunt quae parochorum sunt propria, excepta Missae applicatione pro populo; quare eius potestas est ordinaria vicaria; quae, si vicarius actualis religiosus sit sui compos, sub eiusdem auctoritate est exercenda secundum Ordinarii litteras (can. 475 § 3); si vero vicarius adiutor suppleat ex parte dumtaxat, eius iura et obligationes desumantur ex litteris deputationis ab Ordinario datis: quo in casu agitur de potestate delegata ab homine.

f) Item dicendum de potestate *vicarii cooperatoris*. Attamen, dum delegatio generalis ad assistendum matrimoniis iuxta can. 1096 § 1 vicariis cooperatoribus pro paroecia, cui addicti sunt, dari potest: eadem delegatio vicario adiutori forte concessa, per se irrita esset, nisi sub nomine vicarii adiutoris vel coadiutoris intelligendus sit vicarius cooperator, ad mentem can. 415 § 5 (« ... maxime si designati coadiutores desint... »).

---

[98] Cfr. responsa *Pont. Comm. Intr.* supra cit. (n. 84-85).

[99] Cfr. item responsa citata.

Competit porro loci Ordinario:

1) iudicare an necessitas sit vicarios cooperatores dare vicario actuali religioso (quod semel pro semper in ipsa Conventione statui potest);

2) eosdem vicarios cooperatores adsignare tum pro universa paroecia religiosa, tum pro certa paroeciae parte seu territorii vel fidelium vel etiam negotiorum, iuxta pastorales exigentias;

3) iura et obligationes huiusmodi vicariorum in litteris nominationis determinare iuxta ius commune et dioecesanum, attentis legitimis consuetudinibus.

g) Quoad ceteros religiosos, qui in spiritualibus alia entia administrant domui religiosae unita, valent, congrua congruis referendo, quae supra dicta sunt de loci Ordinarii potestate in vicarios paroeciales.

§ 2. *Quoad administrationem in temporalibus.*

104. Loquimur tantum de administratione in temporalibus paroeciae religiosae *sede plena;* etenim iam dictum est de potestate Ordinarii loci quoad temporalia in paroecia religiosa *in fieri* (sc. de inventariis conficiendis) *in fine* (sc. de traditione temporalitatum Ordinario loci) et *in provisione* (sc. de successiva traditione temporalitum novo vicario actuali religioso).
Iis praetermissis, quae ad definitionem et divisionem conceptus administrationis referuntur, quaeque videsis apud probatos A.A., administratio in temporalibus consistit in cura (v. can. 1476 § 1) bonorum temporalium alicuius personae moralis ecclesiasticae sub vigilantia Auctoritatis compententis gesta, ut et eadem bona in suo esse integre conserventur, meliora fiant magisque frugifera reddantur, et eorundem fructus in fines ipsi proprios debite erogentur (c. 1523).

Vigilantia autem super administratione bonorum paroeciae consistit praesertim in jure, quod loci Ordinarius habet (v. can. 1519) « visitandi, exigendi rationes et praescribendi modum administrationis » (can. 1521 § 2), attentis cann. 533 § 1 nn. 3-4, 535 § 3, 1182 § 3, 1525.

Ambigi nequit quod loci Ordinarius jus habet huiusmodi vigilantiam exercendi etiam in administrationem in temporalibus paroeciae religiosae: quod, praeterquam quod ex jam dictis ac mox

dicendis (v. n. 105), aperte constat in linea principii ex aequiparatione inter parochos saeculares et religiosos statuta circa utrorumque dependentiam a loci Ordinario tum in disciplinaribus, a Benedicto XIV (v. n. 8), tum a Leone XIII specifice in rationum redditione quoad temporalia (v. n. 14, c ad 2m).

Quoad bonorum ambitum, quae sub Ordinarii vigilantia cadunt aut ab eius jurisdictione sunt subducta (can. 1519 § 1), haec sunt in linea principii sedulo animadvertenda:

1) Bona, quae ad paroeciam (seu ad beneficium paroeciale, ad ecclesiam paroecialem, ad opera paroecialia) pertinent, utpote quae ipsius constitutionis dioecesis partem faciunt, loci ideo Ordinarii vigilantiae subsunt, etsi agatur de paroecia domui religiosae pleno iure unita.

2) Bona vero, quae ad ipsam domum religiosam pertinent, utpote quae a loci Ordinarii jurisdictione sunt subducta, eiusdem vigilantiae per se non subsunt, etsi eadem bona seu proventus a paroecia religiosa originem repetunt.

Profecto quoad temporalia alicuius personae moralis (in casu, beneficii paroecialis, ecclesiae paroecialis, paroeciae qua talis) aliud est jus habendi et possidendi bona eademque administrandi in ordine ad productionem fructuum; aliud est jus eosdem fructus percipiendi et erogandi pro fine proprio cuique personae morali

Quare bonorum ac jurium paroeciae religiosae conservatio ac melioratio in ordine ad productionem redituum fieri quidem debet a domo religiosa, at semper sub vigilantia Ordinarii loci, cum agatur de bonis ecclesiasticis natura sua dioecesanis, non religiosis, ita ut de obligationibus, forte contractis a vicariis paroecialibus religiosis absque debita Auctoritatis Ecclesiasticae licentia, non vicarius religiosus, sed ipsa domus respondere teneatur ad normam can. 536: quod in conventione peragenda explicite dicatur oportet.

Jus vero percipiendi fructus eosdemque iuxta praedicta erogandi pertinet ad domum religiosam vel ad vicarium religiosum, secundum quod agatur de beneficio paroeciali et ecclesia paroeciali vel de paroecia qua tali, sub vigilantia loci Ordinarii vel Superioris religiosi vel utriusque, ut infra dicemus.

Quoad modum, quo loci Ordinarius jus vigilandi exercere potest, prae oculis praesertim habeantur praescripta can. 1519-1528 C.J.C., necnon peculiares normae ab eodem Ordinario loci datae pro recta bonorum ecclesiasticorum administratione in dioecesi

eidem commissa, quaeque parochos saeculares aeque ac regulares urgent. Quare in his analytice explicandis haud immorandum esse censemus, sed, quoad interpretationem canonum Codicis juris canonici, remittimus ad probatos A.A.; normarum autem diocesanarum, ad commentarium officiale dioecesis, si adsit, vel ad ipsum loci Ordinarium vel ad Curiam Episcopalem, firmis semper praescriptis cann. 630 § 3, 1516, 533 § 1, n. 3-4.

Ceterum, singulis annis ratio administrationis Ordinario loci reddenda est, ad normam can. 1525 § 2; qua arrepta occasione, idem loci Ordinarius necessarias exceptiones atque actiones movere poterit necnon justas poenas irrogare contra vicarium actualem religiosum ac domum religiosam, cui paroecia pleno jure unita fuit; idque ad normam cann. 1534, 2347, 536, attentis etiam ex analogia cann. 1183 § 2 et 535 § 1 n. 2, haud exclusa igitur administratorum remotione.

Quare in Conventione peragenda explicite caveatur ut Superior, ad normam can. 630 § 1, sedulo advigilet ne vicarii paroeciales religiosi obligationes contrahant absque Auctoritatis Ecclesiasticae licentia; secus ipsa domus seu Religio respondere tenetur (536).

Ut ordine procedamus, prius dicemus de loci Ordinarii potestate in vicarios paroeciales religiosos quoad administrationem bonorum beneficii paroecialis religiosi, dein ecclesiae paroecialis religiosae, tandem operum paroecialium.

105. - Quoad Ordinarii loci vigilantiam super bona paroeciae religiosae in genere fundamentale est sequens responsum Pont. Commissionis ad canones C.J.C. interpretandos datum sub die 25 julii 1926 [100]:

> « An vi can. 631 § 3, 535 § 3 n. 2, 533 § 1 nn. 3-4, loci Ordinarius jus habeat exigendi rationes de administratione fundorum legatorumque paroeciae religiosae, de qua in can. 1425 § 2.
> *Resp.* affirmative, firmis praescriptis can. 630 § 4 et 1550 ».

Quae quidem praescripta respiciunt bona ecclesiae paroecialis, sc.:

1) oblationes pro aedificio sacro, quod « *sit* » communitatis religiosae, aedificando, restarrando, exornando;

---

100 *A.A.S.* vol. XVIII (1926), pag. 393.

2) pias fundationes in ecclesiis, etiam paroecialibus, religiosorum *exemptorum* tantum.

Et de his, quando de loci Ordinarii potestate agemus in bona ecclesiae paroecialis, dicemus.

Ad ipsius responsi intelligentiam quod attinet, in primis dicendum quod, sub nomine paroeciae intelligi debet non solum ecclesia paroecialis et paroecia qua talis, sed etiam beneficium paroeciale: uti supra jam illustravimus (v. n. 53 ad 5m).

Praeterea nomine « fundorum » ipsa dos tum beneficii paroecialis (quam constituunt bona, de quibus in can. 1409), tum ecclesiae paroecialis, tum paroeciae qua talis.

Insuper, ad beneficium paroeciale religiosum quod attinet, jus loci Ordinario competens, exigendi rationes de administratione bonorum beneficii paroecialis, attingit per se ipsum esse eorundem bonorum atque *productionem* reditus beneficialis, non autem eiusdem reditus *fruitionem* seu *erogationem*, nisi per accidens, ratione superflui, si quid sit in casu, ad normam can. 1473: item ac fit pro ceteris parochis.

Profecto jus exigendi rationes de fruitione seu erogatione reditus beneficialis ad Superiorem religiosum competentem in casu spectat, quatenus huiusmodi beneficii paroecialis fructus, semel legitime percepti, fiunt bona religiosa.

Unde tum *consistentia patrimonialis*, tum *productio* reditus beneficii paroecialis, sive hi proveniant ex bonis, quorum proprietas est penes ipsum beneficium paroeciale, sive iidem sint certae et debitae praestationes alicuius familiae vel personae moralis, necnon certae et voluntariae fidelium oblationes, quae ad beneficii paroecialis rectorem spectent, itemque jura, ut dicitur stolae (can. 1410), Ordinarii loci vigilantiae subsunt, (c. 1519), utpote quae *dotem* constituunt beneficii paroecialis atque ideo sunt bona ecclesiastica, non autem religiosa.

Jus vero percipiendi reditus ex dote officio adnexos, seu *fruitio* jurium temporalium, quae beneficio paroeciali adnexa sunt (can. 1472-1473) quaeque ad parochum religiosum, uti beneficiarium, pertinent atque ideo domui religiosae adquisita sunt (can. 580 § 2, 582, 594 § 2), Ordinarii loci vigilantiae per se non subiacent.

Quod quidem non solum jure novo a Leone XIII inducto (v. n. 13, c) ad 2m), sed etiam jure antiquo vigebat, ut authentice ipse Leo XIII declaravit (ibid).

> Quando enim « Romani Pontifices decreverunt circa ecclesias parochiales, *quoad temporalia* Monasteriis iunctas, teneri vicarios re-

spondere Episcopis de plebis cura, de temporalibus vero non ita, cum monasterio suo sint obnoxii,... certum exploratumque est in iis pontificiis decretis ac litteris appellatione temporalium beneficii fructus et quae beneficiati personae adhaerent compendia significari », seu fruitionem jurium temporalium, non autem eorundem esse et *productionem*.

Idque item valet pro paroecia domui religiosa unita quoad spiritualia et quoad temporalia, seu pleno jure, juxta alias abunde explicata.

Aliter autem est, si agatur de huiusmodi reditus fontibus ac *productione*, qui sane important ut bona ac jura beneficialia in suo esse integre conserventur, meliora fiant magisque frugifera reddantur ad honestam beneficiarii pro tempore sustentationem in perpetuum comparandam.

Cum enim paroecia ad ipsam Ecclesiae Catholicae seu dioecesis constitutionem pertineat (can. 216) Episcopus, qui est ordinarius ac immediatus pastor in dioecesi sibi commissa (can. 334 § 1), jus et officium habet advigilandi ut structura patrimonialis et oeconomica uniuscuisque paroeciae (seu in casu beneficii paroecialis) suae dioecesis integra maneat, melior in dies evadat magisque frugifera reddatur ad fines spirituales instituti paroecialis apte in aevum consequendos; cui probe unice tendit et dotis beneficii paroecialis constitutio et reditus beneficialis productio.

Porro paroecia (sc. in casu beneficium paroeciale), in unione pleno jure alicui domui religiosae, non exstinguitur, sed in suo esse integra manet atque ideo eius bona seu jura, quae in proprietate eiusdem paroeciae, uti personae moralis, sunt, sarta tectaque maneant necesse est: exinde necessaria Episcopi vigilantia super horum bonorum administratione.

Verum quidem est quod beneficium paroeciale religiosum perpetuo unitum est domui religiosae, attamen semper in forma precarii; quamobrem ipsum beneficium est, ac semper manet, pars constitutiva dioecesis, nec fit neque fieri potest pars constitutiva religionis, cuius domui unitum fuit. Nam dioecesis constat paroeciis, non domibus religiosis in ea erectis, etsi iisdem paroeciae unitae fuerint in spiritualibus et in temporalibus; item Religio seu Provincia constat domibus in ea erectis, cum vel sine cura animarum, non autem ipsis paroeciis.

106. - Quoad Ordinarii loci vigilantiam super bona ecclesiae paroecialis, prae oculis habeantur quae diximus de juribus patrimo-

nialibus ecclesiae in genere (n. 27) et in specie ecclesiae paroecialis relgiosae (n. 57, 64, 66) ac Sanctuarii (n. 66a); generalia principia in subiecta materia (n. 104) insuper applicantes, prono alveo sequentes profluunt conclusiones.

Vicarii paroeciales religiosi rationem reddere tenentur loci Ordinario quoad bona ac jura et oblationes data:

a) pro aedificio sacro, quod non « sit » domus religiosae; imo ipse loci Ordinarius eadem bona in casu administrat (can. 631 § 4);

b) pro ipsa ecclesia paroeciali, uti persona morali, etsi haec suam sedem habeat in aedificio sacro, quod « sit » domus religiosae;

c) pro exercitio publici cultus in eadem ecclesia paroeciali, dummodo agatur de SS. Functionibus paroecialibus;

d) pro piis fundationibus (de quibus in can. 1544-1549) tum in ecclesiis paroecialibus religiosorum *non* exemptorum (can. 1550), tum, juxta Const. Ap. « *Conditae a Christo* » (v. n. 15), in ceteris ecclesiis religiosis non paroecialibus, etiam exemptis « si qui domui tributi legative sint ad Dei cultum beneficientiamve *eo ipso loco impendendam* » (can. 533 § 1, n. 3°). Quo in casu, etsi fundi sint in proprietate domus religiosae, haec tamen officium habet eosdem administrandi tamquam « nudus minister ».

107. - Quoad Ordinarii loci vigilantiam super bona paroeciae qua talis, ex praedictis (v. n. 31, 68-69, 88) haec quae sequuntur, sunt item tenenda.

a) Non domus religiosa nec Superior religiosus, sed est vicarius actualis religiosus qui potest ac debet, « nonobstante voto paupertatis », « eleemosynas in bonum paroecianorum vel pro scholis catholicis aut locis piis paroeciae coniunctis, quovis modo oblatas accipere aut colligere, et acceptas sive collectas administrare, itemque, servata offerentium voluntate, pro prudenti suo arbitrio, erogare, salva semper vigilantia sui Superioris » (can. 630 § 4), sc. religiosi, at minime exclusa vigilantia loci Ordinarii. Etenim in can. 631 § 3 expresse edicitur:

> « quod (attinet) ad bona temporalia, (servetur) praescriptum can. 533 § 1, n. 4 et can. 535 § 3, n. 2 ».

In iis autem canonibus agitur etiam de bonis ad paroeciam qua talem pertinentibus (v. n. 53 ad 5m), de quibus administrationis ratio reddenda est Ordinario loci, ad normam responsi Pont. Commissionis supra citati (v. n. 105).

Praeterea, juxta praescriptum can. 630 § 1 (vi cuius « religiosus, qui paroeciam regit sive titulo parochi sive titulo vicarii, manet adstrictus ad observationem votorum et constitutionum, *quatenus* haec observatio potest cum muneris sui officiis consistere »), specifice, quoad observationem voti paupertatis, habemus in § 4 eiusdem canonis 630 explicitam dispensationem a jure favore vicarii actualis religiosi quoad administrationem ac erogationem bonorum paroeciae qua talis. Qua exstante dispensatione, eidem vicario actuali religiosi licet apud se haec bona retinere, ut eadem recte et administrare et erogare possit, « salva semper vigilantia sui Superioris », qui ideo una simul cum vicario actuali religioso, de eorum administratione ac erogatione respondet coram loci Ordinario atque, subordinate, coram offerentibus (v. n. 14 c) ad 3m).

Si vero agatur de asservandis titulis crediti, quorum reditus tantum in bonum paroecianorum sit erogandus, tunc iidem tituli apud Curiam diocesanam sunt custodiendi, ad normam juris communis et particularis: agitur enim de bonis, quae utpote data intuitu paroeciae et non religionis, non sunt religiosa, sed dioecesana.

b) Bona pro scholis aut locis piis paroeciae coniunctis, utpote data intuitu paroeciae, attentis criteriis a Leone XIII praefinitis (v. n. 14, c. ad 3m), vigilantiae Ordinarii loci subiacent.

Si vero agatur de institutis ecclesiasticis non collegialibus (de quibus in cann. 1489-1494), quaeque, utpote intuitu religionis data, domui religiosae fuerint concredita, tunc « si quidem agatur de domo religiosa juris diocesani, jurisdictioni Ordinarii loci penitus subduntur; si de domo religiosa juris pontificii, episcopali vigilantiae subsunt quod spectat ad religionis magisteria, honestatem morum, exercitationes pietatis, sacrorum administrationem » (can. 1491 § 2), non vero quoad bonorum administrationem.

c) Bona Associationum fidelium sunt ecclesiastica (atque ideo sicut cetera bona ecclesiastica Ordinarii loci vigilantiae penitus subiacent), si agatur de Associationibus in personam moralem ecclesiasticam erectis; secus sunt bona per se laicalia, quae ab ipsis sociis administrantur atque erogantur ad finem supernaturalem proprium ipsius Associationis collectivae, sub vigilantia directa,

sed negativa, Ordinarii loci, quatenus haec bona naturam habent piae causae (v. n. 69).

108. Quoad Ordinarii loci jus advigilandi super administratione bonorum ceterorum entium ecclesiasticorum, quae pleno jure vel quoad temporalia tantum unita fuerint domui religiosae (v. n. 88), valent per se, congrua congrue congruis referendo, principia ac normae, quae supra statuta sunt pro beneficio paroeciali, pro ecclesia paroeciali, pro paroecia qua tali, secundum quod agitur de vicariae paroecialis vel beneficii ecclesiastici simplicis unione domui religiosae quoad temporalia tantum (v. n. 89), aut de unione pleno jure beneficii simplicis, ecclesiae non curatae, alicuius instituti non collegialis. (v. n. 104-107).

Cap. III. De Superioris religiosi potestate in vicarios paroeciae religiosae.

109. - Loquimur tantum de paroecia religiosa sede plena; de paroecia religiosa « in fieri », « in fine » et « in provisione » jam supra dictum est (v. n. 102).

Superior autem religiosus est per se Superior domus, cui paroecia pleno jure est unita; quod si ipse vicarius actualis religiosus est Superior domus (v. n. 55), tunc est Superior Provincialis vel Moderator Generalis aut Visitator ab hoc designatus (can. 511).

Vicarii vero paroeciae religiosae sunt omnes vicarii supra recensiti (v. n. 54), nec tantum vicarii actuales aut parochi religiosi.

De origine, natura et ambitu huius potestatis principia.

110. Firmis generalibus principiis supra positis de mutuis relationibus inter loci Ordinarium et Superiorem religiosum (v. n. 100), sedulo est animadvertendum quod, cum ex una parte exercitium curae animarum per se et natura sua minime opponatur statui religioso, ex altera parte vero hinc inde periculum adsit ut illud huic, hic vero illi, aliquando officere possit, difficultates (v. n. 2). quae exinde oriri poterunt, non sunt fovendae nec exasperandae, sed ad normam juris et cum charitate ita sunt solvendae, ut suprema lex semper servetur salutis animarum tum paroecianorum, tum ipsorum religiosorum, qui animarum curae incumbunt; juribus oeconomicis aeque servatis tum ipsius paroeciae tum domus religiosae, cui paroeciae pleno jure unita fuit.

Ad quaestionem nostram quod attinet, recitat can. 501 § 1:

« Superiores et Capitula, ad normam constitutionum et juris communis, potestatem habent dominativam in subditos; in religione autem clericali exempta habent jurisdictionem ecclesiasticam tum pro foro interno, quum pro externo ».

Origo igitur potestatis, quae Superioribus religiosis in eorum subditos competit, non a divina institutione repeti directe potest sicut in Episcopis, sed est ecclesiastica.

Ad naturam autem quod spectat potestatis dominativae, Superiores, vi huiusmodi potestatis, invigilant observationi regularum ac constitutionum, a quarum observatione ex iusta causa juxta easdem constitutiones dispensare possunt; praecepta dant juxta regulas; trasgressores paterne monent ac puniunt; bona religiosa administrant; vota simplicia irritant (can. 1312).

Quoad Superiores religionum clericalium exemptarum, jurisdictio ecclesiastica, quae tum in foro interno tum externo a Summo Pontifice eisdem concessa fuit, ordinaria quidem est, imo et legislativa, judiciaria et coactiva, ita ut ipsi Praelati (can. 110) atque Ordinarii (can. 198) vocentur ac sint; sed non est potestas episcopalis (v. n. 91), nisi agatur de Praelatura nullius, cuius Praelatus seu Abbas sit etiam Ordinarius loci.

Praetermissis iis, quae referuntur ad relationes inter Ordinarium loci et Ordinarium religiosum (de quibus antea: n. 91); prae oculis habita subiectione, etiam exemptorum, Ordinario loci in iis, quae ad animarum curam spectant, quoad ambitum vero potestatis Superioris religiosi in eorum subditos, etiamsi hi sint animarum curatores alia respiciunt obligationes communes clericorum (can. 592; 124-142), alia votorum observantium ac regularem disciplinam, alia officium paroeciale in spiritualibus et in temporalibus.

Pauca per singula.

111. - Quoad obligationes communes clericorum, potestas Superioris religiosi in vicarios paroeciales religiosos, ut supra explicavimus (v. n. 101), est cumulativa cum potestate Ordinarii loci. Attamen, cum Superior religiosus proprius vitam sequi possit suorum subditorum, amplius ac utilius ipsi erit exercitium huiusmodi potestatis.

Episcopus vero, qui vicarios religiosos in huiusmodi obligationibus adimplendis sive communibus clericorum, sive peculiaribus

parochorum, defecisse compererit, eos corripere ac punire poterit; imo cum jure praevalenti respectu Superioris religiosi, si is in hoc intervenerit (can. 631 § 2).

Etenim, uti jam Benedictus XIV auctoritative declaravit (v. n. 11 b), religiosi animarum curam gerentes, etsi regulares, Episcopis subiecti sunt, non solum in « officio (parochi) officiando », ut aiunt, sed etiam in iis, quae ad eorum vitam et mores pertinent, regulari observantia unice excepta.

112. Juxta praescriptum can. 630 iam alias relatum, Superior religiosus voti oboedentiae observantiam exigere potest ac debet a religioso parocho non secus ac a ceteris religiosis subditis, nisi tamen haec observatio cum officio paroeciali consistere nequeat: quo in casu religiosus parochus, cum dispensatus sit a jure (can. 630 § 1), regulari oboedientiae non tenetur.

Hoc intellige, quando Superioris mandatum certe et directe est contra bonum animarum, vel etiam nonnisi cum gravi difficultate cum hoc componi potest. Salus enim animarum suprema lex est; et si quando hac de causa debitae religiosi parochi subiectioni erga Superiorem derogatur, hoc iam ab ipsa Religione acceptatum fuit in paroeciae susceptione.

Religiosus parochus autem non facile nec passim praefatam incompatibilitatem obiiciat, ut a religiosa oboedientia sese eximat; sed omnibus viribus adnitatur ut religiosae oboedientiae observantia et munerum paroecialium persolutio amice componantur.

In conflictu autem, religiosus parochus ad oboedientiam suo Superiori praestandam interim tenetur, salvo recursu in devolutivo ad Superiorem Maiorem.

Episcopus vero, qui religiosum parochum eius muneri defecisse compererit, etsi non ex propria negligentia, sed ex oboedientia forte eidem data a Superiore religioso, eundem parochum corripere ac punire potest ad normam can. 631 § 2; quin tamen sese ingerat in iis, quae ad religiosam disciplinam attinent (can. 630 § 2).

Quoad voti paupertatis observantiam, Superior religiosus ius habet exigendi ut religiosus parochus eidem tradat ea omnia, quae religiosa bona sunt vel fiunt, etsi a beneficio paroeciali vel ab ecclesia paroeciali vel a paroecia qua tali proveniant.

Si vero agatur de bonis non religiosis, sed paroecialibus, cum religiosus parochus a voto paupertatis quoad haec dispensationem a iure (can. 630 § 4) habeat, tunc Superior religiosus ius tantum

habet et officium invigilandi, ut religiosus parochus eadem bona administret iuxta normae dioecesanas, quin tamen his deroget.

Praeterea quoad vestes, libros etc. et generatim quoad usum rerum, quae eidem religioso parocho, qua religioso, inserviunt, ipse a Superiore religioso pendet, sicut ceteri religiosi.

Attamen quoad usum rerum, quae religioso parocho, qua parocho, inserviunt, ipse ea acquirere bonis paroecialibus potest atque apud se retinere, sine Superioris licentia, semper sub eiusdem vigilantia.

Tandem ad voti castitatis observantiam quod attinet, Superior religiosus ius habet et officium non solum normarum observantiam urgendi, quae juxta Constitutiones cuique proprias religiosis ipsis praescribuntur, sed insuper ea omnia disponendi, quae, pro sua prudentia et conscientia, necessaria vel saltem utilia ad hoc existimet, attentis periculis, quibus religiosus parochus, magis quam ceteri religiosi, expositus manet occasione curae animarum.

113. Cum religiosus parochus adstrictus maneat non solum ad observationem votorum, sed etiam constitutionum, necesse est ut circa hoc ultimum aliqua addamus de Superioris potestate.

Quoad legem clausurae (can. 597), quae adamussim servari debet etiamsi agatur de domo religiosa paroeciali, Superioris maioris vel Captuli generalis, secundum Constitutiones, erit patenter indicare loca quae huic legi haud subiaceant, ut paroeciani omnes ad paroeciae sedem, ad opera paroecialia necnon ad ipsos vicarios religiosos accedere facile possint, ratione curae animarum. Quare opportunum erit ut huiusmodi determinatio in ipsa Conventione fiat, salvis rationibus tum clausurae tum curae animarum, audito etiam parocho religioso.

Quoad egressum e domo religiosa (can. 606), si ratione curae animarum a religioso parocho id fiat, adest dispensatio a iure (can. 630 § 1); ceteris autem in casibus, parochus religiosus licentiam impetrare debet a Superiore religioso non secus ac quilibet religiosus.

Quoad litteras ad Ordinarium loci mittendas et ab eodem recipiendas, Superior religiosus ius eas inspiciendi non habet (can. 611). Quoad litteras vero privatas, quae a parocho religioso mittuntur vel recipiuntur ratione curae animarum, adest dispensatio a iure (can. 630 § 1), quin tamen parochus religiosus arculam separatam habere praetendat. Quamvis enim Superior religiosus easdem litteras invisere per se non possit, attamen jus semper habet in-

vigilandi super commercium epistolare, quod religiosus subditus, etsi parochus, habet cum privatis personis. Quinimo, si Superior religiosus prudens aliquod dubium habet, has litteras privatas invisere etiam potest, firma tamen lege secreti officii, si quod in his litteris continetur.

Demum, quoad pietatis officia (uti exercitia spiritualia, meditatio, Breviarii recitatio, Capitulum culparum, Rosarium, examen conscientiae etc.) parochus religiosus, si haec in exercitio vitae spiritualis paroeciae iam peragat, eadem duplicare non tenetur in domo religiosa. Item a Missa Conventuali cum officio diei coniuncta dispensatur, « dum paroecialibus vacat officiis », aeque ac statutum est pro canonico parocho (can. 420 § 1, 4°); itemque ab aliis internis officiis communitatis dispensatur a iure, quatenus eorum observatio cum muneris paroecialis officiis consistere nequeunt (can. 630 § 1).

114. - Quoad Superioris religiosi potestatem in vicarios paroeciales religiosos ratione officii paroecialis in spiritualibus et in temporalibus, dicendum quod, attento iure exclusivo Ordinarii loci (v. n. 100) eadem ordinandi, Superior religiosus ius habet et officium vigilandi ut parochus religiosus easdem ordinationes episcopales ad exsequutionem fideliter perducat.

Haec Superioris religiosi vigilantia, dum ius excludit his normis derogandi, importat tamen potestatem cumulativam cum Ordinario loci, eidemque subordinatam, opportuna decreta condendi (semper tamen in ordine ad exsequutionem normarum episcopalium) ac meritas poenas in parochum religiosum, qui suo muneri defecerit, statuendi (can. 631 § 2).

In temporalibus autem bene distinguenda sunt, juxta praedicta, bona ac iura, quae ad ipsam domum religiosam pertinent, ab illis, quae contra patrimonium constituunt vel beneficii paroecialis, vel ecclesiae paroecialis aut fabricae ecclesiae vel paroeciae qua talis seu operum paroecialium.

Priora, utpote bona religiosa, sub plena potestate Superiorum religiosorum sunt ac manent, quamvis domui religiosae obveniant ratione officii pariecialis a vicariis religiosis exerciti. Alia vero, quae non sunt bona religiosa, sed dioecesana, sub respectu patrimoniali ad personam moralem paroeciae pertinent (scilicet ad beneficium paroeciale, ad ecclesiam paroecialem, ad paroeciam qua talem); atque ideo sub potestate superioris religiosi non cadunt, sed Ordinarii loci, cuius proinde est ordinationes dare circa eorun-

dem bonorum administrationem etiam a religioso parocho servandas.

Superior igitur religiosus has normas immutare nequit, sed potest ac debet invigilare ut vicarius actualis religiosus bona paroecialia administret juxta normas episcopales; cum iure, subordinate iuri Episcopi, opportuna decreta condendi ac meritas poenas statuendi in ipsum vicarium actualem religiosum, qui in bonis paroecialibus administrandis defecerit (can. 631 § 2).

Quoad fructuum autem bonorum paroecialium perceptionem ac erogationem, Superior religiosus ius habet et officium apprehendendi fructus, qui vicariis paroecialibus ratione officii obveniunt atque ideo domui religiosae competunt, atque invigilandi ut ceteri fructus erogentur iuxta fines ipsis proprios.

Conclusio.

115. Haec, benevole lector, sunt principia, a legibus ecclesiasticis et ab ecclesiastica jurisprudentia potius quam ab opinionibus Auctorum inter se discordantium desumpta, quibus natura ac regimen unionis paroeciae aliorumque entium ecclesiasticorum domui religiosae ita reguntur ut jura cuique propria aeque serventur ad legem supremam in Ecclesia Catholica boni animarum apte tutandam.

Quibus ex principiis facile cuique erit rectam solutionem adinvenire quaestionum particularium, quae in singulis casibus exoriri possunt.

F. Romita
A studiis S. C. Concilii

APPENDIX

INVENTARII SPECIMEN

I. Bona immobilia

a) *Ecclesia paroecialis*

1) Fines aedis sacrae una cum domibus ac solis adnexis;

2) Quando et quorum bonis aedificata et ampliata fuerit;

3) Utrum sit propria religiosorum, an ad ipsam personam moralem ecclesiam, ad alias personas morales vel physicas pertineat et quo titulo iuridico;

4) Descriptio historico-artistica atque valor eidem tributus;

5) Administrationis forma (an et quatenus domui religiosae, parocho vel ecclesiae fabricae competat);

6) Servitutes, si quae sint, activae et passivae;

7) Conditiones staticae et conservationis;

8) Reparationes ordinariae et extraordinariae factae et faciendae;

9) Adsecurationes contra incendia ac furta;

10) Sacrae suppellectiles (quaenam singulatim sint, si sufficientes et convenientes; si pretiosae);

11) Natura iuridica ecclesiae (utrum sit cathedralis vel collegialis an conventualis; et si patronata, quatenus patroni suo iuri renuntiaverint);

12) Oblationes quae annuatim in media colliguntur;

13) Legati Missarum et cultus (quoad eorum originem, bona, onera, satisfactionem, reductionem);

14) Expensae ad legatorum satisfactionem necessariae;

15) Bonorum ecclesiae paroecialis valor globalis;

16) Variationes patrimoniales (quae singulis annis sunt describendae).

b) *Fundi urbani* (domus paroecialis et aliae domus)

1) Elementa catastalia (intestatio, locus, via et numerus civicus, mappa, fines, valor et reditus);

2) Titulus proprietatis (donatio, emptio etc. cum connexis instrumentis): cui competat et cui fini reditus erogandus;

3) Quando aedificata et ampliata fuerit;

4) Numerus cubiculorum;

5) Servitutes activae et passivae;

6) Conditiones staticae et conservationis;

7) (Pro domo paroeciali) Cui incumbat onus reparationum (sive quae sint ordinariae, sive extraordinariae);

8) Reparationes factae vel faciendae;
9) Adsecurationes contra incendia;
10) Aedes et sola adnexa cum eorumdem destinatione;
11) Valor domus cum eiusdem adnexis;
12) Variationes patrimoniales (ut supra).

c) *Fundi rustici*

1) Elementa catastalia (ut supra, n. 1);
2) Titulus proprietatis (ut supra, n. 2);
3) Servitutes activae et passivae;
4) Conductionis forma (directa, colonia etc.);
5) Domus colonica, utensilia et dotationes;
6) Meliorationes factae et faciendae;
7) Valor praesumptus uniuscuiusque fundi rustici;
8) Variationes patrimoniales (ut supra).

d) *Canones*

1) Elementa catastalia (ut supra, n. 1);
2) Natura canonis (utrum activus an passivus);
3) Titulus constitutivus emphitheusis (cum connexis instrumentis);
4) Natura emphiteusis (utrum ad tempus an perpetua);
5) Actus novissimus recognitionis emphiteusis (cum connexis instrumentis);
6) Laudemium;
7) Aedificium emphiteuticum;
8) Annuus canon;
9) Variationes annuales.

II. Bona mobilia

a) *Census.*

1) Intestatio census;
2) Natura census (activus vel passivus);
3) Titulus constitutivus (donatio vel emptio, cum connexis instrumentis);
4) Renovatio novissima tituli et hypothecae;
5) Aedificium censitum (cum elementis catastalibus, ut supra);
6) Hodiernus creditor et debitor;
7) Annua mensura census;
8) Sortes census;
9) Variationes patrimoniales;

b) *Tituli nominativi vel ad latorem*

1) Intestatio, origo et finis;
2) Natura tituli;
3) Quantitas, numerus ordinalis, tempus emissionis;
4) Reditus annuus globalis;
5) Variationes annuales.

c) *Pensiones*

1) Intestatio, origo et finis;
2) Natura pensionis (activa vel passiva; ad tempus vel in perpetuum);
3) Titulus constitutivus pensionis (cum connexis documentis);
4) Hodiernus creditor et debitor;
5) Variationes annuales.

d) *Incerta stolae.*

1) Quaenam et quanta in anno;
2) Variationes annuales.

e) *Legati.*

1) Intestatio legati;
2) Natura (utrum Missarum an cultus aut beneficientiae);
3) Bona legatorum;
4) Reditus annuus;
5) Onera;
6) Satisfactio, reductiones etc.;
7) Variationes annuales.

F) *Res pretiosae.*

1) Natura (descriptio);
2) Origo et cui pertineat;
3) Caracteristicae speciales;
4) Status conservationis;
5) Custodia;
6) Valor praesumptus;
7) Variationes annuales.

DE SACRAMENTIS ET SACRAMENTALIBUS INDIGNIS NON MINISTRANDIS

Parochus quidam petit utrum liceat conferre, publice vel privatim, Sacramenta et Benedictionem domorum tempore paschali concubinariis, ex eo quod in praesenti, etsi cohabitent, tamen, ingravescente aetate, nullam dicunt ipsi inter se habere relationem peccaminosam, quinimmo separationem thori concorditer ducere; utrum insuper iisdem concubinariis etiam sepultura ecclesiastica, externe tantum, ut aiunt, concedi possit.

1. - Indignis, per se, Sacramenta deneganda sunt, nam canibus Sanctum non datur (Mt. 7, 6) ex praesumptione quod ii in statu peccati mortalis versentur sine efficaci voluntate sese emendandi. Idque, per se, sub gravi, dummodo sacer Minister certus sit de eorum indignitate eiusque gravitate, ne videatur in peccatis aliorum cooperari et scandalum inter fideles producere [1]. Hanc certitudinem absque dubio non ex scientia sacramentali sacerdos hauriet.

Inde valde interest in conceptum indignitatis subtilius inquirere tum sub adspectu morali tum sub adspectu iuridico.

Nam indignitas, in genere, contrarium dignitatis denotat, turpitudinem, dedecus, non quidem absolute, sed relate ad ea, ad quae consequenda specialis dignitas communi consensu requiritur aut iure exigitur. Etsi enim indignus non semper sit reprobus [2], semper tamen est immeritus, qui scil. favorem non meretur. Ita v. gr. iure civili indignitas dicitur conditio iuridica eius qui, legis dispositione, neque ex successione legitima neque ex testamento haereditatem defuncti erga quem modo peculiariter offensivo se gesserat, consequi potest, quamvis de cetero probus. Ita etiam ex probabilitate scandali non licet publico peccatori, qua tali in loco noto, quamvis peccata sua privatim confessus sit et ab eis absolutionem privatim rite acceperit, Sacram Communionem publice ministrare, donec eius confessio et absolutio publice innotuerint.

Moralistae insuper in indignitatem moralem specialem characterem inducunt ex quo scandalum facile oriri potest; quod publicum damnum moralem responsabilitatem indigni tum coram

---

[1] Qui autem intrinsece incapaces sunt, v. gr. nondum baptizati, evidenter non possunt Eucharistico Pane refici; quodsi Sacram Communionem reciperent, materiale tantum signum reciperent, non Sacramentum.

[2] Cfr. Sipos, *Enchiridion Iuris Canonici*, Pecs 1940, p. 146.

Deo tum coram Societate necessario auget. Inde defectus moralis, qui indignos morales aut etiam iuridicos constituit, sive quoad statum gratiae quem requirit proficua Sacramentorum vivorum susceptio, sive quoad dispositiones ut status ille gratiae adipiscatur, sive etiam quoad reparationem scandali, quod ex illa indignitate sive directe sive indirecte exsurgere potuit.

2. - Practice, quoad rem nostram, indignus est qui ex se subiectum extat capax Sacramenti sed nequit eiusdem effectum percipere [3], sive quia in statu peccati mortalis actu versatur sine voluntate sese emendandi, sive quia ex conditione notoria exhortum scandalum nondum reparavit et maius scandalum adhuc portendi potest si huiusmodi indigno Sacramenta publice ministrentur.

Porro, iure divino aut ecclesiastico a Sacramentis et Sacramentalibus excluduntur, in genere, omnes qui dispositionibus ad illa fructuose recipienda carent [4], quorum elenchum Moralistae et Canonistae abunde praebent. Ad modum exempli, in fontibus iuridicis speculantes, plura colligimus quae, plerumque, ad receptionem Sanctae Communionis referuntur.

Etenim a Sacramentis vivorum et praecise ab Eucharistica mensa, omnino removendi sunt qui peccati mortalis conscientia oppressi, tanto ac tam singulari Dei dono censentur indigni [5]; carent enim statu gratiae. A Sacramentis vero mortuorum omnes arcentur qui saltem attritionem actu non habent.

Iure canonico plures alii a recipiendis Sacramentis et Sacramentalibus excluduntur utpote indigni. Ita v. gr. « Eucharistia non est danda existenti crimine notorio » [6]; « impaenitentibus istrionibus non datur Corpus Christi » [7]. « Ebriosi, foeneratores, impuri, sacrilegi, pacis perturbatores, inconstantes in Fide, hypocritae, qui filias nuptui tradunt gentilibus, scandalosi, aliique demum qui gravioribus flagitiis coinquinantur, a mensa Domini segregandi sunt, imo et repellendi » [8]. « Idem est dicendum de quolibet existenti in mortali crimine notorio » [9]. Ideo peccatores, sive publici sive privati, indigni sunt. Praecisius coram Ecclesia et in foro externo, publici peccatores, seu rei certorum delictorum, a Sacramentis arcendi sunt. Tales considerari possunt: meretrices, concu-

---

[3] cfr. Cappello, *De Sacramentis*, I, Romae 1928, n. 70.
[4] cfr. Conte a Coronata, *De Sacramentis*, I, Taurini 1943, n. 67.
[5] S. C. de Prop. Fide, 29 apr. 1784 (Collectanea, Romae 1907, n. 569).
[6] c. 95 D. 2 (Glossa marginalis).
[7] c. 95. D. 2.
[8] S. C. de Prop Fide, l. c.
[9] c. 95. D. 2.

binarii, foeneratores saltem iure infamati seu iudicis sententia condemnati, magi, sortilegi, blasphemi qui scriptis aut verbis religionem vel Ecclesiam impetere solent, sectis damnatis notorie adscripti, actores et actrices ludos impios et turpes quasi constanter exhibentes, rebelles in legitimam Praesulum auctoritatem; qui publice et actualiter in peccato sunt, ut ebrii, mulieres immodeste denudatae ita ut denudatio graviter culpabilis sit; praesertim si generale Ordinarii loci monitum praecesserit [10]. Item excommunicati saltem notorii qui Sacramentorum participatione, sicut in seipsis incapaces sint, ita a fideli mysteriorum Dei dispensatione merito arceri debet « propter criminis sui notorietatem et pertinaciam, ex quo, cum publicum scandalum exortum fuerit, nisi cessaverit, et apta ac convenienti poenitentia fuerit emendatum, indigni omnino censendi sunt ut mysteriorum Christi participes fiant, ne contra Evangelii praeceptum margaritae mittantur ante porcos » [11].

Enumeratio, evidenter, in indefinitum continuari potest. Ut autem in Codice sistamus, practice, Ecclesia ab Eucharistia arcendos tantum expresse monet *publice* indignos « quales sunt excommunicati, interdicti manifestoque infames » eosque non absolute sed « nisi de eorum poenitentia et emendatione constet et publico scandalo prius satisfecerint » (c. 855 § 1). His igitur categoriis quotquot arcendi sunt includi possunt et labe indignitatis notari.

Re vera nihil habet Religio nostra Sacramento Eucharistiae praestantius et augustius: maxima itaque devotione et reverentia tractandum est [12].

3. - In specie et generatim, concubinatus est habitualis unio vel convictus more uxorio cum femina non sibi desponsata.

Revera concubinam dicebant Romani feminam, quam quis non mariti animo sed concubitus tantum causa, sine stupri tamen cri-

---

10 Conte a Coronata, l. c., n. 68.

11 S. C. de Prop. Fide, l. c. Patres et traditio ecclesiastica hoc in loco gravia omnino proferunt et sacerdotem dispensatorem graviter monent ne Christum indignis tradat ut iterum crucifigatur, neque peccatis aliorum cooperetur. Ait v. gr. S. Thomas (P. III, q. 80, a. 5, ad 2): « fornicator accipiens Corpus Christi comparatur Iudae Christum osculanti, *quantum ad similitudinem* criminis, quia uterque ex signo caritatis Christum offendit, *non* tamen *quantum ad criminis quantitatem*... ».

12 Ideo ait S. Thomas (l. c.): « Secundum quid peccatum fornicationis magis reddit hominem ineptum ad perceptionem huius Sacramenti, in quantum scil. per hoc peccatum spiritus maxime carni subiicitur et ita impeditur fervor dilectionis qui requiritur in hoc Sacramento ».

mine flagitiove, domi habebat [13]; concubina enim ex sola animi destinatione aestimanda notatur [14]. Serius, concubinatus veluti semimatrimonium considerabatur permissum quidem magis quam probatum et iuri semper aliquatenus invisum: unde honore et dignitate vera caruit, et honeste vivere non censebatur quae in concubinatu haerebat. Ex concubinatu enim nullae iustae nuptiae nec iusta uxor, nec iusti filii sed degeneres, nothi, obliqui. Inde nota infamiae saltem facti.

Iure hodierno concubinatus numquam expresse permittitur. Sed concubinatus simplex, scil. liberi cum libera sive in propria domo retenta sive alibi, praesertim si occultus, plerumque dissimulatur seu iuridice non consideratur et toleratur; concubinatus vero publicus, etsi simplex, saltem nota infamiae in publica aestimatione signatur. Quodsi concubinatus cum alio delicto concurrat, v. gr. cum adulterio, cum incestu, etc., etiam iure civili compescitur sive ad querelam partis laesae sive ex officio.

4. - Iure Canonico concubinatus semper veluti contubernium consideratus fuit [15], non proprie, sicut in antiquo, quasi connubium servorum, sed veluti vilissima conviventia quae, etsi, externe, ad certam speciem matrimonii accedat, nec legitimum nec validum matrimonium est. Nihilominus ab initio Ecclesia propriam legislationem de hac materia non habuit, sub lege Romana vixit [16], Romana terminologia usa est, dum paullatim legislationem propriam sibi efformavit. Ideo quandoque non sibi consentanea apparere potest, cum v. gr. in Conc. Toletano I (a. 405) legitur: « Is qui uxorem non habet, et pro uxore concubinam habet, a communione non repellatur; tantum ut unius mulieris, aut concubinae aut uxoris, ut ei placuerit, sit coniunctione contentus » (c. 17). Quo in textu Gratianus adnotat concubinam esse quae sine dotalibus instrumentis aliisque sollemnitatibus adsciscebatur in coniugium [17]. Concubinatus enim, qui fit etiam causa filiorum, non est licitus [18]. Nam concubinae ad tempus adhibitae nec etiam si causa filiorum concumbant, iustum faciunt concubinatum suum [19]. Immo hortantur

---

[13] cfr. Paulus: 144. D. 50, 16; Ulpianus: 1, 1. D. 25, 7.

[14] cfr. Paulus: 4. D. 25, 7.

[15] c. 4. X. 3, 3.

[16] « Ecclesia vivit lege Romana » (Lex Ripuaria, 58, 1).

[17] Glossa in c. 4. D. 34. Ideo concubina erat quidem uxor legitima sed cum minori sollemnitate aut etiam sine sollemnitate copulata (cfr. Pallottini, v. *Matrimonium*, § 26, n. 8).

[18] Glossa in Gratianum: c. 4. C. 32, q. 2; cfr. etiam c. 5. C. 32, q. 2.

[19] c. 5. C. 32, q. 2.

viri ut abiectis concubinis uxores certae ingenuitatis accipiant [20].

Quidquid sit, certum est Christianam Religionem acriter iam a primordiis concubinatum aggressam esse eumque ab intrinseco ad verum matrimonium reduxisse, relictis tantum externis et non substantialibus elementis quoad aequalitatem utriusque formae unionis maritalis. Ideo concubinae semper apud Christianos verae uxores extiterunt ex contractu nuptiali, etsi, civiliter, inferioris gradus. Inde prohibitae sunt et pluralitas concubinarum et simultaneitas uxoris et concubinae.

Ex influxu christiano iure Iustiniano concubinatus iam toto caelo differt ab originario, cum sola voluntate partim subsistat [21]. Ita paullatim ruit omnino romanus ille concubinatus in suis substantialibus elementis, solo fere nomine retento, quo plerumque conviventia seu unio illegitima venit.

Unde hodie tum apud Moralistas tum apud Canonistas res clarior evasit: concubinatus est status pseudoconiugalis, illegitimus, semperque illicitus est. Ex se non est necesse ut concubinarii simul vivant sub eodem tecto et more uxorio; sufficit enim frequentia unius ad unam, cum sporadicae fornicationes concubinatum non constituant. Ita quae italice dicuntur *amanti, mantenute* verae concubinae sunt iure canonico et communi sensu.

Verum si relatio sexualis maneat occulta, nempe si concubinatus non in conviventia omnibus vel saltem pluribus nota, sed in frequentia omnibus vel fere occulta consistat, scandalum inde non exsurgit ideoque nec ratio ut concubinarii occulti tamquam publici peccatores habeantur. Tali enim in casu concubinatus esset veluti species fornicationis et cum concubinariis eodem modo esset agendum ac cum recidivis, quamvis absque dubio circumstantia hac adgravanti concubinariorum responsabilitas augeretur.

Speciali consideratione dignus est, utpote qui abunde, praesertim in magnis urbibus hodie grassatur, concubinatus quem dicimus *legalem*, quia legali tantummodo vinculo eo saepe coniunguntur tum catholici indifferentes qui matrimonio tantum civili, ut aiunt, copulantur, tum catholici qui civili obtento divortio nequeunt aliam ducere alterive nubere coram Ecclesia ideoque vel in secta acatholica vel civiliter tantum novum non canonicum coniugium celebrant, tum illi omnes qui dirimenti impedimento detenti civiliter sed sacrilege aut nefarie copulantur. Porro isti omnes

---

[20] c. 11. C. 32, q. 2.

[21] cfr. v. gr. ea quae continentur in integro tit. 5 Digestorum 48, quaeque correctionem christianam valde notabilem ad legem Iuliam demonstrant.

sunt vere et proprie concubinarii et qua tales, si catholici sint, *publici peccatores* et infames infamia facti coram Ecclesia et coram Societate catholica [22], quamvis ius civile eos legitime habeat coniugatos.

5. - Deploranda et damnanda longe lateque diffusa fornicationis infectio, sed foedissima praesertim concubinatus pestis, quae tum publice tum privatim serpens, tam in magnis civitatibus, quam in rusticanis pagis, non paucos cuiuslibet conditionis homines ad aeternum interitum ducit [23].

Concubinatus igitur est, in se, fornicatio (simplex, adulterina, incestuosa, sacrilega, nefaria) continuata cum eadem persona ad modum conviventiae maritalis [24]. Specifice enim non differt a fornicatione, cui quidem addit accidentalem gravitatem praecipue quoad habitualitatem, continuationem et permanentiam in statu peccati. Quare iure canonico concubinatus consideratur veluti delictum continuatum (c. 1705 § 3), praesertim si concubini non vivant simul sub eodem tecto, quatenus ex unico dolo seu unica determinatione voluntatis pravae plura distincta repetititis fornicationibus damna producit contra eamdem legem [25]; sed si concubinarii more uxorio simul vivant ad speciem conviventiae maritalis, concubinatus proprius delictum permanens constituit cum sit in statu non interruptae exsecutionis, cuius nempe dolus et damnum ad tempus perdurant (cc. 2357 § 1, 2359 § 1) [26]. Cum autem in utraque hypothesi plures habeantur distinctae actiones criminosae, nempe plures actus fornicationis, concubinatus est simul delictum habituale [27]. Et quamquam multiplicentur actus eiusdem criminis, tamquam unicum delictum considerantur a lege, sed, ex continuitate, permanentia, habitualitate, gravius. Inde Moralistae maiorem concubi-

---

22 Cfr. Sipos, o. c., p. 502.

23 cfr. ACTA ET DOCUMENTA CONCILII PLENARII AMERICAE LATINAE, Romae 1906, n. 756.

24 P. Palazzini, v. *Concubinatus* (Dictionarium Morale et Canonicum, Romae, 1963). Inde ad conceptum concubinatus traditionaliter sequitur *consuetudo* carnalis coniunctionis; unicus enim actus, etsi aliquoties repetitus, simplices fornicarios facit, non concubinarios (cfr. B. Diaz, *Decisiones criminales*, Venetiis 1544, c. 73). Nec, ex se, concubinatus requirit conviventiam; sufficit enim frequentia, ut si quis mulierem saepe visitat, domi recipiat, cum illa exit, res ei affert, et similia. Nefaria fornicatio dicitur illa quae fit inter proximos consaguineos aut affines, quasi de ea ne fari quidem liceat, quamque nefas est fieri.

25 F. Roberti, *De delictis et poenis*, I, Romae 1930, n. 196-197.

26 F. Roberti, l. c., n. 198.

27 F. Roberti, Ibid., n. 199.

natus gravitatem quoad peccatum prae simplici fornicatione deducunt, quod in eo ex dictis circumstantiis peior fit determinatio voluntatis, cogitationes et mala desideria multiplicantur, scandalum augetur, et ipsi concubinarii magis ac magis in peccato sordescunt [28]. Completior igitur concubinatus definitio esset: stabilis coniunctio duarum personarum diversi sexus ad copulam carnalem habendam, vinculo veri matrimonii non existente [29].

Hinc distinctio communis recipienda est. Siquidem, alius est concubinatus simplex, scil. soluti cum soluta, et alius concubinatus adulterinus aut cum aliquo alio impedimento ne in matrimonium mutari possit. Uterque insuper concubinatus potest lege civili fraudolenter cohonestari, ut, puta, si quando uterque aut alteruter coniux, divortio effecto, alteri adhaereat lege civili id permittente. Insuper, distinguendus est concubinatus publicus vel notorius a concubinatu occulto.

Porro, iuxta Moralistas [30], illicitum est absolvere concubinarium, nisi prius e domo eiecta concubina, quam sine magno incommodo aut scandalo eiicere potest. Nam concubinarius iste in occasione proxima peccati versatur. Quod si concubinarius nequeat concubinam e domo eiicere, nisi magno cum incommodo aut scandalo, ut, puta, si ex concubinatu prolem susceperit, si in loco ab omnibus concubinarii legitimi coniuges habentur et grave scandalum ex eorum separatione exoriretur, tunc, iuxta nonnullos, sufficeret ut proximam peccati occasionem in remotam verterent [31], ut, puta, serio promittentes se fratris et sororis morem gerere velle.

Duo enim sunt in concubinatu, iuxta Moralistas, praeprimis requirenda: ut scil., ratione scandali, concubini reapse separentur, et ut occasionem gravissimam, proximam, continuam peccandi removeant.

Quoad primum, maximum remedium est ut concubinatus in matrimonium mutetur. Omni ope igitur providendum erit ut concubinarii ad celebrandum matrimonium legitimum inducantur. Si nulla, vel vincibilis, obiectiva difficultas insit quominus matrimonium celebretur, parochus nequit concubinarios sibimetipsis relinquere, sed eos sive per se sive per personas eis benevisas studiose adducere debet ad consensum rite, sive publice, sive occulte

---

28 P. Palazzini, l. c.

29 Cfr. Sipos, o. c., p. 957.

30 cfr. Piscetta-Gennaro, *De peccatis Castitati oppositis*, VII, Augustae Taurinorum 1932, n. 143.

31 Ibid., n. 144.

coram se suive delegato emittendum-excipiendum pro valido matrimonio, expensis etiam, si opus fuerit, sibi reservatis.

Si matrimonium tamen celebrari nequit obstante impedimento dirimenti a quo dispensatio aut non datur aut dari non potest, pastoralis officii est omnino instare ut concubinarii physice et publice separentur, ut scandalum facto ipso removeatur et ipsi ad usum Sacramentorum revertantur.

At id haud raro consequi non potest, cum v. gr. cohabitatio et occasio proxima sit vere necessaria [32]. Necessitas in casu vel ex vinculo civili, quod difficile rumpitur, provenit, vel ex prole ex illegitima unione nata, cuius nutritioni et educatoni aliter provideri haud facile possit, vel ex gravissimo damno ob separationem provenienti, ut, puta, si alteruter separatus non habeat unde vivat, aut si aegrotus sit vel debilis et adiutorio alterius indigeat, vel ex facto quod in loco concubinarii illi tamquam veri coniuges universaliter habeantur adeo ut ob separationem peius timeatur scandalum exoriturum gravi cum infamia concubinariorum.

Porro etiam hisce in casibus rigidiores Moralistae, in damnatis ab Innocentio I et ab Alexandro VII propositionibus [33] sistentes, tenent separationem esse omnino imponendam tum ex periculo relabendi ob fragilitatem humanae naturae, tum ex comparatione malorum quae ex separatione timentur cum malis ex cohabitationis continuatione provenientibus. Mitiores autem Moralistae, ex principio quod necessitas legem non noverit, gravissimam obligationem non imponunt, sed sufficere dicunt ut proximam peccati occasionem opportunis aptisque cautelis remotam reddant, v. gr. in separatis cubiculis dormiendo aut saltem in separatis lectulis et serio promittant se fratris et sororis morem velle gerere [34].

7. - Mitiori sententiae etiam S. C. Concilii inclinare videtur, exceptiones pro singulis casibus statui posse inaequivocabiliter insinuans. Cum enim confessarius, reluctante parocho, occasione

---

[32] cfr. Ter Haar, *Casus conscientiae*, I, Taurini 1939, n. 158; Piscetta-Gennaro, l. c., n. 144.

[33] Quas videsis apud Denzinger-Bannwart, *Enchiridion*, Friburgi Br. 1928, n. 1141, 1211, 1212, 1213.

[34] cfr. Ter Haar, l. c., n. 159; Piscetta-Gennaro, l. c. n. 144. Ius tridentinum pro foro externo rigorose omnino contra concubinarios notorios aut publicos procedebat, eosdem post trinam Ordinarii admonitionem excomunicatione, si viri, exilio et deportatione, si mulieres, plectendos esse statuens (Sess. 24, c. 8 de reform. matrim.; cfr. Coscius, *De separatione tori coniugalis*, Florentiae 1856, II, 13, 36). quia iudex tenetur obviare peccato neque publicos dissimulare peccatores ad maius evitandum malum.

alicuius Missionis specialis, ad Communionem admisisset mulierem, quae in publico concubinatu vivebat cum propinquo, imposita ei pro paenitentia publica menstrua Communione per annum, sine obligatione sese separandi, sed remolo periculo relabendi, parochus ad Ordinarium recurrit. Hic autem statuit illam non esse ad Communionem admittendam nisi prius a propinquo separata scandalum reparasset [35]. At non adquievit confessarius. Quare, re ad S. C. Concilii delata et propositis dubiis: « I. Supposita emendatione et difficultate separationis, potestne Episcopus et debet hos propinquos concubinarios prohibere ne ad Communionem accedant, donec separentur, ut scandalum reparent: aut potius exigere debet scandali reparationem alio praedicto modo. - II. Et quatenus negative ad primam partem, affirmative ad alteram, quid missionarii facere possint et debeant in simillibus casibus »; S. Congregatio 18 nov. 1922 respondit: « *Standum iudicio Ordinarii* » [36]. Enuntiatum principium est generale, iuxta quod in simillibus casibus erit agendum. Quapropter iudicium practicum utrum concubinarii separandi sint an non ad Ordinarium loci pertinet, qui singulorum casuum circumstantias loci, temporis et personarum apprime considerat, iuxta principium Benedicti XIV: « Prudentis Praelati est se et tempori et loco et personis accommodari ». Nam publicum scandalum est negotium fori externi, pro cuius reparatione Ordinarius loci modum et formam praescribere potest, nec in potestate confessarii est alium modum aliamque formam substituere [37].

Ideo in diiudicandis indignis non tantum nuda lex inspicienda est, sed etiam subsidia et argumenta pastoralia, quae zelus animarum, adiunctis aequa lance ponderatis, suggere potest, apte consideranda sunt. Quodsi dubium adhuc persistat, probati Auctores consulendi sunt. Postremo ad Ordinarium loci adeundum est ut, in casu particulari, auctoritative res decidatur quaestioque solvatur.

8. - Practice Moralistae distinguunt concubinatum publicum a concubinatu occulto; in utroque dupliciter peccandi occasionem considerant, prout nempe ista sit libera vel necessaria.

---

35 Cfr. *Archiv. für kathol. Kirchenrectht*, 103, p. 156; Regatillo, *Interpretatio et iurisprudentia Codicis Iuris Canonici*, Santander 1949, ad c. 855.

36 Apud Conte a Coronata, *Interpretatio authentica*, Taurini 1940, ad c. 886. Cfr. etiam Beste, *Introductio in Codicem*, Collegeville 1946, ad c. 855.

37 Cfr. Beste, l. c.

In concubinatu publico [38]:

1) si occasio est libera, absolute removenda est, nempe concubinarii debent prius separari et scandalum reparare; deinde possunt ad Sacramenta accedere. Indigni enim sunt qui se libere seu sine causa proportionata committunt periculo solide probabili et proximo peccandi. Nec, ex se, sufficit propositum sese separandi, quia, plerumque, concubinarius amore captus, recepta absolutione et Communione, illud infringet et scandalum praebere perget. S. Alphonsus tenet tantum in casu quo paenitens, satis alias dispositus, non amplius redire posset ad se confitendum vel, si immineret necessitas communicandi, ad positivam infamiam evitandam [39].

Verum « qui sine gravi incommodo potest concubinam e domo eiicere, *probabiliter* absolvi potest antequam eam dimittat, si tamen serio promittat se eam statim post absolutionem dimissurum. Idque non modo semel, sed iterum, terve, quaterve » [40].

2) Si occasio est necessaria, scandalum pro viribus reparandum est saltem per divulgationem occasionis necessitatis et per frequentationem Ecclesiae. Praeprimis igitur absolutio opportune differenda est donec experimento constet de serietate propositi in delictum non relabendi. Deinde constare quoque debet concubinarios lectulos saltem separasse aliaque apta remedia adhibuisse ne in facinus adhuc incidere possint. Tunc ipsi vere dispositi absolvi poterunt. « At vero confessarius ipsis dicat, ne publice ad S. Communionem accedant, sed solum in aliquo loco ubi noti non sunt » [41].

In periculo mortis norma est ut aut contrahant aut separentur. Si neutrum haberi potest, provideatur ut moribundus publice seu coram adstantibus Sacramenta petat et publice promittat scandalum esse, si convalescat, se reparaturum. « Curet tamen confessarius ne interim complex se ostendat sed alio vadat, eiusque etiam effigies removeatur » [42]. Excipe, evidenter, casus verae necessitatis pro adsistentia moribundo.

In concubinatu occulto:

1) Si occasio est libera, regula est ut prius concubinarii separationem faciant, deinde absolvantur si bene dispositi inveniantur.

---

[38] Publici cancubinarii intelligendi sunt non solum ii quorum concubinatus aut per confessionem iudicialem aut per ipsam rei evidentiam quae nulla possit tergiversatione celari innotuerit (cfr. c. 2197), sed etiam ii qui tales iure vel facto praesumuntur, qui v. gr. mulierem de incontinentia suspectam et infamatam domi aut alibi tenent.

[39] *Theol. Moralis,* III, n. 436 s.; P. Palazzini, v. c.

[40] Piscetta-Gennaro, l. c. n. 145.

[41] Ter Haar, l. c., n. 160.

[42] Ibid.

2) Si occasio est necessaria, ordinarie, absolutio differatur ut per certum tempus eorum bona voluntas firmumque propositum apprime probentur; extraordinarie vero circumstantiae loci, temporis et personarum sedulo considerandae sunt, quippe quod absolutionem iis simpliciter quandoque denegare iniustum videri potest periculisque plenum miserosque quasi in desperationem agere [43].

Praeter has distinctiones, solent Moralistae catalogum specialium casuum plus minusve longum tradere, in quibus aut licet aut non licet concubinariis Sacramenta ministrare. Ita v. gr. non tenetur confessarius absolvere concubinarium amplius cum concubina non peccantem, sed eam invisentem intentione alendi filios, cum etiam ex simplici visitatione scandalum oriri potest [44].

9. - Ut ex dictis patet, graviter illicitum est indignis, citra legitimas exceptiones, Sacramenta ministrare. Id faciens Sacerdos, sive ut minister sive ut testis qualificatus in adsistentia matrimonii quod scit invalide contrahi, ob dolosam in delicto cooperationem, in c. 2364 incidit poenisque fit obnoxius illic notatis. Praeterea, per se, grave etiam peccatum committit, nisi proportionata causa excuset idque tum ex fidelitate qua minister prohibetur dare Sanctum canibus, tum ex caritate qua prohibetur aliorum peccato cooperari [45].

At, practice, quaestio agitatur praesertim de Eucharistia et de Sacramentalibus conferendis, de admissione ad actus legitimos ecclesiasticos exercendos, de sepultura ecclesiastica concedenda.

Nam ad Sacramentum Paenitentiae semper quilibet fidelis, peccator occultus vel publicus, si rite dispositus, admitti potest et debet (cfr. c. 870) [46]. Et nulla substantialis quaestio fieri potest de matrimonio celebrando (c. 1066), dummodo omnia habeantur ad tramitem iuris et agatur tantummodo de personali indignitate nupturientis, quamvis nuptiarum sollemnitates possint legitime coarctari. Re vera hortantur coniuges ut antequam contrahant peccata sua

---

43 Ibid. n. 161.

44 cfr. Diana, *Compendium*, Lugduni 1641, v. *Luxuria*, n. 41.

45 Conte a Coronata, *De Sacramentis, I, n.* 313. *Ad rem S.* Thomas (P. III, q. 80, a. 6, ad 2): « Licet peius sit peccatori occulto peccare mortaliter, sumendo Corpus Christi, quam infamari, tamen Sacerdoti ministranti Corpus Christi peius est peccare mortaliter infamando iniuste peccatorem occultum, quam quod ille mortaliter peccet, quia nullus debet peccatum mortale committere, ut alium liberet a peccato ». Saepe enim maius est peccatum in iudicio peccati quam in ipso peccato.

46 Cappello, *De Sacramentis*, I, n. 74.

diligenter confiteantur et S. Communionem recipiant [47]; sed absque praevia confessione contrahentes non peccant; consilium enim, non praeceptum eis Conc. Tridentinum dedit. Praecisius, nemo malus nisi probetur; unde qui non est evidenter indignus et bene dispositus apparet, obligari non debet nec potest ut propriam dignitatem probet, et admittitur ad Sacramenta Paenitentiae et Extremae Unctionis. Quod autem attinet ad receptionem Sacramentorum Baptismatis adulto conferendi, Confirmationis, Ordinis et Matrimonii, tum iure tum moribus requiritur ut candidatus, positive, propriam dignitatem ostendat.

Ad propositum tandem aliquando casum revertentes, agemus breviter de admissione concubinariorum ad S. Communionem, de benedictione eorum domorum tempore paschali et de concedenda vel deneganda iisdem sepultura ecclesiastica.

10. - Praeprimis Eucharistia non est danda existenti crimine notorio [48]. Impaenitentibus istrionibus non datur Corpus Christi [49]. Nam, generatim, publice indigni arcendi sunt ab Eucharistia recipienda nisi de eorum paenitentia et emendatione constet et publico scandalo prius satisfecerint (c. 855 § 1). Qui in concubinatu publice vivunt excludi possunt ab actibus legitimis ecclesiasticis donec, iudicio competentis Auctoritatis ecclesiasticae, signa verae resipiscentiae dederint (c. 2357 § 2): a fortiori ideo isti arcendi sunt a Sacramentis et a Sacramentalibus. Quae generalis regula est quae vetat publicum atque notorium peccatorem ad Eucharisticae Communionis participationem admitti, sive eam publice, sive privatim requirat [50]. Publici autem et notorii sunt quicumque per sententiam a iudice competente prolatam rei declarati sunt. Notorium vero potest esse iuris et facti; iuris nempe si quando a lege tale est declaratum; facti vero si notorietas in ipsa sola externa actione consistit (cfr. c. 2197). Porro concubinarii simplices ex solo facto cohabitationis more uxorio aut frequentationis notoriae innotescunt; ceteri concubinarii iuris quoque notorietatem sibi acquirere possunt.

Cum autem publicus concubinatus indignitatem publicam generet non solum ex facto notorio sed etiam ex aliquo alio v. gr. ex vinculo civili quod dicunt, ex prole iam generata, et similibus,

---

[47] Conc. Trid., Sess. 24, c. 1. de reform

[48] cfr. Glossa marginalis in c. 95. D. 2, de Consecratione.

[49] c. 95. D. 2, de Consecratione.

[50] Benedictus *XIV*, ep. encycl. *Ex omnibus*, 16 oct. 1756, § 3 (Fontes, II, n. 441).

quae indignitas concubinarios ipsos publicos peccatores constituit; isti autem, generatim, ab Eucharistia recipienda arcendi sunt, sive publice sive privatim Illam requirant (c. 855 § 1).

Etiamsi igitur publicus concubinarius rite absolutus fuerit et vere contritus a confessario iudicetur, ad S. Eucharistiam non est, in ordinariis saltem contingentiis, admittendus, nisi prius scandalum apte reparaverit per effectivam et satis notam separationem [51]. Secus maius adhuc scandalum exsurgere posset. At in impossibilitate effectivae separationis hic et nunc faciendae quoad habitationem, dummodo concubinarius id publice praestet quod iudicio Ordinarii loci ad reparationem scandali sufficeret, potest ad Mensam Eucharisticam admitti, qua recepta fortior evadat ad novam habitationem sibi vel complici facilius inveniendam. Quod si hic concubinarius publicus iam absolutus privatim S. Communionem petat, Eiusdem denegatio crudelitatem saperet et pastoraliter damnanda videtur [52]; privaret enim miserum, pro amore formae, substantialibus auxiliis, quibus destitutus aut in desperationem aut in crimen denuo posset induci.

His considerationibus solent Auctores [53], praemissa distinctione inter publicitatem absolutam et relativam criminis, casus addere eius, cuius concubinatus a plerisque, non autem ab omnibus, cognitus sit, aut etiam in loco omnino ignotus. Quodsi dubitetur de publicitate delicti, aut de persistentia scandali reparandi, S. Eucharistia publice aut privatim petenti, de cetero disposito et rite absoluto, ministranda est, ne propter denegationem cum eius verecundia et infamia clarius efficiatur concubinatus; si autem dubitetur de firmitate propositi delinquentis, prudentius erit Sacramenti administrationem differre.

Etiam in mortis periculo concubinario, de cetero bene disposito, qui tamen concubinam apud se retineat, privatim tantum Viaticum deferre conveniens est [54].

E contra, occultus concubinatus, sive simplex sive qualificatus, indignitatem occultam pariter generat, cum concubinarii ignoti prorsus qua tales in loco sint et, universaliter vel fere, tamquam legitimi coniuges habeantur. Ideo, si isti publice ad Mensam Eucharisticam accedant, non sunt repellendi, ne bona fama qua in loco gaudent periclitetur [55] neve alia communia damna ex repul-

---

51 Piscetta-Gennaro, l. c. n. 145.

52 Piscetta-Gennaro, l. c., n. 145; Conte a Coronata, l. c., n. 313.

53 Cappello, l. c., n. 75; Conte a Coronata, l. c., n. 313.

54 Conte a Coronata, l. c., n. 313.

55 Cfr. S. Thomas, P. III, q. 80, a. 6, ad 2.

sione sequantur, v. gr. ne ignari fideles scandalum inde sumant et a recipienda Communione abstineant (cfr. c. 855 § 2). Verumtamen omni ope praecavendum est ne S. Eucharistia ab occulto concubinario recipiatur ad formalem contemptum, ut si occulte prohibitus a parocho, concubinarius ipsi parocho ministranti provocanter et publice se sisteret S. Communionem ad malum finem recepturus. In casu audax concubinarius melius repellatur tamquam iniustus aggressor honoris Sacramento debiti; nec ratio evitandi infamiam attendenda est, quippe quod ipse concubinarius facto eodem suae famae renuntiavit [56].

Sed si privatim aut occulte v. gr. nemine adstante, in sacello, aut in ecclesia, occulti concubinarii ad Eucharistiam accedant et eos non emendatos agnoverit minister, repellendi sunt (c. 855 § 2) nisi prius propriam rite purgaverint indignitatem. E contrario, si eos iam emendatos noverit, ad Communionem admittere debet [57]. Nam nulla in casu timetur petentium diffamatio, nullumque fidelium scandalum. At si ex sola sacramentali confessione indignitas seu conditio concubinaria petentium ministro innotuerit, S. Communio est eis distribuenda, quia sigillum sarcamentale sine expressa paenitentis licentia numquam frangi potest [58].

11. - Benedictio domorum quae fieri solet tempore paschali quaeque parocho reservatur (c. 462, 6°) salvo privilegio Apostolico, utpote Sacramentalis, absque dubio praeter substantialem Deo quasi-consecrationem domorum in quibus fideles inhabitant, quae consequitur lustratione seu aspersione aquae benedictae atque verborum adprobatae formulae pronuntiatione, est veluti publicum Ecclesiae testimonium ipsorum fidelium religiositati atque vitae probitati redditum. Ut notum est, prohibetur expresse benedictio domorum excommunicatorum (c. 2260 § 1), personaliter interdictorum (c. 2275, 2°) et communistarum; implicite vero prohibetur huiusmodi benedictio pro domibus publicorum peccatorum in genere, tum ad eorum delictum puniendum tum ad eos ad resipiscentiam inducendos. Praecavendum enim est ne ex proprio delicto quis, cum scandalo fidelium, commodum etiam circa famam derivet. Ideo Synodus et Concilia Plenaria quadoque expresse prohibent hanc benedictionem publicorum peccatorum domibus im-

---

[56] Cappello, l. s., n. 77; Conte a Coronata, l. c., n. 314.
[57] Conte a Coronata, l. c., n. 314
[58] Cappello, l. c., n. 76; Conte o Coronata, l. c., n. 314.

pertire. Ita v. gr. Primum Concilium Plenarium Regionis Calabrae, n. 239: « Domibus eorum qui aliis publice scandalo sunt, vel in concubinatu vivunt, parochi statutis temporibus ne benedicant »[59]. At clarum est non agi hic de prohibitione absoluta. Valor enim locutionis *ne benedicant* dimentiendus est, ut ex analogia cum aliis fontibus iuridicis, ex circumstantiis, quibus aequa lance ponderatis, iudicet parochus utrum benedictio concedenda sit an deneganda in casu; in dubio, Ordinarius loci consulendus est. Praeterea, non omnes qui *in concubinatu vivunt*, externe concubini praesumi possent, ut supra pluries innuimus.

12. - Sepultura ecclesiastica concedenda est fidelibus baptizatis qui pie in Christo moriuntur (c. 1239 § 3); ea tamen privantur qui qualificatum delictum commiserunt et in eo perseverantes moriuntur (c. 1240 § 1). Non censetur amplius in suo delicto perseverare qui, ante mortem, aliqua dederit poenitentiae signa, veluti si sacerdotem desideravit (quamquam frustra) aut Crucifixum deosculavit vel adstantibus moerorem de proprio delicto manifestavit, aut saltem aliquam precem fudit... Verum, Synodus exoptant ne facile fingantur huiusmodi resipiscentiae signa. In dubio utrum alicui dari possit an denegari debeat ecclesiastica sepultura, parochus Episcopum consulat[60].

Inter delinquentes qualificatos, quibus, ordinarie, deneganda est sepultura ecclesiastica, adnumerantur peccatores publici et manifesti (c. 1240 § 1, 6°), veluti qui publico concubinatu vivunt etiamsi matrimonio civili iuncti sunt. Locutio *manifesti* gradum publicitatis usque ad evidentiam denotat[61].

Haec ad tramitem iuris et iuxta beneplacita Moralistarum dumtaxat. Aliae autem considerationes erunt forsan in officio pastorali faciendae.

13. - Bonus enim pastor oves suas, etiam dyscolas, sollicite requirit easque pro posse omnique modo ad poenitentiam adducere conatur. Ita quandoque indignitas cessare censetur ex eo quod ipsi

---

59 Explicitius prohibitio continetur etiam in n. 383 alterius Provincialis Conc. Calabri a. 1961, quod personarum categorias enumerat, quarum domibus benedictio huiusmodi impertiri non debet.

60 Cfr. Prim. Conc. Plen. Reg. Calabrae, n. 288; Alterum Provinc. Conc. Calabrum, n. 545.

61 Cfr. Sipos, c. c., p. 689; Beste, o. c., ad c. 1240 § 1, 6°: Fanfani, *De iure parochorum*, Rovigo 1954, p. 364.

publici peccatores Sacramenta petant etiam extra periculum mortis [62].

In casu, concubinarii, quorum indignitas oritur ex proprio peccato continuato, ex mala voluntate publice manifestata, ex abiecto statu immorali in quo versantur, si convertantur et ad Sacramentum Confessionis accedant, tota eorum indignitas, quantacumque est, eo ipso evanescit, et scandalum, si forte ex publicitate peccati existebat, publicitate poenitentiae seu factae confessionis iam desinit esse.

Eo vel magis quod isti iam de facto separati sunt etsi sub eodem tecto vivant. Sufficit igitur ut notorium fiat quod non amplius simul condormiant sed in separatis lectulis quamvis in eodem cubiculo. Adde quod ingravescente aetate proximum relabendi periculum in remotum transiit. Unde, si isti concubinarii, aut eorum alteruter, publice ad confessionem accedant, aut sacerdotem publice vocant ut in propria domo eos sacramentaliter audiat ad ecclesiam accedere non valentes, fidelium scandalum iam cessat [63]. Antiqui aliam quoque rationem addebant: melius esse a Deo redargui de misericordia quam de severitate [64].

Nec praetereundum est istos concubinos non facile nec semper separari posse etiam a cohabitatione, sive affective sive oeconomice sive mutui adiutorii causa. Asque dubio, si nullum dirimens impedimentum inter eos habeatur quod matrimonium fieri non sinat, bonus pastor praeprimis curabit ut isti vetuli concubinarii iustas nuptias tandem aliquando celebrent.

Ceterum, etiam Sacerdotibus in concubinatu viventibus et a separatione totali a comparte abhorrentibus licet ad Sacram Paenitentiariam Apostolicam recurrere ut, separati a thoro a comparte, secluso periculo, vel saltem remoto, relabendi cum eadem, admitti possint ad Sacramenta more laicorum, quamvis pergant sub eodem tecto vivere cum comparte [65].

---

[62] cfr. Vermeersch-Creusen, *Epitome Iuris Can.* II, Romae 1930, n. 116.

[63] cfr. Genicot-Salsams, *Theologia moralis*, II, Bruxellis 1953, n. 122.

[64] Cfr. Diaz, o. c., c. 73.

[65] Absolutio sacerdotis ab excommunicatione, ob attentatum matrimonium, etiam civile tantum, et actu cum muliere *caste* conviventis, cum ob gravissimas rationes a cohabitatione cessare non valeat, eiusque admissio ad participationem Sacramentorum more laicorum, S. Paenitentiariae Ap. exclusive reservatur, ita ut nemo umquam, salvo casu c. 2252, sacerdotem huiusmodi adbsolvere possit, non obstante qualibet facultate, sive per c. 2254 § 1 sive per privilegium, sive denique per aliud quodcumque ius ceteroquin concessa (S. Paenit. *Ap.*, 18 apr. 1935 et 4 maii 1937).

Quodsi isti concubini, de quibus in dubiis, iam deficientibus viribus peccare cessaverunt, ad vitam christianam denuo instaurandam vere indigent auxilio supernaturali Sacramentorum. Quare, si publice confessarium petierunt, iam scandalum sufficienter reparaverunt, eisdemque, iudicio Ordinarii loci, S. Eucharistia praeberi potest, domus benedici, sepultura ecclesiastica concedi, etsi adhuc simul, mutui adiutorii causa, vivere pergant. Pastoraliter enim eorum indignitas consideranda erit. Nihil aliud in casu intenditur nisi eorum spirituale bonum fovendum ita ut facilius Deus in eorum familiam denuo intret ibique thronum suum solide ponat.

Hoc nihilominus verum est pro magnis civitatibus, in quibus tantum viciniores et proximiores concubinatus notitiam habere possunt. Ruri vero et in villis vicisque, in quibus longe lateque probrum illorum patet, maiorem scandali et admirationis occasionem admissio huiusmodi ad Communionem pusillis praebere potest. Cuius tamen rei iudex est Ordinarius, cui sententiae parochus aliique Sacerdotes stare debent.

Quoniam tandem aliqualis saltem urgeat probri reparatio, difficilius concederem his ultimis in adiunctis domus paschalem benedictionem; et sepulturam ecclesiasticam simpliciter sine pompa exteriori super horum concubinorum cadavera celebrarem [66].

Quodsi privatim isti concubini S. Communionem petant et dispositi inveniantur, non est cur eis Sacerdos satisfacere non possit.

Augustinus Pugliese
S. C. de Rel. Ad. a St.

---

[66] cfr. *Prim. Conc. Plen. Reg. Calabrae*, n. 288.

RECENSIONES
ET
DOCUMENTA

RECENSIONES

C. MUNIER, *Concilia Galliae, a. 314 - a. 506*, in: *Corpus Christianorum, Series Latina*, vol. CXLVIII, Turnholti, Typographi Brepols, 1963. In 8°, XI-285 p.

Il volume CXLVIII del CORPUS CHRISTIANORUM, apparso per i tipi dei benemeriti editori Brepols, nel corrente anno 1963, contiene i CONCILIA GALLIAE, A. 314-A. 506, a cura e studio di C. Munier, già noto e apprezzato studioso delle fonti canoniche per altri valenti lavori.

Non è mai sufficiente la nostra riconoscenza per questi lavori editoriali, che danno la possibilità di incrementare e aggiornare le ricerche, già ardue, sulle fonti del diritto canonico, specie per quelle anteriori a Graziano, che giacciono ancora, in gran parte, inedite. E' nostra convinzione che fino a quando non si arriverà a mettere in luce queste collezioni inedite non si potrà dare una sistematica definitiva alle fonti canoniche pregraziane, che rappresentano uno dei più preziosi e indispensabili mezzi di conoscenza sia della storia della Chiesa, sia delle sue strutture giuridiche del grande periodo che, grosso modo, va dal s. VI al s. XII. Non comprendiamo come si possa dare una valutazione di quel periodo, e tanto meno come si possa ricostruire la trama della tradizione ecclesiastica senza la conoscenza profonda di queste fonti.

Perciò, in questo senso, sia veramente ben venuto il lavoro del Munier!

L'Autore premette una breve descrizione dei codici da lui usati. Egli dice esplicitamente nel Proemio di essersi attenuto alle indicazioni date dal Lowe nella sua raccolta degli specimina dei « Codices Latini Antiquiores ». Osserviamo, in via preliminare, che riteniamo pericoloso il criterio di scelta da lui usato, perchè non è strettamente critico. Non è sempre vero che i codici più antichi, attualmente esistenti, rappresentino le redazioni più vicine all'originale; alle volte può capitare che un codice del tempo umanistico, in quanto apografo di un codice antico, poi perduto, contenga una redazione anteriore ad altri codici più antichi. E' sempre pericoloso, e alle volte deleterio, confondere il contenuto col contenente, cioè il testo col manoscritto.

L'opera contiene l'indicazione, la notizia e i canoni di 24 concili tenuti in Gallia dall'a. 314 all'a. 506. E cioè: Conc. Arelat. a. 314 (p. 3); Conc. Coloniae Agrippinae a. 346 (p. 26); Conc. Arelat. a. 353 (p. 30); Conc. Biterren. a. 356 (31); Conc. Parisien. a. 360/361 (p. 32); Conc. Valentin. a. 374 (p. 35); Conc. Burdigalen. a. 385 (p. 46); Conc. Treviren. a. 386 (p. 47); Conc. Nemausen. a. 394 vel 396 (p. 49); Conc. Taurinen. a. 398; Conc. Regen. a. 439; Conc. Arausican. a. 441 (p. 76); Conc. Vasen. a. 442 (p. 94); Conc. incerti loci a. 444 (p. 105); Conc. incerti loci a. 446 (p. 106); Epistola Synodica a. 451 (p. 107); Conc. Arelaten. a. 449-461

(p. 131); Conc. Andegaven. a. 453 (p. 137); Conc. Turonen. a. 461 (p. 142); Conc. Veneticum a. 461-491 (p. 150); Conc. Arelaten. a. 470 (p. 159); Conc. Lugdunen a. 470 (p. 161); Statuta Eccl. Antiqua a. 475 (p. 162); Conc. Agathen. a. 506 (p. 189).

L'opera è accompagnata da abbondanti indici: Index locorum S. Scripturae; Index nominum; Index rerum; Lexica et notabilia, complessivamente 51 pagine di indici, che rendono ancora più utile e maneggevole l'opera. Ma tenendo conto del suo particolare carattere e della sua specifica destinazione, non comprendiamo perchè sia stato tralasciato l'Index canonum.

Riguardo all'edizione rileviamo che, poichè l'Autore nell'impostazione del testo, ha mostrato di volersi tenere a un criterio strettamente critico, non comprendiamo perchè egli non abbia usato lo stesso criterio per le sottoscrizoni, per le quali invece non è affrontata la questione critica (cf. pag. 88-90; 213-219 ecc.). Comprendiamo che ciò sia stato tralasciato per i *Tituli,* poichè essi vengono giustamente considerati, come aggiunte posteriori, ma le *subscriptiones,* in quanto facenti parte del testo originale, non potevano essere considerate come i *Tituli.* Riteniamo che forse sarebbe stato opportuno comporre almeno una tavola sinottica delle sottoscrizioni.

Aggiungiamo ancora qualche altra osservazione marginale. Riteniamo che sarebbe stato opportuno, a fine di dare maggiore distinzione alle parti, che, per la breve introduzione ai singoli concili si fosse usato un carattere tipografico più distintivo. Non comprendiamo perchè, dopo la breve introduzione dell'Autore ai singoli concili, all'inizio del testo va a nuova pagina (cf. p. 142), altre volte invece continua (cf. 137, 150 ecc.). Sarebbe stato utile dare ai concili una numerazione propria progressiva, anche per distinguere meglio le diverse parti dell'opera. Infine nei *Lexica et Notabilia* facciamo osservare che i rinvii a pagina e riga risultano poco chiari, sia per la spaziatura che non è sempre regolare, sia per l'uso del punto invece che punto e virgola come per l'Index nominum.

Le nostre osservazioni, comunque, non possono diminuire l'eccezionale valore di questa edizione, che dà una nuova conferma della perizia e della sollerte attività scientifica dell'Autore.

Mario Fornasari

Mons. Giuseppe Rossino, *Nozze Felici,* Libreria Dottrina Cristiana, Torino 1963.

Ho letto con interesse il grazioso volumetto *Nozze felici* del noto Mons. Rossino, *uscito* qualche tempo fa, in nitida veste tipografica, con copertina plastificata, quasi tascabile, di 136 pagine.

La benemerita Editrice L. D. C. di Torino l'ha presentato come una « Guida al vero amore e alla felicità coniugale ». E lo zelante Autore si è augurato nella prefazione che esso possa « riformare la forma (cioè, la famiglia) », convinto che il suo lavoro sia « un catechismo sul matrimonio », dando assicurazione di aver preferito di essere stato nello scrivere completo e franco, al fine di non essere causa di equivoci e soprattutto di giovare.

Ebbene, *Nozze felici* è davvero una « guida », un « catechismo »? L'Autore ha usato realmente una forma senza ermetismi; può aspettarsi con speranza di aiutare a riformare concezioni e costumi dell'istituto familiare, che ormai palesa purtroppo i primi sintomi della completa rovina?

Sono domande gravi che aspettano una responsabile risposta.

Noi la daremo con umiltà, ma insieme con imparzialità, avendo di mira soltanto la realtà sociale moderna, la giustizia e il bene altrui.

La piccola opera a ragione è stata definita una « guida », un « catechismo » per tutti coloro che aspirano al matrimonio o per coloro che in esso già vivono.

Essa si può dividere in due parti principali: *prima,* ciò che precede come noviziato al matrimonio (il fidanzamento), quanto è incompatibile per la valida o la lecita celebrazione delle nozze (impedimenti); *seconda,* natura, doveri e diritti, e forma del matrimonio.

Come, dunque, appare, la struttura di una « guida » è salva, come è salva quella di un « catechismo », perchè le 196 domande-risposte, di cui si compone il volumetto, fanno ricordare la maniera d'insegnamento degli elementari ed essenziali principi della Dottrina Cristiana.

Il Ch. Autore, ha scritto davvero *Nozze felici* senza ermetismo e può sperare con fondamento di riuscire ad aiutare a formare e a riformare in materia di matrimonio?

La nostra risposta è sostanzialmente positiva, anche se con qualche riserva circa la misura di persuasione, che potrà avere in chi lo legge.

Condividiamo pienamente dove Mons. Rossino risponde che la Bibbia va capita quando tratta della creazione della donna e che « la donna è stata creata per affiancarlo (l'Uomo) nella vita coniugale come sua compagna e non come una serva » (10).

L'illustre Autore è ortodosso e chiaro.

Qualche riserva, invece, abbiamo, dove si legge che la poligamia (un solo uomo con più mogli) « distrugge » e « la donna viene disprezzata e resa schiava » (13): nel senso che la forma usata dallo

scrittore pare che questi effetti si abbiano quasi in via di principio.

Forse un modo dubitativo avrebbe persuaso di più il lettore della convenienza del suo contrario.

Sono efficaci le puntualizzazioni che Mons. Rossino ha fatte per quanto riguarda i Tribunali ecclesiastici, la loro attività e i limiti della stessa, in materia matrimoniale (19).

A pag. 25/33, avremmo preferito leggere: « ciò che rende il matrimonio nullo è il non essere capaci di poter fare tutti quegli atti ordinati e necessari alla generazione »; invece, di leggere semplicemente, ma oscuramente: « ciò che rende » ecc. « è il non potersi unire ».

Chi ha orecchie da intendere intenda!

Continuando nel nostro esame, incontriamo pagine splendide sui « doveri e diritti che nascono dal matrimonio », su « Il fidanzamento ».

A proposito di questo capo, tanto per limitarci a essere soltanto indicativi (ben inteso che condividiamo in via di principio ciò che si legge a p. 89), avremmo preferito che l'esperto Autore quando ha trattato del « ballo », di « appuntamenti » tra « onesti fidanzati » ecc., ne avesse scritto con maggior aderenza alla realtà sociale di oggi e avesse indicato più positivamente (anzichè piegarsi su consigli negativi, per la nostra gioventù poco convincenti e, vorremmo dire, difficilmente attuabili) come comportarsi nelle stesse circostanze, in maniera onesta, insegnando loro a distinguere ambiente da ambiente, incontri di ballo da altri convegni dello stesso genere, solitudine da solitudine.

Speriamo di non essere fraintesi.

Con queste precisazioni, sentiamo il dovere di raccomandare *Nozze felici,* certi di prestare un buon servizio a chi continua a vivere a bene del prossimo e a coloro che cercano la verità e la saggezza del vivere cristiano e civile.

A. Gregnanin

DOCUMENTA

ALLOCUTIONES PAULI PP. VI

I

IIS QUI INTERFUERUNT COETUI EX OMNIBUS NATIONIBUS ROMAE HABITO, CONSILII UNITARUM NATIONUM OPERA, DE PEREGRINATIONIBUS DELECTATIONIS CAUSA SUSCEPTIS, SEU V. « TOURISME ». *

Monsieur le Ministre,

Messieurs les participants à la Conférence des Nations-Unies sur le tourisme,

Nous vous remercions de tout cœur de cette visite, qui Nous honore tant et Nous associe d'une certaine manière à votre Conférence. Une visite si courtoise et si significative est aussi pour Nous un motif de nouvelles réflexions sur le phénomène du tourisme, dont l'importance va croissant; et elle Nous procure l'heureuse occasion de vous saluer, vous tous qui étudiez, représentez, promouvez et guidez ce phénomène si moderne. Nous voulons vous assurer du grand intérêt avec lequel Nous-même considérons les questions auxquelles vos travaux sont consacrés, et Nous voulons vous exprimer Notre satisfaction pour l'ampleur, le sérieux, l'importance de vos études et de vos délibérations.

Votre Conférence, Nous le savons, n'à pas été sans rencontrer de graves difficultés dans son déroulement: les causes et les effets de ces difficultés sont encore pour Nous un motif d'appréhension. Mais Nous avons cependant appris avec satisfaction que la Conférence, en limitant ses discussions au domaine spécifique de sa compétence, a pu continuer ses travaux, et s'acheminer ainsi vers des conclusions, dont Nous espérons qu'elles soient satifaisantes pour tous.

Nous éprouvons, Monsieur le Ministre, le devoir de vous manifester d'une manière spéciale Notre satisfaction pour les nobles paroles que vous venez de prononcer. Elles sont un signe des sentiments qui inspirent votre œuvre et font honneur au Gouvernement italien auquel vous appartenez, et à la Conférence internationale que vous présidez. Nous vous en remercions vivement.

Cette visite et ces paroles Nous démontrent que la Conférence entend reconnaître et honorer certains titres par lesquels la vie catholique, et pour elle en ce moment Notre mission apostolique, sont intéressées au tourisme.

L'évidence de ces titres n'est pas toujours immédiate; et c'est le mérite de la Conférence de vouloir au contraire les découvrir, comme ce fut celui du Révérend Père Arrighi de les avoir illustrés devant la Conférence même. Au premier abord, en effet, il pourrait sembler qu'il n'existe aucun rapport entre le tourisme et la vie religieuse, tout tourné comme est le tourisme vers le monde extérieur, le mouvement, l'orga-

* Die 31 Augusti mensis a. 1963.

nisation rationnelle, l'observation sensible, les rencontres purement occasionnelles, les distractions et le passe-temps; alors que la vie religieuse se déroule dans une tout autre sphère, celle du monde intérieur, qui cherche à s'abstraire de l'expérience sensible et tend au recueillement spirituel.

Au contraire, comme tous le savent, la vie religieuse a elle aussi ses raisons propres de s'occuper du tourisme, raisons qui sont, à Notre avis, de deux ordres: nous pouvons appeler les premières, raisons d'assistance religieuse, et les secondes, raisons proprement de dévotion religieuse. C'est-à-dire: le tourisme doit être favorisé de services religieux particuliers qui l'accompagnent, l'assistent, l'immunisent contre la dissipation et la déchéance morale, l'aident à poursuivre ses meilleures fins, à savoir le réconfort et l'élévation de l'esprit, le bénissent et le sanctifient, comme toute manifestation honnête de la vie humaine. Ce sont là des motifs d'ordre extrinsèque, que le souci pastoral d'une part, et la correspondance de ceux qui voyagent et organisent les voyages, d'autre part, peuvent et doivent heureusement comprendre et favoriser.

Mais il y a aussi des motifs d'ordre intrinsèque qui, en greffant la religion sur le tourisme, donnent à ce moment de l'expérience humaine une valeur spéciale. Nous faisons allusion à cette forme particulière de tourisme qu'est le pèlerinage, et qui a pris en ces dernières années des proportions considérables. En ce domaine, la finalité religieuse donne au phénomène touristique une impulsion particulière, que le met en mouvement, le crée en un certain sens, et le rend courageux et populaire: que l'on pense à l'histoire des pèlerinages qui, dans le christianisme, ont toujours eu un grand et extraordinaire développement: la Palestine, les sanctuaires de Saint Jacques de Compostelle et de Saint Michel de Gargano, les tombes des Apôtres à Rome, et aussi mille sanctuaires dispersés à travers l'Europe chrétienne ont mis en mouvement d'innombrables caravanes de pèlerins, prêts à tous les désagréments, insensibles aux distances et aux intempéries, pour joindre le but sacré si désiré. Et non seulement ce tourisme reçoit sa force motrice de la religion, mais il en tire encore sa valeur morale et spirituelle: la foi soutient le voyageur, la prière le console, la pénitence le fortifie, la ferveur religieuse rend mémorable le voyage. Tout cela n'appartient pas seulement à l'histoire du moyen âge; mais c'est aussi, et encore plus sous certains aspects, l'histoire contemporaine, comme on le sait. Il existe enfin un cas, celui de la visite tous le cinq ans de chaque évêque catholique du monde à Rome, la « visite *ad limina* », dans lequel ce tourisme religieux devient une obligation. Il est vrai que le tourisme se constitue par lui-même d'un voyage sans but obligé et utilitaire, mais aujourd'hui chaque voyage, même celui qui est entrepris dans un but de passe-temps, est organisé, et se qualifie par certaines formes, qui, bien qu'elles soient sans intérêt économique ou professionnel précis, lui donnent une physionomie spéciale et une certaine finalité déterminée.

Nous faisions allusion avec simplicité à ce genre de tourisme pour vous dire, Messieurs, combien Nous sommes bien disposé à comprendre vos intentions et vos travaux, même au delà de la sphère proprement religieuse; et combien Nous aussi désirons que le développement du tourisme ne se limite pas à des résultats dans les domaines de l'économie et de l'organisation, mais que, selon vos désirs, il produise aussi des effets à un niveau plus élevé, dans les domaines pédagogique, culturel, moral, social et international. Et permettez-Nous à ce propos de vous rappeler les paroles de Notre vénéré Prédécesseur, le Pape Pie XII d'heureuse mémoire. Parmi les avantages procurés par le tourisme, on doit compter, disait-il: « ... l'affinement des sens, l'élargissement de l'esprit, l'enrichissement de l'expérience ». [1]

Aussi Nous plaît-il de confirmer vos vœux au sujet de la fonction bienfaisante du tourisme par les Nôtres, afin que, soutenu toujours par un cadre parfait et de nobles intentions, il puisse être un facteur valide dans la formation culturelle moderne, un lien de sympathie entre les peuples et de paix internationale, une expérience humaine capable de conduire l'esprit à ses plus hautes ascensions, digne du regard chargé de bénédictions de Dieu.

Nous formons donc le vœu que votre Congrès se conclue dans une parfaite sérénité et avec de hautes et riches espérances.

Et maintenent laissez-Nous ajouter un petit souvenir qui Nous vient des poèmes chevaleresques.

Il y a dans une célèbre histoire des anciens chevaliers un épisode, qui Nous semble symbolique. Deux chevaliers se battent l'un contre l'autre dans un combat sans merci pour la conquête d'une jeune femme qui assiste à ce spectacle terrible et affreux. A un moment donné la jeune femme pense s'enfuir et monte sur un des chevaux qui appartenaient aux deux chevaliers engages dans leur duel, et sans mot dire s'échappe.

C'est l'image de la civilisation qui s'enfuit lorsque ceux qui sont en train de la gagner se mettent à se combattre les uns les autres. La guerre met la civilisation en fuite.

Mais qu'est-ce qui est arrivé dans l'épisode dont Nous vous présentons le souvenir symbolique? Lorsque les deux combattants s'aperçoivent qu'ils sont abandonnés par la jeune fille, tout de suite ils interrompent le combat et tous les deux, avec un haut sens chevaleresque qui les unit et les transforme en amis, montent sur le même cheval qui était resté là, et courent en grande vitesse pour attraper la jeune fille qui avait disparu.

Le cheval, Messieurs, sur lequel tous peuvent monter, comme des amis solidaires, est le tourisme...

Qu'en pensez-vous?

[*A.A.S.*, v. LV (1963), pagg. 746-749]

---

[1] *Discorsi e Radiomessaggi*, XIV, 43-44.

II

IIS QUI EX ITALICO CLERO INTERFUERUNT COETUI XIII PER HEBDOMADAM HABITO URBEVETI V. « DI AGGIORNAMENTO PASTORALE ». *

Venerati Confratelli,

Voi avete partecipato alla XIII Settimana di Aggiornamento Pastorale, promossa dal Centro di Orientamento pastorale, a Noi ben noto, auspice Mons. Grazioso Ceriani, a Noi sempre caro, e accolta e favorita dallo zelante Vescovo di Orvieto, Mons. Virginio Dondeo, nell'incomparabile quadro di quella Città e di quella Cattedrale, a ricordo del settimo centenario del culto eucaristico del « Corpus Domini », che dal miracolo della vicina Bolsena e dalla Bolla *Transiturus* del Nostro lontano Predecessore Urbano IV, ebbe colà la sua universale irradiazione. Noi ci compiacciamo vivamente di tale manifestazione, di cui abbiamo seguito con interesse lo svolgimento ed a cui avremmo Noi stessi partecipato, se la Provvidenza non avesse disposto altrimenti con la Nostra elezione al Pontificato Romano, ufficio che ha accresciuto immensamente nel Nostro animo l'apprezzamento di cotesto Convegno, ma non Ci ha consentito di parteciparvi personalmente. Tanto più gradito perciò Ci è questo incontro, e tanto più vivi sono i Nostri voti di frutti copiosi e duraturi, che dalla celebrazione della anzidetta Settimana possono scaturire. Ne fa fede la lettera che il Nostro Cardinale Segretario di Stato ha indirizzata a Mons. Ceriani per tale occasione, e che voi avete accolta con tanta riverenza.

Che cosa rimane a Noi da aggiungere a quanto sul tema centrale della Settimana: « Eucaristia e comunità cristiana » è stato già detto, con tnta abbondanza e con tanta conmpetenza di dottrina, e con comprensione e devozione è stato meditato e tradotto in magnifici e piissimi atti di culto?

Valori eterni della verità cristiana e loro inserimento nella realtà della vita.

Cercando di leggere negli animi vostri, Ci pare di scoprire in voi l'attesa d'una Nostra approvazione, d'una Nostra conferma a quanto cotesta vostra visita, quasi facendone significativa offerta, Ci presenta davanti. Voi venite, innanzi tutto, inalberando un vocabolo introduttivo come un vessillo che definisce il metodo del vostro lavoro: « aggiornamento », parola questa che ha avuto l'onore di essere accolta dal Nostro venerato e compianto Predecessore Giovanni XXIII, di felice memoria, ed è stata da Lui inserita nel programma del Concilio ecumenico.

---

* Die 6 Septembris mensis a. 1963.

Applicata al campo ecclesiastico è parola che indica il rapporto tra i valori eterni della verità cristiana ed il loro inserimento nella realtà dinamica, oggi straordinariamente mutevole, della vita umana, quale nella storia presente, inquieta, torbida e feconda, viene continuamente e variamente modellandosi. E' la parola che indica l'aspetto relativo e sperimentale del ministero della salvezza, al quale nulla sta più a cuore quanto il riuscire efficace, e che avverte quanto la sua efficacia sia condizionata dallo stato culturale, morale, sociale delle anime a cui si dirige, e quanto opportuno per la buona cultura, ma specialmente per l'incremento pratico dell'apostolato, sia conoscere le altrui esperienze e far proprie quelle buone: *omnia probate, quod bonum est tenete.*[1] E' la parola che mostra il timore delle consuetudini superate, delle stanchezze ritardatarie, delle forme incomprensibili, delle distanze neutralizzanti, delle ignoranze presuntuose e inconsapevoli circa i nuovi fenomeni umani, come pure della scarsa fiducia nella perenne attualità e fecondità del Vangelo. E' la parola che può sembrare ossequio servile alla moda capricciosa e fuggente, all'esistenzialismo incredulo nei valori obiettivi trascendenti e avido solo di momentanea e soggettiva pienezza, ma che invece assegna al succedersi rapido ed inesorabile dei fenomeni, in cui si svolge la nostra vita, la dovuta importanza, e cerca di collegarsi con la celebre raccomandazione dell'Apostolo: *redimentes tempus, quoniam dies mali sunt.*[2]

E' parola perciò che Noi pure accoglieremo con piacere, quasi espressione di carità desiderosa di dare testimonianza alla perenne e perciò alla moderna vitalità del ministro ecclesiastico.

Come svolgere le sollecitudini pastorali di fronte all'errore e per salvare le anime.

E a questo proposito Noi dobbiamo fare buona accoglienza ad un altro termine, che qualifica l'attività di cui voi siete promotori o seguaci; vogliamo dire il termine « pastorale ». Oggi è termine programmatico e glorioso. Il Concilio ecumenico, com'è noto, l'ha fatto suo, e vi polarizza le sue finalità riformatrici e rinnovatrici. Non bisogna vedere in questo aggettivo, che si accompagna alle manifestazioni più alte e caratteristiche della vita ecclesiastica, un'inavvertita ma nociva flessione verso il pragmatismo e l'attivismo del nostro tempo, a scapito dell'interiorità e della contemplazione, che devono avere il primato nella nostra valutazione religiosa: tale primato rimane, anche se nella pratica le esigenze apostoliche del regno di Dio, nelle contingenze della vita contemporanea, reclamano un'assegnazione preferenziale di tempo e di energie all'eser-

---

[1] *1 Thess.* 5, 21.
[2] *Eph.* 5, 16.

cizio della carità verso il prossimo. Nè si creda che questa sollecitudine pastorale, di cui oggi la Chiesa si fa programma prevalente, che assorbe la sua attenzione e impegna la sua cura, significhi cambiamento di giudizio circa errori diffusi nella nostra società e già dalla Chiesa condannati, come il marxismo ateo, ad esempio: cercare d'applicare rimedi salutari e premurosi ad una malattia contagiosa e letale non significa mutare opinione su di essa, sì bene significa cercare di combatterla non solo teoricamente, ma praticamente; significa far seguire alla diagnosi una terapia; e cioè alla condanna dottrinale la carità salvatrice.

Sarebbe perciò parimente incauto vedere nell'importanza attribuita alla attività pastorale una dimenticanza, o una rivalità nei confronti della speculazione teologica: questa conserva la sua dignità e la sua eccellenza, anche se le impellenti necessità della vita eccesiastica reclamano che la dottrina sacra non rimanga puramente speculativa, ma sia considerata e coltivata nel quadro completo dell'economia cristiana, dottrina cioè a noi data per praticare una vera religione, per essere annunciata alle anime e per dimostrare nella realtà storica la sua virtù salvatrice. Oggi mente e volontà, pensiero e lavoro, verità ed azione, dottrina ed apostolato, fede e carità, magistero e ministero assumono nella vita della Chiesa funzioni complementari, sempre più strette ed organiche, con reciproco splendore ed incremento.

Contenuto evangelico ed apostolico nelle caratteristiche mirabili del Buon Pastore.

Ma, ciò detto, Ci piace rendere onore, anche in questa occasione, a quanto di evangelico e di apostolico cotesta qualifica di « pastorale » ci presenta. Essa ci richiama alla mente uno dei nomi, con cui Gesù Cristo volle a noi descriversi; e col nome la figura ineffabile, soave ed eroica del buon Pastore; e con la figura la missione di guida, di maestro, di custode, di salvatore, che Cristo fece sua per amore nostro, e che a Pietro fra tutti assegnò. Ci richiama alla mente uno dei rami più fiorenti della teologia pratica, la teologia pastorale, e cioè la scienza e l'arte propria della Chiesa, arricchita di particolari poteri e carismi, di salvare le anime, ch'è quanto dire di conoscerle, avvicinarle, istruirle, educarle, guidarle, servirle, difenderle, amarle, santificarle. Ci richiama alla mente l'umile, grande comune espressione del ministero sacerdotale: la cura d'anime, la carità della Chiesa in atto nella forma più consueta, più assidua, spesso più generosa, certo più necessaria.

Noi profittiamo di questa occasione per manifestare la Nostra altissima stima, la Nostra speciale benevolenza, il Nostro fraterno e vivissimo incoraggiamento ai Pastori d'anime. E' loro dovuto questo particolare ricordo, che la vostra insegna pastorale subito solleva nell'animo Nostro, perchè siamo stati fatti Noi stessi Pastori, dapprima in una diocesi che

sembra essere stata nei secoli passati, con S. Ambrogio, con San Carlo, e ai giorni nostri con i Servi di Dio Cardinali Ferrari e Schuster, ed essere tuttora campo sperimentale di tipica e positiva importanza pastorale; ed oggi su questa Cattedra di Pietro chiamati da Cristo a pascere la sua Chiesa.

E' loro dovuta questa espressione della Nostra affettuosa venerazione, perché il ministero pastorale obbliga a dedizione completa, come c'insegna, con la parola e l'esempio, Gesù nostro Maestro: *Bonus pastor animam suam dat pro ovibus suis;* [3] ed è perciò dedizione che tocca i vertici della carità, come ancora Cristo stesso ci ammonisce: *Maiorem hac dilectionem nemo habet, ut animam suam ponat quis pro amicis suis.* [4] E' dovuto il Nostro incoraggiamento ai Pastori d'anime, ai Vescovi e ai Parroci specialmente, e a quanti altri alle cure pastorali sono dedicati, perchè sappiamo in quali condizioni essi oggi lavorano: lo stato spirituale del mondo presenta oggi difficoltà enormi, alcune delle quali fino a ieri sconosciute.

Il Papa comprende, stima, ama, segue tutti i Sacerdoti di Cristo.

Noi sappiamo quali apprensioni pesano spesso sul cuore d'un Vescovo, quali sofferenze sovente lo affliggono, non tanto per la indigenza dei mezzi, anch'essa talora così grave e mortificante, ma per la sordità di chi dovrebbe ascoltare la sua parola, per la diffidenza che lo circonda e lo isola, per l'indifferenza e la disistima, che squalificano il suo ministero e lo paralizzano. Noi sappiamo quanti Parroci e Coadiutori esercitano la cura d'anime in quartieri vasti e popolosi, dove il numero, la mentalità, le esigenze degli abitanti li obbligano a lavoro indefesso ed estenuante; e sappiamo anche quanti Sacerdoti invece devono esercitare il ministero nel nascondimento in piccoli paesi, nella mancanza di conversazione, di collaborazione e di risultati confortanti: gli uni e gli altri spesso in condizioni economiche penose, spesso contrastati ed incompresi, e obbligati a vivere ripiegati su se stessi; paghi solo di ritrovare negli umili che li circondano, nel libro sacro delle loro preghiere e nel tabernacolo il mistero del divino Presente. Noi Ci sentiamo obbligati ad assicurare questi cari e venerati fratelli, affaticati operai del Vangelo, ovvero modesti e tenaci ministri della Chiesa di Dio, che il Papa li pensa, li comprende, li stima, li assiste, li ama, e perciò li segue con la sua preghiera e con la sua benedizione.

---

[3] *Io.* 10, 10.
[4] *Io.* 15, 13.

Grandezza sovrumana del Sacerdote ministro del Sacramento Eucaristico.

Ed ecco che questo riferimento alla comunione di spirito che Ci unisce alla grande schiera di Sacerdoti, impegnati nella cura d'anime, Ci fa concludere queste Nostre parole con un accenno al tema trattato durante la vostra Settimana di aggiornamento pastorale, e cioè al tema sull'« Eucaristia e la comunità cristiana », per augurare che la vostra riflessione su argomento di tanta ricchezza dottrinale e spirituale abbia a continuare nell'esercizio del vostro ministero, a conferma della convinzione che nessuna altra azione ne realizza la pienezza di grazia e l'efficacia pastorale quanto la celebrazione del divin Sacrificio, nella quale, da un lato, la sovrumana potestà dell'Ordine rende realmente presente, in forma sacramentale, l'Umanità reale di Cristo, Capo di tutto il Corpo mistico e delle singole comunità locali, e dall'altro la missione pastorale, che è affidata al Sacerdote in cura d'anime, è obbligata a rendere realmente presente, in forma comunitaria, il Corpo mistico di Cristo, che è la Chiesa.

Abbia a continuare, dicevamo, per alimentare nel vostro Sacerdozio l'inebriante coscienza del suo rapporto antecedente e conseguente con la Eucaristia, per il quale il Sacerdote è ministro generatore di tanto Sacramento, e poi primo adoratore e sapiente rivelatore e instancabile distributore. Abbia a continuare per assegnare al vostro stesso Sacerdozio come primo dovere, anche sotto l'aspetto della carità e della fecondità pastorale, quello, comune e sublime, di « dire la Messa ». Sì, dire la Messa, ma in modo tale che sia puntuale e perfetta nel rito, sia semplice nella solennità e solenne nella semplicità, sia raccolta nel silenzio e nella compostezza dell'assemblea e unanime nella preghiera e nel canto, sia parlante e misteriosa nel significato, sia da tutti partecipata nello svolgimento, e sia da tutti cordialmente, devotamente assistita, dai fanciulli, dai giovani, dagli studenti, dagli operai, da ogni ceto sociale; dagli uomini e dalle donne, dalle famiglie intere, dalle associazioni cattoliche e dalle istituzioni dimoranti nel territorio parrocchiale, e con accoglienza più premurosa, dalle care Suore, fiori sacri delle nostre Parrocchie; e poi dai sofferenti, dai piangenti, dai vecchi, dai poveri, da tutto il popolo di Dio, da tutta la comunità invitata, insieme col Sacerdote, che ivi funge *in persona Christi* e nello stesso tempo da capo, interprete e rappresentante della plebe cristiana, ad esprimere il suo proprio « sacerdozio regale », in modo da rinnovare e perpetuare il fenomeno, indice e vertice della realtà comunitaria, della prima « moltitudine dei credenti», che era, com'è scritto negli *Atti degli Apostoli*: « un cuor solo e una anima sola ».[5]

Abbia a continuare, ripetiamo, a diffondersi, e a portare questi frutti auspicati, con la Nostra Benedizione Apostolica.

[*A.A.S.*, vol. LV (1963), pagg. 750-755]

[5] *Act.* 4, 32.

III.

Ad E.mos Patres Cardinales, Exc.mos Praesules, Rev.mos Praelatos ceterosque Romanae Curiae Officiales. *

Venerati Fratelli e figli carissimi,

Quali siano i motivi, che Ci hanno suggerito di convocare questa riunione, è facile intendere. Noi abbiamo desiderato incontrarCi con la Curia Romana, vale a dire con le persone dei Signori Cardinali, degli Officiali maggiori e minori, degli Ecclesiastici, dei Direttori e dei Funzionari, che prestano la loro opera alle sacre Congregazioni, ai Tribunali, agli Offici, insieme ai vari Corpi ed alle Istituzioni, di cui si vale il Papa per governare la Chiesa universale, non che la Diocesi di Roma e la Città del Vaticano.

Stima e gratitudine del Supremo Pastore.

Noi abbiamo desiderato, dicevamo, questo incontro all'inizio del Nostro ministero apostolico, innanzi tutto per porgere a tutti i presenti, in forma esplicita e collettiva, il Nostro cordiale e riverente saluto. Abbiamo avuto Noi stessi l'onore di prestare l'umile Nostro servizio per lunghi anni nella Curia Romana; abbiamo avuto nelle file che la compongono degnissimi Superiori e maestri, ottimi colleghi, collaboratori e indimenticabili amici; abbiamo condiviso fatiche, responsabilità, studi, esperienze, gioie e dolori di questo complesso e singolare organismo; abbiamo seguito, per oltre un trentennio, lo svolgimento della sua vita da un punto di osservazione privilegiato, la Segreteria di Stato, l'ottimo e caro e fedele ufficio, che assiste il Papa nella sua personale attività; ed abbiamo così potuto meglio apprezzare la sapiente composizione della Curia Romana, derivata da una tradizione coerente e flessibile; abbiamo ascoltato le segnalazioni relative ai bisogni nuovi di questo stesso organismo, abbiamo raccolto anche le critiche che gli sono rivolte, e ne abbiamo fatto spesso argomento di sincera riflessione; e abbiamo infine conosciuto ed apprezzato l'efficienza dei servizi, che la Curia Romana rende al Papato e alla Chiesa.

Ci è pertanto sembrato doveroso, fin dall'inizio del Nostro ministero apostolico, dare un segno della Nostra paterna benevolenza alle persone che dirigono e che compongono la Curia Romana, e far loro sentire quanto a Noi piaccia, quanto a Noi prema di saperCi in comunione con essa, non soltanto nell'operosità specifica, che tutta la impegna, e nel rapporto giuridico, che a Noi la stringe, ma nello spirito, altresì, con

---

* Die 21 Septembris mensis a. 1963.

cui il comune servizio deve essere compiuto, a bene e ad esempio di tutta la Chiesa e della sua missione nel mondo, ed a gloria di Colui che è tutto per noi, Nostro Signore Gesù Cristo.

Vogliano pertanto, Signori Cardinali, e vogliate voi, venerati Fratelli e figli diletti, accogliere l'espressione della Nostra venerazione, della Nostra gratitudine, del Nostro incoraggiamento, e vogliano tutti ancora, con la devozione e con la fedeltà, di cui la Curia Romana fa sempre sua affettuosa professione, conservare anche a Noi, nel tempo e nel merito ultimi dei Servi dei Servi di Dio, alla Nostra modestissima persona, alla Nostra difficilissima missione, il conforto della loro costante solidarietà, della loro filiale obbedienza, della loro valida collaborazione; ed anche, come dicevamo, della loro intima comunione, che associa non solo le mani e gli ingegni al Nostro ufficio, ma anche i sentimenti, le preghiere, la carità dei loro cuori al cuore Nostro, che, se il Signore Ci assiste, vuol essere per loro tutti quello d'un amico, d'un pastore e d'un padre.

Il Concilio Ecumenico « momento storico ».

Altro motivo di questa riunione Ci è suggerito dal momento, estremamente bello e grave, che la Chiesa tutta e la Santa Sede per prima, e perciò anche la Curia Romana, sono chiamate a vivere, certamente per divina disposizione; momento storico, momento spirituale, quale appunto è il Concilio Ecumenico Vaticano Secondo, il quale riaprirà, com'è noto, le sue solenni assise fra pochi giorni.

Ci è sembrato opportuno che la Curia Romana prendesse coscienza insieme con Noi di questo grande avvenimento; non già perchè essa vi sia impreparata, chè anzi lo attende e se ne occupa con grande alacrità; e non già perchè essa abbia trascurato di meditare sull'enorme importanza del Concilio durante la sua prima sessione, chè anzi ne avvertì la straordinaria e complessa dimensione più di qualsiasi altro settore della Chiesa e della pubblica opinione, fino a lasciar talvolta trasparire qualche suo stupore e qualche sua apprensione circa una convocazione conciliare, inattesa ed improvvisa, e circa la gravità dei problemi ch'essa doveva suscitare; ma perchè tale coscienza sia in noi tutti approfondita, sia resa uniforme e fiduciosa, e sia intimamente penetrata dalla persuasione che un grande e misterioso fatto, guidato dallo Spirito Santo, sta compiendosi intorno alla tomba del Principe degli Apostoli, e sta avvolgendo questo centro provvidenziale della Chiesa cattolica nel flusso potente di quelle forze arcane del regno di Dio, che ne fanno grandeggiare le funzioni, che ne mostrano la posizione di cardine nella storia dell'umanità redenta, e che ne sperimentano severamente, pubblicamente le virtù, quasi a costringerlo ad essere quale deve essere, luce di sapienza e di santità al mondo intero.

La preziosa eredità di Papa Giovanni XXIII.

L'ora è grande e sacra; Noi, e voi membri della Curia Romana, per primi, la dobbiamo vivere con comprensione profonda e con cuore magnanimo. Prima espressione di questo adeguamento del nostro spirito alla grandezza dell'avvenimento sia l'uniformità del volere, anzi del fervore per la sua degna celebrazione; sia l'identità di vedute. Volle questo secondo Concilio Vaticano un Papa, al quale veramente la spontanea acclamazione della pubblica voce attribuì le parole evangeliche relative al Precursore di Cristo: « Vi fu un uomo mandato da Dio, il cui nome era Giovanni ». La storia, Noi crediamo, ripeterà tali parole, quando registrerà le salutari conseguenze dell'improvvisa e folgorante deliberazione di lui, che chiamò la Chiesa cattolica al Concilio e ai Fratelli separati aperse le porte ed il cuore per una leale riconciliazione. Ma comunque abbia avuto origine l'indizione del Concilio, è il Papa che l'ha proclamata, il Vicario di Cristo; è quel Successore di San Pietro che la Curia Romana, a nessuno seconda, riconosce suo Vescovo, suo Maestro, suo Capo. Siamo certi che mai dalla Curia Romana trapelerà qualche esitazione in ordine ai sommi voleri del Pontefice; che mai sarà sospettata di qualche disparità di giudizio o di sentimento a riguardo del giudizio o del sentimento del Papa. Se mai tale conformità di animi a ciò che il Papa comanda o desidera deve essere rigorosamente univoca da parte della Curia Romana, se dev'essere sua legge e suo vanto, questo è il momento di darvi ferma ed aperta professione.

E siccome Noi sappiamo che tale è e vuol essere il proposito di tutti e singoli componenti la medesima Curia Romana, abbiamo a Nostra volta voluto, con questa riunione, dare lode e incoraggiamento a cotesta filiale, armoniosa, gioconda sintonia dei vostri pensieri e dei vostri propositi con quelli del Papa, che oggi ha fatto sua l'eredità di Giovanni XXIII, di felice memoria, e ne fa programma alla Chiesa intera.

Immediata aderenza e assoluta obbedienza al Romano Pontefice.

E', del resto, simile accordo fra il Papa e la sua Curia una norma costante. Non solo nelle grandi ore della storia tale accordo rivela la sua esistenza e la sua forza; ma sempre esso vige, in ogni giorno, in ogni atto del ministero pontificio, come conviene all'organo d'immediata aderenza e di assoluta obbedienza, del quale il Romano Pontefice si serve per esplicare la sua universale missione. Ed è questo rapporto essenziale della Curia Romana con l'esercizio dell'attività apostolica del Papa la giustificazione, anzi la gloria della Curia stessa, risultando dal rapporto medesimo la sua necessità, la sua utilità, la sua dignità e la sua autorità; infatti è la Curia Romana lo strumento di cui il Papa ha bisogno, e di cui il Papa si serve per svolgere il proprio divino mandato.

Da Roma l'invito all'« aggiornamento », cioè al perfezionamento.

Uno strumento degnissimo, a cui non è meraviglia se da tutti e da Noi stessi per primi, tanto si domanda, tanto si esige ! La sua funzione reclama capacità e virtù somme, perchè appunto è sommo l'ufficio suo. Funzione delicatissima, qual è quella d'essere custode o eco delle divine verità e di farsi linguaggio e dialogo con gli spiriti umani; funzione vastissima, qual è quella che ha per confine l'orbe universo; funzione nobilissima, qual è quella di ascoltare e di interpretare la voce del Papa e al tempo stesso di non lasciar a Lui mancare ogni utile ed obiettiva informazione, ogni filiale e ponderato consiglio. Perchè studiosissima ed espertissima dev'essere la Curia Romana per corrispondere al compito suo, voi lo sapete, voi anzi questo desiderate, e voi stessi siete desiderosi, ancor prima e ancor più dei vostri critici, di pareggiare con specifiche virtù le esigenze sempre nuove e crescenti dell'ufficio che vi è demandato.

Abbiamo detto: critici ! Sì, perchè è noto che alla Curia Romana sono rivolte, con tanti encomî e riconoscimenti per i suoi indiscutibili meriti, anche delle critiche. Come abbiamo accennato, questo fenomeno deriva anzitutto dalla natura e dalla finalità della Curia stessa; non è mai soddisfatta la misura del dare, dove si tratta di servire la causa di Cristo e delle anime. E che tale fenomeno si pronunci, a volta a volta, lungo il cammino della storia ecclesiastica, è perciò spiegabile e provvidenziale; esso è stimolo alla vigilanza, richiamo all'osservanza, invito alla riforma, fermento alla perfezione. Dobbiamo accogliere le critiche, che ci circondano, con umiltà, con riflessione, ed anche con riconoscenza. Roma non ha bisogno di difendersi facendosi sorda ai suggerimenti che le vengono da voci oneste, e tanto meno se queste voci sono quelle di amici e di fratelli. Alle accuse, tanto spesso infondate, darà certamente risposta, e al suo onore difesa. Ma senza ritrosia, senza ritorsione, senza polemica. Si potrà intanto oggi osservare che il proposito di ammodernamento nelle strutture giuridiche e di approfondimento nella coscienza spirituale non solo non trova resistenza per quanto riguarda il centro della Chiesa, la Curia Romana, ma trova la Curia stessa all'avanguardia di quella perenne riforma, di cui la Chiesa stessa, in quanto istituzione umana e terrena, ha perpetuo bisogno. E' da Roma oggi che parte l'invito all'« aggiornamento » (secondo l'espressione usata dal Nostro venerato Predecessore), cioè al perfezionamento d'ogni cosa, interna ed esterna, della Chiesa; è da Roma che è partito l'annuncio della riforma del Codice di Diritto Canonico, della legge stessa cioè che solennemente regge l'Urbe e l'Orbe ecclesiastico; è da Roma che in questi ultimi cento anni è venuto quel governo regolare, indefesso, coerente, stimolatore che ha portato la Chiesa intera al grado non solo di espansione esteriore, che tutti devono riconoscere, ma di sensibilità e di vitalità interiore altresì dei tesori e dei misteri, di cui Cristo l'ha arricchita.

Oggi, per fortuna, San Bernardo non scriverebbe più le sue pagine brucianti sul mondo ecclesiastico romano, nè le loro i riformatori del secolo decimosesto. Roma papale oggi è ben altra, e, per grazia di Dio, tanto più degna e più saggia e più santa; tanto più cosciente della sua vocazione evangelica, tanto più impegnata nella sua missione cristiana, tanto più desiderosa, suscettibile, perciò, di perenne rinnovamento.

Encomio per il fedele, competente, devoto servizio.

Questo diciamo, venerati Fratelli e figli carissimi della Curia Romana, con un triplice intento: a vostro encomio, a vostra tranquillità e a vostra esortazione.

L'encomio è dovuto appunto al fedele, al competente, al devoto servizio che voi prestate alla Santa Sede ed al Papa, e perciò anche all'intera Chiesa cattolica. Esecutrice della volontà di Chi ha la responsabilità e la potestà di pascere la Chiesa di Cristo, la Curia Romana merita la stima, la fiducia, la riconoscenza della Chiesa stessa, merita la Nostra.

La tranquillità poi che Noi vorremmo infondere, in questa occasione, alla Nostra Curia riguarda le possibili riforme che dovranno essere a suo riguardo adottate. Che debbano essere introdotte nella Curia Romana alcune riforme non è solo facile prevedere, ma è bene desiderare. Come ognuno sa, questo annoso e complesso organismo nel suo riordinamento più recente rimonta alla famosa Costituzione *Immensa aeterni Dei* del 1588 di Papa Sisto V; lo rigenerò, con la Costituzione *Sapienti consilio* del 1908 San Pio X; e il Codice di Diritto Canonico, nel 1917, fece sostanzialmente sua tale architettura. Sono passati anni; è spiegabile come tale ordinamento sia aggravato dalla sua stessa venerabile età, come risenta la disparità dei suoi organi e della sua prassi rispetto alle necessità ed agli usi dei nuovi tempi, come senta al tempo stesso il bisogno di semplificarsi e decentrarsi e quello di allargarsi e abilitarsi a nuove funzioni. Occorreranno perciò varie riforme. Saranno certamente ponderate, saranno allineate secondo le venerabili e ragionevoli tradizioni da un lato, secondo i bisogni dei tempi, dall'altro. E saranno certamente funzionali e benefiche, perchè non avranno altra mira che quella di lasciar cadere ciò ch'è caduco o superfluo, nelle forme e nelle norme, che regolano la Curia Romana, e di mettere in essere ciò ch'è vitale e provvido per il suo più efficace e appropriato funzionamento. Saranno dalla Curia stessa formulate e promulgate! Non avrà perciò timore, ad esempio, la Curia Romana, d'essere reclutata con più larga visione sopranazionale, nè d'essere educata da più accurata preparazione ecumenica. Non diceva San Bernardo, già fin dal suo tempo: « Perché non sceglierli da tutto il mondo quelli che un giorno dovranno giudicare il mondo intero? ». [1] Non sarà gelosa la Curia Romana di prerogative tem-

[1] *De consid.* IV, 4.

porali d'altri tempi; nè di forme esteriori non più idonee ad esprimere e ad imprimere veri ed alti significati religiosi; nè avara di sue facoltà che, senza ledere l'ordine ecclesiastico universale, oggi l'Episcopato può da sè e localmente meglio esercitare. Nè giammai scopi e vantaggi economici avranno peso nel suggerire qualche riserva e qualche accentramento da parte di organi della Santa Sede, se ciò non sia richiesto dal bene dell'ordinamento ecclesiastico e dalla salute delle anime.

Alta vocazione all'esemplarità di fronte alla Chiesa e al mondo.

E' norma sacra dei Dicasteri della Curia Romana interrogare i Vescovi e valersi del loro giudizio nella trattazione degli affari. Fra i Consultori delle sacre Congregazioni si annoverano non pochi Vescovi, provenienti da varie regioni. E Noi diremo di più: quando il Concilio ecumenico mostrasse desiderio di vedere associato in un certo modo e per certe questioni, in conformità alla dottrina della Chiesa e alla legge canonica, qualche rappresentante dell'Episcopato, particolarmente fra i Presuli che dirigono una diocesi, al Capo supremo della Chiesa stessa, nello studio e nella responsabilità del governo ecclesiastico, non sarà sicuramente la Curia Romana a farvi opposizione, chè anzi essa sentirà accresciuto l'onore e l'onere del suo sublime e indispensabile servizio, ch'è, a parte il debito procedere dei Tribunali ecclesiastici, sia nella Curia Romana, che nelle Diocesi, come bene sappiamo, specificamente amministrativo, consultivo ed esecutivo.

La Curia Romana, ancora una volta, sentirà così, in modo più forte, la sua vocazione all'esemplarità, in faccia alla Chiesa intera ed al mondo profano. E' questa l'esortazione che Noi osiamo paternamente rivolgervi, a conclusione di queste Nostre semplici parole, che Ci sembrano far eco a quelle dell'Apostolo San Paolo, precisamente rivolte alla Chiesa romana: « La vostra fede si annunzia in tutto il mondo ».[2] Da tutte le parti si guarda a Roma cattolica, al Pontificato Romano, alla Curia Romana. Il dovere d'essere autenticamente cristiani è qui sommamente impegnativo. Non ricorderemmo a voi questo dovere, se a Noi stessi non lo ricordassimo ogni giorno. Tutto a Roma fa scuola: la lettera e lo spirito. Come si pensa, come si studia, come si parla, come si sente, come si agisce, come si soffre, come si prega, come si serve, come si ama; ogni momento, ogni aspetto della nostra vita ha intorno a noi un'irradiazione, che può essere benefica, se fedele a ciò che Cristo vuole da noi; malefica, se infedele.

---

[2] *Rom.* 1, 8.

Comunità di fede, carità, preghiera, azione.

Ecco perchè desideriamo che oltre il vostro specifico contributo di qualificato servizio la Nostra Curia Romana, voi tutti, Fratelli e figli, diate a Noi, o meglio alla Chiesa, a Cristo Signore, l'offerta preziosa del vostro esempio: di rigoroso disinteresse e abnegazione, di religiosa e sincera pietà, di amorosa accoglienza a quanti ad essa ricorrono e di premuroso servizio. La Curia Romana non è un corpo anonimo, insensibile ai grandi problemi spirituali, che detta leggi automaticamente; ma un vivo organo fedele e docile del Capo della Chiesa; un organo compreso delle gravi responsabilità delle sue funzioni, e pieno di riverenza e di sollecitudine verso quei Presuli che *Spiritus Sanctus posuit episcopos regere Ecclesiam Dei.* [3] Non sia pertanto la Curia Romana una burocrazia, come a torto qualcuno la giudica, pretenziosa ed apatica, solo canonista e ritualista, una palestra di nascoste ambizioni e di sordi antagonismi, come altri la accusano; ma sia una vera comunità di fede e di carità, di preghiera e di azione; di fratelli e di figli del Papa, che tutto fanno, ciascuno con rispetto all'altrui competenza e con senso di collaborazione, per servirlo nel suo servizio ai fratelli ed ai figli della Chiesa universale e della terra intera. Noi sappiamo che questo Nostro voto esprime il vostro, sincero e profondo; e che è questo voto che in Noi ed in voi si fa preghiera, affinchè Cristo Signore, per l'intercessione di Maria Santissima e dei Santi Apostoli Pietro e Paolo, faccia risplendere come lucerna sul candelabro questa antica e sempre nuova Curia Romana, *ut luceat omnibus qui in domo sunt.* [4] *In domo,* cioè nella Chiesa di Dio!

E infine non vi dispiaccia, se Noi vi preghiamo tutti, Ecclesiastici e laici della Curia Romana, di voler aggiungere alle vostre fatiche d'ufficio qualche altra spontanea fatica di ministero e di apostolato personale; aiutate il Papa ad evangelizzare non solo l'Orbe, ma l'Urbe altresì, di cui voi siete i primi fedeli e di cui Egli è il Vescovo!

Fidati nella vostra bontà e assicurandovi che tutti Ci siete presenti nelle Nostre preghiere, di cuore vi diamo la Nostra Apostolica Benedizione.

(*A. A. S,* v. LV (1963), pagg. 793-800).

---

[3] *Act.* 20, 28.
[4] *Matth.* 5, 15.

CHRONICA

CONCLAVE ET EXALTATIO SS.MI DOMINI NOSTRI PAULI PP. VI

(*A. A. S.*, - 1 Augusti 1963, vol. 55, pp. 585-644).

ROMANAE CATHEDRALIS POSSESSIO A SUMMO PONTIFICE PERACTA

(*A. A. S.*, - 20 Decemb. 1963, vol. 55, pp. 969-978).

ACTA IOANNIS PP. XXIII

LITTERAE DECRETALES:

9 Decembris 1962 — « *Boni Pastoris* ». *Beato Antonio Mariae Pucci, Confessori, Sanctorum honores decernuntur.* (*A.A.S.*, - 7 Octobris 1963, vol. 55, pp. 761-769).

20 Ianuarii 1963 — « *Unitatis ardor* ». *Vincentio Pallotti, Confessori, Sanctorum Coelitum honores decernuntur* (*A.A.S.*, - 12 Octobris 1963, vol. 55, pp. 801-808).

CONSTITUTIONES APOSTOLICAE:

9 Iunii 1962 — *Papantlensis et aliarum* (*Tuxpaniensis*). « *Non latet* ». *E dioecesibus Papantlensi, Huejutlensi, Tampiciensi et Tulancigensi quaedam territoria distrahuntur, quibus nova dioecesis conditur, Tuxpaniensis appellanda.* (*A.A.S.*, - 20 Septemb. 1963, vol. 55, pp. 694-696).

9 Iunii 1962 — *S. Pauli Brasilia — Taubatensis* (*Crucismogensis*). « *Quo christiana* ». — *Ex Ecclesiis S. Pauli in Brasilia et Taubatensi quaedam territoria detrahuntur, quibus nova efficitur dioecesis « Crucismogensis » appellanda.* (*A.A.S.*, - 20 Septemb. 1963, vol. 55, pp. 697- 698).

9 Iunii 1962 — *Verae crucis seu Ialapensis — S. Andreae de Tuxtla* (*Verae Crucis*). « *Populorum bono* ». — *Ab Ecclesiis Verae Crucis seu Ialapensi et S. Andreae de Tuxtla quaedam territoria detrahuntur, quibus nova dioecesis efficitur, « Verae Crucis » appellanda.* (*A.A.S.*, - 20 Septemb. 1963, vol. 55, pp. 699-700).

2 Iulii 1962 — *Loloënsis.* « *Ut singula* ». — *Apostolica Praefectura Loloënsis ad gradum dioecesis evehitur, eodem nomine atque finibus.* (*A.A.S.*, - 20 Septem. 1963, vol. 55, pp. 701-702).

2 Iulii 1962 — *Yolaënsis. « Christianae Reipublicae », — Praefectura Apostolica Yolaënsis ad gradum dioecesis extollitur, servatis nomine et finibus.* (*A.A.S.*, - 20 Septemb. 1963, vol. 55, pp. 703-704.

2 Iulii 1962 — *Calcuttensis Ranchiensis* (*Iamsherpurensis*). « *Sicut bona* ». *Quibusdam territoriis ab Ecclesiis Calcuttensi et Ranchiensi detractis, nova in India dioecesis constituitur, « Iamsherpurensis » appellanda.* (*A.A.S.*, - 12 Octob. 1963, vol. 55, pp. 809-810).

2 Iulii 1962 — *Isangiensis. « Decessorum nostrorum ». Praefectura Apostolica Isangiensis ad gradum dioecesis attollitur.* (*A.A.S.*, - 1 Octob. 1963, vol. 55, p. 811).

21 Iulii 1962 — *S. Salvatoris in Brasilia* (*Fori S. Annae*). « *Quandoquidem novae* ». *Territoriis ab archidioecesi S. Salvatoris in Brasilia detractis, nova dioecesis « Fori S. Annae » conditur.* (*A.A.S.*, - 12 Octob. 1963, vol. vol. 55, pp. 812-814).

21 Iulii 1962 — *Panamensis* (*Citrensis*). « *Danielis prophetia* ». *Panamensi archidioecesi divisa, nova dioecesis conditur, « Citrensis » appellanda.* (*A.A.S.*, - 12 Octob. 1963, vol. 55, pp. 815-816).

21 Iulii 1962 — *Curitibensis* (*Paranaguensis*). « *Ecclesia sancta* ». *Detractis territoriis ab archidioecesi Curitibensi, nova dioecesis conditur « Paranaguensis » appellanda.* (*A.A.S.*, - 12 Octob. 1963, vol. 55, pp. 817-818).

21 Iulii 1962 — *Ilheosensis* (*Carabellensis*). « *Omnium ecclesiarum* ». *Quibusdam detractis territoriis a dioecesi Ilheosensi, in Brasilia, nova alia conditur « Carabellensis » nomine.* (*A.A.S.*, - 12 Octob. 1963, vol. 55, pp. 819-820).

21 Iulii 1962 — *Granadensis* (*Juigalpensis*). « *Christi voluntas* ». *Detractis e dioecesi Granadensi territoriis, nova praelatura « nullius » conditur, « Juigalpensis » nomine.* (*A.A.S.*, - 12 Octob. 1963, vol. 55, pp. 821-822).

22 Iulii 1962 — *Barrensis et aliarum* (*Spelaeopolitanae a bono Iesu et Iuazeiriensis*). « *Christi ecclesia* ». *Detractis e dioecesibus Barrensi, Bonfimensi et Caetitensi quibusdam territoriis, novae dioeceses fundantur, « Spelaeopolitana a Bono Iesu » et « Iuazeiriensis » appellandae.* (*A.A.S.*, - 12 Octob. 1963, vol. 55, pp. 823-825).

3 Augusti 1962 — *De Lourenço Marques* (*Inhambanianas*). « *Supremi muneris* ». *Detractis ab archidioecesi de Lourenço Marques qui-*

busdam territoriis, nova dioecesis conditur « Inhambaniana » nomine. (*A. A. S.*, - 12 Octob. 1963, vol. 55, pp. 826-827).

8 Augusti 1962 — *Dumkaënsis. « Exsultat sancta ». Detractis ex archidioecesi Calcuttensi quibusdam territoriis, ex iis atque ex Apostolica Praefectura de Malda nova dioecesis constituitur, « Dumkaënsis » appellanda.* (*A. A. S.*, - 12 Octob. 1963, vol. 55, pp. 828-829).

8 Augusti 1962 — *Darjeelingensis. « Quem ad modum ». Ex ecclesiis Calcuttensi et de Sikkim quaedam territoria detrahuntur, quibus nova dioecesis constituitur, « Darjeelingensis » appellanda.* (*A. A. S.*, - 12 Octob. 1963, vol. 55, pp. 830-831).

8 Augusti 1962 — *Alaskensis (de Fairbanks). « Ad sacerdotalis ». — Alaskensis Vicariatus Apostolicus ad dignitatem dioecesis evehitur, « de Fairbanks » appellandae.* (*A. A. S.*, - 28 Novemb. 1963, vol. 55, pp. 919-920).

24 Augusti 1962 — *Lacus Moëri (Kilwaënsis). « Candida Christi ». — Apostolica Praefectura Lacus Moëri ad gradum dioecesis evehitur, « Kilwaënsis » nomine.* (*A. A. S.*, - 28 Novemb. 1963, vol. 55, pp. 921-922).

17 Octobris 1962 — *Davidensis (Buccae Taurinae). « Novae Ecclesiae ». — Detractis quibusdam territoriis a dioecesi Davidensi, nova Praelatura, « nullius » conditur, « Buccae Taurinae » appellanda.* (*A. A. S.*, - 28 Novemb. 1963, vol. 55, pp. 923-924).

26 Octobris 1962 — *S. Marthae — Barrancabermeiensis (Ocaniensis). « Quoniam arcana ». Detractis a dioecesi S. Marthae et a Vicariatu Apostolico Barrancabermeiensi quibusdam territoriis, nova dioecesis conditur, « Ocaniensis» nomine.* (*A. A. S.*, - 28 Novemb. 1963, vol. 55, pp. 925-927).

27 Octobris 1962 — *Barrancabermeiensis. « Divina Christi ». Vicariatus Apostolicus Barrancabermeiensis ad gradum dioecesis evehitur, immutato nomine.* (*A. A. S.*, - 28 Novemb. 1963, vol. 55, pp. 928-930).

30 Octobris 1962 — *S. Ludovici in Maragnano (Vianensis). « De Christi fidelium ». Quibusdam territoriis ab archidioecesi S. Ludovici in Maragnano detractis, nova dioecesis conditur, « Vianensis » appellanda.* (*A. A. S.*, - 28 Novemb. 1963, vol. 55, pp. 931-932).

12 Novembris 1962 — *Manzinensis — Eshowensis (Ingwavumensis). « Quoniam praecipuas ». In unione Africae Meridionalis nova conditur Praefectura Apostolica, « Igwavumensis » nomine.* (*A. A. S.*, - 28 Novemb. 1963, vol. 55, pp. 933-934).

12 Novembris 1962 — *Onitshaensis (Enuguensis). « Quod divinus ». In Nigeria Orientali nova constituitur dioecesis ex quibusdam territoriis archidioecesis Onitshaensis.* (*A. A. S.*, - 28 Novemb. 1963. vol. 55, pp. 935-936).

24 Novembris 1962 — *Melitensis. « Apostolicae Sedis ». In suburbio Rabbato civitatis Notabilis, in archidiocesi Melitensi, templo S. Pauli oratorium S. Publii addicitur; idem templum S. Pauli ad dignitatem aedis Collegiatae evehitur, in quo coetus Canonicorum constituitur.* (*A. A. S.*, - 28 Novemb. 1963, vol. 55, pp. 937-938).

26 Novembris 1962 — *Huarazensis (Cimbotiensis). « Ecclesiae propositum ». A dioecesi Huarazensi quibusdam detractis territoriis, nova efficitur Praelatura « nullius », « Cimbotiensis » appellanda.* (*A. A. S.*, 28 Novemb. 1963, vol. 55, pp. 939-940).

17 Dicembris 1962 — *Leonensis in Nicaragua (Esteliensis). « Supremi muneris ». E diocesi Leonensi in Nicaragua detractis territoriis, nova diocesis conditur « Esteliensis » nomine.* (*A. A. S.*, - 28 Novemb. 1963, vol, 55, pp. 941-942).

27 Decembris 1962 — *Pietersburgensis (De Louis Trichard). « Christi mandatum ». Detractis quibusdam territoriis ad abbatia nullius Pietersburgensi, nova praefectura Apostolica conditur, « De Louis Trichard » appellanda.* (*A. A. S.*, - 28 Nivemb. 1963, vol. 55, pp. 943-944).

LITTERAE APOSTOLICAE:

29 Decembris 1961 — « *Cum ex amplo* ». — *Beata Maria Virgo, vulgo « De Itati », praecipua patrona Goyanensis dioecesis declaratur.* (*A. A. S.*, - 20 Septemb. 1963, vol. 55, pp. 707).

13 Novembris 1962 —« *Spectabile monumentum* » — *Titulus ac privilegia Basilicae minoris cathedrali ecclesiae Saigonensi conferuntur.* (*A. A. S.*, - 28 Novemb. 1963, vol. 55, p. 945).

20 Novembris 1962 — « *Pastorali studio* » — *Sanctus Ioannes Bosco, confessor, principalis caelestis Patronus dioecesis Rivogallaëcensis denuntiatur.* (*A. A. S.*, - 20 Septemb. 1963, vol. 55, p. 708).

21 Novembris 1962 — « *Nobilis Uruquarianorum* ». — *Beata Maria Virgo « la Virgen de los Treinta y Tres » vulgo appellata, principalis patrona eligitur Reipublicae Uruquarianae.* (*A. A. S.*, - 28 Novemb. 1963, vol. 55, p. 946).

12 Decembris 1962 — « *Quae bellum* ». — *Beata Maria Virgo Rosarii a Fatima Praecipua Patrona dioecesis Propriensis eligitur.* (*A. A. S.*, - 28 Novemb. 1963, vol. 55, p. 947).

13 Decembris 1962 — « *Miris modis* ». — *Beata Maria Virgo a Rosario de Fatima in principalem Patronam totius dioecesis Leiriensis constituitur, una cum Sancto Augustino, Episcopo Confessore et Ecclesiae Doctore, Patrono aeque principali eiusdem dioecesis.* (*A. A. S.*, - 20 Septemb. 1963, vol. 55, p. 709).

19 Decembris 1962 — « *Posnaniae decus* ». *Titulo ac privilegiis Basilicae Minoris ecclesia cathedralis Posnaniensis decoratur.* (*A. A. S.*, - 12 Octob. 1963, vol. 55, p. 832).

21 Decembris 1962 — « *Merito collaudatur* ». — *Titulus ac privilegia Basilicae Minoris Caracensi templo paroeciali Sancti Petri Apostoli conferuntur.* (*A. A. S.*, - 20 Septemb. 1963, vol. 55, p. 710).

29 Decembris 1962 — « *Firmissima christianis* ». — *Beata Maria Virgo a Perpetuo Succursu principalis Patrona, atque Sanctus Franciscus Assisiensis secundarius Patronus dioecesis Salinensis eliguntur.* (*A. A. S.*, - 20 Septemb. 1963, vol. 55, pp. 711-712).

11 Ianuarii 1963 — « *Monasticae vitae* ». — *Titulo ac privilegiis Basilicae Minoris ecclesia Sanctae Mariae a Populeto, archidioecesis Tarraconensis, honestatur.* (*A. A. S.*, - 11 Octob. 1963, vol. 55, pp. 833-834).

2 Februarii 1963 — « *Gloria Matriti* ». — *Titulo ac Privilegiis Basilicae Minoris honestatur ecclesia Beatae Mariae Virginis ab angelis, usitato more Sancti Francisci Maioris (vulgo « San Francisco el Grande ») appellata, dioecesis Matritensis.* (*A. A. S.* - 28 Novemb. 1963, vol. 55; pp. 948-949).

9 Februarii 1963 — « *Brasiliana Metropolis* ». — *Ecclesia immaculato Cordi Beatae Mariae Virginis dicata, quae in urbe Fluminis Ianuarii exstat, titulo Basilicae Minoris decoratur.* (*A. A. S.*, - 28 Novemb. 1963, vol. 55, p. 950).

12 Martii 1963 — « *Agatha, splendidissima* ». — *Titulus ac privilegia Basilicae Minoris cathedrali archiepiscopali ecclesiae Catanensi conferuntur.* (*A. A. S.*, - 28 Novemb. 1963, vol. 55, pp. 951-952).

20 Martiae 1963 — « *Reginae Poloniae* ». — *Tituli ac privilegiis Basilicae Minoris paroecialis ecclesia Beatae Mariae Virginis Poloniae Reginae, in urbe Cracovia, decoratur.* (*A. A. S.*, - 28 Novemb. 1963, vol. 55, pp. 953-954).

22 Martii 1963 — « *Nobilis Piceni* ». — *Titulo ac privilegiis Basilicae Minoris ecclesia cathedralis Fabrianensis dioecesis decoratur.* (*A. A. S.*, - 28 Novemb. 1963, vol. 55, p. 955).

1 Aprilis 1963 — « *Floridense templum* ». *Titulo ac privilegiis Basilicae Minoris cathedralis ecclesia Floridensis honestatur.* (*A. A. S.*, - 28 Novemb. 1963, vol. 55, pp. 956-957).

6 Aprilis 1963 — « *Salutifer nuntius* ». — *Sanctus Vincentius Pallotti. Confessor, in principalem Patronum Pontificiae Unionis Missionariae Cleri eligitur.* (*A. A. S.*, - 12 Octob. 1963, vol. 55, p. 835).

EPISTULA:

20 Aprilis 1963 — « *Hoc anno* » *Ad Rev.mum P. Benedictum Reetz O. S. B., Archiabbatem Beuronensis Archicoenobii a S. Martini et Congregationis Beuronensis Praesidem, saeculo revoluto ab eodem constituto Archicoenobio.* (*A. A. S.*, - 7 Octib. 1963, vol. 55, pp. 770-771).

ACTA PAULI PP. VI

EPISTULAE APOSTOLICAE:

4 Novembris 1963 — « *Summi Dei* ». *Ad Patriarchas, Primates, Archiepiscopos, Episcopos orbis catholici: quarto exacto saeculo post constituta a Concilio Oecumenico Tridentino sacra Seminaria.* (*A. A. S.*, - 20 Decembr. 1963, vol. 55, pp. 979-995).

LITTERAE APOSTOLICAE MOTU PROPRIO DATAE:

2 Iulii 1963 — « *Ad summi Pontificatus* ». — *Privilegia quaedam conclavistis ecclesiasticis conceduntur.* (*A. A. S.*, - 20 Septemb. 1963, vol. 55, pp. 665-667).

LITTERAE APOSTOLICAE:

27 Iunii 1963 — « *Praesidium decusque* ». — *Titulus ac privilegiis Basilicae Minoris honestatur ecclesia Beatae Mariae Virginis in caelum Assumptae sacra, vulgo « Madonna del Monte » seu « Conadomini » appellata et in urbe Calatayeronio posita.* (*A. A. S.*, - 28 Novemb. 1963, vol. 55, pp. 911-912).

27 Iunii 1963 — « *Quae hodie* ». — *Titulus ac privilegia Basilicae Minoris ecclesiae paroeciali Sancti Andreae Apostoli in Urbe « Viareggio » conferuntur.* (*A. A. S.*, - 28 Novemb. 1963, vol. 55, pp. 913-914).

13 Octobris 1963 — « *Summa gloria* ». — *Venerabiles Dei Famulus Ioannes Nepomucenus Neumann e Congregatione Ssmi Redemptoris, Episcopus Philadelphiensis, Congregationis Sororum Philadelphiensium Tertii Ordinis S. Francisci Fundator, Beatus renuntiatur.* (*A. A. S.*, - 28 Novemb. 1963, vol. 55, pp. 905-910).

27 Octobris 1963 — « *Cruci affixus* ». *Venerabilis Dei Famulus Dominicus a Matre Dei, sacerdos professus Congregationis Clericorum Excalceatorum SS.mae Crucis et Passionis D. N. J. C. Beatus renuntiatur* (*A. A. S.*, - 20 Decembr. 1963, vol. 55, pp. 996-1001).

3 Novembris 1963 — « *Vos estis* ». *Venerabilis Dei Famulus Leonardus Murialdo, sacerdos, Piae Societatis a Sancto Ioseph fundator, Beatus renuntiatur.* (*A. A. S.*, - 20 Decembr. 1963, vol. 55, pp. 1002-1008).

17 Novembris 1963 — « *Lumen sanctitatis* ». *Venerabilis Dei Famulus Vincentius Romano, sacerdos saecularis, curio Turris Octavae, seu vulgo « Torre del Greco », Beatus renuntiatur.* (*A. A. S.*, - 20 Decembr. 1963, vol. 55, pp. 1008-1013).

ADHORTATIO APOSTOLICA:

14 Septembris 1963 — « *Cum proximus* ». — *Ad universos Episcopos pacem et communionem cum Apostolica Sede habentes; de felici exitu Concili Oecumenici Vaticani II precibus et Paenitentiae operibus impetrando.* (*A. A. S.*, - 7 Octob. 1963, vol. 55, pp. 729-733).

EPISTULAE:

24 Iunii 1963 — « *Quinquagesimo hoc anno* ». — *Ad Emum P. D. Alfonsum tit. S. Calixti S. R. E. Presbyterum Cardinalem Castaldo, Archiepiscopum Neapolitanum et Episcopum Puteolanum, decem ab initio Sacerdotio implentem lustra.* (*A. A. S.*, - 20 Septemb. 1963, vol. 55, p. 668).

27 Iunii 1963 — « *Mirabilis Deus* ». - *Ad Rev.mum Patrem Basilium M. Heiser Moderatorem Generalem Ordinis Fratrum Minorum Conventualium, tertio exeunte saeculo ex quo S. Iosephus a Cupertino piissime obdormivit in Domino.* (*A.A.S.*, - 7 Octob. 1963, vol. 55; pp. 736-727).

16 Iulii 1963 — « *Sexagesimum e sacerdotii* ». - *Ad E.mum P. D. Iosephum tit. S. Priscae S. R. E Presb. Cardinalem da Costa Nunes, sexagesimum ab inito Sacerdotio impletum annum celebraturum.* (*A.A.S.*, - 20 Septemb. 1963, vol. 55, p. 669).

24 Iulii 1963 — « *Quamvis prorsus* ». - *Ad E.mum P. D. Fransciscum S. R. E. Cardinalem Roberti, Supremi Tribunalis Signaturae Apostolicae Praefectum, decem lustra implentem ex quo Sacerdotio est auctus.* (*A.A.S.*, - 7 Octob. 1963, vol. 55, p. 738).

25 Iulii 1963 — « *Tibi mox* ». - *Ad E.mum P. D. Ferdinandum tit. S. Eustachii S. R. E Presbyterum Cardinalem Cento, Paenitentiarium Maiorem, octogesimum natalem celebraturum.* (*A.A.S.*, 20 Septemb. 1963, vol. 65, p. 670).

24 Augusti 1963 — « *Recens percepimus* ». - *Ad E.mum P. D. Iosephum S. R. E. Card. Pizzardo, Episcopum Albanensem et S. Congregationis Seminariis et Universitatibus Studiorum praepositae Praefectum, ab inito Sacerdotio sexagesimum annum celebraturum.* (*A.A.S.*, - 7 Octob. 1963, vol. 55, p. 739).

12 Septembris 1963 — « *Quod Apostolici* ». - *Ad E.mum P. D. Eugenium S. R. E. Card. Tisserant, Episcopum Ostiensem, Portuensem et Santae Rufinae, Sacri Cardinalium Collegio Praesidum Concilii Oecumenici Vaticani II antistantem.* (*A.A.S.*, - 7 Octob. 1963, vol. 55, pp. 740-743).

14 Septembris 1963 — « *Horum Temporum* ». - *Ad singulos Catholicae Ecclesiae Episcopos ceterosque Patres Concilii Oecumenici Vaticani II: de Patrum Concilii sessionem celebrandam.* (*A.A.S.*, - 7 Octob. 1963, vol. 55, pp. 734-735).

ALLOCUTIONES:

24 Iuni 1963 — *Ad Excellentissimos Viros e Legatorum apud Apostolicam Sedem Coetu eorumque Adiutores, quos benigne Beatissimus Pater admisit.* (*A.A.S.*, - 1 Augusti 1963, vol. 55, pp. 645-646).

24 Iunii 1963 — *Ad E.mum P. D. Card. vicaria potestate Urbis Antistitem; ad E.mum P. D. Card. Pro-Vicarium Generalem; ad Exc.mum sacras in Urbe vice gerentem, Exc.mos Episcopos Auxiliares, Rev.mos Officiales Vicariatus, Urbis curiones eorumque adiutores, qui Beatissimo Patri nuper electo obsequium significarunt.* (*A.A.S.*, - 20 Septemb. 1963, vol. 55, pp. 671-674).

29 Iunii 1963 — *Diurnariis scriptoribus e variis nationibus, ab Augusto Pontifice recens electo comiter admissis.* (*A.A.S.*, - 20 Septemb. 1963, vol. 55, pp. 675-677).

29 Iunii 1963 — *Ad Excellentissimum Virum Ioannem Goulart, Foederatarum Brasiliae Civitatum Praesidem.* (*A.A.S.*, - 1 Augusti 1963, vol. 55, pp. 647-648).

1 Iulii 1963 — *Ad Maiestates suas Balduinum, Belgarum Regem, et Fabiolam Reginam.* (*A.A.S.*, - 1 Augusti 1963, vol. 55, pp. 648-649).

2 Iulii 1963 — *Ad Excellentissimum Virum Ioannem F. Kennedy, Foederatarum Americae Septemtrionalis Civitatum Praesidem* (*A.A.S.*, - 1 Augusti 1963, vol. 55, pp. 649-650).

2 Iulii 1963 — *Ad Excellentissimum Virum Edmundum de Valera, Hiberniae Praesidem.* (*A.A.S.*, - 1 Augusti 1963, vol. 55, pp. 650-651).

8 Iulii 1963 — *Ad honoratum Romanae Civitatis Moderatorem virosque e Municipii Administratorum Coetu, qui electo Summo Pontifici honoris ac observantiae officium praestiterunt.* (*A.A.S.*, - 20 Septemb. 1963, vol. 55, pp. 678-679).

9 Iulii 1963 — *E.mo Patri Card. Carolo Confalonieri Pontificii Consilii pro America Latina Praesidi ceterisque eiusdem Consilii et Consilii Episcoporum Latini- Americani Exc.mis Praesulibus.* (*A.A.S.*, - 20 Septemb. 1963, vol. 55, pp. 680-685).

10 Iulii 1963 — *Ad Excellentissimum Virum Yong-Sik Kim, ab exteris negotiis in Republica Coreana Administrum.* (*A.A.S.*, - 20 Septemb. 1963, vol. 55, pp. 686).

13 Iulii 1963 — *Ad Excellentissimum Virum U Thant, Consilii Nationum Unitarum Secretarium.* (*A.A.S.*, - 1 Augusti 1963, vol. 55, pp. 652-653).

23 Iulii 1963 — *Iis qui interfuerunt Coetui Romae habito a iuvenibus e variis nationibus, quaestiones acturis de re rustica.* (*A.A.S.*, - 20 Septemb. 1963, vol. 55, pp. 687-688).

24 Iulii 1963 — *Ad Excellentissimum Virum Antonium Segni, Reipublicae Italicae Praesidem.* (*A.A.S.*, - 1 Augusti 1963, vol. 55, pp. 654-655).

30 Iulii 1963 — *Iis qui interfuerunt Coetui Romae habito a Praesidibus Consiliorum diocesanorum Actionis Catholicae Societati moderandae.* (*A.A.S.*, - 20 Septemb. 1963, vol. 55, pp. 689-691).

30 Augusti 1963 — *Moderatoribus atque Sodalibus Congregationis a Missione, qui tertio et tricesimo generali Conventui interfuerunt.* (*A.A.S.*, - 7 Octtob. 1963, vol. 55, pp. 744-745).

31 Augusti 1963 — *Iis qui interfuerunt Coetui ex omnibus nationibus Romae habito, Consilii Unitarum opera, de peregrinationtibus delectationis causa susceptis, seu v. « Tourisme ».* (*A.A.S.*, - 7 Octob. 1963, vol. 55; pp. 746-749).

6 Septembris 1963 —*Iis qui ex italico clero interfuerunt Coetui XIII per hebdomadam habito Urbeveti v. « di aggiornamento pastorale ».* (*A.A.S.*, - 7 Octob. 1963, vol. 55, pp. 750-754).

12 Septembris 1963 — *Ad Excellentissimum Virum Ioannem Leone, supremi Consilii publicae rei administrandae in Italia Praesidem.* (*A.A.S.*, - 7 Octob. 1963, vol. 55, pp. 755).

17 Septembris 1963 — *Ad Excellentissimum Virum Conradum Adenauer, supremi Consilii publicae rei administrandae in Foederatis Germaniae Civitatibus Praesidem.* (*A.A.S.*, - 7 Octob. 1963, vol. 55, p. 756).

20 Septembris 1963 — *Artis medendi studiosis, qui e pluribus Nationibus interfuerunt Coetibus Romae habitis de Chirurgia generali et de Chirurgia cordis sanguinisque vasculorum.* (*A.A.S.*, 15 Novembr. 1963, vol. 55, pp. 860-862).

21 Septembris 1963 — *Ad E.mos Patres Cardinales, Exc.mos Praesules, Rev.mos Praelatos ceterosque Romanae Curiae Officiales.* (*A.A.S.*, - 12 Octob. 1963, vol. 55, pp. 793-800).

1 Octobris 1963 — *Diurnariis scriptoribus publice missis, ut suos cives de rebus actis in Oecumenica Synodo certiores faciant.* (*A.A.S.*, - 15 Novembr. 1963, vol. 55, pp. 864-866).

5 Octobris 1963 — *Iis qui e variis Nationibus interfuerunt Coetui Romae habito de arte medicinae vulgo dictae « aérospatiale ».* (*A.A.S.*, - 15 Novembr. 1963, vol. 55, pp. 868-870).

11 Octobris 1963 — *Habita in Basilica Liberiana, die festo Maternitatis Beatae Mariae Virginis, anno exacto ab inchoato Concilio Oecumenico Vaticano secundo.* (*A.A.S.*, - 15 Novembr. 1963, vol. 55, pp. 872-874).

13 Octobris 1963 — *In Basilica Vaticana habita christifidelibus adstantibus, praesertim ex archidioecesi Philadelphiensi aliisque dioecesibus Foederatarum Americae Septemtrionalis Civitatum, die qua Ven. Dei Famulus Ioannes Nepomucenus Neumann in Beatorum Caelitum album adscriptus est.* (*A.A.S.*, - 28 Novemb. 1963, vol. 55, pp. 915-918).

17 Octobris 1963 — *Reverendissimis Observatoribus Legatis, ad Oecumenicam Synodum missis ab Ecclesiis ab Apostolica Sede seiunctis.* (*A.A.S.*, - 15 Novembr. 1963, vol. 55, pp. 878-880).

20 Octobris 1963 — *Habita in Petriana Basilica, ab ipso Summo Pontifice quattuordecim Sacrorum Praesulum e variis terrarum orbis regionibus episcopali consecratione peracta, cum dies celebraretur sacris Ecclesiae Missionibus iuvandis.* (*A.A.S.*, - 20 Decembr. 1963, vol. 55, pp. 1014-1017).

26 Octobris 1963 — *Excellentissimis Praesulibus et Clarissimis Viris e Consilio Generali Internationali Sodalitatis « Pax Christi » noncupatae, Coetui Romae interfuturis.* (*A.A.S.*, - 20 Decembr. 1963, vol. 55, pp. 1018-1020).

4 Novembris 1963 — *In Patriarchali Basilica Vaticana habita, in festo S. Caroli Borromaei, cum sollemnia celebrarentur, quarto exacto saeculo post constituta ab Oecumenica Tridentina Synodo sacra Seminaria.* (*A.A.S.*, - 20 Decembr. 1963, vol. 55, pp. 1030-1034).

17 Novembris 1963 — *In Basilica S. Clementis habita, ante sacrum Byzantinum Ritum ea in Ecclesia peractum, ut terminarentur sollemnia ob undecim revoluta saecula ab adventu Sanctorum Cyrilli et Methodii in Magnam Moraviam.* (*A.A.S.*, - 20 Decembris 1963, vol. 55, pp. 1035-1039).

19 Novembris 1963 — *Ad Excellentissimum Virum Mwalimu Julium K. Nyerere, Tanganyikensis Reipublicae Praesidem.* (*A.A.S.*, - 20 Decembris 1963, vol. 55, p. 1045).

NUNTIUS RADIOTELEVISIFICUS:

26 Septembris 1963 — *A Summo Pontifice datus, centesimo septuagesimo quinto exeunte anno a constituto Vasingtonii catholico Athenaeo vulgo « Georgetown-University », in Foederatis Americae Septemtrionalis Civitatibus.* (*A.A.S.*, - 15 Novembris 1963, vol. 55, pp. 881-882).

NUNTII RADIOPHONICI:

22 Septembris 1963 — *Civibus Canadensis Nationis, ob celebratos dies de technica ratione ad vocem imaginesque per electricas undas diffundendas.* (*A.A.S.*, - 15 Novembr. 1963, vol. 55, pp. 883-884).

8 Octobris 1963 — *Datus a Beatissimo Patre, a moderatoribus Stationis Radiophonicae Lausannensis rogato, ob inceptum vulgo « La semaine mondiale de la radio ».* (*A.A.S.*, 15 Novembris 1963, vol. 55, pp. 884-886).

12 Octobris 1963 — *Christifidelibus Foederatarum Mexici Civitatum, antequam Summus Pontifex exstruendi in Urbe Collegii Mexicani auspicalem lapidem fausta precatione lustraret.* (*A.A.S.*, - 15 Novembris 1963, vol. 55, pp. 886-887).

6 Novembris 1963 — *Catholicis Hollandiae, festum Sancti Villibrordi, illius regionis apostoli, celebraturis.* (*A.A.S.*, - 20 Decembris 1963, vol. 55, pp. 1045-1047).

NUNTII SCRIPTO DATI:

18 Iulii 1963 — *Ad E.mum P. D. Radulfum S. R. E Card. Silva Henriquez, Archiepiscopum Sancti Iacobi in Chile, cum nova statio radiophonica v. « Ratio Chilena » aetherias elicere undas coepisset.* (*A.A.S.*, - 20 Septemb.. 1963, vol. 55, p. 692).

20 Iulii 1963 — *Ad Exc.cum P. D. Benedictum Printesis, Archiepiscopum Atheniensem, iuvenibus exploratoribus, v. « Boy-scouts », ex universo terrarum orbe Marathona convenientibus, Coetui XI v. « Jamboree » interfuturis.* (*A.A.S.*, - 7 Octob. 1963, vol; 55, pp. 757-758).

NUNTII TELEGRAPHICI:

27 Iulii 1963 — *Ad Exc.mum P. D. Iosephum Ujcic, Archiepiscopum Belogradensem, Scopiensis dioecesis regione ingenti terrae concussu vastata.* (*A.A.S.*, - 20 Septemb. 1963, vol. 55, p. 693).

5 Augusti 1963 — *Ad Exc.mos Viros: Foederatarum Americae Septemtrionalis Consilii publicae rei administrandae in Anglia Praesidem; publicae rei Moderatorem in Foederatis Russiarum Civitatibus; Consilii Nationum Unitarum Secretarium generalem.* (*A.A.S.*, - 7 Octob. 1963, vol. 55, p. 760).

10 Octobris 1963 — *Ad Exc.mum P. D. Ioachimum Muccin, Episcopum Feltrensem et Bellunensem, quibusdam illius regionis oppidis immani aquarum alluvione vexatis obrutisque.* (*A.A.S.*, - 15 Novembris 1963, vol. 55, p. 8888).

ACTA SACRARUM CONGREGATIONUM

SACRA CONGREGATIO CONSISTORIALIS:

25 Martii 1963 — *Jalapensis — Huajuapanensis — Tehuacaniensis. Decretum de finium immutatione.* (*A.A.S.*, 7 Octobr. 1963, vol. 55, 773-775).

8 Aprilis 1963 — *Jadrensis - Ragusinae. Decretum de mutatione finium.* (*A.A.S.*, - 12 Octobr. 1963, vol. 55, p. 836).

22 Aprilis 1963 — *Seccoviensis. Decretum de mutatione nominis dioecesis.* (*A.A.S.*, - 7 Octobr. 1963, vol. 55, pp. 775-776).

29 Aprilis 1963 — *De Rio Branco* (*Roraimensis*). *Decretum de mutatione nominis praelaturae «nullius».* (*A.A.S.*, - 12 Octobr. 1963, vol. 55, p. 837).

13 Iulii 1963 — *Decretum, circa praescripta cann.* 534 § 1 *et* 1532 § 1, *n.* 2 *C. I. C.* (*A.A.S.*, - 1 Augusti 1963, vol. 55, p. 656).

30 Iulii 1963 — *Perusinae et Arretinae. Decretum de mutatione finium.* (*A.A.S.*, - 20 Decembr. 1963, vol. 55, pp. 1049-1050).

1 Augusti 1963 — *Arretinae et S. Mariae Montis Oliveti Maioris. Decretum de mutatione finium.* (*A.A.S.*, - 20 Decembris 1963, vol. 55, pp. 1051-1052).

6 Septembris 1963 — *Evansvicensis. Decretum translationis Cathedrae episcopalis.* (*A.A.S.*, - 28 Novembr. 1963, vol. 55, p. 958).

SACRA CONGREGATIO DE PROPAGANDA FIDE:

28 Iunii 1963 — *Hollandiae* (*Kotabaruensis*). *Decretum de nominis mutatione.* (*A.A.S.*, - 20 Septembr. 1963, vol. 55, p. 717).

2 Augusti 1963 — *Yolaënsis - Maiduguriensis. Decretum de mutatione finium.* (*A.A.S.*, - 7 Octobr. 1963, vol. 55, p. 776).

SACRA CONGREGATIO RITUUM:

6 Septembris 1963. *Neapolitana seu Pinnen. Decretum de tuto pro Beatificatione Servi Dei Nuntii Sulprizio, adolescentis laici.* (*A.A.S.*, 7 Octobr. 1963, vol. 55, pp. 777-778).

12 Septembris 1963 — *Decretum de mozzetta in Oecumenici Concilii sessionibus deferenda.* (*A.A.S.*, 7 Octobris 1963, vol. 55, p. 779).

24 Septembris 1963 — *Decretum de collecta imperata « de Spiritu Sancto » tempore Concilii.* (*A.A.S.*, - 12 Octobris 1963, vol. 55, p. 838).

5 Octobris 1963 — *Taurin. Decretum de miraculis pro Beatificatione Venerabilis Servi Dei Leonardi Murialdo, sacerdotis et fundatoris Piae Societatis a Sancto Ioseph.* (*A.A.S.*, - 15 Novembris 1963, vol. 55, pp. 890-892).

5 Octobris 1963 — *Romana seu Vestmonasterien. Decretum de miraculis pro Beatificatione Venerabilis Servi Dei Dominici a Matre Dei, sacerdotis professi Congregationis Clericorum Excalceatorum SS. Crucis et Passionis D. N. J. C.* (*A.A.S.*, 15 Novembris 1963, vol. 55, pp. 893-894).

5 Octobris 1963 — *Neapolitana. Decretum de miraculis pro Beatificatione Venerabilis Servi Dei Vincentii Romano, sacerdotis saecularis; parochi tunc Herculani, hodie Turris Octaviae, vulgo « Torre del Greco ».* (*A.A.S.*, - 15 Novembr. 1963, vol. 55, pp. 895-897).

18 Octobris 1963 — *Decreta de tuto pro Beatificatione supradictorum Venerabilium Servorum Dei Dominici a Matre Dei, Leonardi Murialdo et Vincentii Romano.* (*A.A.S.*, - 20 Decemb. 1963, vol. 55, pp. 959-964).

SACRA CONGREGATIO DE SEMINARIIS ET STUDIORUM UNIVERSITATIBUS:

10 Augusti 1963 — *Decretum. Deustensis Studiorum Universitas Ecclesiae in civitate Flaviobrigensi (Bilbao) canonice constituitur.* (*A.A.S.*, - 7 Octobris 1963, vol. 55, p. 780).

22 Augusti 1963 — *Decretum. Studium Theologicum Collegii Internationalis Claretiani in Urbe Facultati Sacrae Theologiae Pontificiae Universitatis Lateranensis aggregatur.* (*A.A.S.*, - 7 Octobris 1963, vol. 55, pp. 781-782).

SUMMARIUM GENERALE
A. 1963

ACTA S. SEDIS

Pag.

Motu Proprio Ioannis PP. XXIII de Pontificio Consilio ecclesiasticis Italiae tabulariis curandis (Adn. M. Fornasari). . 7

Conventio inter Apostolicam Sedem et Austriacam Rempublicam (*Convenzione fra la S. Sede e la Repubblica Austriaca al fine di regolare questioni attinenti l'ordinamento scolatstico.* Adn. Ae. Colagiovanni). 14

Pauli Papae VI e sacello sixtino, die 22 mensis iunii anno 1963, ad universum catholicum orbem datus nuntius radiophonicus 183

Ioannis PP. XXIII Litterae Encyclicae: De pace omnium gentium in veritate, iustitia, caritate, libertate constituenda. (Adn. E. Chiavacci). 191

Pastorale Munus: Litterae Apostolicae Pauli PP. VI *Motu Proprio* datae die 30 Nov. 1963 quibus Facultates et Privilegia quaedam Episcopis conceduntur. 535

ADN. ROMITA F. — SUMMARIUM:

Introductio, 1 - 4 —

I. *Natura juridica potestatis a Romano Pontifice Episcopis concessae his Facultatibus,* 5 - 13 —

II. *Personae,* quarum officio haec potestas jure competit, 14 - *Subiecti,* in quorum favore exerceri potest, 15 - De harum Facultatum *interpretatione, suppletione* et *exstinctione,* 16 -

III. *Natura juridica Privilegiorum, quae a R. Pontifice concessa sunt Litt. Ap. « Pastorale Munus »,* 17.

IV. *Brevis commentarius in singulas Facultates et Privilegia*

A) *Facultates* (n. 1-40).

B) *Privilegia* (n. 1-8).

IURISPRUDENTIA S. ROMANAE ROTAE

Pag.

Coram R. P. D. Petro Mattioli, Ponente. Nullitatis matrimonii (*De excluso bono sacramenti*). Sententia diei 19 febr. 1959. 39

Coram R. P. D. Petro Mattioli, Ponente. Nullitatis matrimonii (*ob defectum formae*). Sententia definitiva 15 dec. 1960. . 47

Coram R. P. D. Petro Mattioli, Ponente. Nullitatis matrimonii (*Decretum in quaestione incidentali de nova causae propositione*). Die 14 febr. 1963. 55

Coram R. P. D. Petro Mattioli, Ponente. Nullitatis matrimonii et dispensationis super rato (*ex impotentia viri et inconsummatione*). Sententia diei 10 octobris 1956. . . . 287

Coram R. P. D. Boleslao Filipiak, Ponente. De refectione damnorum. (*Incidentis: competentiae S. Romane Rotae*) Sententia interlocutoria diei 14 iulii 1961. 297

Coram R. P. D. Aurelio Sabattani, Ponente. Nullitatis matrimonii (*ex capite ignorantiae naturae matrimonii*). Sententia diei 22 martii 1963 303

Coram R. P. D. Boleslao Filipiak, Ponente. Nullitatis Matrimonii (*ex conditione*). Sententia definitiva 21 April. 1961. 617

STUDIA ET CONSULTATIONES

Romita, F. De unione paroeciae aliorumque entium ecclesiasticorum domui religiosae. 65, 323, 625

[SUMMARIUM: Introductio, 1 -2 —

Pars I. EXCURSUS HISTORICUS - IURIDICUS, 3 - 17.

Pars II. DE RELATIONIBUS REALIBUS INTER PAROECIAM ALIAQUE ENTIA ECCLESIASTICA ET DOMUM RELIGIOSAM, CUI EADEM UNITA FUERINT.

Materiae divisio, 18 —.

Tit. I. *De paroeciae unione domui religiosae.*

De unionis terminis, 19 —.

Cap. I. *Principia de persona morali,* 20 - 22 —

Cap. II. *De paroecia in genere,* 23 - 35 —

Cap. III. *De domo religiosa,* 36 - 38 —

Cap. IV. *De natura et effectibus unionis paroeciae domui religiosae,* 39 - 81 —

Pag.

Tit. II. *De aliis modis, quibus paroecia aliaque ecclesiastica entia ad religiosos pertinere possunt.*

Cap. I. *Num paroecia religiosis concredita seu commissa in spiritualibus et in temporalibus sit figura iuridice distincta a paroecia domui religiosae unita pleno iure, ad nutum S. Sedis.* De paroecia « non incorporata » domui religiosae, 82 —.

Cap. II. *Utrum paroecia fieri possit religiosa* ex fundatione, 83, — ex praescriptione, 84 — ex consuetudine 85, — ex iure quaesito, 86 —

Cap. III. *De paroecia alicui religioso in titulum collata,* 87 —

Cap. IV. *De unione domui religiosae aliorum entium ecclesiasticorum saecularium* 88 - 90 —

Pars III. DE RELATIONIBUS PERSONALIBUS CIRCA PAROECIAM RELIGIOSAM.

Principia generalia, 91 —

Cap. I. *De relationibus inter loci Ordinarium et Superiorem religiosum quoad paroeciam religiosam « in fieri » et « in fine »,* 93 - 100. —

Cap. II. *De Ordinarii loci auctoritate in vicarios paroeciae religiosae,* 101 - 108 —

Cap. III. *De Superioris religiosi potestate in vicarios paroeciae religiosae,* 109 - 115 —

APPENDIX].

Bender, L. Falsum in documentis publicis et fictio iuris . . 73

Cortesini, D. De coelestibus Patronis 81

Pars IV: I. Elenchus pernotorum *Moralium Patronorum.*

II. Elenchus Sanctorum *Patronorum Nationum.*

III. *Rerum* vel *Coetum Personarum* Elenchus, in quibus Sanctorum Patrocinia versantur.

Oesterle, G. De clausura Monialium in Ecclesia Orientali. . 117

Del Corpo Ae. De metu denuntiationis criminis sexualis in ordine ad matrimonium. 461

Pugliese, A. De sacramentis et sacramentalibus indignis non ministrandis 662

RECENSIONES

Azzolini, L. *De impedimento impotentiae in viro* (Pugliese, A). 135

Pag.

GAUDEMET, J. *La formation du droit séculier et due droit de l'Eglise au IV° et V° siècles.* (LEFEBVRE, CH). . . . 135

Huby, G. *Le Episole della Prigionia* (SPADAFORA, F). . . 136

MUNIER, C. *Concilia Galliae a. 314 - a. 506 - Corpus Christianorum, Series Latina,* vol. CXLVIII (FORNASARI, M). . . 689

NAZ, R. *Dictionnaire de Droit Canonique* (LEFEBVRE, CH). . 137

PARISELLA, I. *L'Immacolata Concezione.* (R. F.) . . . 491

PAVARIN, F. A. *Ragazzo, te lo dico io...* (GREGNANIN, A.) . 492

REUTER, A. *Native marriage in South Africa according to law and custom* (PAVENTI, X.) 492

ROSSINO, G. *Nozze felici, Libreria Dottrina Cristiana* (GREGNANIN, A) 691

SALAZAR ABRISQUIETA, J. DE. *Lo iurídico y lo moral en el ordinamiento canónico.* (RAVASI, L.) 495

TONDINI, H. *Rivulis canentibus* (PARISELLA, I.) 496

ZAMPETTI, J. Facultates Apostolicae (PUGLIESE, A). . . . 138

DOCUMENTA

« Questo è il Concilio »: Lettera Pastorale per la Quaresima 1963 di S. Ecc. Mons. Enrico Nicodemo, Arcivescovo di Bari. 141

I. Allocutio Pauli PP. VI iis qui interfuerunt Coetui ex omnibus nationibus Romae habito, Consilii Unitarum Nationum opera, de peregrinationibus delectationis causa susceptis, seu v. « tourisme »: die 31 Augusti 1963. 693

II. Allocutio Pauli PP. VI iis qui ex italico clero interfuerunt Coetui XIII per hebdomadam habito Urbeveti v. « di aggiornamento pastorale », die 6 Septembris 1963. . . . 696

III. Allocutio Pauli PP. VI ad E.mos Patres Cardinales, Exc.mos Praesules, Rev.mos Praelatos ceterosque Romanae Curiae Officiales, die 21 Septembris 1963. 701

CHRONICA

Pag.

Acta Joannis PP. XXIII, (Scola, A). 160, 499, 708

Summus Pontifex Ioannes PP. XXIII sanctissime obdormivit in Domino (Scola, A). 499

Conclave et Exaltatio SS.mi Domini Nostri Pauli PP. V . 708

Acta Pauli VI. 713

Acta SS. Congregationum (Scola, A). 175, 523, 720

Index bibliographicus . . . . . I, II-III, IV
Index Auctorum a 1963.

Direttore Responsabile Mons. FIORENZO ROMITA - Largo S. Rocco, 1 (Tel. 675.786)
Autorizzazione del Tribunale di Roma N° 1373 del 15 / 2 / 1950